

Pål Lagestad

”Fysisk styrke eller bare prat”

Om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet

Doktorgrad fra Norges idrettshøgskole 2010

Forord

Etter hvert har det blitt mange jeg ønsker å fremheve for å ha bidratt til at avhandlingen nå ser dagens lys. Først og fremst vil jeg takke min hovedveileder Kari Fasting for at hun har delt sin kompetanse med meg når det gjelder å forske med et kjønnsperspektiv. Jeg vil også takke Kari for at hun ved oppstarten av prosjektet så nytten av min forskning, og tok meg til seg som en av sine studenter. Du Kari var døråpneren som gjorde dette prosjektet mulig. I den anledning vil jeg også takke Politihøgskolen som har gitt meg forskningsmidler slik at jeg kunne gjennomføre prosjektet. Her fortjener Torje Stokland og Nina Skarpenes en spesiell takk for den støtte og tro de har vist meg gjennom seks år. Tina Luther Handegård har vært min studieleder i slutten av doktorgradsarbeidet, og har bidratt med mye støtte i denne tiden.

I slutten av arbeidet med avhandlingen var jeg så heldig å få Helene I. Gundhus som min biveileder. Hun fortjener en stor takk for verdifulle bidrag, særlig i forhold til politifaglige innspill. Når det gjelder de kvantitative analysene fortjener spesielt Silje Fekjær takk, men også Trond Svela Sand og Jon Strype har bidratt med tilbakemeldinger. Jeg vil videre takke Mari Kristin Sisjord, Hild Rønning, Linda Hoel, Ebba Engan, Kjetil Edvindsen og Gunnar Thomassen for å ha bidratt til avhandlingen med fruktbare innspill og gode faglige diskusjoner. En lærer mye av å være ansatt på en utdanningsinstitusjon som Politihøgskolen. I så måte fortjener alle minne kollegaer og politistudenter en takk for å ha bidratt til å utvikle meg som fagperson og forfatter av en doktorgradsavhandling.

Til slutt vil jeg takke min samboer Sigrid Belbo for å ha holdt ut meg at jeg har vært mye fysisk og mentalt fraværende i forbindelse med avhandlingen, og at hun derfor i perioder har måttet ta ekstra ansvar for våre små barn; Gustav, Elias og Jonas. ”Einda e det tid...”.

Pål Lagestad, 25.november 2010.

Innholdsfortegnelse

1. TILNÆRMING TIL PROBLEMFELTET	7
2. TIDLIGERE FORSKNING.....	11
2.1 Ulike kroppsidealer	11
2.1.1 Kvinnelige kroppsidealer i endring?	12
2.2 Fysisk aktivitet, politi og kjønn	13
2.2.1 Å se sterk ut.....	14
2.3 Politiforskning og kjønn.....	15
2.3.1 Kjønn i ordenstjeneste.....	16
2.3.2 Kjønn i relasjon til fysiske og verbale ferdigheter	18
2.3.3 Hva handler ordenstjeneste om og hvilken plass har fysiske ferdigheter?	19
2.3.4 Politiaferdens betydning i møter med publikum og kjønnets betydning for tilnæringsstrategi.....	21
2.4 Mål med avhandlingen.....	23
2.4.1 Studiens problemstillinger	25
3. AVHANDLINGENS TEORETISKE GRUNNLAG.....	26
3.1 Bourdieus teoretiske begreper.....	26
3.1.1 Habitus	27
3.1.2 Fysisk kapital	30
3.1.3 Doxa.....	30
3.1.4 Den maskuline dominans	32
3.1.5 Kritikk av Bourdieu	35
3.2 Connell – kjønn som sosial konstruktivisme	36
3.2.1 Maskuliniteter og femininiteter.....	38
3.2.2 Hegemonisk maskulinitet.....	39
3.2.3 Kritikk av begrepet hegemonisk maskulinitet.....	41
3.3 Bourdieu og Connell – likheter og ulikheter	42
4. METODE	44
4.1 Forskningsdesign	44
4.1.1 Valg av metodisk tilnærming	44
4.1.2 Spørreskjemaundersøkelser.....	46
4.1.3 Feltarbeid	47
4.1.4 Intervju.....	49
4.2 Avklaring i forhold til nærhet og distanse.....	49
4.2.1 Valget av den gylne middelvei.....	52
4.3 En empiristyrte tilnærming.....	52
4.4 Utvalg.....	54
4.5 Forberedelse og gjennomføring av datainnsamling	55
4.5.1 Godkjenning av prosjektet	55
4.5.2 Spørreskjemaundersøkelser.....	56
4.5.3 Feltarbeid	60

4.5.4 Intervju	70
4.6 Bearbeiding og analyse av data	73
4.6.1 Spørreskjemaundersøkelsene	73
4.6.2 Feltarbeid og intervju	75
4.7 Kvalitetssikring av datamaterialet	78
4.7.1 Validitet, reliabilitet og generalisering av kvantitative analyser	79
4.7.2 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet av kvalitative analyser	81
4.8 Etske overveielser	84
4.8.1 Å forske i det offentlige rom	85
4.8.2 Bruk av lydopptaker i møte med publikum	87
4.9 Avklaringer i forhold til resultatkapitlene	89
4.9.1 Oppbygging av resultater og drøftinger	89
4.9.2 Avklaringer	90
5. "Å VÆRE I STAND TIL Å TA I ET TAK"	93
5.1 Politistudentenes treningshyppighet under politiutdanningen	93
5.2 Politistudentenes treningsformer i løpet av politiutdanningen	97
5.2.1 Maksimal styrketrening	99
5.2.2 Den maksimale styrketreningen er mer målstyrt og strukturert	103
5.2.3 Utholdenhetstrening	107
5.3 Politistudentenes fysiske prestasjoner i løpet av politiutdanningen	110
5.4 Betydningen av fysiske ferdigheter i politiarbeid	114
5.5 Hva kan forklare økt fokus på maksimal styrke og øvelsen benkpress?	116
5.5.1 Maksimal styrke og benkpress – viktige symboler på operativ ferdighet	116
5.5.2 Opplevelse av prestasjonsøkning i benkpress	120
5.5.3 Maksimal styrketrening foretrekkes fremfor utholdenhetstrening	121
5.5.4 Benkpress en sentral eksamensøvelse	122
5.5.5 Politistudentenes opplevelse av å bli sterk og se sterk ut	123
5.6 Utholdenhetstreningen ikke lenger mest prioritert	127
5.7 Oppsummering	129
6. "STYRKE ER EN PROSENT AV DET. DET HANDLER OM Å BRUKE SNAKKETØYET"	131
6.1 Ordenstjeneste: Lite fysisk krevende, mest verbal kommunikasjon	131
6.2 Fysiske ferdigheter og verbal kommunikasjon i et kjønnsperspektiv	138
6.2.1 Politistudentenes opplevelse av hva som er deres beste egenskaper	138
6.2.2 Politistudentenes opplevelse av hva som er det mest spennende politiarbeidet	139
6.2.3 Politistudentenes opplevelse av arbeidsoppgaver de likte best	140
6.2.4 Politistudentenes opplevelse av å være mest fornøyd med egen løsning av arbeidsoppgaver	141
6.2.5 Politistudentenes opplevelse av egnethet i forhold til fysiske og verbale ferdigheter	142
6.2.6 Politistudentenes observasjoner av fysiske og verbale ferdigheter relatert til kjønn	143
6.2.7 Politistudentenes løsning av tenkte senarioer	144
6.3 Egne forutsetninger for bruk av fysiske ferdigheter	146
6.3.1 Å bli gitt tillit når det gjelder fysisk krevende politiarbeid	150

6.4 Egne forutsetninger for bruk av verbale ferdigheter	153
6.5 Oppsummering	161
7. "Å HØSTE SOM EN SÅR"	163
7.1 Å være autoritær eller forhandlende	164
7.1.1 Passive politikvinner og politimenn som er for mye "på"	167
7.2 Å investere tid i publikum.....	173
7.3 Å utvise ydmykhet, respekt og høflighet.....	181
7.4 Å gå høyt eller lavt ut	190
7.5 Å ikke la seg provosere.....	195
7.5.1 Å løse et dilemma eller å oppløse et dilemma.....	197
7.6 Å være kvinne virker dempende i seg selv	200
7.7 Autoritær og folkelig politistil – to ytterligheter	202
7.7.1 Politistiler som er nært knyttet opp mot folkelig politistil	206
7.7.2 Politistiler som er nært knyttet opp mot en autoritær politistil	207
7.7.3 Politistiler og kjønn	207
7.8 Politimenn med en verbal tilnærming	208
7.9 Oppsummering	212
8. "Å VÆRE LITTE GRANN FOLKELIG"	214
8.1 Å skape tillit ut fra en autoritær og en folkelig politistil	214
8.2 Sentrale føringer for politiarbeid	218
8.3 Ulik forståelse av politirollen.....	221
8.4 Å lære av det annet kjønn.....	225
8.5 Manglende kultur for videreutvikling av kunnskap og erfaringslæring	227
8.6 Politiets regelverk og det store skjønnsrommet	231
8.7 Oppsummering	237
9. HVORDAN KJØNN I POLITIET KAN FORSTÅS OG FORKLARES	239
9.1 Politiarbeid, maskulinitet og mannlighet	239
9.1.1 Hegemonisk maskulinitet	241
9.1.2 Muligheter for endring	247
9.2 Kvinnelig og mannlig habitus	249
9.2.1 Å gjøre kjønn	252
9.2.2 Å ikke gjøre kjønn.....	254
9.3 Betydningen av fysisk kapital.....	256

9.4 Politiarbeidets doxa	258
9.4.1 Politiarbeidets doxa utfordres	261
9.5 Oppsummering	264
10. AVSLUTTENDE KOMMENTARER	266
LITTERATURLISTE.....	270
VEDLEGG.....	292

1. Tilnærming til problemfeltet

Finstad (1998) viser til at Norge fikk sin første politikvinne i lensmannsenka Eli Austbøl i 1653, men det skulle gå veldig lang tid før det ble vanlig med kvinner i politiet. Frem til slutten av 1950-årene utførte kvinner bare spesielle oppgaver som etterforskning av sedelighetssaker, avhør av barn, transport og fremstilling av kvinner i retten. I 1958 ble kvinner formelt likestilt med menn når det gjaldt adgang til uniformert ordenstjeneste, samt offisielt likestilt når det gjaldt arbeidsvilkår og opptak.

I 2003 var 17 prosent av de politiutdannede i politiet kvinner¹, en andel som er stadig økende fordi andelen kvinnelige politistudenter ved Politihøgskolen er betydelig høyere. Høsten 2009 var 40 prosent av de som begynte på Politihøgskolens grunnutdanning kvinner. Det har funnet sted en fordobling av andelen kvinner på 20 år, og dette er i samsvar med Politihøgskolens likestillingspolitiske mål om en kvinneandel på 40 prosent. I en tale til politistudentene snakket justisminister Knut Storberget (tale, 12. juni 2008)² varmt for å øke kvinneandelen i politiet til 50 prosent. Denne utviklingen har ført til at andelen politiutdannede kvinner i politiet har vært stadig økende – i februar 2010 var den på 22 prosent. Som vi forstår av tallene over, vil andelen politiutdannede kvinner i det norske politiet nærmest fordobles i fremtiden. Når Connell (2002, s. 3) skriver at "[i]t is mainly young men that are recruited into jobs that require the use of force" og trekker frem politiet først i denne sammenheng, forstår vi at påstanden ikke har samme gyldighet lenger.

Kvinner er gjennomsnittelig lavere enn menn. Blant de politistudentene som fullførte politiutdanningens grunnutdanning 2008, var laveste kvinne 157 centimeter og høyeste mann 206 centimeter. Dette tydeliggjør hvordan de fysiske forutsetningene kan variere mellom kjønnene. Tradisjonelt har politiet først og fremst bestått av forholdsvis høye politimenn. Før 2003 la opptaksnemnda seg på en linje hvor de satte minimumskrav til høyde for å komme inn på Politihøgskolen (Brandt et al., 2004), hvor menn måtte være

---

¹ Tallene er hentet fra Politidirektoratet 28. februar 2010.

² Tale til avgangskullet med politistudenter 2005–2008 under avslutningen på Bodø kulturhus 12. juni 2008. Denne prosentandelen (50 prosent) er for øvrig omtrent identisk med andelen kvinnelige politistudenter som begynte på den svenske politiutdanningen ved de siste opptakene i 2009 og 2010 (Polisen, 2010).

minimum 175 centimeter og kvinner 165 centimeter for å bli tatt i betraktning.³ I 2001 og 2002 slakket opptaksnemnda på høydekravene ifølge Brandt et al., og i 2003 ble høydekravene fjernet helt fra opptaksreglementet. Dette etter at sivilombudsmannen gav en klager medhold (Gawallin, e-post 20. juni 2010)⁴. Denne endringen førte til at personer som tidligere ikke var kvalifisert til å komme inn på Politihøgskolen, nå fikk mulighet til det. En konsekvens av endringen var at Politihøgskolen etter 2003 tok opp kvinner som var ned mot 157 centimeter høye, og menn som var ned mot 167 centimeter høye.⁵

Utviklingen i retning flere kvinner i politiet vil sammen med bortfallet av høydekriteriet trolig føre til at vi i fremtiden vil få et politi med en jevnere kjønnsfordeling og større høydeforskjell mellom politibetjentene. Vi vil også mest sannsynlig få et fremtidig politi hvor gjennomsnittshøyden er lavere enn den er i dag. Ut fra politiforskningen synes idealbildet av en politibetjent å være en mann, og gjerne en høy og veltrent mann. Finstad (1998, s. 191) viser til at idealbildet av en politibetjent er i retning av ”en passe veltrent og muskuløs mann”, Carlström (1999, s. 103) viser til det kroppsliggjorte bildet av en politibetjent som ”en kraftig, veltrent og lang mann”, mens Lauritz (2009, s. 121) i sin studie fant at idealpolitibetjenten ble beskrevet som ”en høy mann”. Utviklingen i retning flere kvinner, og flere lave kvinner og menn, står altså i kontrast til denne beskrivelsen av idealpolitibetjenten.

I lys av disse betraktningene kan en spørre seg hvilken betydning denne utviklingen vil ha for politiets fremtidige møter med publikum. Det synes å være en utbredt oppfatning at politiyrket er et forholdsvis fysisk krevende yrke, hvor det å være i stand til å utøve fysisk makt er vesentlig (Rhodes & Farenholtz, 1992; Brown, Hazenberg & Ormiston, 1999; Lonsway, 2003; Shephard & Bonneau, 2003). Forskning har vist at politikulturen tillegger kvinner mindre fysisk styrke og dårligere fysiske forutsetninger for å gjennomføre fysisk maktbruk (Haugli, 1995; Segrave, 1995; Martin, 1997; Berg, 1999; Brown & Heidensohn, 2000; Westmarland, 2001; Magnusson, 2002; Chan, 2003). I lys av dette kan en se for seg

---

³ Det syntes å være praksis å gi søkere med samisk bakgrunn dispensasjon fra høydekravene, ifølge justisminister Aud-Inger Aure sine uttalelser i stortingets spørretime (NTB, 4. mars 1998)

⁴ Dette har jeg fått opplyst av Gry Gawallin ved Politihøgskolen via e-post 20.06.2010. Hun viser til at årsaken til at høydekravet ble fjernet var en klage fra en søker med samisk bakgrunn som ikke oppfylte høydekravet. Saken gikk til Sivilombudsmannen, hvor søker fikk medhold. Dette førte til at PHS måtte innkalle alle som hadde blitt avvist pga. høydekravet, slik at de kunne møte til opptaksprøver. Etter dette ble høydekravet fjernet.

⁵ Dette var laveste mann og laveste kvinne i kullet som fullførte Politihøgskolens grunnutdanning våren 2008. Her må det påpekes at det er store variasjoner i høyde for det enkelte kjønn.

fordoblingen av andelen kvinner i politiet som bekymringsfull. Men hvor fysisk krevende er egentlig politiets ordenstjeneste⁶ i Norge? Et annet spørsmål i denne sammenheng er i hvilken grad kvinnelige politistudenter forsøker å kompensere for fysiologiske ulikheter ved å trene mer på de fysiske ferdighetene, som for eksempel maksimal styrke, enn mannlige studenter. Finstad (2000, s. 227) skriver at:

Siden kvinner og menn ikke har samme fysiske utgangspunkt når det gjelder å leve opp til forventninger om fysisk styrke, er mange yngre kvinnelige politibetjenter opptatt av å trene opp styrken – det må de for å passe inn og for å bli godtatt som kolleger man kan stole på når det må brukes fysisk kraft.

Er det virkelig slik at kvinnelig politi trener mer fysisk styrke for å kompensere for fysiologiske ulikheter?

På grunn av en økt andel kvinner som tar politiutdanning, vil publikum i større grad i fremtiden møte kvinnelig politi når de er i kontakt med politiet. I så måte er det sentralt å se nærmere på om politimenn og politikvinner tilnærmer seg publikum ulikt. Som det vil bli redegjort for senere, synes det å være en utbredt forestilling at politikvinner er bedre egnet til verbal kommunikasjon i ordenstjeneste enn hva politimenn er. Om det er slik – kan dette ha noe å gjøre med at politikvinner må velge en slik strategi fordi de har ringere fysiske ferdigheter enn sine mannlige kollegaer å bruke i selve konfliktløsningen? Det kan være slik at det er viktigere for politimenn å være fysisk sterke, i overensstemmelse med idealbildet av en politibetjent. Resonnementet over synes å være knyttet opp mot tradisjonelle oppfatninger om feminitet og maskulinitet, noe politiforskningen har pekt på tidligere (se for eksempel Finstad, 2000). Åberg (2001) er kanskje den som i størst grad har sett nærmere på kjønn i relasjon til ordenstjeneste i nyere nordisk forskning. Det er et hovedfunn i Åberg sin studie at ordenstjeneste fremmer 'dominerende mannlighet', mens 'dominerende kvinnelighet' hemmes.⁷ Åberg trekker frem at dominerende former for kvinnelighet er i liten overensstemmelse med forestillingen om en dyktig operativ politibetjent som opprettholder orden ved hjelp av fysisk styrke, mens dominerende former for mannlighet stemmer godt med denne forestillingen. Dette medvirker til å fremme en

---

⁶ 'Ordenstjeneste' kan defineres som den målrettede forebyggende og hendelsesstyrte patruljetjenesten som politiet utfører for å hindre eller gripe inn overfor forstyrrelse av den offentlige ro og orden eller trusler mot enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet, samt for å avverge eller stanse lovbrudd (Edvinsen, 2009, s. 12); med andre ord den vanligste formen for polititjeneste som bedrives på politi- og lensmannskontorer.

⁷ Dette er begreper som Åberg selv benytter.

tradisjonell mannlighet hos menn som får dem til å fremstå som myndige og kompetente operative politibetjenter.

I lys av diskusjonen over er det grunn til å se nærmere på politistudenters fysiske aktivitet. I denne sammenheng er det også av betydning å studere i hvilket handlingsfelt ordenstjeneste foregår, og i hvilken grad fysiske og verbale ferdigheter er sentrale ferdigheter i ordenstjeneste. Videre vil det være viktig å se på hvilken fremferd som er av særlig betydning i publikumsmøtene. Det er et overordnet mål å belyse hvilken betydning kjønn har på disse områdene. I hvilken grad politimenn og politikvinner inkluderer visse typer fremferd i møte med publikum vil derfor være viktig å se nærmere på. Til slutt vil jeg se nærmere på hvordan politikvinner og politimenn ”gjør kjønn” eller utfordrer maskuliniteten (Fasting, Pfister & Scraton, 2004).

2. Tidligere forskning

2.1 Ulike kroppsideal

En del forskning har pekt på at kroppsidealene synes å være forskjellig for menn og kvinner. Mannsidealet synes å innebære en mer utviklet muskulatur enn kvinneidealet. Stanford og McCabe (2002) fant at mens mange menn ønsket å øke størrelsen på overkroppen med større overarmer, brystmuskler og skuldre, ønsket mange kvinner å minske størrelsen på overkroppen. Larsson (2001) trekker frem at menn generelt ønsker å fremstå som muskuløse. De vil ha muskler og bygger gjerne opp sine muskler med styrketrening. I forbindelse med konkurranseidrett er store og sterke muskler ønskelig, og for gutter fant han dermed at møtet med idretten var uproblematisk. Det er en del som tyder på at en tilnærming til idealbildet av en politibetjent som en sterk og veltrent mann, kan være problematisk for kvinner. Larsson (2001) viser til at muskuløse jenter ikke er passende, da det bryter med vår kultursfæres forestillinger om feminitet. Hesjedal (1996) oppsummerer i sin studie forskning på kvinner i politiet, og fremhever at det er et krav om at kvinner i politiet ikke må være for store og kraftige – da de blir for lite feminine. De må heller ikke være for små og ”nette”, for da de blir for lite maskuline, og svake. Også Finstad (1998) trekker frem at politikvinner ikke må være for puslete, men heller ikke for maskuline – de må være passe på alle måter, ikke for feminine og ikke for maskuline. Som idrettslærer ved Politihøgskolen ble jeg i 2003 kontaktet av en kvinnelig politistudent – en slank kvinne – som ønsket å bli sterkere i armene, men som hun sa: ”(...) uten at armene mine får mer muskler. De ser store nok ut som de gjør.” Denne erfaringen stemmer med forskning som har påvist at kvinner gav uttrykk for at de ville bli sterkere, men ikke ønsket større muskler (Larsson, 2001).

Ulseth (2002) fremhever betydningen av å ikke ha for store muskler som viktig for kvinner, fordi kvinner selv ser på kroppen som et redskap for konstruksjon av feminitet. Hun viser til at kvinner med store muskler blir tolket som maskuline. Larsson (2001) påpeker at kvinner kan utvikle synlige muskler, men det hører ikke sammen med kvinnelighet. Tvert imot fremstilles det ofte som direkte ukvinnelig. I Fasting (et al., 2004) sin studie av kvinnelige fotballspillere oppgav de kvinnelige informantene at de kunne ha

muskler, men de måtte ikke være for muskuløse. Også Eng (2003) hevder at et tema de kvinnelige informantene hennes stadig kom tilbake til var at jo større kroppen var, desto mer maskulin var den. Eng viser til at en stor kropp med mye muskler bryter med forestillinger om det feminine, og at dette kan oppleves som negativt av kvinner.

Tradisjonelt har styrketrening som øker den maksimale styrken og som øker tverrsnittet på muskulaturen blitt bedrevet av menn.⁸ Ulseth (2008) finner da også i en studie av aktivitet på treningssentre at vekttrening i større grad foretrekkes av menn enn kvinner. Det er imidlertid forsket særdeles lite på hvordan trening av ulike styrketreningsformer varierer mellom kvinner og menn i Norge. Å vise til norsk forskning er viktig, da en kan tenke seg at slik trening er kulturspesifikk.

2.1.1 Kvinnelige kroppsideal i endring?

En del andre studier antyder imidlertid at det ikke er så problematisk for kvinner å ha muskler, og det er en del som tyder på at kvinners kroppsideal kan være i endring. Markula (1995) sin studie tyder på at kvinner nå har lov til å bygge muskler, men samtidig er det viktig å se slank, trent og frisk ut. I en studie av kvinnelige fotballspillere (Fasting et al., 2004), snakket en del kvinner om det å ha muskler med en positiv undertone, og kvinnene i denne studien uttrykte på mange måter at det å ha muskler ikke var så problematisk som studiene over viser til.

I likhet med Ulseth (2008) peker også Breivik (2010) på at menn i større grad enn kvinner søker til styrkerommet og vektene – kvinner foretrekker aerobic og spinning. Breivik fremhever imidlertid at det har vært en viss utjevning mellom kjønnene de siste to-tre årene. Med utgangspunkt i en spørreundersøkelse som Norsk Monitor har gjennomført hvert annet år i den norske befolkningen, viser Breivik (2010, s. 22) hvordan andelen kvinner som oppgir å drive med styrketrening/vektløfting/kroppsbygging minst en gang i måneden, gradvis har økt fra seks prosent i 1989 til 23 prosent 2005.⁹ Denne økningen har

---

⁸ En kan dele styrketrening inn i 3 ulike former. Maksimal styrketrening (1-5 repetisjoner for hver serie), tverrsnittsøkende styrketrening (6-15 repetisjoner for hver serie) og utholdende styrketrening (mer enn 15 repetisjoner for hver serie). I maksimal styrketrening brukes tyngst vekter.

⁹ Alle tall som presenteres i denne avhandlingen er rundet av til nærmeste hele tall (over 0.5 opphøyes).

ført til at mens menn tidligere oppgav å være mer aktive enn kvinner på dette området, oppgav en prosent flere kvinner enn menn å drive med styrketrening/vektløfting/kroppsbbygging minst en gang i måneden i 2005. Her er det imidlertid viktig å påpeke at styrketrening inkluderer mange former for utholdende styrketrening, hvor en ikke trener maksimal styrke. Det vil også være mer naturlig å sammenligne politistudenter av begge kjønn med den samme aldersgruppen i befolkningen, det vil si personer i 20-årsalderen.

Tärnklev og Widing (2010) fant som nevnt at styrketrening var den dominerende treningsformen til svenske politistudenter av begge kjønn gjennom studietiden. Her må det nevnes at Tärnklev og Widing ikke inkluderer variabelen ”utholdenhetstrening”, og heller ikke skiller mellom ulike former for styrketrening. Deres funn indikerer altså ikke nødvendigvis at svenske kvinnelige politistudenter bedriver maksimal styrketrening i like stor grad som sine mannlige medstudenter.

2.2 Fysisk aktivitet, politi og kjønn

Ifølge Bjørklund (1997) er ønsket om å drive idrett en sentral motivasjonsfaktor for de som søker om opptak på Politihøgskolen. Barland og Tangen (2009) viste i en undersøkelse av 5300 ungdom på sesjon i Norge, at de som kunne tenke seg å bli politi i større grad hadde tatt idrettsfaglig linje på videregående skole. De var også mer opptatt av fysisk trening og konkurranseidrett enn de øvrige. Tidligere forskning har da også pekt på at fysiske ferdigheter synes å være høyt verdsatt i politiet (Finstad, 1998; Motevasel, 2000; Westmarland, 2001; Doran & Chan, 2003). Ingen har imidlertid sett nærmere på hvor ofte norske politistudenter bedriver fysisk aktivitet, eller hvilke treningsformer de benytter når de er fysisk aktive. Som nevnt utførte Tärnklev og Widing (2010) en studie av svenske politistudenters fysiske trening. Denne studien omfattet imidlertid en forholdsvis liten andel respondenter, hadde i begrenset grad et kjønnsperspektiv, og differensierte ikke mellom ulike former for styrketrening, som for eksempel utholdende styrke og maksimal styrke.

En del tyder på at det vil være viktig å se nærmere på politistudenters forhold til maksimal styrketrening. En studie av norske politistudenters fysiske prestasjoner indikerte at mannlige politistudenter syntes å trene maksimal styrke i særlig stor grad (Lagestad, 2006). Studien tok for seg utviklingen av politistudentenes relative fysiske prestasjoner fra 1995 til 2005 i øvelsene benkpress, kroppsheving i bom, lengde uten tilløp og 3000 meter løping.¹⁰ Studien viste at både mannlige og kvinnelige politistudenter presterte relativt sett best i benkpress (Lagestad, 2006, s. 28-29), som er en øvelse som måler maksimal styrke. Både mannlige og kvinnelige politistudenter presterte også forholdsvis godt når det gjaldt kroppsheving i bom, som er tenkt å måle utholdende styrke. Prestasjonene i øvelsene som måler aerob utholdenhet og spenst er relativt sett dårligere for begge kjønn enn de to styrkeøvelsene. Av prestasjonsutviklingen fra 1995 til 2005 kom det videre frem at forskjellene i prestasjon mellom kjønnene i de to styrketestene, syntes å ha blitt større i samme periode. Så fremt prestasjonskravene tar hensyn til fysiologiske kjønnsforskjeller slik de skal, kan dette indikere at mannlige politistudenter i større grad enn kvinnelige politistudenter inkluderer maksimal styrketrening når de er fysisk aktive.

2.2.1 Å se sterk ut

En kan argumentere for at politistudentene bedriver fysisk trening blant annet for å signalisere overfor andre at de er veltrente og sterke. Finstad (2000, s. 219) skriver at ”Idealet i ordenstjenesten er å være velpleid og veltrent; atletiske kropper gir signaler om trygghet og kontroll. Den gammeldagse, tykkmagete konstabel ser generelt ut til å ha liten status i storbypolitiet.” Hun peker videre på at om en politibetjents kropp gir signaler om at hun/han ikke har selvkontroll eller har usunne laster, kan andre få inntrykk av at politibetjenten ikke har kontroll ”i gata” heller. Politibetjentenes kropp er i høyeste grad en representasjonskropp for sitt virke og sin kontakt med publikum. Drege og Nytingnes (1999) hevder at fysisk styrke har en viktig symbolsk funksjon i politiet, og at fysisk styrke er viktig i forhold til vurdering av egnethet. Også Doran og Chan (2003) fremhever betydningen av fysiske ferdigheter og maskulinitet som viktige former for symbolsk

---

¹⁰ Alle de fire øvelsene belønnes med fra 0 til 60 poeng, og det blir lagt til grunn at prestasjonskravet i utgangspunktet er like krevende i alle de fire øvelsene, slik det er tenkt ved utarbeidelsen av disse kravene. De ulike kravene er tenkt utformet slik at de skal ivareta fysiologiske forskjeller mellom kjønnene. Av den grunn må for eksempel menn løfte 110 kilo i benkpress for å oppnå 60 poeng, mens kvinner må løfte 70 kilo for å oppnå 60 poeng (*Idrettsfaget ved PHS 2004/2005*).

kapital i politiet. Knutsson og Granér (2001) påpeker at innad i politimiljøet setter yrkeskulturen grenser for den enkeltes utfoldelse hvis han/hun skal bli betraktet som en skikkelig politimann/-kvinne; den enkelte tilpasser seg de normer og vurderinger som er dominerende i politiet. På denne måten kan en tenke seg at en fysisk sterk kropp i politistudentkulturen uttrykker hvordan en ønsker å fremstå og se ut som politi.

2.3 Politiforskning og kjønn

Cecilie Høigård (2005) viser i sin nordiske litteraturgjennomgang at det er særlig i Sverige at forskning omkring kjønn i politiet har stått sentralt, og da i størst grad gjennom avhandlingene til Åse (2000), Åberg (2001) og Andersson (2003). Hun hevder at hovedfokus i denne forskningen har vært hvordan kjønn gjøres og skapes, og at forskningen har vært mindre opptatt av politiet og politiarbeid i seg selv. Politiet er valgt fordi virksomheten har tydelige maskuline særtrekk, og ifølge Høigård (2005) lærer ikke leseren mye om politiets virksomhet. Keane (2009) viser til at politibetjenter bør være mer opptatt av å stille spørsmålet: ”Hva kjennetegner suksessfulle møter med publikum?” Den forskningen som er gjort på dette området forholder seg til diskusjonen rundt godt politiarbeid på et mer strukturelt plan, og diskuterer dette i forhold til politiets rolle i samfunnet (se Gundhus, 2007). Det kan synes som om nordiske studier i liten grad har hatt hovedfokus på hvilken politifremferd som er av betydning i møte med publikum i ordenstjeneste, og hvordan kjønn kommer til uttrykk her— selv om dette til dels er berørt i for eksempel i Finstad (2000, 2005). En kan tenke seg at betydningsfull fremferd i politiets møte med publikum vil kunne variere fra situasjon til situasjon. Samtidig vil det kunne være en del suksessfaktorer som vil redusere tilbøyeligheten til konflikter med publikum, på samme måte som visse typer adferd kan tenkes å øke tilbøyeligheten til konflikter. Hvordan kjønn kommer til uttrykk i disse situasjonene, er det naturlig nok heller ikke særlig kunnskap om. Finstad (1998) påpeker at det mangler kunnskaper omkring i hvilken grad arbeidsoppgavene i politiet er kjønnet. At kvinner og menn systematisk utfører forskjellige arbeidsoppgaver og fordeler seg på ulike områder i arbeidslivet, er velkjent ifølge Ellingsæter og Solheim (2002). Det er imidlertid nettopp denne velkjentheten som stenger for en dypere forståelse av hva dette handler om, hevder de. Ellingsæter og

Solheim påpeker at hvordan kjønn kommer til uttrykk i arbeidslivet ofte er et helt ureflektert tema innenfor organisasjoner. Det er så naturlig at folk ikke legger merke til det.

2.3.1 Kjønn i ordenstjeneste

Som vi vil se omhandler flere nyere nordiske og internasjonale studier kjønn i politiet på en del områder. I det følgende vil jeg utdype funn fra disse studiene. I *Makten att se* tydeliggjør Åse (2000) hvordan det i alle sammenhenger er ”politimannen” som trekkes frem når politiarbeid skal beskrives. Hun viser hvordan kvinner bekreftes som underordnet menn gjennom ulike mekanismer. Åse peker blant annet på hvordan relasjonene mellom politiet og arrestantene formes til en relasjon mellom menn. Å klare å opprettholde orden blir på denne måten et mannlig anliggende i det at politiets identitet som ”politimenn” bekreftes kontinuerlig i de fleste sammenhenger. Det dannes en politiverden som formelig pulserer av mannlighet og mannlige metaforer. Åberg (2001) belyser arbeidsdelingen mellom menn og kvinner i politiet. Hun viser til at ordenstjeneste tradisjonelt er bygget for menn som utøver dominerende mannlighetsformer. Hun fremhever at fysisk styrke fremdeles blir sett på som en grunnleggende kvalifikasjon for politiarbeid. Det å være mann blir dermed en forutsetning for å være i stand til å utføre politiarbeid. Andersson (2003) viser i sin forskning at kvinner i større grad enn menn arbeidet med de minst prestisjefylte oppgavene som resepsjonstjeneste, mens politimenn er ute for å bedrive ordentlig politiarbeid, nemlig ”å fange tyver”. Hun fant at på den ene politistasjonen rådet det en form for hegemonisk maskulinitet, hvor fart og action ble verdsatt.

Flere politistudier trekker frem de nære båndene som synes å være mellom politiarbeid og maskulinitet (Fielding, 1994; Miller, 1998; Finstad, 2000; Reiner, 2000a; Åse, 2000; Herbert, 2001; Åberg, 2001; Andersson, 2003; Chan, 2003; Gundhus, 2009b). I likhet med Åse (2000) trekker Finstad (2000) frem at politirollen assosieres med en trygg og mandig mansrolle. Finstad (1998) viser i en artikkel hvordan politiyrket kan forstås som et grunnleggende maskulint yrke. Finstad trekker frem at kvinner i lang tid var utelukket fra ”maskuline” sammenhenger, og begrenset til å utøve politimyndighet uten fysiske maktmidler¹¹. Finstad (2005, s. 200) peker på at ”[m]øter mellom politi og publikum er

---

¹¹ Her vil fysiske maktmidler kunne være for eksempel kølle.

kjønnete møter”, og viser til at dette handler om hvordan politiets autoritet oppfattes og utformes blant politi og publikum. Finstad fremhever at vi her står overfor et utforsket og lite systematisert felt i politiforskningen som er viktig å belyse.

I sin hovedfagsoppgave om politikvinner, beskriver Wathne (1996) hvordan kvinnelige politibetjenter opplevde forventninger om at de skulle utføre politiarbeid på samme måte som mannlige politibetjenter. Med utgangspunkt i samtaler med kvinnelige politibetjenter, identifiserer hun en mannlige og en kvinnelig tilnærming til politiarbeid. Politikvinnene i hennes studie beskrev den ”tøffe” tilnærmingen som mannlige politibetjentes metode, og den handlet først og fremst om utøvelse av fysisk makt med en tøff tone eller muskelbruk. Den ”myke” tilnærmingen var kvinnelige politibetjentes egen oppgaveløsning. Denne ble kjennetegnet av empati, forståelse og tålmodighet, hvor maktaspektet var nedtonet.

Rønneberg (2009a, s. 369) forventet å finne kjønnsforskjeller mellom politimenn og politikvinneres språk i telefonsamtaler med publikum, men fant det ikke:

Jeg hadde forventet at det skulle fremkomme [forskjeller] i ordbruk, tone og stil, alt ettersom politibetjenten som tok imot henvendelsen var en kvinne eller mann. Slik viste det seg ikke å være. Når en leser av de transkriberte tekstene er det sjelden det går frem av språket om det er ”han” eller ”hun” som snakker, og i mange tilfeller er det først når en lytter til opptakene og hører stemmen at kjønnsforskjellen blir merkbar.

Holgersson (2005) fant ikke kjønnsforskjeller i sin studie av politiets arbeidsprestasjoner. Heller ikke Aas (2009) fant nevneverdige kjønnsforskjeller når det gjaldt politimenns og politikvinneres tilnærming til publikum i ordenstjeneste. Som vi forstår har Holgersson (2005), Aas (2009) og Rønneberg (2009a) på forskjellige måter berørt kjønn i forbindelse med politiets ordenstjeneste. Ingen av disse studiene har imidlertid studert kjønn med et analytisk grep, ved å ha et tydelig kjønnsperspektiv i sine studier. Rønneberg (2009a) skriver i sin doktorgradsavhandling om publikums telefonsamtaler med politivakta, at hun først og fremst var opptatt av å studere politispråket ut fra språkbrukens generelle konfliktdempende eller konfliktskjerpende mekanismer, noe som ikke gav grunnlag for å betone kjønnsforskjeller som en signifikant faktor. En grundigere analyse med fokus på kjønn ville kunne gitt et annet og mer nyansert resultat, skriver hun. I denne sammenheng er det også viktig å påpeke at kjønn kan ha en annen relasjonell betydning i møter hvor politi og publikum bringer med seg hele kroppen, enn det har gjennom telefonen.

2.3.2 Kjønn i relasjon til fysiske og verbale ferdigheter

Empirisk forskning har pekt på at det innad i politiet eksisterer en viss skepsis til om kvinner kan fungere tilfredsstillende i ordenstjeneste på grunn av manglende fysisk styrke (Haugli, 1995; Segrave, 1995; Martin, 1997; Berg, 1999; Brown et al., 1999; Brown & Heidensohn, 2000; Westmarland, 2001; Magnusson, 2002; Chan, 2003; Granèr, 2004). Brown (et al., 1999) argumenterer for at politimenns syn på politikvinneres dårligere kapasitet i ordenstjeneste er internasjonalt utbredt, da studier fra flere land viser dette. Skepsisen til kvinners egnethet i forhold til ordenstjeneste har hatt sitt utgangspunkt i at kvinner normalt sett har svakere fysikk enn menn, og det er særlig mangelen på fysisk styrke som synes å bli trukket frem. Denne skepsisen synes enda å være utbredt, til tross for at forskning har vist at kvinner fungerer tilfredsstillende i ordenstjeneste (Horne, 1980; Lunneborg, 1989; Martin, 1990; Aleem, 1991; Heidensohn, 1992; Martin & Jurik, 1996). Holgersson og Knutsson (2008) fant for eksempel i en nyere studie ikke nevneverdige forskjeller i arbeidsprestasjoner mellom kvinnelige og mannlige politibetjenter. Tidligere politimester Willy Haugli er derimot en av dem som setter spørsmålsteget ved kvinners egnethet når det gjelder utøvelse av ordenstjeneste. Haugli (1995, s. 174) skriver følgende om kvinnelige politibetjenter:

Dessverre ser fysisk styrke ut til å være viktigere i vanlig ordenstjeneste i Oslo enn jeg lenge var villig til å innrømme. Utviklingen synes også å gå i gal retning, noe som vil stille stadig større krav til politifolks fysiske og psykiske styrke. Jeg har lenge ivret for et rimelig innslag av kvinner i politiyrket, men jeg er bekymret over utviklingen hvis dette innslaget blir for stort. Det kan ikke bestrides at menn er bedre rustet enn kvinner til å hankses med vold som krever maktanvendelse fra politiets side.

Som vi forstår forfekter også Haugli kvinners manglende fysisk styrke og evne til å kunne utøve fysisk makt. Forskning har vist at det politiarbeidet som ikke krever fysiske ferdigheter, formes som særlig passende for kvinner (Wathne, 1996; Finstad, 1998, 2000; Åse, 2000; Gerber, 2001; Herbert, 2001; Westmarland, 2001; Åberg, 2001; Faber & Morgensen, 2003). Westmarland (2001, s. 176) konkluderer blant annet med at "[m]uch of the empirical evidence throughout the study has shown how officers gendered bodies define suitability for certain aspects of their work." Kvinners aktive samtaleform er en egenskap som ofte ble nevnt i tidlig litteratur omkring kvinner i politiet, hvor politikvinneres verbale ferdigheter blir sett på som bedre egnet enn politimenns når det

gjelder konfliktløsning i møte med publikum (Horne, 1980; Martin, 1980; Sørensen & Hetle, 1985). Også nyere litteratur peker på dette. Åberg (2001) viser i sin studie at kvinnelige politibetjenter forventes å ha større evne til omsorg og sosial kompetanse, og de styres inn i arbeidsoppgaver hvor det stilles store krav til kommunikasjon; som å ta seg av barn og kvinner. Nilstad (2002) skriver at ved konfliktløsninger kan kvinner ved sin mer aktive samtaleform virke dempende på en situasjon i større grad enn menn, og ha en langt mildere tilnæringsmåte, som forebygger bruk av fysisk makt. Finstad (2000, s. 189) viser til at det i dag ikke er uvanlig at politimenn berømmer sine kvinnelige kolleger for deres evne til å finne andre løsninger enn fysisk maktbruk:

Som politi forventer politikvinner å bli møtt med respekt og behandlet som myndighetspersoner. Som kvinner har de imidlertid ikke like mye å spille på overfor mannlige publikummere som politimenn har. Siden kvinner flest som regel er fysisk svakere enn menn flest, må de oftere enn politimenn stole på en kontrollstrategi hvor menn adlyder.

Hvilken kontrollstrategi Finstad tenker på her er noe uklart, men en kan se for seg at de verbale ferdighetene til kvinner spiller en sentral rolle her. Også Granèr (2004) finner at hans politiinformanter oppgir at kvinner har bedre verbale ferdigheter enn menn. Vi vil videre se at tidligere politiforskning peker på fysisk styrke som en særlig betydningsfull faktor i vurderingen av egnethet for ordenstjeneste. I lys av dette er det videre viktig å se nærmere på hva ordenstjeneste egentlig handler om, og hvilken plass fysisk styrke og andre fysiske ferdigheter har i denne sammenheng.

2.3.3 Hva handler ordenstjeneste om og hvilken plass har fysiske ferdigheter?

Politidiskursen i media fremstiller ofte politiarbeid som farlig og fysisk krevende (Allern & Pollack, 2009). Reiner (2000a, s. 98) viser til "the masculine ethos of the force", og peker på hvordan maskuline idealer er særlig forankret i forestillingen om polityrket som et tøft og farlig yrke. Det synes å være vidt akseptert at politiarbeid krever en viss basis av fysiske ferdigheter (Rhodes & Farenholtz, 1992; Lonsway, 2003; Shephard & Bonneau, 2003). Rahtz (2003) fremhever at politiarbeid er "a hands-on business", hvor politibetjenter ofte separerer publikum, hindrer dem med kroppsvekt, benytter transportgrep for å frakte dem

bort, og noen ganger pågripelsesteknikker for å få kontroll på personer. Berg (1999) peker på at i noen tilfeller setter personer seg fysisk til motverge når politiet skal pågripe dem. Det synes imidlertid også å være forskning som peker på at det aller meste av politiarbeidet ikke krever særlig fysiske ferdigheter (Finstad, 1998; Berg, 1999; Lonsway, 2003; Chan, 2003). Hesjedal (1996) viser i sin oppsummering av internasjonal politiforskning hvordan robust fysikk bare sjelden er avgjørende for at politiet skal kunne utføre arbeidet sitt.

En kan tenke seg at politiarbeid i USA – hvor de fleste av studiene det refereres til er utført – krever mer bruk av fysiske ferdigheter enn i Norge. Abrahamsen og Strype (2010) peker på at politibetjenter i USA til daglig er utsatt for mer vold og kriminalitet enn norske politibetjenter, og at dette gjør arbeidet deres mer farlig. Hvorvidt ordenstjeneste krever bruk av fysiske ferdigheter er i liten grad blitt sett nærmere på i nordiske studier. Grevstad (2005) tok til dels for seg bruken av fysisk makt i det norske politiet i sin masteroppgave *Police, power and authority*. I sitt feltarbeid deltok Grevstad på 37 patruljer¹² i Bergensområdet. Grevstad fant at politiet utøvde fysisk makt i tre tilfeller i løpet av disse patruljene (Grevstad, 2005, s. 28). I disse tre tilfellene ble personene påført fysisk ubehag, blant annet ved at de ble presset i bakken. Det er imidlertid uklart om maktbruken i de tre tilfellene var av en slik art at de er i tråd med andre studier sin definisjon av fysisk maktbruk.¹³ Hvor mange av patruljene som fant sted på kvelds- og nattetid i helgene når en kan forvente seg mest maktbruk (Lagestad, 2008), sier studien heller ikke noe om. Fem patruljer fant sted i Bergen by, mens de andre 32 patruljene fant sted på lensmannskontorer i nærheten av Bergen. I så måte sier resultatene mer om fysisk maktbruk i lensmannsdistrikter enn i byer.

Ordenstjeneste kan også tenkes å kreve andre fysiske ferdigheter enn fysisk maktbruk, for eksempel løping etter personer, fotpatruljer etc. Lönn, Lönn og Hansen (2006) påviste i sin studie av det svenske politiet at det meste av politiarbeid ute blant publikum i liten grad stilte krav til fysiske ferdigheter. De konkluderte med at politiyrket i liten grad innebar fysiske påkjenninger, om en ser på arbeidsplassen som helhet. De fant at det meste av tiden benyttes bak rattet eller ved PC-en. Ved å måle politibetjentenes puls gjennom hele patruljer, fant de at politibetjentene i gjennomsnitt hadde puls som tilsvarte rask gange kun

---

¹² Grevstad deltok ikke alltid under hele patruljen.

¹³ Definisjonen på fysisk makt synes å variere fra studie til studie, og er av og til ikke definert.

to prosent av tiden under politiarbeidet. Dette tilsvarer 8 minutter av en 8 timers arbeidsdag. Snittpulsen på en dagvakt var 66 slag i minuttet (Lönn et al., 2006, s. 31).

Ut fra diskusjonen over synes det nødvendig med mer kunnskap omkring i hvilken grad ordenstjeneste krever fysiske ferdigheter, selv om en del tyder på at ordenstjeneste i liten grad handler om utøvelse av fysiske ferdigheter eller fysisk makt. I lys av dette vil følgende kapittel ta for seg hvilken adferd som er av betydning når politiet skal møte publikum på en best mulig måte.

2.3.4 Politiadferdens betydning i møter med publikum og kjønns betydning for tilnæringsstrategi

Politiet er i utgangspunktet de eneste som kan utøve fysisk makt overfor publikum, og som har plikt til å utøve fysisk makt i de situasjonene som krever det. Av den grunn hviler det et spesielt ansvar på politibetjenter om å ha en adferd som i minst mulig grad fører til at publikumsmøtene eskalerer til bruk av fysisk maktbruk.¹⁴ Westin og Nilsson (2009, s. 41) trekker frem at "[p]olisarbetet stiller stora krav på den enskilda polisens omdömesförmåga att agera lugnt, metodiskt och professionellt". Politiet har et mer rettighetsorientert og kunnskapsbasert publikum i dag enn for 20 år siden (Stortingsmelding nr 42 (2004–2005)). Publikum krever i større grad en begrunnelse for politiets inngripen (Finstad, 2009; Gundhus, 2009a). Abrahamsen og Strype (2010) peker på betydningen av å forske nærmere på politiets konflikthåndteringsstrategier. Ifølge Wathne (2009) er det viktig å stille spørsmål om politiets rutiner og vaner, og hovedspørsmålet bør være "Hva er godt politiarbeid?" Forskning tyder på at det er det personlige møtet publikum har med politiet som er viktigst for tilliten de får til politiet (Tyler & Huo, 2002; McCluskey, 2003; Skogan, 2006; Bradford, Jackson & Stanko, 2009). I så måte er det en del som tyder på at politibetjentes adferd overfor publikum varierer, og at ulike politifolk har en opptreden som i mindre eller større grad fører til konflikter med publikum (Braithwaite, 1998).

Flere nordiske politiforskere har sett på politiets håndtering av publikum (Holmberg, 1999; Finstad, 2000; Granèr, 2004; Sollund, 2007). Hvilken konkret fremferd som ligger bak den

---

¹⁴ Dette er i tråd med politilovens § 6 og et sentralt og grunnleggende prinsipp for politiet.

tilnærmingen til publikum som i minst grad fører til konflikter, er det imidlertid forsket lite på. Politiets egne erfaringer når det gjelder konfliktdempende fremferd har i liten grad vært utgangspunkt for forskning. I forbindelse med prosjektet ”Streets of Oslo” ble politiets publikumsmøter satt på dagsorden i Oslopolitiet. Minoritetsrådgiver Ingjerd Hansen som ledet prosjektet, opplevde at politibetjenter gav tydelig uttrykk for at det var alt for lite fokus på publikumsmøter innad i politikulturen (Hansen, foredrag, 15. desember 2009)¹⁵. Politibetjenter hun traff i forbindelse med prosjektet gav uttrykk for at de ønsket at Politihøgskolen hadde mer fokus på nettopp publikumsmøtene.

Politiforskning utenfor Norden har sett nærmere på konfliktløsningsstrategier i politiet. Braithwaite (1998) har ut fra eget og andre feltstudier identifisert seks strategier som er viktige når det gjelder politiets adferd i møte med publikum:

- 1) Benytte spørsmål for å kontrollere møtet med publikum,
- 2) Benytte støttende taktikk,
- 3) Unngå avvisende selvforsvarssyklus,
- 4) Unngå overbruk av trusler,
- 5) Bruk fysisk makt som siste utvei,
- 6) Unngå taktikker som fører til verbal misbruk.

Som vi ser kjennetegnes strategiene av å være veldig taktiske og instrumentelle. Adferdstrekkene over kan være avgjørende for gode møter mellom politi og publikum i Norge. En kan imidlertid spørre om det er andre bakenforliggende og mer grunnleggende faktorer som er av betydning for at politiets adferd i møte med publikum skal oppleves som best mulig for alle parter. Her er det naturlig å vise til Finstad (foredrag, 11. august 2009)¹⁶, som påpeker at det ikke er tilstrekkelig klart hvem i norsk politi som er bærere av normen for god tjenesteutøvelse. Ut fra den tidligere diskusjonen – kan det tenkes at kvinnelig politi utmerker seg på dette området? Åberg (2001) tar i sin studie for seg kommunikasjonsmønstrene mellom kvinnelige og mannlige politibetjenter. Hun finner at menn er mer rett på sak og tydelige på hva de mener enn kvinner. I hvilken grad kommunikasjonsmønstrene også gir seg utslag i forhold til kvinnelig og mannlig politi sin

---

¹⁵ Ingjerd Hansen: *Streets of Oslo*. Foredrag på Politihøgskolens fagdag i Oslo 15. desember 2009.

¹⁶ Liv Finstad: *Finstad-utvalget – med spesielt fokus på politiets rutiner og praksis ved pågripelser. Konsekvenser for undervisning i fag ved PHS?* Foredrag i forbindelse med oppstartseminar for Politihøgskolen i Oslo 11. august 2009.

tilnærming til publikum (at for eksempel menn viser mer tydelighet i møte med publikum), skriver imidlertid Åberg ingenting om. Dette til tross for at en kan hevde at dette er et minst like viktig område å belyse, da tilnærmingen til publikum kan ha store konsekvenser for dem og mye mer står på spill for publikum enn for politiet.¹⁷

2.4 Mål med avhandlingen

Redegjørelsene og diskusjonen i de to første kapitlene danner utgangspunkt for problemstillingene. Som vi har sett av innledningen er kjønnsperspektivet sentralt i avhandlingen. Med 'å ha et kjønnsperspektiv' menes det her at kjønn som sosial konstruksjon blir diskutert og problematisert i beskrivelser, forklaringer og fortolkninger (Fasting & Sand, 2010). Westin og Nilsson (2009) fremhever at grunnleggende kunnskap om kjønn i politiet er viktig både for politiet selv og for allmennheten. I likhet med hva Finstad (2005) hevder, er utgangspunktet for denne avhandlingen at man mister mye informasjon om politirollen når en ikke har med et kjønnsperspektiv eller bare studerer enten kvinnelig politi eller mannlig politi. Hun fremhever at kjønn i politiet handler om en allsidig utforskning av kjønnsperspektiver på politirollen og politiets arbeidsoppgaver, og det er nettopp et slikt utgangspunkt som ligger til grunn for denne avhandlingen. Avhandlingen vil ta for seg to felt som innledningen har pekt på er relatert til hverandre; fysiske ferdigheter og ordenstjeneste. Det er et ønske at avhandlingen vil bidra til en kritisk refleksjon over måten kjønn kommer til uttrykk i utøvelse av fysisk trening og ordenstjeneste.

Oversikten over tidligere studier tyder på at forskningen har vært fraværende når det gjelder hva som kjennetegner norske politistudenters fysiske aktivitet, og hvordan kjønn kommer til uttrykk her. Det kan være slik Finstad (2000) hevder, at kvinner kompenserer for fysiologiske forskjeller ved å trene mer, og da fortrinnsvis maksimal styrke. Vi har imidlertid sett studier peke på at synlige muskler tradisjonelt har blitt oppfattet som problematisk for kvinner, likevel er det annen og nyere forskning som tyder på at dette ikke lenger er så problematisk. Det kan også være slik at utvikling av fysiske ferdigheter er

---

¹⁷ Politiet selv kan bidra til at situasjonen eskalerer (Braithwaite, 1998), og om dette skjer kan konsekvensene i verste fall være at personer blir satt i arresten og straffefølgt.

viktigere for menn enn for kvinner, da en kan tenke seg at utøvelse av fysiske ferdigheter i større grad kan være knyttet opp mot forestillinger om maskulinitet og mannsrollen.

I innledningen ble det referert til en del politiforskning som har pekt på hvordan kvinner ble nedvurdert i ordenstjeneste på grunn av manglende fysiske ferdigheter. Kvinner ble også sett på som bedre egnet til politiarbeid som krever verbale ferdigheter, selv om ingen har forsket eksplisitt på dette. Av den grunn vil det være av betydning å se nærmere på i hvilken grad ordenstjeneste omfatter bruk av fysisk styrke og verbal kommunikasjon, og hvordan kjønn kommer til syne på dette området.

Det er lett å slutte seg til Allern og Pollack (2009) som hevder at politiets adferd fortjener å bli satt på dagsorden. Hvilken adferd som er av betydning når det gjelder politiets møte med publikum – for eksempel fremferd som påvirker konfliktnivået og publikums tillit – har i for liten grad blitt gitt oppmerksomhet i nordisk politiforskning. Miller (1998) fremhever betydningen av å forske på hvordan politimenn og politikvinner møter publikum med ulike tilnærminger, og hvordan kjønn og kjønnsroller former politipraksis. Forskningen omkring hvordan kjønn kommer til syne i politiets fremferd i møte med publikum synes å være mangelfull, selv om en del forskning har berørt dette problemområdet noe. I lys av den stadig økende andelen kvinner i politiet er slik forskning på sin plass. Som tidligere nevnt kan det være slik at kvinner har en mer utpreget verbal tilnærming overfor publikum enn det menn har. Vi vet imidlertid forholdsvis lite om hva denne pratende tilnærmingen består i eller hvilken fremferd som ligger til grunn for den. At slik forskning er høyst relevant, fremkom i løpet av forskningskonferansen *Demokrati, kontroll og tillit* ved Politihøgskolen i 2009, hvor tillitskapende politiarbeid ble drøftet. Blant andre Wathne (2009) pekte på at det er viktig å se nærmere på hva som er godt politiarbeid i møte med publikum.

En kan tenke seg at politiutdanningen er med å forme politistudentene når det gjelder utøvelse av fysisk trening og bruk av fysiske og verbale ferdigheter. Av den grunn vil det være viktig å se nærmere på hvilke endringer som skjer på disse to områdene i politiutdanningen.

2.4.1 Studiens problemstillinger

Innledningen til problemområdet og tidligere forskning danner utgangspunktet for problemstillingene. Det overordnede målet med avhandlingen er å se nærmere på hvordan kjønn kommer til uttrykk i politistudenters fysiske trening og utøvelse av ordenstjeneste i politiet. Dette målet er operasjonalisert i tre problemstillinger:

Problemstilling 1: Hva kjennetegner henholdsvis kvinnelige og mannlige politistudenters fysiske trening ved oppstart og ved slutten av politiutdanningen?¹⁸

Problemstilling 2: I hvilken grad handler ordenstjeneste om utøvelse av fysiske ferdigheter og verbal kommunikasjon, og hvordan kommer kjønn til uttrykk på disse to områdene ved oppstart og ved slutten av politiutdanningen?¹⁹

Problemstilling 3: Hvilken fremferd er av betydning når det gjelder politiets møte med publikum i ordenstjeneste, og hvordan kommer kjønn til uttrykk i denne fremferden?²⁰

For å forstå og forklare kjønn i disse problemstillingene ut fra et teoretisk ståsted, synes teoriene til Pierre Bourdieu (1977, 1995, 2000) og Raewynn Connell (1995, 2002) å være velegnet. Av den grunn vil jeg i det følgende utdype disse teoriene nærmere før metodekapitlet introduseres.

---

¹⁸ Fysisk trening er her avgrenset til hvor ofte politistudentene bedrev fysisk trening og hvilke treningsformer de benytter når de er fysisk aktive. Politistudentenes fysiske prestasjoner på 3000 meter, benkpress, kroppsheving i bom og lengde uten tilløp vil bli trukket inn for å se på sammenhengen mellom fysisk trening og fysiske prestasjoner. Hvilken betydning politistudentene opplever at ulike fysiske ferdigheter har for politiarbeid, vil også undersøkes for å belyse problemstillingen nærmere.

¹⁹ I denne forbindelse vil det i lys av den tidligere redegjørelsen være spesielt viktig å se nærmere på den fysiske ferdigheten *maksimal styrke*.

²⁰ Med 'fremferd' menes her egenskaper/opptreden/adferd som vil kunne være avgjørende for i hvilken grad møtet med publikum oppleves som positivt eller negativt for alle parter.

3. Avhandlingens teoretiske grunnlag

Som nevnt vil avhandlingen se nærmere på hvordan kjønn kommer til uttrykk i utøvelse av fysisk trening og ordenstjeneste. Connell (2002, s. 3) fremhever at "[r]ecognizing gender order is easy; understanding it is not." 'Kjønn' er ikke noe enkelt eller endimensjonalt begrep, og av den grunn vil det være avgjørende å redegjøre for hvordan kjønn kan forstås og forklares. I denne sammenheng synes det fruktbart å benytte både Bourdieu og Connell for å forstå hvordan kjønn i politiet kan forstås og forklares.

3.1 Bourdieus teoretiske begreper

For å få et grunnlag for å kunne forstå og forklare hvordan kjønn kommer til uttrykk i politistudenters og politibetjenters mer eller mindre kjønnede handlinger, synes Bourdieus (1977, 1995, 2000) begreper 'habitus', 'symbolsk makt', 'doxa' og 'fysisk kapital' å være fruktbare. Solbrække og Aarseth (2006) viser til at Bourdieu er særlig anvendt for å forstå hvordan forskjeller reproduseres; vi læres kontinuerlig opp til å se på forskjeller som naturlige tilstander snarere enn sosiale konstruksjoner. Chan (2003) viser til Bourdieus begreper 'habitus', 'kapital', 'symbolsk makt' og 'doxa' som velegnet for å forstå kultur og sosialisering i organisasjoner som politiet. Hun fremhever 'habitus' som et særlig godt verktøy for å beskrive de system av disposisjoner som individet tilegner seg gjennom erfaringer og gjennom organisasjonsmessig sosialisering. For politiets del fanger habitusbegrepet opp blant annet ulike dimensjoner av kulturell kunnskap, aksepterte definisjoner og delte verdier, så vel som kroppsfremstilling (Chan, 2003).

Tarrow (1997) peker på at 'det sosiale rommet' er for Bourdieu en måte å betegne det konstruerte systemet av relasjoner mellom sosiale grupper på. Bourdieu ser bort fra den endimensjonale metaforen om samfunnet som en vertikal stige (klasseteori). Hans begreper – habitus, symbolsk makt, kapital, osv. – er velegnet for undersøkelser av "horisontale dimensjoner", det vil si av relasjoner mellom posisjoner som inntas av sosiale grupper med symbolske eller materielle egenskaper det er mulig å sammenligne, men som er ulike.

Dette synes å være tilfellet med menn og kvinner som arbeider sammen i polititjeneste. Disse har nettopp egenskaper det er mulig å sammenligne, samtidig som disse kan være ulike. Som vi forstår faller kjønnsproblematikk i politiet inn under en slik ”horisontal dimensjon”.

Throop og Murphy (2002) hevder at for Bourdieu gir verken subjektivismen representert med fenomenologien eller objektivismen representert med strukturalismen tilstrekkelige forklaringer på sosial adferd. Ifølge Bourdieu konsentrerer subjektivismen seg for mye om den umiddelbare erfaringen til individet, og hans/hennes egen tolkning av den sosiale verden. Objektivismen på den annen side, tar ikke i stor nok grad hensyn til individuelle aktørers handlinger. Ved å slå sammen disse to tradisjonene, hevder Throop og Murphy at Bourdieu lar ’habitus’ forklare individuell erfaring, samtidig som han beholder et syn på verden som bestående av et sett relativt objektive strukturer. Et annet trekk ved Bourdieus sine teorier og begreper er at de i stor grad baserer seg på ubevisste handlinger fremfor kognitive strategiske valg og forståelser. Bourdieu sine teorier er også velegnet til bruk i empiriske undersøkelser av konkrete emner, da hans teorier er praksisrettede og empirifunderte.

3.1.1 Habitus

’Habitus’ er et sentralt begrep i Bourdieus teori. Ideen bak habitusbegrepet er at mennesket inkorporerer de objektive sosiale strukturer som det vokser opp med, oppdras og utdannes i. Kognitive disposisjoner styrer mennesket til å tenke, handle og oppfatte på en bestemt måte, men de determinerer ikke måter å tenke, handle og oppfatte på. En kvinnelig habitus vil således disponere ulike måter å handle på i ulike sammenhenger. Habitusbegrepet peker altså på at mennesker bærer på en sosial og historisk betinget forhistorie som er aktiv, da habitus fungerer som ”systemer af skjemaer for opfattelse, tænkning og handling” (Bourdieu, 2000, s. 16), altså handlingsskjema. Disse handlingsskjemaene er ”kollektivt orkestrert, uten å være et produkt av den organiserende handlingen fra en orkestersjef” (Tarrou, 1997, s. 86). Habitus legger således føringer for hva som er mulig og ikke mulig for den enkelte. I lys av dette kan vi se for oss at ulike habitus legger ulike ubevisste føringer for hvilke typer politiarbeid kvinner og menn bør gjøre.

Habitus er en form for sosiale inndelingsprinsipper som leder en til å utelukke seg selv fra det en er utelukket fra (Bourdieu, 2000). Prieur (1996) fremhever at hos Bourdieu er disse sosiale inndelingene noe som først og fremst konstrueres kollektivt gjennom en kroppsliggjort habitus. Bourdieu (2000) påpeker at verden alltid fremstår som overstrødd med angivelser og tegn som peker på hva en skal gjøre og ikke gjøre. De antyder de mulige, sannsynlige og umulige handlinger, hva som kan og ikke kan gjøres, hva som er naturlig eller utenkelig i forhold til hva som er karakteristisk for en kvinne eller en mann. Habitus uttrykker på den måten kollektive forventninger. Bourdieu (2000) fremhever videre at innprenting av mentale skjemaer skjer gjennom hele livet, og skjemaene kroppsliggjøres i form av en habitus som representerer en måte å forholde seg til verden på. Habitus betegner menneskers tilbøyeligheter og vanepregede handlinger, især de kroppsliggjorte. Habitus kan på denne måten sees på som et sett av regler og prinsipper som styrer våre handlinger, og som individet bruker for å utlede hvordan det bør oppføre seg i konkrete situasjoner. Bourdieu trekker videre at den handlende er ubevisst de strategiske implikasjonene av sine egne handlinger (Bourdieu & Wacquant, 1992), altså ikke er bevisst at handlingene er med på å opprettholde reglene og prinsippene de utgår fra. Menns forrang gjør seg gjeldende i de skjemaer som er gjeldende for habitus (Bourdieu, 2000). Kvinner anvender selv disse skjemaene på den virkelighet og de maktforhold de er fanget i. På denne måten blir kvinners handlinger praktiske anerkjennelseshandlinger.

Oppdelingen mellom kjønnene er ifølge Bourdieu (2000) normal, naturlig og uunngåelig, og er til stede i hele den sosiale verden som en inkorporert tilstand i kroppene våre. Det skjer en kjønnsfordeling av det biologiske og sosiale arbeid, hvor menn tildeles det mest anerkjente. En kan se for seg at dette skjer i ordenstjeneste ved at kvinner i mindre grad enn menn deltar på det som regnes for ”ordentlig” politiarbeid – det mer maskuline og fysisk krevende politiarbeidet. Kvinner på sin side kan i større grad tenkes å tildeles det mindre anerkjente politiarbeidet, de ”mykere” og feminine sider ved politiarbeid som å prate, gi trøst og omsorg (Finstad, 2000; Åberg, 2001).

Bourdieu (2000) viser gjennom boken *Den maskuline dominans* hvordan alle sosiale mønstre kan forstås dersom en ser på hvordan kjønn ligger til grunn for samfunnsordningen. Kroppsidealene er formet av samfunnet, og kvinner og menn lærer forskjellige måter å bruke kroppen på gjennom ulike habitus. Man har ikke bare en kropp, man ”er” sin kropp. Dominans foregår gjennom kroppen og mentale strukturer som sitter i

kroppen. Den sosiale verden konstrueres gjennom kroppen. På denne måten forstås kjønnsmakt som et strukturelt fenomen hvor tusener av viljer innordner seg det samme mønsteret, og få gjør opprør.

3.1.2 Fysisk kapital

'Kapital' er sentralt i Bourdieus terminologi. Bourdieu (1995) bruker ulike kapitalformer for å forklare hvordan ulike klasser er tilbøyelig til å utøve forskjellige kulturelle aktiviteter. Shilling (1993) viser til at de objektive samfunnsstrukturene som inkorporeres i habitus som kognitive disposisjoner, kan beskrives som fordelinger av kapital. 'Kapital' er betegnelsen på alle former for ressurser som kan benyttes i konkurranse med andre, for eksempel i forhold til anerkjennelse. Bourdieu bruker begrepet blant annet for å vise at visse mennesker nyter tillit, aktelse, anseelse, renommé etc., gjennom at de gjenkjennes, anerkjennes og godkjennes som aktverdige og overlegne. Enhver inntar en objektivt definert posisjon ut fra ulike kapitalfordelinger og deres relative mengde av kapital – som sosial kapital, symbolsk kapital, kulturell kapital og fysisk kapital. Bourdieu bruker ikke begrepet 'fysisk kapital' mye, men nevner dette i en av sine tidligste artikler; produksjonen av fysisk kapital anses som viktig i maktrelasjoner og for den enkeltes status (Bourdieu, 1978). I den samme artikkelen bruker han dessuten begrepet 'embodied capital' mye, og viser med det hvordan middelklassen bruker kroppen som et medium for å presentere egenskaper som de ønsker å uttrykke overfor andre, mens arbeiderklassen er mer opptatt av kroppen som et instrument for å være i stand til å utøve sitt arbeid. Shilling (1993) videreutvikler Bourdieus begrep 'fysisk kapital'. 'Fysisk kapital' er et viktig begrep å trekke inn i denne avhandlingen, da dominansen menn har over kvinner foregår gjennom kroppen (Shilling, 1993; Prieur, 1996). Fysisk kapital er en av de kapitalformene som gir mer anerkjennelse i visse miljøer enn andre (Shilling, 1993).

3.1.3 Doxa

'Doxa' er et grunnleggende begrep i Bourdieus maktforståelse. Begrepet doxa er hentet fra gresk og betyr både "troslære" og "allment godtatte forestillinger", og Bourdieu utnytter denne dobbeltmeningen (Bourdieu & Wacquant, 1995). Doxa er betegnelsen på all tro og synsing som finner sted i samfunnet, mens 'episteme' gir uttrykk for viten og er motreaksjonen til et doxa (Bourdieu, 1977). Doxa er sosiale og historiske konstruksjoner som er så selvfølgelig at de så og si aldri blir vurdert, diskutert eller satt spørsmålsteget ved.

På denne måten blir de naturliggjort. Desto mer et felt (for eksempel politiarbeid) er gjennomsyret av et doxa, desto lettere blir det for de herskende klasser (politimenn) å avgrense politifeltet og posisjonere seg på en fordelaktig måte. Dette fordi de øvrige aktørene i politifeltet ikke er bevisst at en slik utestenging skjer (Bourdieu, 1977, 1992). Når kvinnelige politibetjenter ikke setter spørsmålstejn ved at termen 'politimann' benyttes for alle politiutdannede, er dette et eksempel på en slik seleksjonsprosess. En vurdering av fysisk styrke som den viktigste og mest sentrale egenskapen for politibetjenter i ordenstjeneste, kan være et annet eksempel på politifeltets doxa. Det blir tatt for gitt at politiarbeid er fysisk krevende og handler om fysisk styrke. På denne måten nedvurderes kvinner i ordenstjeneste, da de tilsynelatende har med seg mindre fysisk kapital inn i et felt hvor fysisk kapital er av avgjørende betydning.

Bourdieu (2000) fremhever at til tross for dominansrelasjoner, overgrep, privilegier og urettferdighet som eksisterer med utgangspunkt i et doxa, består doxaet. Den maskuline dominans er et godt eksempel på en slik dominansrelasjon, som nettopp har blitt naturliggjort som en del av et doxa. Bourdieu (1977) peker på at for å oppnå episteme, må en bryte med doxaet. Dette innebærer at en må tvile på sin egen livsverden, være skeptisk til den. 'Heterodoxy' er begrepet Bourdieu (1993) bruker på det å bryte med et doxa. Alt det som faller naturlig og som tas en selvfølge, må en sette spørsmålstejn ved (Bourdieu, 1977). Ved å stille spørsmål om politiarbeid handler om noe mer og noe annet enn utøvelse av fysisk styrke og fysisk makt, kan en oppnå episteme på dette området. Det må da skje noe i feltet på grunnlag av denne refleksjonen.

3.1.4 Den maskuline dominans

Ifølge Bourdieu (2000) er dominansforholdet mellom kvinner og menn innskrevet i de mentale strukturene som begge kjønn tenker gjennom. Han beskriver hvordan maskulinitet blir til gjennom sosialisering og oppdragelse, og gjennom doxa blir denne så selvfølgelig at den ikke blir lagt merke til. 'Kvinnelighet' eller 'mannlighet' kan ikke forstås hver for seg, men er alltid definert i relasjon til hverandre. Man kan med andre ord kun forstå det som definerer kvinnelighet som ikke-mannlighet, og omvendt. Dette inkorporerte sosiale program for oppfattelse anvendes på alle ting i verden, og først og fremst på kroppen selv som biologisk realitet. Biologiske/anatomiske forskjeller mellom den mannlige og kvinnelige kropp kan på den måten fremtre som en naturlig rettferdiggjørelse av den sosialt konstruerte forskjellen mellom kjønnene, og særlig i forhold til arbeidsdeling. På denne måten kan vi forklare hvorfor menn blir sett på som mer kompetente til fysisk krevende politiarbeid, mens kvinner blir sett på som mer kompetente til politiarbeid som krever verbale ferdigheter.

Bourdieu (2000) fremhever at de inndelinger som konstituerer den sosiale orden og dermed den sosiale dominans og utnyttelsesforhold som institueres mellom kjønnene, innskriver seg gradvis i to forskjellige klasser av habitus. Dette er et komplementært prinsipp for inndeling og anskuelse, som klassifiserer alle handlinger. Alle praktiske handlinger og kjennetegn kan reduseres til motsetningen mellom det maskuline og det feminine. Det gjelder særlig den kjønnslige arbeidsdelingen, en meget streng fordeling av aktiviteter mellom de to kjønn med utgangspunkt i det maskuline og det feminine. Det tilkommer menn å utføre alle kortvarige handlinger som er farefulle og spektakulære, som for eksempel krigføring. Bourdieu fremhever at kvinner tildeles det skjulte, usynlige eller skamfulle arbeid, det mest monotone og ydmykende arbeid, alt det huslige arbeid. Idet de to kjønn kun eksisterer relasjonelt, er de hver og især et resultat av en teoretisk og praktisk konstruksjon som skiller dem. Dette er nødvendig for å frembringe dem som sosialt differensierte kropp i forhold til det motsatte kjønn, det vil si som en habitus som enten er feminin eller maskulin. Den maskuline orden er innskrevet i tingene og dermed også i kroppene gjennom stillestående påbud ved arbeidsdelingen eller ved kollektive eller private ritualer, der kvinner utelukkes fra det maskuline og omvendt. Også her kan en se for seg at

menn ivaretar politiarbeidet som krever fysisk styrke og fysisk maktbruk, mens kvinner tar for seg politiarbeid som er mindre anerkjent i politikulturen.

I lys av den maskuline dominans og habitus blir politikulturens kjønnsbaserte vektlegging av kroppen i det operative politiarbeidet av betydning fordi fellesskapets autoritet stiller seg bak de ulike handlingsvalgene. Disse handlingsvalgene kan tenkes å gå på hvem som er best egnet til ordenstjeneste hvor det stilles krav til fysiske ferdigheter, eller hvem som er best egnet til ”mykere” politiarbeid hvor verbale ferdigheter er sentralt. Å handle i tråd med hva en oppfatter er en del av det å være politimann eller politikvinne, gjør verden mer begripelig for politistudentene og styrker deres egen identitet. På denne måten er kjønn en form for sosial differensiering utført av mannlig og kvinnelig politi som er i interaksjon med hverandre, og som reproducerer, og noen ganger utfordrer, de sosiale strukturene. Politistudentene deltar dermed aktivt i konstruksjonen av sin egen yrkesidentitet.

Bourdieu (2000) viser til at den maskuline forrang og styrke kommer av at den forener to operasjoner. Den ene er at den legitimerer et dominansforhold ved å tilskrive det en biologisk natur. Samtidig er dette dominansforholdet selv en naturalisert sosial konstruksjon. Kjernen i vår kjønnsforståelse utgjøres ifølge Bourdieu (2000) av et sett binære opposisjoner hvor det settes likhetstegn mellom det mannlige og det aktive, det rasjonelle og det sterke på den ene siden, og mellom det kvinnelige og det passive, det svake og det følsomme på den andre. Når det seksuelle forhold mellom mann og kvinne fremstår som et sosialt dominansforhold, er det fordi det er konstruert gjennom det grunnleggende prinsipp for oppdeling mellom det maskuline aktive og det feminine passive.

Motsetningen mellom kjønnene er innskrevet i en rekke dikotomier; høy/lav, over/under, aktiv/passiv (Bourdieu, 2000). Disse motsetningene inngår i tankeskjemaer som anvendes universelt og som registrerer avvik og særtrekk. De gjøres naturlige ved å innskrives i et system av forskjeller, slik at de forventninger de fremkaller uopphørlig bekreftes i hverdagen. Den fysiske ordens og den sosiale ordens lovmessighet påtvinger og innprenter de forskjellige disposisjoner ved å utelukke kvinner fra de ”edleste” oppgavene og anviser dem til en mindreverdige plass, ved å tildele dem simple og tarvelige oppgaver, og mer generelt ved å utnytte de biologiske forskjellene i betydningen grunnleggende forskjeller som fremstår som grunnlaget for de sosiale forskjellene. De innbyrdes motsatte prinsipper

for den mannlige og kvinnelige identitet innskrives således i form av fastlagte kroppsholdninger eller måter å oppføre seg på. Det er på en måte realiseringen og naturaliseringen av en etikk. Hele vår etikk består av systemer av vesentlige adjektiver, slik som høy/lav, hvor en stor del betegner kroppens disposisjoner. Kroppsholdninger er tett knyttet til moralske holdninger – for eksempel kan tilbaketrukkethet være det som anses å sømme seg for kvinner. En slik holdning vil (bidra til å) forringe og benekte kvinner, og de lærer dyder som selvfornektelse, resignasjon og taushet av det. Også menn er på et underfundig vis ofre for den dominerende forestilling. De disposisjoner som ligger til grunn for den mannlige dominansen må konstrueres gjennom et langvarig sosialiseringarbeid av begge kjønn, det vil si et arbeid med å aktivt skape differensiering i forhold til det motsatte kjønn. Dominansforholdet er et resultat av et uopphørlig reproduksjonsarbeid som enkeltstående agenter så vel som institusjoner – som familien, kirken, skolen og staten – bidrar til.

Bourdieu (2000) viser videre hvordan den sosiale orden og den sosiale dominans opprettholdes gjennom et symbolsk maskineri. Dette symbolske maskineriet har det formål å bekrefte og bevare den maskuline dominans, som den bygger på. Ifølge Bourdieu påtvinges og utholdes den maskuline dominans som en virkning av den symbolske volden, en stille og umerkelig vold, usynlig for dens ofre. Bourdieu fremhever at menn ikke har et bevisst ønske om å dominere kvinner, men de opptrer på måter som fører til kvinnelig underkastelse. Kvinner ønsker heller ikke å underordne seg menn, men underordningen er konsekvensen av at de opptrer ”feminint”. Storvik (2002) peker på at på denne måten er begge kjønn ofre for en symbolsk vold, men kvinner i dobbelt forstand ved at de domineres både av de mentale strukturene som preger deres selvforståelse og av menns praksis. Menn er derimot kun ofre for en forestilling om at de må dominere, og utøver derav en symbolsk vold mot kvinner. Om vi relaterer Bourdieus tankesett til en maskulin politikultur med vekt på fysisk kapital, kan en se for seg at menn oppdras til å skulle være de som opprettholder orden ved hjelp av fysisk makt. Menn kan på denne måten bli sosialisert inn i politroller hvor fysiske ferdigheter er av stor betydning for identiteten som politi, mens kvinner muligens blir oppdratt til å se seg selv som underlegne menn når det gjelder fysiske ferdigheter.

Ifølge Prieur (foredrag, 20. april 2004)²¹ er det et fremtredende trekk ved Bourdieus teorier at mennesket anvender persepsjons- og verdsettelseskategorier for å felle dommer. Vi kan se for oss at en slik ”dom” kan være bildet på den ”egnede” politimannen og den ”mindre egnede” politikvinnen når det gjelder ordenstjeneste. Doran og Chan (2003) fremhever at ved å fokusere på fysiske ferdigheter som kjernen i politiarbeid, legitimerer man en mannlig dominans, samtidig som denne dominansen holdes skjult fordi den fremstår som universell. På denne måten kan en se for seg at kvinner ikke bare må prestere med hensyn til hva som kreves i forhold til arbeidsinstruksen i politiet; de må også ha med seg et helt sett med egenskaper inn i arbeidet, som fysisk og naturlig autoritet. Dette er noe som menn er blitt gradvis opplært til og forberedt på.

3.1.5 Kritikk av Bourdieu

Bourdieu teori om den maskuline dominans er blitt kritisert da hans teorier er utviklet med referanse til et tradisjonelt samfunn, det kabylske samfunn, som (angivelig) ikke lenger er relevant for vår kultursfære. Bourdieu er også blitt kritisert fra flere hold for at hans teorier ser samfunnet som statisk og at habitusbegrepet gir lite rom for endring (Bourdieu & Wacquant, 1992). Han er blitt kritisert for å være deterministisk og for å nærme seg strukturfunksjonalismen i sin forståelse, ved at habitus virker som en reproduksjon av samfunnsstrukturen. Bourdieu og Wacquant påpeker at det er rom for både strukturen og den individuelle handlingen i Bourdieus teorier. De fremhever at habitus er et åpent system av disposisjoner, som hele tiden påvirkes av samfunnet. Habitus er på denne måten varig, men ikke uforanderlig. De fleste mennesker er likevel dømt til å møte omstendigheter som samsvarer med dem som opprinnelig formet deres habitus, og de kommer til å få erfaringer som styrker deres disposisjoner. Bourdieu og Wacquant sier at i de tilfeller hvor verden forandrer seg, slik at den adferden som tidligere var optimal ikke lenger er det, vil enten folk fortsette å bli styrt av sin habitus eller de vil ta inn over seg de nye forholdene og begynne å opptre strategisk i forhold til situasjonen. I lys av dette kan en for eksempel se for seg at kvinner kan opptre strategisk ved å trene mer maksimal styrke for å oppnå

---

²¹ Annick Prieur: Foredrag på seminar om Bourdieus sosiologi i regi av Norges idrettshøgskole; holdt på Holmen fjordhotell 20. april 2004.

anerkjennelse når det gjelder fysisk styrke og evne til fysisk maktbruk. Dersom verbale ferdigheter blir gitt større anerkjennelse i ordenstjeneste, kan en se for seg at dette ville styrket kvinners posisjon og anerkjennelse i politiet, og at menn i større grad hadde vært opptatt av å tilegne seg gode verbale ferdigheter. Selv om det trolig er slik Prieur (2002) hevder, at kontinuitet og reproduksjon er mer fremtredende enn fornyelse og brudd hos Bourdieu, synes det som habitus innehar et potensial for endring, og at det gir rom for å fjerne seg fra det strukturalistiske paradigmet, slik også Ohl (2004) hevder. Dette vil avhandlingen komme nærmere inn på senere.

3.2 Connell – kjønn som sosial konstruktivisme

Connell (1995, 2002) tar i likhet med de fleste kjønnsforskere i dag utgangspunkt i kjønn som sosial konstruksjon (Lorentzen & Mühleisen, 2006b). I en slik forståelse blir kjønn konstruert og rekonstruert gjennom menneskelig interaksjon og sosial samhandling, hvilket innebærer at vi alltid gjør kjønn – ”doing gender” (West & Zimmerman, 1987; Connell, 1995, 2002; Lorber, 1994; Lorentzen & Mühleisen, 2006a; Kvande, 2007). Connell (2002) fremhever at et slikt perspektiv betyr at kjønn har forskjellig utforming i ulike samfunn, og er bestemt av de forestillinger som til enhver tid eksisterer om hva det betyr å være mann eller kvinne. Et slikt syn fremmer at kjønnsidentiteten ikke lenger blir sett på som noe passivt og biologisk betinget. Å tro at vi kan begripe den sosiale verden gjennom en biologisk avgrensning, er å misforstå relasjonen mellom kropp og sosiale prosesser hevder Connell. Han viser til Simone de Beauvoir som hevder at en ikke er født kvinne eller mann. Kvinne eller mann er noe man blir, noe en konstrueres til gjennom sosiale normer og interaksjon med andre mennesker. Mennesker konstrueres på denne måten som maskuline eller feminine (Connell, 1987, 1995, 2002).

Connell (2002) fremhever at studier i forhold til kjønnsforskjeller har vist at menn og kvinner blir stadig mer like. Ifølge Connell ligger nøkkelen til å forstå kjønn i å fjerne seg fra et fokus på ulikhet til et fokus på relasjoner. Kjønn er først og fremst et spørsmål om sosiale relasjoner som et hvert individ og en hver gruppe forholder seg til og handler etter. De sosiale relasjonene som konsentrerer seg om den reproduktive arena er strukturert rundt

kjønn. Kjønn har noe med hvordan samfunnet ser på menneskekroppen å gjøre, og de mange konsekvensene dette har for vår individuelle og kollektive skjebne. Connell (1995) fremhever at begrepene 'maskulinitet' og 'femininitet' hviler på relasjoner, og de har en mening i relasjon til hverandre – som sosial avgrensning og som kulturelle motsatser.

Connell (2002) argumenterer for at det er en sterk sammenheng mellom biologi og sosial praksis, og hevder vi må se bort fra alle oppfatninger om at kjønnsforskjellene har sitt utspring i biologiske forskjeller. Han viser til at kulturelle mønstre uttrykker forskjeller, for eksempel i kroppsuttrykk. En kan ikke si at sosiale arrangementer rutinemessig uttrykker biologiske ulikheter, men en kan si at samfunnet reproducerer ulikheter. Biologien er heller en arena hvor kroppen bringes inn i en sosial prosess, og ulikheter reproduseres. Connell peker på at det finnes mange områder der sterkt kjønnsstrukturerende handlinger forekommer, men hvor dette ikke har logisk sammenheng med biologiske ulikheter. Connell viser videre til at biologiske forskjeller danner basis for kjønnsforskjellene når det gjelder konstruksjonen av kjønn. Biologisk og sosial analyse kan dermed ikke separeres fra hverandre eller erstatte hverandre, og ingen av dem kan reduseres til den andre. En kan ikke se på kroppen bare som en "maskin" eller bare som et "lerret". Et fornuftig kompromiss ville være å foreslå at ulikheter mellom kjønnene både har sin opprinnelse i biologiske forskjeller og i sosiale normer, hevder han. I lys av dette kan en for eksempel se for seg at både fysiologiske egenskaper som fysisk styrke og høyde, samt en kjønnsbasert forståelse av hvilke typer politiarbeid kvinner er egnet til, påvirker hvilken type politiarbeid kvinner og menn er tilbøyelig til å gjøre eller bli satt til å gjøre.

Connell (2002) hevder videre at kroppene er forbundet med hverandre gjennom sosial handling. Gjennom sosial praksis er kroppene våre agenter i konstruksjonen av den sosiale verden. Den sosiale verden blir ikke reproduert, men den blir alltid konstruert gjennom handling. De handlinger/situasjoner som kroppen deltar i skaper sosiale strukturer og personlige livsbaner, som i sin tur skaper forutsetninger for nye handlinger som påvirker og engasjerer kroppene. Connell kaller denne prosessen for "sosial forkroppsliggjøring". Kroppene våre har forbindelse med hverandre gjennom sosial samhandling – det vi gjør i hverdagslivet. På denne måten er kroppene våre både objekter og agenter for sosial handling. Handlingene våre former sosiale strukturer og personlige livsbaner, som på sin side ligger til grunn for nye handlinger hvor kroppene er involvert. Disse forandres hele tiden. Kjønnrelasjoner former en egen sosial struktur som viser til hvilken fremtredende

plass kroppen har. Kjønn referer på denne måten til kroppslige strukturer som ikke hviler på en biologisk plattform. Strukturene utgjør imidlertid en arena, en ”kroppsplass”, hvor noe sosialt hender. Noe av det som hender er skapelsen av de kulturelle kategoriene ”kvinne” og ”mann”.

Connell (1995) hevder at ideen om kjønnene som dikotomier ofte har utspring i den kroppslige ulikheten mellom kjønnene. Kvinner skal ha visse karaktertrekk, menn andre trekk. Kvinner skal for eksempel være oppofrende og snakkesalige, mens menn skal være tøffe, aggressive og analytiske. Disse ideene har hatt en sentral plass i vår kultursfære. På dette området ser det ut til at Connell kan forklare hvilken type politiarbeid som synes å fremstå som egnet for henholdsvis kvinner og menn, slik det ble redegjort for innledningsvis. Connell (2002) viser videre til at i dagens samfunn deltar mennesker aktivt i kjønnsrelasjoner. Denne deltakelsen er noe man til en viss grad organiserer selv fordi livsmønsteret ennå ikke er fastlagt. Det er dermed mulig å forandre kjønnsnormer gjennom sosial praksis. Med andre ord er det ifølge Connell mulig å endre på synet i forhold til hvilke typer politiarbeid henholdsvis kvinner og menn er egnet til. Dette forstår vi også ved at Connell hevder at maskulinitet skapes gjennom aktiv konstruksjon og eksisterer ikke før den sosiale interaksjonen – den blir til gjennom individenes handlinger.

3.2.1 Maskuliniteter og femininiteter

I tråd med hva som tidligere er skrevet, blir en i følge Connell (1995, 2002) ikke født maskulin, men en tar opp i seg maskuline verdier og adferdstrekk og blir på denne måten en mann. Kvinnelighet og mannlighet er altså ikke noe som er skapt fra naturens side; det er sosiale normer og press fra autoriteter som former oss som kvinner eller menn. Mennesker konstruerer seg selv som maskuline eller feminine med bestemte egenskaper og ferdigheter. På denne måten finnes det dermed maskuline kvinner og feminine menn. Connell viser til nyere forskning som tyder på at kjønn ikke er statisk, men konstrueres gjennom interaksjon. I stedet for å behandle maskulinitet ut fra eksisterende normer som internaliseres og som man tilpasser seg passivt, studerer denne forskningen hvordan konvensjoner skapes gjennom selve handlingen i praksisfeltet.

Connell (1995) viser til at maskulinitet konstrueres i hverdagslivet, og at økonomiske og institusjonelle strukturer har stor betydning for denne konstruksjonen. En stor del av unge menneskers kjønnsinnlæring består i å lære seg kjønnskompetanse. De lærer seg en viss kjønnsidentitet og å utføre visse kjønnsrepresentasjoner. Dette skjer når de støter på kjønnsrelaterte situasjoner i det daglige livet, og må løse disse situasjonene.

Kjønnsmønstre opptrer i et menneskes liv som en serie møter med begrensninger og muligheter i den rådende kjønnsordningen. Den eksisterende arbeidsdelingen og maktstrukturen innebærer at visse strategier har større muligheter enn andre for å gi resultater. Connell påpeker at vi må se på relasjonene mellom de ulike typer maskuliniteter. Dette er relasjoner bestående av allianser, dominans og underordning. Relasjonene skapes gjennom handlinger som utelukker eller inkluderer. Det finnes med andre ord en kjønnspolitikk innenfor maskuliniteten. Connell viser til forskning som viser hvordan institusjonelle miljøer er fremtredende i konstruksjonen av maskulinitet. For eksempel når gutter går inn i konkurranseidrett lærer de seg ikke bare et spill, de går også inn i en organisert institusjon hvor de oppdras i maskuline verdier. Til en viss grad skaper dette en sosial standardisering for individenes liv. En kan snakke om en form for traséer for kjønnsutdanningen, og det er disse som oppfattes som mønstre for maskulinitet eller femininitet (Connell, 2002). I lys av Connell kan en forstå hvordan visse typer politiarbeid kan bli sett på som henholdsvis menns og kvinners arbeid.

3.2.2 Hegemonisk maskulinitet

Utgangspunktet for Connells (1987) diskusjon omkring makt og dominans er begrepet 'hegemonisk maskulinitet', som han regnes som en opphavsmann til. Med dette begrepet var han i stand til å beskrive den institusjonaliserte dominansen menn har over kvinner. Connell (1995, s. 77) definerer hegemonisk maskulinitet som:

(...) the configuration of gender practise which embodies the currently accepted answer to the problem of the legitimacy of patriarchy, which guarantees (or taken to guarantee) the dominant position of men and the subordination of women.

Hegemonisk maskulinitet er en form for maskulinitet som til enhver tid er dominerende i en kultur, og den er konstruert i relasjon til femininitet og andre maskulinitetsformer som er underordnede. 'Emphasized femininity' kommer alltid dårligst ut i dette bildet. De som avviser det hegemoniske mønsteret må slå eller forhandle seg ut av det. De blir tvunget til å skape noe annet som de kan respekteres for.

Connell (1995) beskriver fire maskulinitetsformer, som er overordnet alle femininitetsformer: hegemonisk, underordnet, marginalisert og medvirkende. Den hegemoniske posisjonen til en maskulinitet innebærer en underordning av andre maskuliniteter. En homofil mann blir sammen med kvinner plassert på bunnen i kjønnshierarkiet som 'underordnet maskulinitet'. Mer generelt kan en si at de som i liten grad tilfredsstillter hegemoniets ideal havner i en slik underordnet kategori. En 'marginalisert maskulinitet' vil også alltid stå i et relativt forhold til den hegemoniske, hvor for eksempel sosial klasse er av betydning for relasjonen. Når et stort flertall støtter opp om de ulike maskulinitetsformene og den generelle dominerende posisjonen menn har overfor kvinner, omtaler Connell dette som 'medvirkende maskulinitet'. I motsetning til menn som er en del av den 'hegemoniske maskuliniteten', vil de med en medvirkende maskulinitet lettere kunne tilpasse seg en ny hegemonisk situasjon. En medvirkende maskulinitet representerer en viktig bekreftelse av hegemoniet, og blir på denne måten en slags medspiller for hegemoniet (Lorentzen & Mühleisen, 2006c). Connell trekker selv frem bruken av begrepet hegemonisk maskulinitet som fruktbart når det gjelder forståelsen av kjønnsdynamikk (Connell & Messerschmidt, 2005), og det er denne maskulinitetsformen som synes mest fruktbar å trekke inn i avhandlingens drøftinger.

Connell (1987) fremhever at maskulinitet ikke er å oppfatte som en individuell karakteristikk ved individet, men som en institusjonalisert praksis som oppstår i maktrelasjoner. Ifølge Connell utvikler menn og kvinner individuell kjønnsidentitet i forhold til andre kjønnsmessige identiteter. På denne måten tar vi den plass som blir gitt oss. Connell fremhever likevel at hegemonisk maskulinitet ikke er statisk, men må forstås som den maskulinitet som innehar den privilegerte posisjonen i kjønnsrelasjonene, en posisjon som kan bestrides. I lys av hans teorier kan vi se for oss mannlige politibetjenter som ubevisste utøvere av hegemonisk maskulinitet.

3.2.3 Kritikk av begrepet hegemonisk maskulinitet

I en artikkel tar Connell og Messerschmidt (2005) for seg den kritikken som er blitt reist mot begrepet hegemonisk maskulinitet. De viser til at begrepet siden det ble introdusert av Connell i 1982, er blitt benyttet i flere hundre artikler, og på flere felt. Connell og Messerschmidt peker ut flere områder hvor begrepet hegemonisk maskulinitet er blitt kritisert. Hegemonisk maskulinitet er blitt kritisert for å hvile på logisk dikotomisering av det biologiske kjønn versus sosialt kjønn, og at dette marginaliserer eller naturaliserer kroppen. De argumenterer mot dette ved å vise til at maskulinitet ikke er en statisk egenskap rotfestet i kroppen, ei heller personlige trekk ved individene. Maskulinitet er sammensetninger av praksis/handlinger som gjennomføres i det sosiale rom, som kan være ulik og endres. Innholdet i en hegemonisk maskulinitet er også kulturspesifikt og historisk spesifikt, og vil dermed kunne variere.

Connell og Messerschmidt (2005) viser til at det også har vært argumentert for at hegemonisk maskulinitet i praksis reduseres til en tingliggjøring av makt, og at forskere fra poststrukturalistiske tradisjoner har ment at begrepet hegemonisk maskulinitet er basert på en utilfredsstillende teori, samt at konseptet hegemonisk maskulinitet blir redusert til strukturell determinisme. Denne kritikken er Connell og Messerschmidt direkte uenige i. De peker på at maskulinitet er definert som en form for praksis, organisert i forhold til de kjønnsrelasjonelle strukturene. Det er menneskelig sosial praksis som skaper kjønnsrelasjoner i historien. Begrepet hegemonisk maskulinitet inneholder et historisk dynamisk syn på kjønn, hvor det er umulig å se bort fra dette. Det finnes mye forskning som viser at hegemonisk maskulinitet ikke er selvreproduserende, verken gjennom habitus eller andre mekanismer. Å understøtte et gitt hegemonisk mønster krever at menn blir kontrollert/overvåket, samtidig som kvinner blir ekskludert eller gitt dårlig omdømme. Connell og Messerschmidt viser til at de opprinnelige formuleringene fremhevet muligheten for forandring i kjønnsrelasjoner, basert på ideen om at et dominant mønster for maskulinitet var åpent for å bli utfordret av kvinners motstand mot patriarkatet, og fra menn som er bærere av alternative maskuliniteter.

Connell og Messerschmidt (2005) hevder videre at begrepet hegemonisk maskulinitet opprinnelig var formulert sammen med begrepet 'hegemonisk femininitet', etter hvert reformulert som 'emphasized femininity' for å få frem de asymmetriske posisjonene til

maskuliniteter og femininiteter i en patriarkalsk kjønnsorden. De viser til at forståelsen av hegemonisk maskulinitet i større grad må ta opp i seg en mer holistisk forståelse av kjønnshierarki, samtidig som man anerkjenner makten til undertrykte grupper like mye som makten til dominante grupper. Den hegemoniske maskuliniteten ligger ikke fast, og en bestemt maskulinitet vil ikke til enhver tid inneha den hegemoniske posisjonen. Andre former for maskulinitet kan utfordre denne posisjonen gjennom alternative forståelser, og ved stor nok oppslutning selv innta den hegemoniske posisjonen. For å forstå hegemonisk maskulinitet trenger vi, ifølge Connell og Messerschmidt, å forstå at kroppen både er resultat av sosial praksis og at den skaper sosial praksis. Denne forståelsen ligger nært opp til Bourdieu sitt habitusbegrep. Redegjørelsen over har vist at Connell sin forståelse av kjønn og maskulinitet kan være en fruktbar tilnærming til å forstå hvordan kjønnsrelatert adferd skapes og vedlikeholdes i fysisk aktivitet og i politiarbeid.

3.3 Bourdieu og Connell – likheter og ulikheter

Bourdieu og Connell har flere likhetstrekk i sine teorier og begreper, men det er også forskjeller mellom dem som gjør at de tilfører drøftingen ulike dimensjoner. Bourdieu (1977, 1995, 2000) redegjør for kjønn som en sosial konstruksjonsprosess som tar utgangspunkt i en biologisk plattform. En lignende forståelse finner vi hos Connell (1995, 2002), som i likhet med Bourdieu har fokus på at kjønn skapes i forhold til forventninger. Både Connell (1995) og Bourdieu (2000) fremhever at menn og kvinner utvikler individuell kjønnsidentitet ved å relatere den til andre kjønnsmessige identiteter. I dette ligger det at menn og kvinner handler i tråd med de forventninger som ligger til det enkelte kjønn. Begge trekker inn makt i sine teorier. Bourdieu viser dette gjennom 'den maskuline dominans', mens Connell gjør dette for eksempel i begrepet 'hegemonisk maskulinitet'. Begge peker også på at kjønn blir reproduisert gjennom ubevisste strukturer som styrer de individuelle handlingene på en slik måte at de kjønnsrelaterte handlingene ofte fremstår som uforandrede og vanskelig å endre.

Både Connell og Bourdieu er opptatt av å overskride struktur-aktør dikotomien, noe de begge gjør ved å sammenholde to nivåer. På den ene siden økonomisk-strukturelle rammer

og begrensninger, og på den andre siden bestemte kulturelle uttrykk knyttet til egne belønninger, sanksjoner og normer. Måten de sammenholder de to nivåene på er noe forskjellig. Bourdieu gjør dette med sitt habitusbegrep, som er nivåoverskridende, og hvor individuelle, strukturelle og kulturelle elementer påvirker hverandre. Mens Bourdieu er mest opptatt av kontinuitet og reproduksjon i sine teorier, redegjør Connell i større grad for kjønn som noe skapende, dynamisk og formbart, hvor endringspotensialet er fremtredende. Connell er følgelig også mer opptatt av kjønnsdynamikk. Connell analyserer mannlighet i et hierarki, hvor ulike maskulinitetsformer knyttes til klasseaspekter og ulike kulturelle uttrykk. Bourdieu og Connell kompletterer og utfyller hverandre på en måte jeg anser som fruktbar for å forstå og forklare resultatene i denne avhandlingen. Også Coles (2009) anser Bourdieu og Connell sine teorier og begreper som fruktbare å anvende sammen for å belyse maskulinitetsutøvelse.

4. Metode

4.1 Forskningsdesign

4.1.1 Valg av metodisk tilnærming

Avhandlingen støtter seg til en metodologisk retning som kalles ”mixed methods” (Creswell & Clark, 2007). I denne studien betyr det bruk av spørreskjemaundersøkelser, observasjon og uformelle samtaler i et feltarbeid, samt kvalitative intervju.²²

Creswell og Clark (2007) fremhever at mixed methods (heretter kalt ”blandede metoder”) er forskningsdesign som inkluderer bruk av både kvantitative og kvalitative data for å belyse sosiale fenomener. Med en slik metodisk tilnærming studeres samme fenomen fra ulike perspektiv (Teddlie & Tashakkori, 2003). Hensikten med dette er å øke kvaliteten gjennom å bidra til kunnskap som ikke kunne vært oppnådd med bare en metodetilnærming eller ett datasett. Dette gjør at en vil få en helhetlig, mer nyansert og bedre belysning av problemstillingene ved at dataene utfyller og kompletterer hverandre (Hammersley & Atkinson, 1996). På denne måten kan en utforske ulike sider av de tre problemstillingene ved hjelp av ulike datasett som er særlig egnet for å belyse fysisk aktivitet og politiets ordenstjeneste. Creswell og Clark (2007) påpeker at dette ikke er en metode som alltid har blitt brukt slik noen hevder, da tidligere studier det vises til i denne sammenheng ikke har flettet de ulike dataene inn i hverandre og koblet disse godt nok sammen til at de kommer inn under kategorien blandede metoder. Blandede metoder som metodisk tilnærming tar opp i seg både innsamling og analyser av data, og det er sentralt at kombinasjonen av ulike metoder gir grunnlag for en bedre forståelse av problemstillinger

---

²² Ifølge Holme og Solvang (1991) fanger kvalitative undersøkelser opp egenarten hos den enkelte og vedkommendes situasjon ved en nærhet som spørreskjemaundersøkelser mangler. Holter (1996) trekker frem at selvrefleksjon i forhold til kjønnsproblematikk melder seg mer åpenbart ved bruk av kvalitative enn ved kvantitative metoder. Hun trekker frem at vi stadig finner at ustrukturerte samtaler, gjerne spontane dialoger sammen med observasjon, gir materiale som ikke ville ha kommet frem under andre betingelser enn ved nærhet mellom forsker og respondenter. Dette er materiale som reiser andre analyse- og tolkningsproblemer enn kvantitativt orienterte metoder.

enn de ulike metodene ville gjort hver for seg. Creswell og Clark (2007) argumenter for at denne tilnærmingen bidrar til at svakhetene ved hver av enkeltmetodene blir ivaretatt av de andre metodene som inkluderes.

Det finnes ulike måter å kombinere kvalitative og kvantitative metoder på i bruken av blandede metoder (Teddlie & Tashakkori, 2003). Hall og Howard (2008) presenterer en synergisk tilnærming til datainnsamling innenfor blandede metoder, en tilnærming som ut fra fire kjerneprinsipper synes fruktbar som et metodisk utgangspunkt for denne studien.

I et av de fire kjerneprinsippene i en synergisk tilnærming er det sentralt at *to eller flere ulike metoder til sammen har en større effekt enn summen av de enkelte forskningsmetodene*. Dette krever at forskeren i løpet av forskningsprosessen vurderer samspillet mellom de ulike metodene, og på hvilke måter de kvalitative og kvantitative metodene enten utfyller hverandre eller står alene om å besvare problemstillinger. Hall og Howard (2008) viser til at et annet kjerneprinsipp i en synergisk tilnærming er at *alle metodene som studien tar i bruk i utgangspunktet har lik verdi*. Dermed er ingen av metodene som benyttes overordnet andre metoder.

Ideologien om forskjeller er et tredje kjerneprinsipp, som betyr at både kvantitative og kvalitative paradigmer har mangfoldige og like viktige perspektiver å bringe med seg inn i en studie med blandende metoder (Hall & Howard, 2008). I en synergisk tilnærming er en lite interessert i å fokusere på likhetene mellom de ulike metodene, men mer opptatt av å benytte metoder som i kraft av seg selv bidrar til å gi flere synspunkter omkring problemstillingen(e). Verdien av de enkelte metodene hver for seg gjenkjennes, samtidig som forskeren tvinges til å velge kvantitative og kvalitative metoder ut fra overveielser omkring hvordan metodene best mulig kan utfylle hverandre. Samtidig er det viktig at forskeren streber etter å erkjenne og beskytte forskjellene som ligger i de ulike metodene. I dette kjerneprinsippet ligger det også at enkelte metoder kan ha større betydning enn andre for å besvare de enkelte problemstillingene. Selv om denne studien inkluderer bruk av kvantitativ metode gjennom spørreskjemaundersøkelser, vil det være rimelig å hevde at studien i stor grad støtter seg til kvalitative metoder, da dette datamaterialet er mer omfattende og består av flere datainnsamlingsmetoder. Særlig gjelder dette i forhold til problemstilling 3.

Det fjerde kjerneprinsippet i denne tilnærmingen er ifølge Hall og Howard (2008) *forholdet mellom forskeren/forskerne og forskningsdesignet*. Her er det sentralt at ikke alle forskere behersker alle forskningsmetoder like godt, og at det kan være fruktbart å danne et forskningsteam bestående av eksperter på de ulike områdene. Hall og Howard påpeker imidlertid at en enkelt forsker kan benytte seg av en synergisk tilnærming dersom han/hun behersker de ulike forskningsmetodene som benyttes i den enkelte studien. En doktorgradsavhandling som denne er et individuelt arbeid, noe som gjør bruken av et forskerteam problematisk. Samtidig har jeg som forsker og sosiolog opplæring og noe erfaring innen de ulike forskningsmetodene, selv om hovedfokus i utdannelsen har vært på kvantitative metoder. Som nevnt i forordet har også flere fagpersoner bidratt med innspill på ulike områder.

I denne avhandlingen vil datamateriale fra spørreskjemaundersøkelse, observasjoner, uformelle samtaler, politiets samtaler med publikum og intervjuer benyttes for å belyse de tre problemstillingene. Det vil videre være viktig å komme nærmere inn på bruken av de enkelte metodene.

4.1.2 Spørreskjemaundersøkelser

Det vil være en styrke å få frem generaliserbare data omkring problemstillingene der det lar seg gjøre, da en på denne måten vil kunne si noe om politistudenter og politiet som gruppe. De kvantitative resultatene vil på denne måten også kunne underbygge resultater fra de kvalitative analysene, og dermed styrke de kvalitative delene av studien – i tråd med prinsippene i den synergiske tilnærmingen (Hall & Howard, 2008).²³ Det er også slik at bruk av spørreskjemaundersøkelse vil avdekke kunnskap som kvalitative metoder ikke fanger opp, og oversiktlig kunnskap som avdekkes ved hjelp av spørreskjema vil være en del av datagrunnlaget for å belyse problemstillingene best mulig.²⁴ Kvantitative data er særlig viktig når det gjelder å belyse problemstilling 1, men også til dels når det gjelder

---

²³ Dette vil belyses ytterligere under kapitlet som tar for seg kvalitetssikring av datamaterialet.

²⁴ Ved å benytte spørreskjemaundersøkelse vil en få tilgang til kvantitative data som vil være nyttig for å kunne si noe om problemforståelsen hos politistudentene som gruppe, og ikke bare problemforståelsen hos de observerte/intervjuede (Holme & Solvang, 1991; Brannen, 1992; Fog, 1995). De ulike metodenes svake og sterke sider kan på denne måten oppveie hverandre, og dette kan styrke tilliten til resultatene (Holme & Solvang, 1991; Brannen, 1992).

problemstilling 2. Ved å gjennomføre (tilnærmet) den samme spørreskjemaundersøkelsen både ved starten og ved avslutningen av studentenes politiutdanning, vil en i tråd med problemstilling 1 og 2 kunne få data som gjør det mulig å se nærmere på endringer gjennom politiutdanningen. En annen gevinst ved å gjennomføre spørreskjemaundersøkelse ved starten av politiutdanningen, er at undersøkelsen på denne måten fungerer som et viktig forarbeid før feltarbeidet og intervjuene (Hammersley & Atkinson, 1996). Dette fordi en kan tilegne seg kunnskap om problemområdet som kan komme til nytte under feltarbeidet og i forhold til intervjuene.

4.1.3 Feltarbeid

4.1.3.1 Observasjon

Ifølge Creswell (1998) vil en kvalitativ tilnærming være best egnet når en skal forsøke å gå i dybden av et fenomen. En slik tilnærming i vår sammenheng åpner i større grad opp for en dypere forståelse av hvilken betydning kjønn har som kommunikasjonsmedium i politiarbeid, og en kan komme nærmere inn på holdninger til og gjennomføring av fysisk trening. Å observere hvordan henholdsvis menn og kvinner tilnærmer seg politiarbeid, er sentralt for å kunne belyse problemstilling 2 og 3, som omhandler ordenstjeneste. En slik tilnærming muliggjør en studie av politimenns og politikvinnere faktiske handlinger, og ikke bare hvordan politiet selv oppfatter egne handlinger slik det kommer til uttrykk i spørreskjemaundersøkelser, uformelle samtaler og intervju. Som Aas (2009, s. 39) uttrykker det: ”Det kan være en betydelig forskjell mellom hva politifolk sier om sin rolle, og hvordan de faktisk utfører den.” Andersson (2003) påviser også i sin studie av politiet at det er forskjeller mellom hva politiet sier og hva de gjør. Waddington (1999) peker på at politiforskning i stor grad har fanget opp politifolk sine ytringer, og i for liten grad har vært rettet mot å fange opp politiets faktiske handlinger. Finstad (2000) fremhever at feltarbeid i politiet er en egnet metodisk tilnærming, som gjør en i stand til å se politihverdagen med politiets øyne. Observasjon kan være med på å underbygge politiets oppfatninger og erfaringer, samtidig som det gir anledning til å observere hva jeg oppfatter politiarbeid handler om, hvilken fremferd som er av betydning i møte med publikum, og hvordan kjønn

kommer til uttrykk. I så måte vil observasjon være særlig viktig som et supplement til de andre datainnsamlingsmetodene.

Samtidig er et feltarbeid viktig når forskeren selv ikke kjenner feltet særlig godt, slik tilfellet er her. Skal en kunne tolke de ulike dataene omkring ordenstjeneste på en god måte, er det vesentlig at forskeren selv har vært ute i feltet. For å sitere en politibetjent fra mitt feltarbeid: *”Dersom man skal kunne si noe om politiets arbeid, må man være med politiet på jobb”*. Politibetjenten antydte at politiforskning omkring politiarbeid som ikke inkluderte observasjon, var av liten verdi. Aas (2009) har forsket på politiets håndtering av familiekonflikter, og han fremhever betydningen av å være med å observere politiet som en forutsetning for være i stand til å forstå politiarbeid. Ut fra et kritisk ståsted kan en spørre seg om det ville vært mulig å tolke dataene som omhandler ordenstjeneste på en god måte uten å kjenne til politifeltet. I en streben etter pålitelige og ”gyldige” resultater, var det mye som tydet på at en feltstudie måtte inkluderes i studien. En annen fordel ved å følge politiet ute i et feltarbeid, er at en slik tilnærming kan avdekke forhold som informantene var ukomfortable med å si noe om under intervjuer og i spørreundersøkelser, samt forhold som de selv ikke var bevisste.

Wadel (1991) problematiserer det å skulle etablere en ”adgangsrolle” i forhold til feltarbeidet. Bakgrunnen som ansatt ved Politihøgskolen var en fordel i denne sammenheng. Jeg kjente til de praksisansvarlige som fungerte som døråpnere i denne prosessen, og det ble sett som naturlig at jeg – med min bakgrunn som ikke politiutdannet – ønsket å studere politiarbeid i praksis.

4.1.3.2 Uformelle samtaler og publikumssamtaler

Uformelle samtaler under feltarbeidet vil kunne komplettere observasjonene, og feltarbeidet blir dermed bedre utnyttet. Da disse samtalene finner sted ute i felten i forbindelse med observasjonene, gir de grunnlag for å skape en større forståelse for observasjonene, og vil belyse problemstilling 2 og 3. Uformelle samtaler med politibetjenter ble av den grunn inkludert i analysene for å underbygge observasjonsdata og data fra uformelle samtaler og intervju med politistudenter. Mens politibetjenter ofte har mange års erfaringer fra ordenstjeneste, har politistudenter naturlig nok mindre erfaring

herfra. Av den grunn var det nærliggende å observere politistudentene i slutten av sitt praksisår ute i politiet, slik at de hadde gjort seg flest mulig erfaringer. Politistudentene bringer med seg et nysgjerrig, oppmerksomt blikk og et ”ferskt” blikk på det som for de er forholdsvis nye erfaringer i møte med publikum. Disse erfaringene kan tenkes å komplettere erfarne politibetjenter sine betraktninger, eller se det som blir tatt for gitt blant politibetjenter på en annen måte. Gjennom slike uformelle samtaler var det også anledning til å belyse sentrale spørsmål som ble avdekket i løpet av observasjonene.

4.1.4 Intervju

Intervju i etterkant av feltarbeidet gjør det mulig å gå i dybden på tema som ble aktualisert gjennom feltarbeidet, samtidig som en kunne komme nærmere inn på de handlingsvalg som ble observert under feltarbeidet. På denne måten bidrar intervjuene til å skape større forståelse og komplettere data fra feltarbeidet og spørreskjemaundersøkelsene. Intervjudata var viktig for å besvare alle tre problemstillingene best mulig. I motsetning til de uformelle samtalene som finner sted i en hektisk jobbsituasjon, har informantene god tid til rådighet for en samtale omkring spørsmålene. En behøver heller ikke å ta hensyn til at det ville være andre politibetjenter eller politistudenter i nærheten under intervjuene. For å sikre at alle politistudentene belyste sentrale problemområder under intervjuene, valgte jeg å benytte en delvis strukturert intervjuguide.

4.2 Avklaring i forhold til nærhet og distanse

Under arbeidet med doktorgradsprosjektet arbeidet jeg ved Politihøgskolen i Bodø, hvor jeg i hovedsak underviste i grunntrening og arrestasjonsteknikk.²⁵ I tillegg til politistudentene fra Oslo, vil det være naturlig å også inkludere politistudentene i Bodø

---

²⁵ Jeg er ikke utdannet politi. Jeg har treårig faglærerutdanning i idrett, hovedfag i kroppsøving og hovedfag i sosiologi som utdanningsbakgrunn. Jeg har hovedsaklig undervist i grunntrening og arrestasjonsteknikk ved Politihøgskolen siden 2000. Frem til høsten 2009 inngikk grunntrening og arrestasjonsteknikk i faget idrett.

som en del av populasjonen i studien.²⁶ Det å skulle forske på en del av de samme studentene som jeg normalt ville undervise i idrett, var i utgangspunktet utfordrende. Her er det forholdet mellom rollen som lærer og normativ aktør på den ene siden, og rollen som forsker på den andre siden som kan være problematisk. Hvilken påvirkning en som idrettslærer har på sine forskningsobjekter, og hvordan en bør forholde seg til dette er viktig å belyse. I det å være både forsker og lærer i forhold til den samme studentgruppen ligger det et etisk dilemma når det gjelder påliteligheten av den informasjonen som fremkommer. Det er dermed viktig å avklare hvilken påvirkning en dobbeltrolle som lærer og forsker kan tenkes å ha på forskningsobjektene, og hvordan en bør forholde seg til dette.

Granér (2004) påpeker at det er en fare for at en ved å både være forsker og ansatt, kan bli oppfattet som en autoritetsperson av informantene. Dersom en student skal spørres ut om sine holdninger til fysiske ferdigheter av sin egen idrettslærer, sier det seg selv at det vil være vanskelig for studenten å si at fysiske ferdigheter ikke er av betydning, selv om studenten egentlig mener det. Dette gjør seg særlig gjeldende i intervjusituasjonen, men er også fremtredende når det gjelder innsamling av data ved hjelp av spørreskjema og observasjon. Det er forholdsvis få politistudenter i Bodø hvor jeg underviser. Dette gjør at det sosiale miljøet mellom studentene og lærerne er tett og nært, noe som også fremkommer i undersøkelser omkring miljøet, hvor Politihøgskolen i Bodø kom særlig godt ut (Stud.mag, 2002). Når relasjonen mellom lærer og student blir så nære, vil det kunne være vanskelig for studenten å gi uttrykk for negative holdninger, og vise atferd som studenten vet vil oppfattes som negativt av idrettslæreren. Å gi uttrykk for det positive vil være lettere, og en kan tenke seg at studenten vil fremstå som mer positiv enn det studenten egentlig er i virkeligheten.

Daglig kontakt med idrettsfaget ved Politihøgskolen vil kunne føre med seg en oversikt over problemfeltet som vil være til nytte gjennom hele forskningsprosessen. Denne kunnskapen og erfaringen vil hjelpe meg i å vite hva jeg skal se etter. En person uten erfaring og kunnskap på feltet hadde kanskje ikke fått med seg informasjon som jeg kan komme til å oppdage. Som erfaren lærer ved Politihøgskolen har jeg en oversikt over fagfeltet som kan vise seg å være betydningsfullt. Malterud (2003) viser til at feltarbeid i egen kultur gir den fordel at vår feltkunnskap gir umiddelbar forståelse av fenomener

---

²⁶ På tidspunktet planleggingen og gjennomføringen av datainnsamlingen fant sted, foregikk politiets grunnutdanning i Oslo og Bodø.

utenforstående ikke klarer å oppfatte. Dette styrker ikke bare forskerens forståelse, men kan også bidra til å skape tillit og gjensidig forståelse i møte med informantene. Å være lærer ved Politihøgskolen vil også kunne fungere som en døråpner for tilgang til politifeltet, gi en inngangsbillett til politimiljøet, og inkludere kontakter som kan være gode støttespillere gjennom forskningsprosessen. Dette er også et viktig argument å ta hensyn til. På denne måten vil det å være ”insider” være fordelaktig kontra det å være ”outsider” (Reiner, 2000b).

På en annen side er ”feltblindhet” et faremoment når en skal studere et felt en kjenner godt. Det er fare for at en tar ting for gitt, og ser etter ting en er vant til å se (Malterud, 2003). Dette kan virke begrensende på forskningsprosessen. Begrensende fordi den erfaringen og kunnskapen jeg har med meg inn i datainnsamlingsprosessen som mangeårig lærer i arrestasjonsteknikk og fysisk trening vil kunne påvirke datainnsamlingen. Det er slik at i et felt som fremstår som kjent, vil en være tilbøyelig til å bruke egen forforståelse i tolkningen av feltet. Forskeren kan bli rammet av en ”hjemmeblindhet” når vedkommende ser feltet med egne briller, og dette vil kunne hindre tilgang på data. Her vil det være viktig at forskeren tøyer sine egne erfaringer slik at feltet kan stå frem og at forskeren lar feltet ”tolke seg selv”. Den deltakende observatørs utfordring er ifølge Malterud å kunne se tvers igjennom de skylappene personen har utviklet omkring sin egen selvforståelse. Et lignende syn på feltforskning fremmer Nergård (forelesning, 10. november 2003)²⁷. Han trekker frem viktigheten av å ha et ærend i feltet. En må ville noe i feltet, og la det fremmede få sjansen til å bli kjent for forskeren. Dette skjer best ved å forsøke å ”ta av seg brillene”. Her blir det viktig å benytte et ”kyndig blick”, og sette spørsmålstegn ved det gitte ved å gå inn i en ”objekt-subjekt” relasjon. Her kan en imidlertid påpeke at jeg ikke er utdannet politi, og har vært lite ute i praksis og observert politiets arbeid. I likhet med Aas (2009) vil jeg fremheve at Politihøgskolen som institusjon er noe annet enn politiet, og at jeg ikke har noen bakgrunn fra politi og påtalemyndighet.

---

²⁷ Jens Ivar Nergård: Forelesning ved Høgskolen i Bodø, 10. november 2003.

4.2.1 Valget av den gylne middelvei

Som vi forstår av redegjørelsen over, er nærhet og/eller distanse i forskningsprosessen ulike tilnærminger som begge kan være både fruktbare og begrensende. Skal en utvikle politiutdanningen, er det nødvendig å se nærmere på hva den tilfører politistudentene og hva de tar med seg inn i den fremtidige yrkeshverdagen. Når forskeren er identisk med læreren som står i en autoritetsrelasjon til studentene, synes det opplagt at deltakende observasjon, spørreskjemaundersøkelser og intervjuer vil kunne påvirke forskningsobjektene – ganske enkelt fordi objektene også er subjekter. Ved å velge den gylne middelvei og undervise andre kull enn de jeg forsker på, vil jeg kunne fortsette i min stilling som lærer i idrett (arrestasjonsteknikk og grunntrening) med de positive sider dette fører med seg i forhold til å beholde en nærhet til forskningsfeltet. Samtidig vil en slik tilnærming skape en viss distanse som er viktig for å tilfredsstille krav til best mulig objektivitet og nøytralitet i forskningsprosessen. Her er det nærliggende å støtte seg til Hammersley og Atkinson (1996), som viser til at forskere sannsynligvis har en virkning på de menneskene de studerer, men at en kan minimalisere denne effekten, og/eller kontrollere den. Bakgrunn som idrettslærer ved Politihøgskolen fører med seg en oversikt over problemfeltet som vil være en fruktbar ballast gjennom hele arbeidet med avhandlingen. Som lærer ved Politihøgskolen har en også en plikt til å utvikle den faglige kompetansen på feltet (Resnik, 1998). Samtidig må en erkjenne at det å velge en slik tilnærming vil kreve varsomhet og bevissthet i forhold til hvordan jeg skal forholde meg til informantene, hvor forskerrollen må tydeliggjøres, da jeg uansett vil være en lærer.

4.3 En empiristyrte tilnærming

I likhet med for eksempel Aas (2009), tar denne studien utgangspunkt i et aktørperspektiv. Det vil være riktig å hevde at tilnærmingen til innsamling og analyse av de kvalitative dataene i stor grad er empiristyrte. Dette betyr at det blir viktig å utvikle kunnskap og teori ut fra et omfattende empirisk grunnlag hvor politistudenters og politibetjenters stemme er den sentrale, i motsetning til å lete etter empiriske funn med utgangspunkt i eksisterende teori. Det har vært viktig å forsøke å unngå samle inn data med utgangspunkt i en form for

teoretisme, hvor det gis forrang til en overgenerell og normativ teori slik Moi (2001) fremhever. I stedet vil det i denne studien være viktig å forsøke å legge vekk sin egen forforståelse som tidligere nevnt (Malterud, 2003), og forsøke å se feltet uten egne fordommer i den grad det er mulig og gjennom politistudenters og politibetjentes beskrivelser. På mange måter kan en hevde at forskningstilnærmingen i denne studien er inspirert av institusjonell etnografi.

Institusjonell etnografi er særlig kritisk til å ta utgangspunkt i teoretiske begreper som ståsted i forskning, og kritiserer et tradisjonelt ”sett ovenfra” perspektiv og styringsperspektiv i forskningsprosessen (Widerberg, 2007). I tråd med prinsippene for institusjonell etnografi er denne studien for eksempel opptatt av å få frem hva politistudentene og politibetjentene kan fortelle om hva ordenstjeneste handler om, hva som er betydningsfull fremferd i møte med publikum, og hvordan kjønn kommer til syne i dette. Her vil det være viktig å forstå den institusjonelle sammenhengen ordenstjeneste skjer i, ut fra aktørens perspektiv. For eksempel er det slik at politiet opererer ut fra juridiske rammer og sentrale føringer for politiarbeid som er viktige å trekke inn i tolkningene. Videre er det viktig å få frem politistudenters og politibetjentes kunnskap om sin egen virkelighet, men det behøver imidlertid ikke være slik at politiet ser alle sammenhengene selv. Ifølge Widerberg (2007) er det forskeren som skal se disse sammenhengene ut fra hva aktørene forteller. Hun benytter metaforen ”å lage kart” om denne prosessen, og hevder at forskeren må lage kartet ut fra beskrivelsene til de som har vært ute i feltet (politiet). På denne måten kan en ifølge institusjonell etnografi få grep om de mønster og handlinger som faktisk skjer ute i ordenstjeneste.

Institusjonell etnografi vektlegger at man har med sin forforståelse, men det er likevel viktig å starte åpent. Her er det sentralt å la forskningsfeltet og dataene styre hva forskeren skal se etter, og ikke la teorien være styrende for forskningsprosessen, slik det ble pekt på tidligere.

4.4 Utvalg

For å belyse problemstillingene var det ønskelig å følge et kull studenter fra de startet opp politiutdanningen til de var ferdig utdannet politi etter tre år.²⁸ Populasjonen til spørreskjemaundersøkelsen bestod av samtlige 360 politistudenter ved kullet 2005–2008 på Politihøgskolen. Blant disse var det 36 prosent kvinner og 64 prosent menn. 96 studenter holdt til ved avdeling Bodø, mens 264 studenter holdt til i Oslo.

Det ble trukket ut et utvalg på seks kvinner og seks menn som skulle observeres i et feltarbeid i slutten av praksisåret.²⁹ De politibetjentene som deltok på den patruljen de enkelte politistudentene var en del av, samt de patruljene de samarbeidet med var også en del av utvalget i dette feltarbeidet. De samme 12 utvalgte politistudentene ble også intervjuet i slutten av siste studieår.

Til feltarbeidet, som ville være avgjørende for å belyse problemstilling 2 og 3, var det fordelaktig å finne frem til et utvalg som representerte ytterlighetene når det gjaldt fysisk størrelse blant menn og kvinner.³⁰ Her ble 'lave menn' definert til å være under 174 cm, mens 'høye menn' ble definert til å være over 190 cm. 'Lave kvinner' ble definert til å være under 165 cm, mens kvinner over 176 centimeter ble definert som 'høye kvinner'. Det ble lagt vekt på at de høye skulle fremstå som forholdsvis sterke, det vil si at de skulle være forholdsvis muskuløse. Det var også viktig at de lave ikke skulle fremstå som særlig muskuløse. Dette ble vurdert ut fra eget skjønn i samråd med en kollega, og noen av de som tilfredsstilte mine høydekrav, ble av den grunn utelatt. Av de som oppfylte kravene ble det trukket ut tre lave og tre høye politistudenter av hvert kjønn.

---

²⁸ Politiutdanningen er treårig. Første og siste studieår tilbringer studentene ved Politihøgskolen. I det andre studieåret er politistudentene ute i praksis i politiet, hvor de arbeider som politi sammen med en praksisveileder som er politibetjent.

²⁹ Det er viktig å fremheve at publikumsmøter er en interaksjonsprosess, hvor det foregår et samspill mellom politi og publikum. I så måte hadde det vært en fordel å inkludert publikum i utvalget, noe ressursmessige årsaker ikke tillot.

³⁰ Her må det legges til at betydningen høyde hadde for fysisk aktivitet og ordenstjeneste, var inkludert i to av de fem opprinnelige problemstillingene, og høyde var dermed en særlig viktig faktor ved oppstart av arbeidet med avhandlingen. Av den grunn ble det sett på som betydningsfullt å følge høye og lave politistudenter i ordenstjeneste. For å stramme inn avhandlingen ble imidlertid disse to problemstillingene omkring høyde tatt ut, og disse resultatene vil presenteres i en selvstendig artikkel.

Siden politiets møter med publikum skulle danne utgangspunkt for analysene i feltarbeidet, var det av betydning å velge ut studenter som hadde praksis på steder hvor det skjedde mye i det offentlige rom.³¹ I sitt feltarbeid deltok Grevstad på 37 patruljer i Bergensområdet. Politiet utøvde fysisk makt i form av ulike arrestasjonsteknikker (håndgrep på arrestant) i kun fire tilfeller i løpet av disse patruljene (Grevstad, 2005, s. 28). Som vi forstår kan slik maktbruk fra politiets side være sjelden, og det var viktig å oppsøke steder hvor studentene i størst mulig grad hadde sjanse for å havne i slike situasjoner. En kan tenke seg at norske byer av en viss størrelse ville være gunstig, da studentene på disse stedene trolig vil være mest involvert i fysiske konfrontasjoner. En plenumsdebatt blant samtlige praksisansvarlige gav støtte for et slikt syn. Ved å velge ut studenter som har sitt andre studieår med politipraksis i byer, unngår en problematikken omkring det å jobbe på en politistasjon kontra det å jobbe i lensmannsetaten, hvor en ikke kan se bort fra at arbeidskulturene kan være ulike. En annen medvirkende faktor til valg av observasjonssted var at prosjektet var begrenset til observasjon i det offentlige rom, noe som drøftes nærmere nedenfor. Det er i byene at det er størst tilgang på offentlige rom, og hvor en kan tenke seg at det meste av det operative politiarbeidet skjer i det offentlige rom.

4.5 Forberedelse og gjennomføring av datainnsamling

4.5.1 Godkjenning av prosjektet

I forbindelse med forskningsprosjektet ble det sendt en søknad til personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (vedlegg 8), som registrerte prosjektet (vedlegg 18). Det ble også sendt en søknad til Riksadvokaten om at de impliserte i prosjektet ble gitt fritak fra taushetsplikt, da det var ønskelig at de involverte skulle kunne prate om sine erfaringer fra politiarbeid, uten å måtte tenke på taushetsplikten (vedlegg 9). I denne søknaden var det sentralt at i mange tilfeller ville det være

---

³¹ I starten av prosjektet var det sentralt å se nærmere på politiets møter med publikum som endte i fysisk maktbruk, da betydningen av fysiske ferdigheter og høyde trolig var av størst betydning i disse tilfellene. En slik tilnærming ble senere mindre viktig, dels fordi fysisk maktbruk oppstod svært sjelden.

uhensiktsmessig å be om et slikt samtykke fra publikum, da en slik prosedyre i vesentlig grad kunne forstyrre politiets arbeid. Riksadvokaten var positiv til søknaden, men mente det var mest hensiktsmessig at søknaden ble oversendt Rådet for taushetsplikt og forskning for en vurdering (vedlegg 10). Det ble dermed sendt en mer utfyllende og detaljert søknad (vedlegg 11). Rådet for taushetsplikt og forskning gav politiet fritak fra taushetsplikt når det gjaldt intervjuer, uformelle samtaler og spørreskjemaundersøkelser i prosjektet, men gav noen begrensninger når det gjaldt deltakende observasjon (vedlegg 12). Rådet for taushetsplikt og forskning gav tillatelse til observasjon og fritak fra taushetsplikt når det gjaldt politiets møter med publikum, men begrenset dette til det offentlige rom hvor allmennheten har anledning til å observere. Med andre ord ble det ikke gitt tillatelse til at jeg som forsker kunne bli med politiet inn i private hjem. De problematiserte i hvilken grad et samtykke fra de involverte ville være frivillig fra de involverte, da det ville være vanskelig å si nei til politiets forespørsel om å ta med seg en forsker inn i private hjem. Riksadvokaten og Justis- og politidepartementet gav sin tilslutning til svaret fra Rådet for taushetsplikt og forskning (vedlegg 19).

4.5.2 Spørreskjemaundersøkelser

4.5.2.1 Utarbeidelse av spørreskjema

For å utarbeide spørreskjemaet som kullet på 360 politistudenter skulle besvare ved oppstart av politiutdanningen, ble det i tråd med Ilstad (1989) valgt å starte spørreskjemaet med enkle og objektive spørsmål omkring alder, kjønn, utdanningsnivå etc. (spørsmål 1-10). Videre var det viktig å bygge opp spørreskjemaet i en logisk rekkefølge, hvor spørsmålene omkring fysisk aktivitet kom før de mer subjektive og vanskelige spørsmålene omkring egen kropp. Av den grunn dreide spørsmål 11-20 seg om fysisk aktivitet, mens de vanskeligste og mest sensitive spørsmålene omkring egen kropp og politiarbeid kom i siste halvdel av spørreskjemaet (Ilstad, 1989). Spørreskjemaet ble avsluttet med et forholdsvis lett spørsmål, med den hensikt å ”kjøle ned” og avslutte prosessen (vedlegg 1). For å kunne koble data fra de to spørreskjemaundersøkelsene ble det spurt om navn.

4.5.2.2 Forprøve av spørreskjema

For at spørreskjemaet i størst mulig grad skulle inkludere entydige spørsmål med dekkende svaralternativer og på alle måter være uproblematisk å besvare (Ilstad, 1989), ble det foretatt en forprøve av spørreskjemaet (vedlegg 1). Forprøven ble foretatt blant 1. årsstudenter ved Politihøgskolen i Bodø, i slutten av første studieår, våren 2004.³² Hele 65 av 71 studenter besvarte spørreskjemaet. Studentene ble oppfordret til å gi skriftlige tilbakemeldinger på spørreskjemaet dersom noe var uklart, eller dersom de mente noe var utelatt. De ble også oppfordret til å ta kontakt dersom de hadde tilbakemeldinger omkring spørreskjemaet som de ønsket å ta opp muntlig og uten andre til stede.

Gjennomsnittsstudenten brukte om lag 11 minutter på å besvare spørreskjemaet. Den første studenten var ferdig med utfyllingen etter syv minutter, mens alle studentene var ferdig med utfyllingen etter 19 minutter. Et fåtall studenter skrev ikke ned navnet sitt, og noen stilte spørsmål om hvorvidt det var nødvendig med navn, og gav uttrykk for at de helst ville slippe å skrive ned navnet sitt. Spørreskjemaet inkluderte en del sensitive opplysninger, og det var et overordnet mål at studentene skulle føle seg trygge på at de kunne komme med sine oppfatninger, uten å føle seg bekymret på noen som helst slags måte. Det var imidlertid viktig å kunne identifisere den enkelte slik at jeg kunne sammenligne resultatene fra de to spørreundersøkelsene i ulike tidsrom. Når tilbakemeldingene om å ikke benytte navn bare kom fra noen få studenter, ble det valgt å inkludere navn i undersøkelsen. Det ble imidlertid presisert på spørreskjemaet at navnene ikke ville bli lagt inn på data, men at de ville få et identifikasjonsnummer.

En del krysset av to svaralternativer der de skulle krysse av ett. Av den grunn ble det poengtert på første side i spørreskjemaet at dersom det ikke stod annet, skulle de velge ett svaralternativ for hvert spørsmål. Det viste seg at mange ikke besvarte spørsmål 19, hvor de skulle skrive hvor godt de hadde prestert på ulike fysiske øvelser det siste året. En del hadde nok ikke gjennomført slike øvelser, samt at det kan være vanskelig å huske resultatene. Selv om det hadde vært fruktbart å vite noe om studentenes prestasjoner, gjorde frafallsproblematikken omkring spørsmålet at spørsmålet ble utelatt fra de endelige spørreskjemaene.

---

³² Dette var med andre ord kullet som startet opp ett år tidligere enn respondentene.

I den ene pågripelsessituasjonen det henvises til i spørreskjemaet (spm. 27), var det gjennomgående slik at alle studentenes svar plasserte seg på det valgalternativet hvor bruk av verbal kommunikasjon var fremtredende, og ikke fysisk maktbruk. En slik fordeling gir ingen verdi i en fremtidig undersøkelse. Samtaler med en del av disse politistudentene hvor dette spørsmålet ble diskutert, tydet på at fordelingen trolig hadde vært annerledes dersom gjerningsmannen hadde fremstått som mer aggressiv. Av den grunn ble spørsmålet omformulert. Spørsmålet hvor studentene skulle vurdere egen kropp (spm. 21) syntes å være det mest problematiske spørsmålet i forprøven, og det spørsmålet hvor klart flest kom med tilbakemeldinger (omkring 10 prosent stilte spørsmålstegn ved spørsmålet). En del studenter gav uttrykk for at spørsmålet var uklart, særlig med tanke på hvor mange alternativer de kunne velge. Disse tilbakemeldingene ble imøtekommet ved å sette svaralternativene under hverandre, i stedet for å ha disse i tre bolker hvor de kunne bli forledet til å tro at de skulle krysse av i hver av disse bolkene.

På det siste spørsmålet skulle studentene svare på hvilke arbeidsoppgaver de så for seg at de ville inneha i politiet 10 år frem i tid. Svaralternativene her var en avveining mellom viktigheten av å ha alternativer som studentene forstod på den ene siden, og på den andre side å skulle tilfredsstille politiets forholdsvis komplekse arbeidsfelt hvor kategoriene ikke nødvendigvis er gjensidig utelukkende. Dette førte til at noen få studenter krysset av på to alternativer, for eksempel ledelse og etterforskning, som en jo kan kombinere i politiet. Etter diskusjon med en erfaren politibetjent ble svaralternativene beholdt i mangel av bedre løsninger. I ettertid ser jeg at dette kunne vært løst ved å lage egne kategorier på for eksempel etterforskningsledelse. I tillegg ble det gjort en del små forandringer på spørsmålsformen i spørsmål 15, og på svaralternativene i spørsmål 10, 14, 20 og 30. Videre ble en del formuleringer gjort klarere, og ”fysiske ferdigheter” ble delt inn i henholdsvis fysisk styrke, fysisk hurtighet og fysisk utholdenhet, da disse var mer presise og gav mer informasjon. Utdanningssted ble også lagt til for å kunne se nærmere på betydningen av studiested.³³

Gjennom forprøven av spørreskjemaet ble det tidlig avklart at åpne spørsmål ikke fungerte. Dette fordi mange av studentene unnlot å besvare denne formen for spørsmål, og de

---

³³ Politiutdanningen var på dette tidspunkt lokalisert i Oslo og Bodø.

studentene som svarte, gav tilbakemelding på at de ønsket seg svaralternativer her. Kun to steder i spørreskjemaet ble det ansett som nødvendig å inkludere åpne spørsmål.

4.5.2.3 Første spørreskjemaundersøkelse

Første spørreskjemaundersøkelse ble gjennomført blant de 360 studentene som begynte Politihøgskolens tre-årige grunnutdanning høsten 2005 (vedlegg 2). Enkelte tidligere upubliserte evalueringsundersøkelser ved Politihøgskolen hvor elektroniske spørreskjemaundersøkelser ble benyttet, viste seg å føre til svært lav svarprosent. Av den grunn ble undersøkelsen foretatt på papir, og ikke elektronisk. Spørreskjemaundersøkelsen fant sted i løpet av den andre dagen på Politihøgskolen, da alle var samlet. Dette for å forsøke å fange opp hele populasjonen. Undervisningen var ennå ikke startet, og studentene hadde på dette tidspunktet ikke fått noe faglig informasjon omkring de ulike undervisningsfagene. Det hadde blitt avsatt en halv time til undersøkelsen. I Oslo ble timeplanen forskjøvet, slik at studentene til dels måtte ta undersøkelsen i pauser mellom ulike foredrag. Dette er trolig en sentral årsak til at svarprosenten i Oslo (84 prosent) var en del lavere i Oslo enn i Bodø. I Bodø tok studentene undersøkelsen til planlagt tid. Samtlige av de 96 politistudentene besvarte spørreskjemaet.³⁴ Av populasjonen på 360 studenter, var det dermed 317 som besvarte spørreskjemaet, noe som utgjør en samlet svarprosent på 88 prosent. En slik svarprosent kan hevdes å være meget høy (Holme & Solvang, 1991).

4.5.2.4 Andre spørreskjemaundersøkelse

Spørreskjemaet fra første spørreundersøkelse lå naturlig nok også til grunn for den andre spørreundersøkelsen (vedlegg 3). For å kunne identifisere endring var det metodisk viktig at spørsmålene var de samme når det gjaldt spørreundersøkelsen ved oppstart og i slutten av utdanningen. En del spørsmål som ikke ville gi mer informasjon ble ekskludert fra spørreskjemaet, for eksempel far og mors utdanning. Disse spørsmålene ble erstattet med noen nye spørsmål omkring politistudentenes erfaringer i praksisåret, blant annet i forhold til bruk av fysisk makt, samt erfaringer med hvordan mannlig og kvinnelig politi involverte

---

³⁴ Dette viser at tilrettelegging er viktig for å få en høy svarprosent ved slike undersøkelser.

seg i fysiske og verbale konflikter. Dette var viktig for å kunne belyse problemstilling 2 på en best mulig måte.

Den andre spørreundersøkelsen ble gjennomført blant samtlige 360 studenter i mars 2008.³⁵ Også ved den andre spørreundersøkelsen ble det valgt å ikke benytte elektronisk spørreskjema, men å dele ut spørreskjemaet i papirform for å sikre høy svarprosent. I Bodø besvarte 86 av de 96 studentene spørreskjemaet. Dette gav en svarprosent på 89 prosent. Her kom det en del tilbakemeldinger på at noen av de nye spørsmålene (spm. 35-36) manglet kategorien ”aldri observert bruk av fysisk makt”, et svaralternativ som på forhånd ikke hadde blitt ansett som nødvendig. Av den grunn ble denne kategorien lagt inn i spørreskjemaet som de fremmøtte 264 studentene i Oslo fikk utdelt. I Oslo besvarte 83 prosent det andre spørreskjemaet. Den samlede svarprosenten for hele kullet ble dermed 85 prosent ved den andre spørreskjemaundersøkelsen. Ut fra grunnleggende kriterier for kvantitativ analyse, ville det være gunstig å foreta de kvantitative analysene ved hjelp av de respondentene som både besvarte første og andre spørreundersøkelse, og som en kunne identifisere på navn. Dette reduserte andelen til 236 studenter, 87 kvinner og 149 menn. Svarprosenten som dannet grunnlag for de statistiske analysene omkring endring var dermed på 66 prosent, som må hevdes å være tilfredsstillende i denne sammenheng.

4.5.3 Feltarbeid

4.5.3.1 Tilnærming til feltet

Prosjektet ble presentert for politistudentenes praksisansvarlige, som var positive til prosjektet. Etter anbefalinger fra de praksisansvarlige ble det bestemt at feltarbeidet skulle finne sted natt til lørdag og natt til søndag, da sjansen for fysiske konfrontasjoner og andre publikumsmøter er størst da. Utgangspunktet var at hver av de 12 studentene skulle observeres på 2 hele vaktsett. Dette ville utgjøre i underkant av 200 timer observasjon. De 12 som var utvalgt på grunnlag av fysiske kriterier og praksissted, ble kontaktet direkte av

---

³⁵ Her var det opprinnelig tenkt å gjennomføre spørreundersøkelsen senere i dette semesteret, men studentene hadde da en eksamensperiode med mye belastning, eller de var spredt på ulike steder hvor de hadde fordypningsfag. Undervisningen var for det meste over når spørreundersøkelsen ble gjennomført.

meg på telefon. I telefonsamtalene ble det kort fortalt om prosjektet, og at de stod fritt til å avslå uten at dette ville få noen negative konsekvenser for dem. Alle de 12 spurte var imidlertid meget positive til å bli observert i løpet av sitt praksisår, samt til å bli intervjuet i ettertid. Det ble valgt å foreta feltarbeidet i slutten av praksisåret til studentene.

Et informasjonsskriv til patruljens medlemmer om prosjektet i forkant av feltarbeidet ble sett på som ugunstig, da hvem som skal kjøre patrulje sammen ofte blir bestemt rett før vaktsettet.³⁶ På den annen side er jeg pliktig til å få samtykke fra patruljens medlemmer, og de ville satt store spørsmålsteget ved hvorfor en sivilist var til stede dersom de ikke var orientert om min rolle. Patruljen skulle etter avtale med praksisansvarlig og den enkelte politistudent, være informert om min deltakelse på patruljen. For å være sikker på at denne informasjonen kom frem, ble det viktig å forklare rollen som ”en forsker fra Politihøgskolen som skal forske på politiarbeid”, uten å komme nærmere inn på dette. Dette ble gjort når patruljen ble samlet i starten av vaktsettet på piketten³⁷. Ved patruljens start ble alle patruljemedlemmene spurt om det var greit at jeg observerte og benyttet lydopptaker under samtalene.

Lydopptak av politiets samtaler med publikum gjør det mulig å se nærmere på hva som faktisk blir sagt mellom politi og publikum. Feltnotater ble her sett på som en for upresis dokumentasjonsform, som var lite egnet til å få med seg nøyaktig hva som ble sagt i lange samtaler med publikum, hvor det kunne være bakgrunnsstøy og hvor publikum snakket fort og utydelig ”ute på byen”. Sollund (2007) har observert politiet i et feltarbeid, og intervjuet politiet samt innvandrere med minoritetsbakgrunn om hvordan de ble møtt av politiet. Også Sollund problematiserer i hvilken utstrekning en klarer å skrive ned det som blir sagt. Hennes valg av blyant og papir under de første intervjuene begrunnet hun først og fremst ut fra at det ville være mer arbeidskrevende å benytte lydopptaker. Aas (2009) begrunnet valget om ikke å benytte lydopptaker under sine intervjuer med egne erfaringer. Han opplevde det selv som problematisk om andre hadde opptak av hans stemme, samtidig som han var bekymret for om enkelte informanter også ville oppleve dette som problematisk, og dermed ikke snakket åpent om sine tanker. Ingen av mine informanter opplevde bruken av lydopptaker som problematisk under intervjuene. Her må det imidlertid påpekes at Aas sin studie i større grad omhandlet sensitive tema – nemlig

---

³⁶ Her spiller ferie, avspaseringer, overtidsarbeid i forkant, sykdom og til dels arbeidsoppgaver inn.

³⁷ Piketten er politibetjentenes personalrom/pauserom.

politiets tilnærming til familievold. Mine samtaler ville være vanskelige å få skrevet ned underveis på en utfyllende og god måte, samtidig som en slik tilnærming ville ta mye fokus bort fra selve observasjonen av publikumsmøtet. Å gjøre lydopptak og transkribere disse samtalene i ettertid ble sett på som den kvalitetsmessige beste løsningen, og ble av den grunn valgt.

Det ble skrevet feltnotater av observasjonene, og det ble gjort digitale opptak av uformelle samtaler mellom patruljens medlemmer, samt samtaler mellom politi og publikum. Hele patruljen var til rådighet, og det oppsto gode gruppediskusjoner hvor også politibetjenter bidro til å belyse problemfeltet. På denne måten ble kunnskapen fra politibetjentes forholdsvis lange erfaring fra ordenstjeneste, samt politistudentenes nysgjerrige og bevisste blick på sin politipraksis trukket frem i lyset. Ved vaktskiftets start ble patruljens medlemmer spurt om tillatelse til å gjøre opptak underveis, samt ta notater. Det ble presisert at dette materialet ville behandles konfidensielt og anonymt. Den digitale opptakeren var alltid tilgjengelig, og når det var naturlig, ble denne startet. For at dette ikke skulle påvirke politi eller publikum – ved at oppmerksomheten ble rettet mot opptakeren – ble den holdt skjult for patruljen og publikum.³⁸ Det syntes som om patruljen ganske raskt glemte denne lydopptakeren, og at bruken av denne ikke påvirket politiets fremtreden i særlig grad. Typiske samtaler som ble tatt opp var når patruljen snakket seg i mellom om forhold som hadde med forskningsfeltet å gjøre, eller når jeg spurte patruljen eller enkeltmedlemmer konkrete spørsmål i bilen eller på piketten, samt når patruljen og særlig politistudentene kommuniserte med publikum på ulike nivå. I de tilfellene hvor det falt naturlig å spørre patruljen om handlinger som ble observert, som for eksempel etter pågripelser hvor fysisk makt blir benyttet, ble dette gjort.

I sin doktorgradsavhandling om politiet trakk Ekman (1999) frem hvordan hans bakgrunn som politi gjorde at han forstod sjargongen og hvordan en skulle opptre for ikke å være annerledes. På denne måten ble det naturlig at han var til stede under politiarbeidet og i andre politimessige sammenhenger. Min bakgrunn som mangeårig politifaglærer fra Politihøgskolen gjorde at også jeg til en viss grad opplevde å være et forholdsvis naturlig innslag i baksetet, og politibetjentene viste meg fortrolighet og behandlet meg som om jeg var en av dem. Som en forholdsvis høy og trent mann opplevde jeg også at publikum noen

---

³⁸ Den digitale opptakeren var så liten i størrelse at den fikk plass inne i hånden.

ganger tok meg for å være en sivil politimann, som riktignok var passiv og stod litt i bakgrunnen. Disse utfordringene ved å være ute i feltarbeidet vil bli diskutert nærmere i det følgende.

4.5.3.2 Å by på meg selv

Ved et tilfelle satt patruljens medlemmer sammen med at par andre patruljer på piketten og så på fotballkamp. Dette var rett før det var vaktskifte. Mens vi satt der kom det en del andre politibetjenter til, politibetjenter som trolig skal starte på et nytt vaktsett. En ung kvinnelig betjent bryter stillheten med å fortelle at det står at en forsker skal være med ut på vaktsettet. Hun snakker om dette i et toneleie og i en tone som om hun mener at politiet har nok å passe på, om de ikke skal passe en forsker også. Før hun imidlertid kom ordentlig i gang med denne retorikken, bryter jeg høylydt inn, men med en positiv og ydmyk tone: ”Jeg er forskeren. Jeg jobber som lærer i arrestasjonsteknikk ved Politihøgskolen i Bodø, og skal være med en patrulje for å observere hvordan politiet jobber.” ”Å, ja...” sa politibetjenten i en betydelig mer beskjeden tone. Denne verbale inngripen fra min side reddet begge to fra en pinlig situasjon. Også ved andre anledninger ute i ordenstjeneste spurte politibetjenter fra andre patruljer ganske krast hva jeg gjorde der, når de kom til en konflikt og jeg stod der. Stemmene mildnet betraktelig når de fikk vite at jeg var med patruljen.

Jeg hadde på forhånd bestemt meg for å ikke snakke så mye om min rolle som politifaglærer, men trekke frem forskerrollen jeg var i. Ellers skulle jeg sitte stille og ikke delta særlig i det sosiale liv i politibilen, da jeg ville påvirke minst mulig og konsentrere meg mest mulig om selve observasjonen. Dette viste seg å være en lite egnet innfallsvinkel til feltarbeidet, særlig når forskeren er en utpreget utadventt person. Politibetjentene på patruljene var oppriktig nysgjerrig på hvem jeg var som fagperson. En samtale med en politibetjent i en tidlig fase av feltarbeidet styrket mine gryende antagelser om at åpenhet på dette området var riktig. Politibetjenten ønsket å diskutere faglige spørsmål, og ønsket å komme med innspill på bruken av verbal kommunikasjon fremfor fysisk makt. Politibetjenten fremhevet viktigheten av at forskeren må by på seg selv når en forsker ønsker å prate åpent med politifolk. På den måten ville jeg få flere og mer åpenhjertige innspill, mente han. Dette var noe jeg selv hadde gått rundt og følt på etter at feltarbeidet

startet, og hans innspill var i så måte i tråd med hva jeg selv tenkte og fra da av gjorde utover i feltarbeidet. Dette er også i tråd med Fangen (2004) sine erfaringer fra sitt feltarbeid, hvor hun opplevde det som fruktbart å være åpen omkring egen person. Wadel (1991, s. 27) trekker frem at "[e]n bør ikke insistere på å bare være forsker – det kan hindre adgang", noe som ble min erfaring. Å avklare min rolle som lærer i arrestasjonsteknikk i de tilfellene hvor det var naturlig, ble av den grunn viktig i det resterende feltarbeidet. Jeg opplevde at min bakgrunn som politifaglærer bidro til å skape tillit og gjensidig forståelse i møte med de som befant seg i feltet, en gevinst også Paulgaard (1997) og Malterud (2003) trekker frem. Ved en slik tilnærming opplevde jeg at politibetjentene ble mer åpne og tillitsfulle, samtidig som de var trygg på meg slik at de kunne være ærlig omkring hva de tenkte, og handle som de vanligvis gjorde. I et kritisk lys kan en spørre seg om en slik åpenhet gjorde at politifolkene svarte og handlet "korrekt" i forhold til min fagrolle. Av resultatene vil vi se at det ikke syntes å være slik, da mange svar og handlinger ikke passer inn i kategorien "korrekte svar". Her må det også trekkes inn at observasjonene avdekket bare fem tilfeller som omhandlet bruk av arrestasjonsteknikk og fysisk maktbruk. Hadde jeg undervist i kommunikasjon og konflikthåndtering kan en spekulere i om denne bekymringen hadde vært mer aktuell.

Å by på meg selv innbefattet også å gjøre politirelaterte arbeidsoppgaver når jeg ble spurt om dette. Som nevnt hadde jeg sett for meg at jeg skulle være passivt deltakende i feltarbeidet. Også her fikk jeg en fornemmelse av at åpenheten og tilliten patruljen jeg ble en del av, økte ved at jeg var positiv til å hjelpe til. Jeg ble dermed en mer integrert del av patruljen, noe jeg mener bidro til å få et bedre forhold til patruljemedlemmene, og en mer naturlig setting. På denne måten opplevde jeg at jeg aldri var i nærheten av å få "en følelse av å bli et hår i suppa", slik for eksempel Sollund (2007) av og til fikk en fornemmelse av når hun var på feltarbeid i politiet. Jeg ble spurt om å låse igjen døra når en politibetjent måtte forlate observasjonsposten. Jeg holdt øye med vinduet hvor en mistenkt holdt til. Jeg overleverte nøkler til cella. Jeg ble spurt om hvilken dato det var når en politistudent skulle fylle ut skjema. Jeg ble bedt om å passe på bilen, ta igjen bildøren etter at en person ble fraktet ut, skrive ned adresse, sjekke lys. Jeg ble også bedt om å sitte bak i "maja" for å passe på en arrestant. Jeg ble bedt om å se etter bestemte personer. Jeg ble spurt om å bære arrestantens klær og sko når personen ble fraktet ut i bilen. Jeg lyste med lykta slik at politibetjenten kunne ta bilder som bevismateriale. I et tilfelle ble jeg bedt om å sjekke pulsen på en bevisstløs kvinne, og hjalp til med å løfte henne opp på båra. Ved et annet

tilfelle ble jeg bedt om å lete etter revolveren som var i baksetet da vi fikk melding om og kjørte i retning av en væpnet aksjon. Disse oppgavene var jeg positiv til. En grunn til dette var at det opplevdes godt å kunne få lov å gi noe igjen til patruljen.

Det var ikke bare i tilfeller hvor jeg ble satt til å gjøre enkle oppgaver at jeg hjalp til. Det hendte også at jeg hjalp patruljen på eget initiativ. Jeg ga beskjeder videre, tok skoene til arrestanten med meg etter en pågripelse, og satt magliten på plass. Ved et tilfelle henvendte en bekymret bestemor seg til meg da hennes angstpregede barnebarn ble innbrakt av politiet fordi bestemoren følte seg noe truet av hans oppførsel. Jeg forsøkte etter beste evne å berolige henne når politiet tok han med. I en slik situasjon ville det være uriktig å avfeie henne, da politifolkene var opptatt med barnebarnet. Dette eksemplet visualiserer hvordan publikum i de fleste tilfellene oppfattet meg som sivil politimann, noe jeg vil komme nærmere inn på senere. Når publikum henvendte seg til meg og spurte hvem jeg var, sa jeg at jeg var ansatt ved Politihøgskolen, og at jeg var med ut for å se hvordan politiet jobbet. Det var viktig for meg å være ærlig på dette når folk spurte. Noen ganger kom politiet meg i forkjøpet og sa *”han er med oss”*. De fleste politibetjenter syntes å være av den formening at dette tydeligvis ikke var noe publikum hadde noe med.

4.5.3.3 Å by for mye på meg selv?

Under feltarbeidet var det tilfeller hvor jeg havnet i etiske og forskningsmessige dilemmaer. Under omtrent halvparten av feltarbeidet bar jeg gul vest med politiemblemet på. Dette etter ønske fra operasjonsleder, operativ uteleder, eller praksisveileder.³⁹ De mente det var best at jeg kunne identifiseres som en av dem. Det hendte også at jeg bar en svart politivest. Halvparten av tiden hadde jeg ingen vest på, også dette etter ønske fra politiets side. I det meste av feltarbeidet bar jeg vernevest, men det var også vaktsett hvor jeg ikke benyttet vernevest. Jeg forholdt meg utelukkende til hva politiet ønsket jeg skulle gjøre, noe som ved noen tilfeller kunne være litt problematisk. Under parolen⁴⁰ ble det av og til uttrykt at: *”Vi har med en lærer i arrestasjonsteknikk – da har vi kompetanse”*. Lignende

---

³⁹ Operasjonsleder er øverste leder som er til stede på politistasjonen. Det som den gang het operativ uteleder heter nå innsatsleder, og er den personen som har det operative ansvaret og ledelsen ute i gata. Praksisveilederen er en forholdsvis erfaren politibetjent som politistudenten kjører og arbeider sammen med i praksisåret, og som politistudenten støtter seg til som en veileder gjennom praksisåret.

⁴⁰ Parole er et felles møte som finner sted ved vaktskiftets start, hvor operasjonsleder informerer om hva som er skjedd i løpet av forrige vakt, og redegjør for arbeidsoppgaver for påtroppende vakt, og fordeler arbeidsoppgavene blant politibetjentene.

holdninger kom også til uttrykk på andre paroler. Dette ble opplevd som smigrende, men samtidig noe problematisk da jeg ønsket å holde meg i bakgrunnen i tråd med min forskningstilnærming. Ved et tilfelle insisterte operativ uteleder på at jeg skulle ha på lettvest og refleksevest med politi på. Han sa: *”Har du på deg gul vest er det ingen spørsmål, og da hjelper du oss også.”* Jeg forstod det dermed slik at ved å bære gul vest ville jeg være mindre til bry for politiet. Operativ uteleder gav også uttrykk for at jeg kunne hjelpe til under pågripelser, noe jeg fant problematisk. Dette fordi jeg da ville observere hele hendelsesforløpet og de ulike deltakernes roller, men også fordi jeg var usikker på om regelverket gav anledning til at en sivilist kunne hjelpe politiet, og jeg ønsket ikke å fremstå som en som ”leker politi”. En slik tilnærming ville også bryte det sentrale prinsippet om at jeg ikke skulle inngå som en ekstra person i patruljen. Der og da opplevde jeg det som det mest riktige valget å ikke argumentere mot politiet. Ved et annet tilfelle antydte politiet at jeg kunne hjelpe til i det operative politiarbeidet. Jeg responderte ved å si at ”jeg ikke er politi, da”, men dette ble overhørt. En rolleavklaring her ble vurdert til å kunne bryte noe av tilliten til meg som forsker, og dette ble av den grunn utelatt.

Ved et tilfelle var en arrestant særlig umedgjørlig, og gjorde så mye motstand at de tre politibetjentene uttrykte bekymring for om de ville få personen med seg. Den eldste på patruljen henvendte seg til meg med bekymring og sa: *”Du får hjelpe til du om vi ikke klarer det.”* Jeg nikket, men det ble heldigvis ikke bruk for ekstra hjelp. På denne måten ble ikke tilliten brutt i en sårbar situasjon. Ved å ikke motsi politiet på dette, opplevde jeg at tilliten økte, selv om et slikt valg var noe problematisk for meg. Det kunne blitt mer problematisk om politiet hadde sett behov for min hjelp i forhold til pågripelser, noe som ikke skjedde. I slike krevende og potensielt farlige situasjoner ville imidlertid min deltakelse trolig være legitim.

4.5.3.4 Å blande meg borti

Før feltarbeidet var jeg bevisst en strategi hvor jeg skulle tilstrebe å ikke påvirke patruljen på noen som helst måte – ved å bryte inn, komme med råd og lignende. I noen få tilfeller opplevdes det imidlertid riktig å bryte dette prinsippet. Ved et tilfelle ble en arrestant

liggende lenge på bakken med håndjern på i mageleie, mens han hev etter pusten.⁴¹ Jeg sa at det kanskje var best å legge personen i sideleie, og politiet gjorde så. Politibetjenten sa etterpå at personen ble liggende for lenge, noe jeg samtykket i mens jeg fremhevet at jeg egentlig ikke ønsket å blande meg. Også ved et annet tilfelle fikk en person litt pusteproblemer da han kjempet imot når han lå i mageleie. Jeg gjorde politibetjentene oppmerksom på at de måtte huske på Obiora-saken, og problematikken ved mageleie. Personen ble lagt på siden. Som vi forstår av redegjørelsen over, er det sjelden en innblanding skjer fra min side, noe som er viktig da politibetjentene trolig ville ha reagert om en lærer ved Politihøgskolen hang over skulderen deres og fortalte hvordan ting skal gjøres. I de to tilfellene var imidlertid en innblanding på sin plass på grunn av de helsemessige konsekvensene.

4.5.3.5 Min påvirkning

En kan stille spørsmål ved om tilstedeværelsen av en forsker påvirker informantenes handlinger. Mye tyder på at min deltakelse under patruljene ikke påvirket politistudentene og politibetjentene i særlig grad i forhold til hva de gjorde og hva de sa. Politistudentene gav i hvert fall ikke uttrykk for dette under intervjuene, da de ble spurt om dette. Som en kvinnelig politistudent fremhevet: *”Først tenkte jeg en del på at du skulle være med, men så satte jeg meg framme i bilen og sa til meg selv at jeg ikke ville tenke på at du var med, å gjøre ting slik jeg pleier.”* Ronglan (2000) opplevde i sitt doktorgradsarbeid om kvinnelandslaget i håndball at respondentene ofte ikke var bevisst hans rolle som assistenttrener og forsker. Ronglan sin dobbeltrolle som håndballtrener og forsker er på mange måter lik min egen. Sollund (2007, s. 43) peker på at ”det er usannsynlig i mine øyne at politiet vil misbruke sin makt med en forsker til stede.” Som vi vil se i kapittel 7 observerte jeg imidlertid slike handlinger som forsker. Videre vil vi se eksempler på handlinger og oppfatninger som ikke kan betegnes som adekvat politifremferd. Det kan synes som om min dobbeltrolle som forsker og lærer i arrestasjonsteknikk ved Politihøgskolen gjorde at politibetjentene til en viss grad så på meg som ”en av sine egne”. Dette kan ha vært medvirkende til at politiet handlet slik de pleide, og gav uttrykk for reelle oppfatninger. Granér (2004, s. 293-294) peker også på fordelene ved å bedrive

---

⁴¹ Etter at Eugene Ejike Obiora omkom under en pågrep hvor han ble liggende lenge i mageleie, ble det etter en medisinsk vurdering ikke tillatt å la personer ligge i mageleie etter at håndjern er påsatt. De skal da enten reises opp eller legges i sideleie.

forskning og undervisning ved en politiutdanning, og skriver om politiinformantene:

”Därmed behövde de inte upprätthålla den kollegiala lojalitet som innebär att man ‘pratar inte skit’ om polisen för dem som inte tillhör firman.”

Det var tydelig at de fleste blant publikum så på meg som sivil politimann, og i motsetning til Sollund (2007) var det sjelden publikum lurte på hvem jeg var og hvorfor jeg var der. Dette hadde den fordel at min tilstedeværelse ikke forstyrret konteksten. At jeg ble tatt for å være sivil politi gikk opp for meg tidlig i feltarbeidet. En person som var mistenkt for ordensforstyrrelser uttalte: ”*Jeg er bare en og dere er tre*”, og patruljen bestod av en politibetjent og en politistudent. På en annen patrulje ble en person avhørt av en politistudent, mistenkt for å ha dyttet til en annen. Som vanlig stod jeg på siden og observerte nøye. Plutselig endrer samtalen karakter ved at vedkommende henvender seg til meg, og til tross for min streben etter å forbli passiv, ble jeg aktiv i samtalen for å forsøke å roe ned mannen:

Mann: *Altså, du kan snakke du og. Jeg... faen, jeg blir nervøs av han fyren der altså (flirer nervøst og ser mot meg).*

Politistudent: *Nei, men han er ikke noe farlig... (avbrytes).*

Mann: *Nei, jeg vet at han ikke er farlig, men han står jo her for en grunn!*

Politistudent: *Ja, ja, men du behøver ikke være sinnatagg... (avbrytes).*

Jeg: *Nei jeg er bare... jeg er bare med og ser på politiet.*

Mann: *Nei. Du, jeg vet at du er sivil (ler nervøst). Det er god press der. Er du ikke det? Er du ikke politi i det hele tatt (ler – tror meg ikke).*

Bruddet i samtalen førte til at mannen ble mindre hissig. I løpet av samtalen henvendte han seg til meg to ganger til. Alle gangene hevdet han at min tilstedeværelse gjorde han nervøs. I ettertid kan en hevde at jeg burde ha forlatt patruljen, men der og da gjorde en genuin interesse for kommunikasjonen mellom politiet og mannen at jeg ble. At publikum retter sin oppmerksomhet mot meg skjedde imidlertid bare tre ganger i løpet av feltarbeidet, noe som underbygger antagelsen om at publikum tolket meg som sivil politi. Dette tyder på at en ikke kan se bort fra at min deltakelse påvirker publikums opplevelse av politiet som antallsmessig flere enn de i realiteten er, og at jeg hjalp politiet med å fremstå som flere.

4.5.3.6 Begrensninger i feltarbeidet

Flere faktorer kan hevdes å ha vært begrensende faktorer i feltarbeidet. Da mye av feltarbeidet foregikk på kveldstid, nattetid og tidlig morgen, ble trøtthet en utfordring. Da opptakene fra feltarbeidet som fant sted natt til 1. mai klokken 06.00 skulle transkriberes, kan en for eksempel høre av opptakene at alle i patruljen, inkludert meg selv, hadde en tendens til å ”snøvla” noe i forhold til språket, og prate noe ufullstendig. Så sent på natten var det imidlertid forholdsvis lite som skjedde, og datamaterialet fra denne perioden er følgelig lite. Det samme kan sies i forhold til kvalme. Det hendte ved noen anledninger at det ble kjørt en del fort med blålys på svingete veier, hvor jeg ble forholdsvis kvalm. I disse tilfellene var feltnotatene lite detaljerte. Underskudd på mat og drikke var et lite problem på de første patruljene, men jeg lærte meg raskt å ta med mat og drikke. Feltarbeidet foregikk i perioden februar–mai. Når vi var ute av bilen var det kaldt, og vi stod mye i ro. Trøttheten gjorde nok sitt til at det var lettere å fryse, og jeg frøs mye under store deler av feltarbeidet. Dette er ikke et godt grunnlag for å skrive utfyllende feltnotater. Av den grunn ble de fleste notatene skrevet i stikkordsform, for så å skrive de mer utfyllende på dagtid dagen etter.

Da det meste av feltarbeidet og de uformelle samtalene fant sted i patruljebilen, hendte det ofte at samtalene ble forstyrret av sambandet. Politistudenter og politibetjenter var naturlig nok opptatt av å få med seg det som skjedde på sambandet.⁴² Av den grunn lyttet de med et halvt øre på sambandet mens samtalene pågikk, noe som gav seg utslag i nøling underveis i samtalene. I tillegg var lyden fra sambandet høy, og det var hele tiden på under samtalene. Dette gjorde at det var problematisk å høre hva som ble sagt da lydopptakene skulle transkriberes i etterkant. Det hendte også at patruljen fikk oppdrag som gjorde det naturlig å avbryte samtalen, da politistudenten/-betjenten var nødt til å kommunisere med de andre i bilen, eller med operasjonssentralen.

Som nevnt ble det også tatt opp en del samtaler mellom politi og publikum. Mange av disse samtalene fant sted utenfor utested med mye bakgrunnsstøy fra musikk og festglade mennesker. Disse var ofte beruset, høylydte og noen ganger opphisset. Av den grunn pratet de upresist og i høyt tempo, og på noen av opptakene kunne det av den grunn være

---

⁴² En politibetjent fravek på dette punktet. Han snakket så entusiastisk om egne erfaringer fra ordenstjeneste, at da det skjedde mye på sambandet slo han det av og parkerte bilen slik at han kunne snakke uforstyrret.

vanskelig å oppfatte hva som ble sagt. Det var ofte slik at politiet forholdt seg til flere samtidig, og disse snakket av og til i munnen på hverandre. Samtidig var det i en del tilfeller slik at det foregikk flere samtaler på samme tid mellom politi og publikum. Disse faktorene gjorde transkripsjonen av lydopptakene utfordrende og tidkrevende til tider.

Lydopptakeren var alltid tilgjengelig om det skulle oppstå noen interessante samtaler på patruljene. Til dels startet jeg på eget initiativ samtalene, og hadde da satt diktafonen på innspilling. Men jeg var også opptatt av å få med meg samtalene som fant sted blant politistudenter og politibetjenter på patruljen. Det hendte imidlertid at opptakene ikke ble satt i gang tidsnok, da noen samtaler startet brått og uventet. En del samtaler kunne også virke uinteressante til å begynne med, for så å gli over mot forskningstemaene.

Av de 24 planlagte patruljene som lå til grunn for feltarbeidet, deltok jeg på 22. Ved et tilfelle valgte politistudenten å ta fri den aktuelle helgen, og vi klarte bare å få til en patrulje på et senere tidspunkt. Ved et annet tilfelle ble flyavgangen min kansellert.

4.5.4 Intervju

De samme 12 som ble observert ble intervjuet i slutten av sitt tredje studieår. I intervjuene var det viktig å utdype funn fra feltarbeidet, samt komme nærmere inn på områder som kunne belyse problemstillingene. Å komme i dybden på hva studentene tenkte omkring publikumsrelatert politiarbeid med utgangspunkt i praksisåret, ble viktig. Da feltarbeidet i veldig liten grad berørte studentenes tilnærming til fysisk aktivitet, ble det særlig viktig å fokusere på dette under intervjuene.

4.5.4.1 Prøveintervju

Det ble utarbeidet en semi-strukturert intervjuguide (vedlegg 4). Intervjuguiden skulle være en ledesnor under selve intervjuprosessen, men skulle ikke følges slavisk dersom intervjuobjektene kom inn på aktuelle temaer underveis, eller kom inn på andre tema som kunne belyse problemstillingene. I innledningen av intervjuguiden ble formelle forhold presentert. Det var videre naturlig å ha spørsmål som avdekket politistudentenes fysiske

trening først, før intervjuguiden i siste del hadde spørsmål om politiarbeid og erfaringer fra praksisåret. For å få et bilde av hvor godt intervjuguiden fungerte, ble det gjennomført prøveintervju med en kvinnelig og en mannlig politistudent blant de som hadde besvart spørreskjemaundersøkelsen. Tilbakemeldingene fra intervjuobjektene var at de opplevde at intervjuguiden fungerte godt for å belyse problemstillingene, som de ble gjort kjent med etter intervjuet. De opplevde at innledningen skapte en trygg og behagelig ramme for intervjuet, og en god arena for å prate om temaene. Samtidig gav de to informantene uttrykk for at spørsmålene var åpne og lite ledende, og åpnet opp for generelle refleksjoner. De to prøveintervjuene gav også mange svar på hva intervjuguiden fanget opp og ikke fanget opp. Intervjuobjektene kom også selv med innspill til forbedringer etter å ha fått en innføring i hva jeg egentlig var ute etter.

Det første intervjuet tok bare en halv time, og politistudenten gav tilbakemeldinger på at det ville være gunstig å inkludere flere spørsmål. Av den grunn ble flere spørsmål inkludert i intervjuguiden etter konkrete forslag fra politistudenten før det andre prøveintervjuet. Det ble også inkludert spørsmål om områder som viste seg å være mangelfullt belyst, blant annet spørsmål med utgangspunkt i erfaringer fra praksisåret. Dette intervjuet varte en time. Erfaringen fra disse to prøveintervjuene tydet på at en med fordel kunne gå mer i dybden, og flere oppfølgingsspørsmål ble inkludert i intervjuguiden.

4.5.4.2 Gjennomføring av intervjuet

Intervjuet startet med at politistudenten ble informert om hva prosjektet gikk ut på, og hva som stod i samtykkeerklæringen (vedlegg 5). Deretter skrev de under samtykkeerklæringen. De tolv intervjuene varte mellom 51 minutter og 80 minutter. I etterkant av intervjuene satt jeg igjen med en følelse av at jeg burde ha utfordret politistudentene mer på egne kroppslige forutsetninger. Analysene i etterkant tydet på at dette likevel kom frem under intervjuene. At spørsmålene åpnet opp for gode refleksjoner gav også noen informanter uttrykk for under selve intervjuet, gjennom å si: ”Det var et godt spørsmål.” Etter intervjuet gav de også uttrykk for at de syntes det hadde vært interessant å svare på spørsmålene, da jeg tok opp temaer politistudenter var opptatt av. Enkelte politistudenter hadde umiddelbart problemer med å huske tilbake til konkrete hendelser fra praksisåret, men etter å ha tenkt seg litt om presenterte de detaljerte

erfaringer. Alle studentene snakket om temaer som var relevant for problemstillingene, unntatt en som også brukte mye tid på frustrasjon over ledelsen på det stedet studenten hadde hatt sin praksis.

4.6 Bearbeiding og analyse av data

4.6.1 Spørreskjemaundersøkelsene

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsene ble kodet og lagt inn (plottet) i en SPSS fil. I tillegg ble kullets prestasjoner i de fire fysiske obligatoriske eksamensøvelsene i siste år av politiutdanningen (benkpress, kroppsheving i bom, lengde uten tilløp og 3000 meter løping) lagt inn her. Da det var tilgang til disse resultatene fra første semester ved oppstart når det gjaldt studentene i Bodø, ble også disse inkludert i datamaterialet. Til slutt ble politistudentenes praksissted plottet inn i SPSS filen.

Analysene ble utført i analyseprogrammet SPSS 16 for Windows. Følgende statistiske analyser ble gjennomført: Gjennomsnitt (mean), krysstabeller, bivariat korrelasjonsanalyse, kjikvadrat-test, independent t-test og paired t-tester, nonparametric binomial test og regresjonsanalyser. Resultatene presenteres først og fremst i form av gjennomsnittsmålinger. Disse viser hvor høyt gjennomsnittet scorer på en bestemt variabel (for eksempel hvor tilbøyelige menn og kvinner er til å trene maksimal styrketrening).⁴³ I tillegg ble standardavvik benyttet for å vise hvor mye resultatene varierte i forhold til gjennomsnitt.

Punch (2005) fremhever at gjennomsnitt og standardavvik forteller oss mye om fordelingen av dataene, men de sier ingenting om disse forskjellene er tilfeldige eller usikre. Independent t-test er en statistisk analyse som benyttes for å finne ut om det er signifikante forskjeller mellom to grupper når det gjelder hvordan de fordeler seg i forhold til en avhengig variabel på intervallnivå (for eksempel mannlige og kvinnelige politistudenters tilbøyelighet til å trene maksimal styrke på en 10 punkt skala), og i hvilken grad denne forskjellen ikke gjenspeiler tilfeldigheter.⁴⁴ Når variablene er på ordinalnivå vil kjikvadrat-test benyttes (for eksempel mannlige og kvinnelige politistudenters opplevelse

---

⁴³ Ifølge Punch (2005) er mean (heretter kalt gjennomsnitt) det meste brukte målet på sentraltendens, og er gunstig å bruke når svarene ikke varierer så mye, slik tilfellet er i de to spørreskjemaundersøkelsene.

⁴⁴ Ifølge Punch (2005) er bruk av independent t-test mellom to grupper identisk med å eventuelt benytte One way ANOVA.

av egnethet i forhold til å utøve politiarbeid som krever bruk av verbale ferdigheter, på en tredelt vurderingsskala).

Mens independent t-test ser på forskjeller mellom to grupper på et bestemt tidspunkt, er paired t-test en statistisk metode som vil bli benyttet for å se om det er signifikante endringer fra en periode til en annen for samme gruppe. På denne måten vil en se om det har skjedd signifikante endringer fra begynnelsen til slutten av politiutdanningen. Paired t-test er egnet for å se nærmere på endringer av variabler på intervallnivå, men ikke for variabler på lavere målenivå.⁴⁵ I disse tilfellene vil nonparametric binomial test benyttes. I noen tilfeller vil bivariat korrelasjonsanalyse bli benyttet der det er aktuelt å se nærmere på hvordan to variabler korrelerer med hverandre. Også de bivarierte korrelasjonsanalysene forholder seg til en p-verdi.

Bivariate analyser viser ikke i hvor stor grad den uavhengige variabelen (for eksempel kjønn) påvirker den avhengige variabelen (for eksempel maksimal styrketrening), når en kontrollerer for effekten av de andre uavhengige variablene (for eksempel høyde).

Multivariat regresjon innebærer at det inkluderes flere uavhengige variabler i analysen samtidig, slik at vi kontrollerer for den innvirkning som påvirkningsvariablene har på hverandre. For å finne den relative betydningen de ulike variablene har for den avhengige variabelen, vil det derfor bli benyttet multivariat regresjon.

Om for eksempel t-tester skulle avdekke at kjønn og høyde påvirker opplevelsen av egne fysiske ferdigheter, vil lineær regresjon avdekke om det egentlig er kjønn som er av betydning.

---

⁴⁵ T-testene er i utgangspunktet kun egnet til å behandle variabler på intervallnivå, og det vil være noen få tilfeller hvor avhandlingen ser nærmere på endring i forhold til variabler på ordinalnivå. Ifølge Ringdal (2001, s. 286) kan imidlertid variabler med fem verdier eller mer behandles som om de er på intervallnivå når det gjelder regresjonsanalyser, og regresjonsanalyse kan sies å være en avansert form for gjennomsnittsanalyse. Det er da en forutsetning at det gir teoretisk mening, at Y er kontinuerlig i populasjonen, og en ser Y-variabelen som en grov måling av den teoretiske y. Det er også en forutsetning at variabelen ikke er for skjevt fordelt.

Dette fordi lineær regresjon sier noe om kjønn er avgjørende uavhengig av høyde, eller høyden er avgjørende (fordi kjønn ikke er av betydning, det er hvor høy du er som avgjør).⁴⁶ I denne avhandlingen vil først og fremst b-koeffisientene presenteres. Dette fordi beta-koeffisientene kan hevdes å gi en urealistisk oppfatning om at koeffisientene er sammenlignbare, mens b-koeffisientene angir en størrelse som er mer forståelig.

4.6.2 Feltarbeid og intervju

Etter endt feltarbeid bestod datamaterialet av 400 lydopptak på mellom 30 sekunder og 10 minutter, samt en mengde feltnotater. Dette var lydopptak av uformelle samtaler med politibetjenter og politistudenter i patruljen, samt lydopptak av politiet i samtaler med publikum. Lydfilene ble transkribert av meg, og skrevet ned i et Word-dokument sammen med notatene fra feltarbeidet. Dette for å strukturere datamaterialet og gjøre det klart for analyse (Kvale, 1997). Jeg valgte å skrive notatene ned på bokmål, og skrev mer utfyllende der hvor språket ble veldig folkelig. På denne måten ble notatene mer oversiktlige og forståelig, samtidig som budskapet i språket ble bevart. Dette var også viktig i forhold til anonymiseringen av datamaterialet, da dette fjernet muligheten for å identifisere politistudenter ut fra dialekt. Jeg forsøkte å være bevisst at en slik omskriving kunne endre datamaterialets betydning. Det transkriberte datamaterialet ble lagt inn i det kvalitative dataanalyseprogrammet MAXqda for Windows.

Intervjumaterialet gjennomgikk samme prosedyre som data fra feltarbeidet. De 12 intervjuene ble transkribert i et Word-dokument, som igjen ble lagt inn i det kvalitative dataanalyseprogrammet MAXqda for Windows.

---

⁴⁶ I den lineære regresjonsanalysen nøyer en seg ikke bare med å konstatere om det finnes en bestemt grad av samsvar, en undersøker også hvilke verdier på den avhengige variabelen som vanligvis forekommer for ulike verdier på den uavhengige variabelen (Skog, 1998). For eksempel vil t-testen bare fortelle oss om kvinner opplever å ha bedre, like bra eller dårligere forutsetninger for å løse verbale konfrontasjoner enn menn. Regresjonsanalysen kan gi oss beskjed om hvor mye bedre eller dårligere forutsetningen oppleves for det enkelte kjønn. Konstanten forteller oss den predikerte verdien den avhengige variabelen får for de som har verdien 0 på alle de uavhengige variablene som inkluderes i regresjonsanalysen. B-koeffisientene viser hvor mye verdien på den avhengige variabelen øker/minker når den uavhengige variabelen økes med en enhet. I regresjonsanalyse angir beta-koeffisienten styrken på sammenhengen mellom to variabler. For å gjøre konstantleddet og tolkningen av de ulike tallene mer naturlig, ble variablene omkodet slik at de fikk en naturlig stigning (for eksempel fra meget liten til meget stor) og startet med 0.

En del av denne transkriberingen ble imidlertid utført av en masterstudent, etter mine instruksjoner.⁴⁷

4.6.2.1 Koding og analyse av kvalitative data

De transkriberte feltnotatene, lydfilene fra feltarbeidet og intervjuene ble videre kodet i MAXqda. På denne måten ble dataene kategorisert og analysert på flere ulike nivåer (vedlegg 7). Denne tilnærmingen var inspirert av Grounded theory. Dette fordi datamaterialet ble kodet på flere nivåer og det ble det lagt vekt på å ha en åpen tilnærming med nærhet til data, benytte enkle koder, sammenligne data med hverandre, og jobbe seg raskt gjennom datamaterialet (Charmaz, 2006). Det er altså tolkninger av teksten som bestemmer kategoriene. Johannessen, Tufte og Kristoffersen (2006) trekker frem at Grounded theory kan anvendes som metode, uten å produsere teori. Et eksempel er når målet med forskningen er å gi en grundig beskrivelse og forståelse av et fenomen, noe en kan hevde er formålet med denne studien.

Selve kodingen startet med at det transkriberte datamaterialet fra feltarbeidet (feltnotater og lydopptak) ble lest gjennom for å få en oversikt over datamaterialet, og for å identifisere ulike dimensjoner og kategorier (Strauss & Corbin, 1996). Denne prosessen hadde mange likhetstrekk med Kvale (1997) sin beskrivelse av meningskategorisering. Deretter ble dette datamaterialet lest gjennom på nytt, mens det fortløpende ble kodet. Kodingen ble forsøkt gjennomført med en åpen, flytende og kreativ tilnærming, hvor det i tråd med Strauss og Corbin (1996) var viktig å "la dataene snakke". Her var det sentralt å avdekke hva de ulike utsagnene handlet om, ved å tilstrebe en analytisk distanse. De ulike utsagnene (meningsbærende setningene) ble gitt en kode, for eksempel fysisk makt, som dermed

---

⁴⁷ Språkanalyse ble benyttet av Rønneberg (2009) i en studie av politiets samtaler med publikum. Dette er en krevende analyse med tanke på at ikke bare ordene blir transkribert, men også pausene og andre lyder. Av den grunn krever behandlingen av det skriftlige datamaterialet en betydelig mer grundig og annerledes transkripsjon. Som vist vil en del av datagrunnlaget være politiets samtaler med publikum ute i gata. Bruk av språkanalyse ville vært fruktbar for å analysere disse dataene, og hadde en større del av datagrunnlaget vært politiets samtaler med publikum, hadde en slik tilnærming trolig blitt valgt. Når denne avhandlingen benytter seg av blandede metoder hvor det inkluderes data fra flere paradigmer og metoder, er dette såpass krevende og grundig i seg selv, at språkanalyse ble vurdert som for tidkrevende og ressurskrevende. En annen medvirkende årsak var at antallet publikumssamtaler var forholdsvis lavt, og at det var en del bakgrunnsstøy som ville gjort transkriberingen enda mer krevende. En kan ikke se bort fra at bruk av språkanalyse hadde vært gunstig i denne studien, og at en med fordel kan gjennomføre en språkanalyse av publikumssamtalene ved en annen anledning.

utgjorde første nivå i kodingen. Senere i prosessen ble utsagnene som var kodet ”fysisk makt” sett nærmere på enda en gang, for å forsøke identifisere hva denne fysiske maktbruken handlet om. Her ble det for eksempel funnet en del tilnærminger for å unngå fysisk maktbruk. Av den grunn ble det laget en ny kategori under kategorien fysisk makt, som tok for seg tilnærminger for å unngå fysisk maktbruk. Disse utgjorde nivå to i kodingen. ”Å jatte med” var en av disse underkategoriene (jf. vedlegg 7). Hvordan og hvorfor fysisk makt ble benyttet var for eksempel to andre underkategorier på nivå to, under fysisk makt. Datamaterialet fra feltarbeidet ble gjennomlest på nytt flere ganger med tanke på koding. På den måten ble datamaterialet strukturert, samtidig som jeg fikk god kjennskap til dataene. Denne prosessen førte til at jeg ble styrket i troen på en del kodinger, mens andre utsagn ble rekodet. De fleste utsagnene og avsnitt fikk en kode, mens andre fikk to eller tre kodinger.

Når det gjaldt de transkriberte intervjuene, var intervjuguiden på mange måter en oversikt over de tema som var nærliggende å belyse med utgangspunkt i problemstillingene. Det syntes hensiktsmessig å kode datamaterialet fra intervjuene i henhold til disse temaene under kodingen, for eksempel ”beste egenskaper”.⁴⁸ Disse er presentert først i oversikten i MAXqda (vedlegg 7). I prosessen med å lese gjennom dette datamaterialet flere ganger og kode underveis, ble også intervjudata kodet i henhold til eksisterende kategorier (data fra feltarbeidet), og det ble også laget nye kategorier der hvor det var hensiktsmessig. Som Kvale (1997) også er inne på er det grunn til å påpeke at analyse og tolkningsarbeid også fant sted både bevisst og ubevisst gjennom prosessen med å innhente og bearbeide de ulike datakildene.

Den videre prosessen ville være å arbeide videre med å lese gjennom datamaterialet og kodingene på nytt, og jobbe videre med dette i MAXqda. Av praktiske grunner ble imidlertid de ulike kategoriseringene skrevet ut på papir (for eksempel de som omhandlet fysisk makt).⁴⁹ Dette gjorde at det var mulig å arbeide videre med datamaterialet uten tilgang på datamaskin, noe som i denne perioden var gunstig. Til en viss grad opplevdes datamaterialet å være mer håndterlig med denne tilnærmingen. Etter flere runder med

---

⁴⁸ Som vi forstår bryter dette med Grounded theory.

⁴⁹ Av den grunn er det for eksempel vanskelig å se en sterk sammenheng mellom kodene i ”Code system” i vedlegg 7 og resultatene i avhandlingen, da vedlegg 7 ikke gir et bilde av sluttanalysene.

kodinger og omkodinger, fremstod funnene slik de presenteres i resultatkapitlene. I hovedsak ble det benyttet to nivåer av kategoriseringer under kodingen.

For å tilfredsstillere kravet om anonymisering av de enkelte, ble politistudentene i de fire ulike gruppene gitt 4 ulike navn. Lave menn ble kalt "Ole". Høye menn ble kalt "Høyer". Lave kvinner ble kalt "Line", og høye kvinner ble kalt "Ingelin". Det var altså slik at tre personer fremstod som en person i presentasjonen av resultatene. På denne måten ville det ikke være mulig å vite hvem som hadde sagt hva, heller ikke for de enkelte praksisveilederne og politibetjentene som var en del av patruljen. Dette var viktig da politistudentene skilte seg særlig ut ved å være forholdsvis høye eller forholdsvis lave, og at det ikke var så mange som skilte seg ut på denne måten.

4.7 Kvalitetssikring av datamaterialet

Valget av blandede metoder og en synergisk metodetilnærming slik Hall og Howard (2008) beskriver den, gjør redegjørelsen av datamaterialets kvalitet i avhandlingen krevende. Greene (2008) peker på at utfordringen for forskere innen blandede metoder, er hvordan de bringer den kvantitative tradisjonen basert på objektivitet og de mer kvalitativt orienterte tradisjonene basert på mer eller mindre subjektivitet, inn i den samme studien. Mange metodeforfattere problematiserer bruken av kvantitative begreper på kvalitative data i forbindelse med kvalitative metoder, og da særlig bruken av begrepene 'validitet' og 'reliabilitet' (Lincoln & Guba, 1985; Fangen, 2004). Fangen (2004) problematiserer for eksempel bruken av begrepet 'reliabilitet' slik det fremstilles i kvantitativ forskning, benyttet i forhold til observasjon som metode. I følge Fangen fanger 'reliabilitet' opp om en annen uavhengig observatør ville ha sett og hørt det samme, og nådd de samme konklusjonene. Hun redegjør for at det vil være umulig å oppnå et slikt mål, da forskere har forskjellige preferanser og forforståelser. Disse vil se etter, og få med seg, forskjellige trekk. Fortolkningene vil av den grunn også bli forskjellige. Reliabilitet i denne forstand er vanskelig å vurdere. En slik forståelse av reliabilitetsbegrepet er vanskelig å overføre til kvalitativ metode, hevder Fangen. Hun hevder videre at 'validitet' forstått som at

deltakerne går god for forskerens tolkninger, er problematisk. Dette fordi tolkningen bør kunne bryte med informantenes selvforståelse og tilføre noe nytt.

Nå er det slik at ikke alle forkaster bruken av 'validitet' og 'reliabilitet' i kvalitative undersøkelser (Kvale, 1997). Johannessen et al. (2006) trekker frem at noen ganger kan 'validitet' og 'reliabilitet' slik de blir forstått i kvantitative undersøkelser, også være relevante i kvalitative undersøkelser. Innenfor forskningstradisjoner som benytter seg av blandede metoder i sin tilnærming, er det imidlertid en felles forståelse for at når det gjelder metodologiske kriterier for dataenes kvalitet, skal disse komme fra den tradisjonen de enkelte metodetilnærmingene representerer (Greene, 2008). Da den metodologiske tilnærmingen i avhandlingen tar utgangspunkt i blandede metoder, vil det av den grunn være på sin plass å skille mellom kvalitetskriterier for henholdsvis kvantitative og kvalitative metoder.

4.7.1 Validitet, reliabilitet og generalisering av kvantitative analyser

Problemstilling 1 og til dels problemstilling 2 bygger i stor grad på data fra kvantitative analyser. Dette synes å kreve en gjennomgang i forhold til kvalitetskriterier for kvantitative data. Kvale (1997) viser til at innen moderne samfunnsvitenskap har begrepene 'validitet', 'reliabilitet' og 'generalisering' fått status som "en hellig og vitenskapelig treenighet", og det er nærliggende å trekke inn disse begrepene i forhold til en kvantitativ tradisjon.

Ifølge Hellevik (1991) dreier validitet seg om å besvare spørsmålet: "Gir forskningen svar på problemstillingen?" For at data skal ha høy validitet må reliabiliteten være høy, en forutsetning som vi skal se synes å være oppfylt i denne studien. Ifølge Hellevik oppstår validitetsproblemer fordi forskeren arbeider på to plan, teoriplanet og empiriplanet. For at en skal kunne knytte sammen disse må det være samsvar mellom bruken av begreper på de to planene. Den definisjonsmessige validiteten uttrykker hvor godt dette samsvaret er. I denne studien vil jeg hevde at den definisjonsmessige validiteten er tilfredsstillende for enkelte av variablene, da disse er ukompliserte, utprøvde og målbare. Variabler som "kjønn" og "høyde" har av den grunn høy validitet. En del andre variabler er imidlertid mer komplekse, og lite utprøvde. Gjennomføringen av en forprøve hvor spørsmål og

svaralternativer i spørreskjemaet ble testet ut før det ble tatt i bruk, styrket nok validiteten i de kvantitative analysene. En svarprosent på begge spørreundersøkelsene i overkant av 80 prosent, og 66 prosent som en kan identifisere og som har svart på begge undersøkelsene, vil en kunne hevde er en viktig premiss for troverdigheten til resultatene.

For å tilfredsstillere kravet til høy reliabilitet må data være samlet inn og behandlet på en nøyaktig måte (Hellevik, 1991), noe jeg vil hevde er gjort i denne studien. Hunter og Brewer (2003) hevder at det sentrale når det gjelder i hvilken grad resultater er valide og reliable, er at en måling blir sammenlignet med andre målinger, og at det dermed er nødvendig med flere ”målinger” i form av ulike forskningsmetoder. Reliabilitet vektlegger gjentatt bruk av et måleinstrument, mens validitet impliserer at ulike målinger blir gjort med forskjellige instrument/metoder. Erzberger og Kelle (2003) viser til at det var ideen om at ulike metodiske målinger ville forbedre validiteten som førte til adopsjonen av begrepet ’triangulering’ i den metodiske debatten. Å benytte flere metoder for datainnsamling med utgangspunkt i blandede metoder og en synergisk tilnærming, kan en med bakgrunn i dette hevde at styrker studiens validitet. Desto større metodemangfold, jo mer sannsynlig er det at like resultater styrker validiteten og reliabiliteten i studien. Av den grunn vil trolig denne studiens bruk av flere metoder kunne styrke validiteten og reliabiliteten av funnene som presenteres i denne avhandlingen. Lite tyder dermed på at reliabiliteten i forhold til de kvantitative analysene ikke skulle være tilfredsstillende.⁵⁰

Hvorvidt funnene fra spørreskjemaundersøkelsen er generaliserbare, sier noe om funnene i de statistiske analysene kan brukes for å si noe om andre grupper – med andre ord om resultatene gjør at vi kan dra konklusjoner om populasjonen, og ikke bare utvalget (Befring, 1994). I denne studien inkluderes alle studentene i et kull, og dermed er utvalg og populasjon lik. Da kroppsnormer, kjønnsrelasjoner og treningsmønster kan tenkes å variere og utvikle seg i takt med resten av samfunnet, kan en tenke seg at det ikke er uproblematisk å generalisere resultatene til å gjelde andre kull politistudenter.

---

⁵⁰ En kan aldri forsikre seg helt mot feil i plotting, at politistudenter krysser av feil etc. Slike feil vil kunne påvirke reliabiliteten.

4.7.2 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet av kvalitative analyser

Problemstilling 3 og til dels problemstilling 2 bygger i stor grad på kvalitative data. Thagaard (2006) trekker inn begrepene 'bekreftbarhet' og 'troverdighet' i tillegg til 'overførbarhet' når det gjelder dataenes kvalitet.

Troverdighet er knyttet til om forskningen utføres på en tilfredsstillende måte. Thagaard viser til at forskeren må argumentere for troverdighet ved å redegjøre for hvordan dataene er blitt utviklet gjennom studien. Det er denne argumentasjonen som skal overbevise leseren om kvaliteten på studien. Troverdigheten knyttes både til de dataene forskningen baserer seg på, og til vurderinger av hvordan forskeren bruker og utvikler disse dataene (Thagaard, 2006). Svartdal (1998) fremhever deltakende observasjon som en metode som sikrer høy grad av troverdighet. Dette betinger at jeg som forsker har glidd naturlig inn i patruljene, og ikke påvirket patruljens handlinger i særlig stor grad, noe jeg har argumentert for. Da observasjonene og uformelle samtaler ble etterfulgt av intervju, kan en til en viss grad kontrollere en del av deltakernes utsagn, og om observasjonene og tolkningene har vært rimelige. Her er det viktig å trekke frem at tolkningene fra intervjuene i stor grad bygger på data omkring hvordan studentene opplever politiarbeidet. Dette er dannet av de inntrykk og erfaringer som de har tilegnet seg gjennom de to årene de har hatt tilhold ved Politihøgskolen og det ene praksisåret. Det er med andre ord politistudentenes (og politibetjentenes) tolkninger og opplevelse av fysisk aktivitet og ordenstjeneste som ligger til grunn for det empiriske materialet, i tillegg til mine observasjoner av deres handlinger i ordenstjeneste. At også erfarne politibetjentes opplevelse og forståelse av ordenstjeneste ligger til grunn for funnene som er relatert til problemstilling 2 og 3, øker troverdigheten. Det samme gjelder det faktum at resultatene når det gjelder ordenstjeneste også bygger på politiets samtaler med publikum og til en viss grad spørreskjemaundersøkelser.

Bekreftbarhet knyttes til tolkningen av dataene. I dette ligger det at forskeren forholder seg kritisk til egne tolkninger, men også at studiens resultater kan bekreftes av annen forskning. Thagaard (2006) fremhever viktigheten av at forskeren redegjør for hvordan han er kommet frem til konklusjonene, at forskeren spesifiserer hva det er som gjør at studien ender med akkurat den bestemte forståelsen av det som studeres. Dette er også viktig

dersom studiens resultater skal kunne bekreftes av annen forskning. Videre peker hun på at det vil være fruktbart om en diskuterer tolkningene med en kollega, som har til oppgave å være ”djevelens advokat”. En slik tilnærming er blitt benyttet.⁵¹ Fangen (2004) peker på at fortolkningens kraft vil være avhengig av hvor grundig en kan redegjøre for at dette er gode fortolkninger. Det vesentlige som avgjør om fortolkningen holder, er at den underbygges tilstrekkelig, både i forhold til etablert litteratur på området og med referanse til egen innlevelse i deltakernes egne redegjørelser. Av kapittel 5, 6 og 7 vil jeg hevde at dette er gjort i denne studien. Det vil være naturlig å trekke inn begrepet ’tolkningsprobabilitet’ i denne forbindelse. Døving (2003) viser til at jo flere komparative data og tilstøtende funn en har, jo større tolkningsprobabilitet kan en påberope seg. En vil på denne måten kunne gi sannsynlige og mulige tolkninger, i stedet for mer spekulative tolkninger. Da avhandlingen bygger på data fra flere metodetilnærminger som belyser de samme problemstillingene, kan en hevde at denne avhandlingen kan påberope seg stor grad av tolkningsprobabilitet.

Å utvikle en forståelse av de fenomenene som studeres er sentralt ifølge Thagaard (2006). *Overførbarhet* innebærer at den teoretiske forståelsen som knyttes til et spesielt prosjekt settes inn i en videre sammenheng. Hun fremhever at i kvalitative forskningsarbeid er det fortolkningene som gir grunnlag for overførbarhet, ikke mønstre i dataene. Med andre ord handler overførbarhet om hvorvidt tolkninger som er gjort i denne studien kan overføres til å gjelde i andre sammenhenger. Her må det legges til at feltarbeidet har funnet sted i forholdsvis krevende omgivelser (natt til lørdag og søndag i byer, berusede personer etc.), og at politiets fremferd i liten grad er blitt observert i roligere kontekster (hverdager). Samtidig synes det som om resultatene knyttet til alle problemstillingene kan tenkes å gjenspeile generelle fenomen som gjør seg gjeldende i alle publikumsmøter. Også her er det en fordel at tolkningene bygger på data fra både spørreskjemaundersøkelser, observasjoner, uformelle samtaler, politiets samtaler med publikum og intervjuer. Dette synes å styrke kvaliteten på og overførbarheten av resultatene. Det synes dermed som om tolkningene som er gjort i denne studien kan overføres til å gjelde i andre sammenhenger. En svakhet er imidlertid at datamaterialet fra observasjonene i liten grad bygger på observasjoner av kvinnelige politibetjenter. Dette vil det bli redegjort for under.

---

⁵¹ Her er det naturlig å vise til forordet, hvor jeg lister opp en rekke fagpersoner som har bidratt. I tillegg har medlemmene av Politihøgskolens stipendiatgruppa bidratt som en form for ”djevelens advokater”.

Av feltobservasjonene og de uformelle samtaler med politibetjenter, fremgår det at de ulike utsagnene og observasjonene i kapittel 6 og 7 i størst grad har sitt utspring i samtaler og observasjoner av mannlige politibetjenter. Det er med andre ord en skjevhet i kjønnsfordelingen blant politibetjenter på patruljene, og dermed en skjevhet i datamaterialet bestående av uformelle samtaler og observasjoner som analysene bygger på.⁵² At de 22 politipatruljene som jeg deltok i og patruljer disse samarbeidet med ute i ordenstjenesten oftest bestod av menn var naturlig, da andelen kvinnelige politiutdannende i politiet bare utgjør 22 prosent av det totale antallet politiutdannede.⁵³ Samtidig kan det også være slik Finstad (2000) peker på, at det ikke er helt tilfeldig at det er få kvinner på enkelte tjenestesteder, og at kvinner velger seg bort fra politiarbeid preget av et ”machomiljø”. Det er følgelig heller ikke urimelig å tenke seg at flere kvinner enn menn arbeider med etterforskning enn ordenstjeneste på de stedene som observasjonene fant sted. At andelen kvinnelige politibetjenter jeg observerte var omtrent 10 prosent av det totale antallet politibetjenter, styrker denne antagelsen.

I denne studien er observasjonene av og de uformelle samtaler med kvinnelige politibetjenter strengt tatt for få til at en kan si noe om fremferden til kvinnelige politibetjenter generelt i møte med publikum, ut fra observasjoner. Mens datamaterialet som omhandler mannlige politibetjenter og deres møte med publikum bygger på observasjoner av mannlige politibetjenter og samtaler med disse (i tillegg til samtaler med politistudentene), bygger resultatene omkring kvinnelige politibetjentes fremferd i møte med publikum i stor grad på utsagn fra politistudentene og mannlige politibetjenter, hvor de uttaler seg om erfaringer de har med kvinnelige politibetjentes tilnærming til publikum. Det ble valgt å følge de vaktsettene som studentene deltok på, da det ikke var ønske om å gripe inn i patruljeinndelingen. I ettertid virker det imidlertid åpenbart at det hadde vært fruktbart å studere flere kvinnelige politibetjenter i ordenstjeneste i studien. Av den grunn kan vi ikke se bort fra at betraktningene omkring kvinnelige politibetjentes fremferd i møte med publikum hadde vært annerledes om andelen observerte kvinnelige politibetjenter hadde vært større, og deres stemme i større grad hadde kommet frem i de uformelle samtaler.

---

⁵² Publikum politiet var i kontakt med var også i størst grad menn.

⁵³ Tallene er hentet fra politidirektoratets data fra SAP, og var oppdatert 28.februar 2010.

4.8 Ethiske overveielser

Som forsker er det viktig å ivareta etiske normer i arbeidet med datainnsamlingen og fremstillingen av data (Fog, 1995; Befring, 2002; Denscombe, 2002). Dobbeltrullen som lærer og forsker på politistudenter fører med seg en del spesielle etiske dilemmaer det er viktig å være klar over. Valget om å ikke undervise det kullet som det forskes på, skapte en naturlig distanse til respondentene og informantene, slik det ble redegjort for tidligere. I *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora* trekkes det opp en del punkter en må forholde seg til i forskningsprosessen (Forskningsetiske komiteer, 2004). Vern av personlig integritet og anonymitet trekkes frem, og vil i denne studien av politiet være av særlig betydning. Dette fordi samholdet, lojaliteten og yrkeskodeksen synes å være særlig sterk i politikulturen (Chan, 2003). Det er ifølge Denscombe (2002) en grunnleggende regel at deltakernes liv ikke skal påvirkes ugunstig ved at deres fremferd og meninger blir studert og fremstilt. Chan (2003) fremhever viktigheten av å ivareta konfidensialitet og anonymitet når en studerer atferd i politikultur. I min studie ble respondentene som besvarte spørreskjemaundersøkelsene gitt et nummer for å anonymisere dem. Deltakere og informanter ble også garantert anonymitet og konfidensialitet, og det ble spurt om samtykke. Her er prinsippet om frivillighet i forskningsprosjektet viktig. I likhet med Chan og Doran (2003) kan en stille spørsmålsteget omkring denne formen for frivillighet, da en kan tenke seg at politistudenter som starter opp på Politihøgskolen vil gjøre det en ber om, enten de synes om det eller ikke.

Et tema som var utfordrende var hvorvidt studentene skulle få vite hvorfor akkurat de ble valgt ut. Det lå et etisk dilemma i forhold til hvor mye informasjon respondentene har krav på å få om prosjektet, og det at informasjonen i minst mulig grad skulle påvirke svarene. Jo mindre informasjon de får, i desto mindre grad kan en tenke seg at de handler og snakker ut fra en bevissthet omkring hva de opplever vil være de mest "korrekte" svarene. Jacobsen (2000) viser til at for mye informasjon kan være en trussel mot en undersøkelses pålitelighet og objektivitet, fordi personer da vil ha en tendens til å opptre annerledes enn de ville ha gjort i en annen situasjon. Jacobsen trekker frem viktigheten av at respondentene får informasjon om prosjektet, men at en velger en tilnærming hvor en forsøker å bare gi "tilstrekkelig informasjon". Etter grundige overveielser med ulike råd fra veileder og andre forskere, ble det tatt et valg om å si noe veldig kort og generelt om forskningsprosjektet, samtidig som det var viktig å få frem konfidensialitetsprinsippet og

anonymitetsprinsippet overfor informantene. Var det derimot slik at studentene kom med oppfølgende spørsmål om prosjektet, skulle de få vite mer, men ikke konkret hva problemstillingene tok for seg. I løpet av feltarbeidet spurte to av de tolv nærmere om prosjektet etter at de hadde fått informasjonen. Disse to syntes å være fornøyd med den forholdsvis generelle tilbakemeldingen de fikk på sin henvendelse.

Etter at feltarbeidet var over traff jeg ved noen anledninger politistudenter jeg hadde observert i feltarbeidet i gangene ved Politihøgskolen i Oslo. Dilemmaet var at jeg virkelig ønsket å være åpen på mitt engasjement i forhold til den enkelte studenten, men at konfidensialitetskrav og anonymitetskrav vanskeliggjorde en slik tilnærming. De var svært kontaktsøkende, mens jeg nok kunne fremstå som litt avvisende, da det var både politistudenter og andre ansatte til stede i disse kontekstene, og jeg ikke ønsket at disse skulle få vite noe om hvem jeg hadde observert.

4.8.1 Å forske i det offentlige rom

Som nevnt gav rådet for taushetsplikt og forskning tillatelse til observasjon og fritak fra taushetsplikten når det gjaldt politiets møter med publikum, men begrenset dette til det offentlige rom hvor allmennheten har anledning til å observere. Hvor grensene går for hvor ”allmennheten har anledning til å observere” er ikke gitt. En kan tenke seg at allmennheten har anledning til å observere i gangen på et legesenter, foran oppkjørselen til privathus og ute i gata. En slik liberal fortolkning kan imidlertid problematiseres, da politiet i en del av disse tilfellene trolig ville bedt privatpersoner om å trekke unna. Å observere i patruljebilen er også problematisk i forhold til at publikum kanskje ikke ønsker andres tilstedeværelse i en sårbar situasjon. Aas (2009) fremhever at det er et sentralt spørsmål hvorvidt verdien av forskningen kan oppveie mulige ulemper av personvernmessig karakter. Her synes det naturlig å se en slik tilnærming i lys av en ”nytteetik” , hvor en må vurdere nytten av små brudd på etiske idealer opp mot den nytten vi vil ha av å bryte dem (Jacobsen, 2000). Aas (2009, s. 308) peker også på at:

Deltakende observasjon som forskningsmetode er ment å bidra til at personer som påkaller seg politiets oppmerksomhet skal få et bedre vern. Det er jo særlig for å ivareta enkeltpersoners rettsikkerhet at politiets arbeid bør studeres. Studier av politiets praktiske utførelse av sitt yrke kan bidra til å styrke personvernet.

Ved å sette søkelys på hvilken fremferd som er av betydning i politiets møter med publikum, kan en se for seg at dette vil kunne komme publikum til gode i fremtidige møter med politiet. I etterkant av feltarbeidet er det min antagelse at publikum som opplevde hensiktsmessig eller uhensiktsmessig fremferd fra politiets side i løpet av feltarbeidet, ville være positiv til at dette ble belyst i avhandlingen. Slik bevisstgjøring gir grunnlag for å forbedre politiets opptreden i møte med publikum i fremtiden.

Da den norske pioneren innenfor feltforskning på politiet, Liv Finstad, gjorde sitt feltarbeid i politiet på slutten av 1990-tallet, ble det i liten grad stilt spørsmål ved de etiske aspektene en slik tilnærming medførte (Finstad, innlegg 9. mars 2007).⁵⁴ I de senere år har observasjon av politiets arbeid i forskningsøyemed utviklet seg til å bli en arena hvor det kreves tillatelse fra Rådet for taushetsplikt og forskning, og hvor det gis begrensinger i forhold til observasjon i det private rom. For eksempel Aas (2009) ble av Rådet for taushetsplikt og forskning nektet å benytte forskningsmateriale fra det private rom, med den samme begrunnelse som mitt prosjekt. Dokumentet *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen* (Bjørge & Myhrer, 2008) viser også til at når det gjelder observasjon på privat område, kan observasjon av politiets virksomhet som metode bare finne sted på steder hvor også allmennheten har anledning til å observere politiets tjenesteutøvelse. At politiet drar med seg en utenforstående vil kunne oppleves som et overgrep for de det gjelder, og/eller de vil kunne føle seg tvunget til å gi et samtykke. Samtidig finner jeg i likhet med Aas (2009) grunn til å fremheve de positive effektene det kan ha for publikum når forskere får bli med politiet inn i de private hjem, for eksempel i forhold til bedre personvern eller å bli behandlet bedre av politiet i fremtiden.

---

⁵⁴ Liv Finstad: Innlegg ved Politihøgskolen 9. mars 2007.

4.8.2 Bruk av lydopptaker i møte med publikum

Bruk av lydopptaker var som nevnt valgt ut fra en genuin interesse av å gjengi korrekt hva som ble sagt. I forhold til lovverket kan en ta lydopptak så lenge en av de to partene har gitt tilsagn til dette, noe som var tilfellet her. I et etisk perspektiv er imidlertid bruken av lydopptaker problematisk. I forhold til publikum er det et etisk dilemma at deres samtaler ble tatt opp uten at de visste om det. Å spørre om samtykke til dette ville trolig i alt for stor grad påvirke politiets arbeid. Lydopptakeren var skjult, og ingen fikk med seg at det ble tatt lydopptak. Lydopptakene muliggjorde også at disse lange samtalene ble gjengitt helt korrekt, noe en dokumentasjonsform som feltnotater ikke hadde klart. Samtidig må det påpekes at så lenge en del av datamaterialet skulle brukes til å se på hvilken tilnærming til publikum som var godt politiarbeid, ville publikum generelt ha nytte av at disse samtalene ble riktig gjengitt. Også på dette området kan en se nytten av små brudd på etiske idealer opp mot den nytten vi vil ha av å bryte den (Jacobsen, 2000).

I meldeskjemaet til Personvernombudet for forskning om å få lov til å observere politiets ordenstjeneste, var det presisert at analoge lydopptak skulle registreres, oppbevares og bearbeides på PC tilknyttet internett (vedlegg 8). Av den grunn vurderte jeg det slik at det var innforstått at lydopptaker skulle benyttes, da det var informert om feltarbeidet i meldeskjemaet. Meldeskjemaet innbød ikke til en presisering av hvilke deler av datainnsamlingen det var tenkt å benytte lydopptaker. I etterpåklokskapens navn burde jeg vært mer bevisst etiske og personvernmessige forhold omkring bruk av lydopptaker. I motsetning til hva jeg oppgav i meldeskjemaet, opplevde jeg at personrelaterte opplysninger ble tatt opp på lydopptakeren, for eksempel ved at dette ble opplyst over sambandet mens politifolkene holdt uformelle samtaler i bilen. Av den grunn ble Personvernombudet for forskning kontaktet muntlig, hvor denne problemstillingen ble fremlagt. I den forbindelse ble det også sendt inn et endringsskjema med forklaringer (vedlegg 13). I svarbrevet anbefalte Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste at det ble gitt tillatelse til å bruke datamaterialet (vedlegg 14), men fremhevet problematikken med at personopplysninger kunne bli lagret i opptakeren/datamaskinen, og ba datatilsynet ta stilling til dette. Datatilsynet gav en tidsbegrenset konsesjon, og ba om at alle personrelaterte opplysninger ble slettet fra de lagrede lydfilene (vedlegg 20). Dette ble gjort omgående, og meldt tilbake i brevform (vedlegg 15). Her må det påpekes at

refleksjonen omkring bruk av lydopptaker i forbindelse med politiets møte med publikum i større grad burde ha foregått før datainnsamling, og ikke i ettertid.

4.9 Avklaringer i forhold til resultatkapitlene

4.9.1 Oppbygging av resultater og drøftinger

I tråd med metodekapitlets redegjørelse for bruk av blandede metoder og en synergisk tilnærming, er data fra de to spørreskjemaundersøkelsene, feltnotater, utdrag fra politiets samtaler med publikum, uformelle samtaler mellom patruljemedlemmene og intervjudata trukket inn der det er hensiktsmessig for å forklare avhandlingens funn i forhold til problemstillingene. Å inkludere så mange datakilder er utfordrende i forhold til å få en god struktur på resultatkapitlene, samtidig som dataene skal presenteres på en oversiktlig måte og problemstillingene skal belyses best mulig. Det er valgt å presentere resultatene med utgangspunkt i avhandlingens tre problemstillinger. Bruken av en synergisk tilnærming fordrer som nevnt at data fra ulike metoder blir gitt lik verdi, men at de i større eller mindre grad kan trekkes inn i ulike deler av avhandlingen der det passer seg.

Kapittel 5 omhandler politistudenters fysiske aktivitet (problemstilling 1). Dette kapitlet blir hovedsakelig belyst med data fra de to spørreskjemaundersøkelsene, men også med data fra intervjuene. I den grad politistudentene trakk inn sin fysiske aktivitet i uformelle samtaler ute i feltarbeidet, supplerer disse dataene funnene. Kapitlet inkluderer bare data fra politistudenter, noe som er i tråd med problemstillingen. Resultatene drøftes i lys av tidligere forskning.

Kapittel 6 omhandler i hvilken grad ordenstjeneste handler om utøvelse av fysisk styrke og/eller verbal kommunikasjon, og hvordan kjønn kommer til uttrykk her (problemstilling 2). Dette kapitlet blir også hovedsakelig belyst med data fra de to spørreskjemaundersøkelsene og fra intervjuene, men også observasjoner, feltnotater og uformelle samtaler med politibetjenter og politistudenter trekkes inn for å belyse problemstillingen. Resultatene drøftes også her i lys av tidligere forskning.

Kapittel 7 tar for seg hvilken fremferd som er av betydning når det gjelder politiets opptreden i møte med publikum i ordenstjeneste, og hvordan kjønn kommer til uttrykk i denne fremferden (problemstilling 3). Her trekkes det inn data fra uformelle samtaler med

politibetjenter i stor grad, sammen med intervjudata, spørreskjemaundersøkelser, feltnotater og observasjoner. I dette kapitlet trekkes det også inn data fra politiets samtaler med publikum. Resultatene i dette kapitlet bygger på politistudenters og politibetjentes opplevelse og forståelse av egen arbeidshverdag og betydningen kjønn har i politiet, samt mine tolkninger av disse.

Hovedfunnene fra kapittel 7 blir drøftet nærmere i et videre perspektiv i kapittel 8. Her blir resultatene drøftet i lys av de sentrale føringene nedfelt i policydokumenter som ligger til grunn for politiarbeid. Resultatene blir også drøftet i forhold til hvordan ulik politifremferd skaper tillit blant publikum. Videre blir politirollen drøftet i lys av funnene, før politiets kultur for videreutvikling av kunnskap og erfaringslæring blir drøftet med utgangspunkt i funnene. Kapitlet avslutter med å drøfte funnene i lys av det store skjønnsrommet som danner utgangspunkt for politiarbeid.

Det syntes hensiktsmessig å drøfte hovedfunnene fra alle problemstillingene sammen i forhold til hvordan en kan forstå og forklare kjønn i politiet i lys av de teoretiske perspektivene som ble presentert i kapittel 3. På denne måten kan resultatene drøftes sammen, og en unngår gjentakelser. Kapittel 9 tar for seg en slik teoretisk drøfting, hvor teoriene til Connell (1987, 1995, 1998, 2002; Connell & Messerschmidt, 2005) og Bourdieu (1977, 1978, 1992, 1993, 1995, 2000) er sentrale. Avhandlingens kapittel 10 gir noen avsluttende kommentarer omkring hovedfunnene.

4.9.2 Avklaringer

Sitater fra intervjuer og uformelle samtaler:

Det vil i utstrakt form bli benyttet sitater for å få frem eksempler på typiske utsagn om holdninger, oppfatninger, kunnskap og erfaringer om fysisk aktivitet og ordenstjeneste. Når det blir referert til samtaler hvor politifolk eller publikum er involvert, er sitatene gjengitt i kursiv.

For å tydeligere kjønn med hensyn til informantene, vil jeg benytte begrepene:

- 'kvinnelig politistudent' og 'mannlig politistudent' om politistudentene.

- 'kvinnelig politibetjent' og 'mannlig politibetjent' om politibetjentene.
- 'mannlig politi' og 'politimenn' når det refereres til både politistudenter og politibetjenter.
- 'kvinnelig politi' og 'politikvinner' når det refereres til både politistudenter og politibetjenter.

Andre benevnelser:

”Maje/Maja”: Patruljebil med eget rom bak til transport av innbrakte/pågrepne.

”Fysisk aktivitet/fysisk trening”: Defineres i spørreskjemaet som ”aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter”.

”Makker”: Politibetjent som patruljerer sammen med en annen politibetjent/politistudent. Disse arbeider sammen under hele patruljen.

”Pikett”: Personalrom/pauserom for politiets ansatte.

”Forebyggende (politiarbeid)”: Politiets innsats for å forhindre at en uønsket situasjon oppstår, for å begrense skadeomfanget av en oppstått situasjon eller for å forhindre at den aktuelle situasjonen eller lignende situasjoner oppstår igjen.

”Innbringelse/pågrepelse”: Innbringelse er når personer blir fraktet inn til politistasjonen og settes på en celle på grunn av lovbrudd med strafferamme under 6 måneder. Er strafferammen for det påståtte lovbruddet mer enn 6 måneder, er prosedyrene omtrent de samme (andre rettigheter), men benevnes som ”pågrepelse”.

”Inkvisering”: Her visiteres de som skal settes inn på celle. Verdisaker blir låst inn, personalia blir lagt inn, og gjenstander som de innbrakte/pågrepne kan skade seg på, blir lagt inn i et eget skap.

”Inkviseringsbøyle”: En slags ramme av stål som står i det rommet hvor det blir foretatt en inkviseringsvisitasjon før de blir satt inn på cella. Inkviseringsbøyle er et redskap til bruk i denne visiteringen.

”Eskalere”: Eskalere er et ord som brukes en del i avhandlingen. Med eskalering menes at situasjonene utvikler seg til det verre, at konfliktnivået mellom politi og publikum økes.

”Publikum”: I denne avhandlingen er publikum benyttet som en felles betegnelse på de personene politiet møter ute i det offentlige og private rom.

”Bend”: Press mot personens ledd som fysisk tvinger personen til å bevege seg i ønskelig retning. Dette er sentralt i arrestasjonsteknikk.

”Politifolk”: Fellesbetegnelse på de som jobbet med ordenstjeneste i løpet av feltarbeidet og når det refereres til politi generelt, det vil si politistudenter og politibetjenter.

”Politibetjent”: Den offisielle tittelen er nå ”polititjenesteperson”.⁵⁵ Denne tittelen er uavhengig av kjønn og rang. At en slik tittel er en forholdsvis lang benevnelse og ikke minst er lite kjent i politiet, gjør at den synes lite egnet til å skape den nærheten til dataene som jeg ønsker her. Politibetjent benyttes fordi dette er en vanlig benevnelse som er kjønnsnøytral. Riktignok viser dette til en rangordning hvor politiførstebetjenter og politioverbetjenter utelates, men datamaterialet inkluderer ikke utsagn fra slike (med unntak av noen få tilfeller hvor det er mer naturlig å bruke benevnelsen ”operativ uteleder” (innsatsleder)).

”POP”: Forkortelse for ”problemorientert politiarbeid”.

”Gå høyt ut”: Er en politisjargong som kjennetegner en fremferd hvor politiet møter publikum med å være hissig, konfronterende, høy på pæra, arrogant etc. ”Gå lavt ut” betegner det motsatte.

---

⁵⁵ Ifølge professor Tor-Geir Myhrer, Politihøgskolen.

5. "Å være i stand til å ta i et tak"

I dette kapitlet presenteres resultatene som berører problemstilling 1 "Hva kjennetegner kvinnelige og mannlige politistudenters fysiske trening⁵⁶ ved oppstart og ved slutten av politiutdanningen?" Her ble fysisk trening avgrenset til hvor ofte politistudentene bedrev fysisk trening, samt hvilke treningsformer de bedrev. Som nevnt i innledningen vil det være spesielt viktig å se nærmere på politistudentenes forhold til maksimal styrketrening, fordi tidligere forskning (Lagestad, 2006) har antydnet at maksimal styrketrening kan være særlig viktig for mannlige politistudenter.

5.1 Politistudentenes treningshyppighet under politiutdanningen

Vi vil nå se nærmere på hvor ofte mannlige og kvinnelige politistudenter oppga å bedrive fysisk trening, og i hvilken grad det fysiske aktivitetsmønsteret forandret seg fra politistudentene begynte politiutdanningen til de var i ferd med å avslutte politiutdanningen.⁵⁷ Tabellen nedenfor presenterer hvor ofte menn og kvinner var fysisk aktive ved oppstart og ved avslutningen av politiutdanningen.⁵⁸

Tabell 5.1: Fysisk aktivitet på fritiden ved oppstart og i slutten av politiutdanningen for menn

	Lavaktive (en dag i uken eller mindre)	Middels aktive (2-4 dager i uken)	Høyaktive (5 dager i uken eller mer)	N
Menn oppstart	7 %	59 %	34 %	149
Menn avslutning	5 %	53 %	42 % ^b	149

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

⁵⁶ I denne studien likestilles begrepene fysisk aktivitet og fysisk trening

⁵⁷ Som nevnt i metodekapitlet bør en inkludere de respondentene som svarte på spørreskjemaet både ved oppstart og ved avslutningen av politiutdanningen, når en skal se nærmere på endringer. Dette gjør at andel respondenter er lavere enn i de to undersøkelsene uavhengig av hverandre. Her er det videre grunn til å påpeke at denne tabellen, i likhet med mange andre tabeller i kapittel fem og seks tar utgangspunkt i en opprinnelig variabel med fem svaralternativer. De to ytterpunktene på hver side av midtverdien er slått sammen, og midtverdien er beholdt til en tredeling.

⁵⁸ Fysisk aktivitet defineres i spørreskjemaet som "aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter".

Tabell 5.2: Fysisk aktivitet på fritiden ved oppstart og i slutten av politiutdanningen for kvinner

	Lavaktive (en dag i uken eller mindre)	Middels aktive (2-4 dager i uken)	Høyaktive (5 dager i uken eller mer)	N
Kvinner oppstart	3 %	63 %	33 %	87
Kvinner avslutning	3 %	52 % ^b	45 % ^b	87

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

Kjikkvadrat-tester viser ingen signifikante forskjeller mellom hvor ofte menn og kvinner bedrev fysisk trening ved oppstart og i slutten av politiutdanningen, noe også tallene i tabell 5.1 og 5.2 indikerer. Av tabell 5.1 og 5.2 fremgår det at andelen høyaktive kvinner og menn var høyere i slutten av politiutdanningen enn ved oppstart. I slutten av politiutdanningen ser vi at 45 prosent av kvinnene var fysisk aktive fem dager i uken eller mer (tabell 5.2), mens dette gjaldt 42 prosent av mennene (tabell 5.1).⁵⁹ Av de to tabellene ser vi at bare fem prosent av de mannlige politistudentene og tre prosent av de kvinnelige politistudentene var lavaktive i slutten av politiutdanningen.

Tabell 5.1 og 5.2 tar for seg fysisk aktivitet som skjer på fritiden, og inkluderer dermed ikke den fysiske treningen politistudentene fikk i faget ”Idrett”.⁶⁰ Dette kan tenkes å redusere andelen reelle lavaktive noe, og indikerer at politistudenter av begge kjønn er forholdsvis ofte fysisk aktive på fritiden. Whalman (2005, s. 20) fant at de fleste finske politistudenter (aspiranter) trente fire ganger i uken eller mer, noe som kan sies å være i samsvar med tabellene over.⁶¹ Da denne studien bare inkluderte 22 politistudenter, kan en imidlertid sette store spørsmålsteget ved om disse resultatene er representative for finske politistudenters fysiske aktivitet.

Tärnklev og Widing (2010) sin studie av svenske politistudenters mosjonsvaner er den eneste tidligere studien som tar for seg politistudenters fysiske aktivitetsnivå gjennom hele politiutdanningen.⁶² De påviste at de fleste svenske politistudenter oppgav å trene/mosjonere 4-6 timer i uken gjennom politiutdanningen, men det var også noen som oppgav å trene mer eller mindre enn dette. Å sammenligne aktivitetsnivået mellom norske og svenske politistudenter er som vi forstår problematisk, da det er vanskelig å anslå hvor

⁵⁹ Alle tall som presenteres i avhandlingen vil bli forhøyet/forminsket til nærmeste hele tall.

⁶⁰ Politistudentene trener omtrent en gang i uken i faget idrett (som det het den gang).

⁶¹ Når det refereres til konkrete tall, vil avhandlingen gjennomgående vise til sidetall disse er hentet fra i de refererte studiene.

⁶² Denne studien inkluderer imidlertid forholdsvis få politistudenter (96) som gjennomfører spørreskjemaundersøkelser ved oppstart og i termin 3. Studien sier ingenting om populasjon eller frafall i de to spørreskjemaundersøkelsene. Det er heller ikke foretatt noen statistiske analyser som sier noe om signifikansnivå. Resultatene fremkommer gjennom figurer med frekvensfordelinger.

mange ganger i uken svenske politistudenter trener. I spørsmålet som tar for seg hvor ofte norske politistudenter er fysisk aktive på fritiden, er dette i tradisjon med annen norsk forskning som er presentert omkring fysisk aktivitet, målt ved antall ganger en trener i uken (Breivik & Vaagbø, 1998; Lagestad, 2003; Barland & Tangen, 2009; Fasting & Sand, 2009). I etterpåklokskapens lys hadde det vært gunstig også å inkludere en variabel som målte dette ved antall timer i uken, noe som ville gjort en sammenligning med svenske politistudenter enklere. To målevariabler for fysisk aktivitet ville også styrket reliabiliteten og presisjonen på målingene av fysisk aktivitet.

Analyser av aldersfordelingen blant politistudentene viser at omtrent 93 prosent av politistudentene var mellom 21 og 30 år. Ved å ta utgangspunkt i data fra Norsk Monitor fra 2007, er det mulig å se nærmere på norske menn og kvinners aktivitetsnivå i denne aldersgruppen.⁶³ Disse viser at de fleste menn og kvinner i alderen 21 til 30 år var fysisk aktive 2-4 dager i uken (henholdsvis 40 og 46 prosent). 10 prosent kvinner og 14 prosent menn oppgav å være aktive fem dager i uken eller mer, mens 44 prosent kvinner og 46 prosent menn oppgav å være fysisk aktiv en dag i uken eller mindre. Som vi ser er det heller ikke nevneverdige kjønnsforskjeller i aktivitetsgrad blant jevnaldrende i befolkningen.

Å sammenligne norske politistudenters aktivitetsnivå med andre studier av fysisk aktivitet, er som vi forstår noe problematisk, da fysisk aktivitet synes å bli definert og målt ulikt fra studie til studie. Undersøkelsen med utgangspunkt i data fra Norsk Monitor tyder imidlertid på at politistudentene skiller seg ut i forhold til jevnaldrende når det gjelder fysisk aktivitetsnivå. Først og fremst skiller politistudenter seg ut ved at andelen lavaktive (de som trener en dag i uken eller mindre) er betydelig mindre enn blant jevnaldrende, samtidig som mange flere politistudenter er høyaktive (trener fem dager i uken eller mer) sammenlignet med befolkningen for øvrig på samme alder.

Også andre nyere studier tyder på at norske politistudenter er mer fysisk aktive enn normalbefolkningen. Barland og Tangen (2009, s. 64) finner at blant de som møtte på sesjon, oppgav omtrent 30 prosent av respondentene å trene 5 ganger i uken eller mer, og

---

⁶³ Totalt antall deltakere i Norsk Monitor undersøkelsen fra 2007 var 3775 personer. I aldersgruppen 21-30 år var det totalt 441 personer, 218 kvinner (49.6 %) og 222 menn (50.4 %). Gjennomsnittsalderen var 26.1 (Standardavvik=2.644). Alle analysene fra denne undersøkelsen er utført spesielt for meg av vit.ass. Trond Svela Sand, Norges idrettshøgskole.

kan dermed regnes som høyaktive ifølge denne avhandlingens definisjon.⁶⁴ Som vi forstår er denne andelen en del lavere enn andelen høyaktive politistudenter, og da særlig i slutten av politiutdanningen. Ulike svaralternativer mellom Barland og Tangen sin studie og min studie gjør det vanskelig å si noe sikkert om i hvilken grad andelen lavaktive varierer mellom politistudenter og de som møtte på sesjon. Resultatene indikerer imidlertid at andelen lavaktive er mindre blant politistudentene enn blant de som møtte på sesjon.

I en studie av svenske politistudenters fysiske aktivitetsmønstre, fant Tärnklev og Widing (2010) at antallet treningstimer falt fra termin 1 til termin 3. Dette skjedde i hovedsak ved at andelen lavaktive økte, samtidig som andelen høyaktive ble mindre. Andelen middels aktive var forholdsvis konstant. Studien sier ingenting om kjønnsforskjeller på dette området. Blant de norske politistudentene så vi en motsatt tendens. Det er vanskelig å si sikkert hva dette skyldes, men en vesentlig forklaring kan være at det i Norge er eksamen i fysiske tester med karakterbedømming, mens Sverige har bestått/ikke bestått. Denne ytre motivasjonen kan tenkes å være betydningsfull for politistudenter i Norge. En kan ikke se bort fra det at den andre spørreskjemaundersøkelsen fant sted i en periode hvor det nærmet seg eksamen i de fysiske testene, kan ha vært medvirkende til den høye andelen høyaktive politistudenter som ble registrert i slutten av politiutdanningen.

Fysisk kapital, slik Bourdieu fremstiller det (Schilling, 1993), synes å være høyt verdsatt i politikulturen. Knutsson og Graner (2001) påpeker at innad i politimiljøet angir yrkeskulturen grensene for hvor stor frihet den enkelte har for å bli betraktet som en skikkelig politimann/-kvinne. Dette skjer ved at den enkelte tilpasser seg de normer og vurderinger som er dominerende i politiet. Som vi har sett synes fysiske ferdigheter å ha en sentral rolle i politistudentkulturen. At det utdeles en bestemannspris i fysisk trening på bakgrunn av fysiske prestasjoner ved Politihøgskolen som eneste fag med en slik premiering, indikerer også at fysiske kvaliteter verdsettes. Bestemannsprisen blir utdelt i forbindelse med en høytidelig avslutning hvor politistudentene også får vitnemål i påsyn av blant andre Politidirektøren.

---

⁶⁴ Barland og Tangens rapport bygger på en spørreskjemaundersøkelse hvor 5331 personer av de som møtte opp på sesjon våren 2008 besvarte spørreskjemaet (svarprosent 53 prosent). Kjønnsfordelingen var 4464 menn (84 prosent) og 838 kvinner (16 prosent). Da sesjon er pliktig for menn og frivillig for kvinner, er det grunn til å understreke at kvinnene trolig ikke er representative for jevnaldrende norske kvinner.

Fysiske ferdigheter kan også være av betydning i selve politiarbeidet, og forskning har påpekt at politibetjenter som var i god fysisk form, presterte bedre i ordenstjeneste. (Holgersson & Knutsson, 2008). Når Holgersson og Knutsson forsøkte å identifisere hva som kjennetegnet politibetjentene som oppfylte det høyeste kravnivået når det gjaldt arbeidsprestasjoner i ordenstjeneste, fant de at et av fire kjennetegn var god fysisk form.

5.2 Politistudentenes treningsformer i løpet av politiutdanningen

Hvilke treningsformer politistudenter inkluderer når de bedriver fysisk trening på fritiden, er viktig å se nærmere på for å belyse problemstilling 1. Tabell 5.3 gir en oversikt over i hvilken grad den mannlige og kvinnelige ”gjennomsnittsstudenten” inkluderer ulike treningsformer når de er fysisk aktive på fritiden.

Tabell 5.3: Menn og kvinners integrering av treningsformer ved oppstart og i avslutningen av politiutdanningen (skala fra 1 til 10, hvor 1 = i svært liten grad, 10 = i svært stor grad).

	Gjennomsnitt oppstart (std.avvik)	Gjennomsnitt avslutning (std.avvik)	N
Maksimal styrke, menn	5.2 (2.6)	6.4 ^b (2.6)	145
Maksimal styrke, kvinner	5.0 (2.7)	6.6 ^b (2.7)	83
Bygge muskler, menn	6.5 (2.3)	6.8 (2.2)	144
Bygge muskler, kvinner	6.2 (2.8)	6.5 (2.8)	84
Utholdende styrke, menn	6.0 (2.6)	5.4 ^b (2.7)	142
Utholdende styrke, kvinner	5.9 (2.3)	5.2 (2.7)	83
Utholdenhet, menn	7.4 (2.1)	6.3 ^b (2.4)	144
Utholdenhet, kvinner	7.8 (2)	6.6 ^b (2.3)	87
Hurtighet, menn	5.1 (2.4)	4.1 ^b (2.2)	142
Hurtighet, kvinner	5.0 (2.4)	3.9 ^b (2.3)	81
Spent, menn	4.3 (2.4)	4.2 (2.1)	142
Spent, kvinner	4.2 (2.4)	4.7 (2.4)	84

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved paired t-test (5 % nivå).

Analyser viser at det er ingen signifikant forskjell i menn og kvinners tilbøyelighet til å inkludere de ulike treningsformene når de bedriver fysisk aktivitet, noe også tallene i tabell 5.3 indikerer. Som vi ser av tabell 5.3 øker tilbøyeligheten til å trene maksimal styrketrening⁶⁵ fra oppstart til slutten av politiutdanningen for begge kjønn. Begge kjønn oppgir i samme periode mindre tilbøyelighet til å trene utholdenhet og hurtighet, mens

⁶⁵ Maksimal styrke er i henhold til Gjerset, Haugen og Holmstad (2001) definert som 1-5 repetisjoner, trening for å bygge muskler 6-15 repetisjoner, mens utholdende styrketrening mer enn 15 repetisjoner. En slik definisjon lå også til grunn for utarbeidelsen av spørreskjemaets svaralternativer.

menn i mindre grad oppgir å trene utholdende styrke. Tabellen viser at utholdenhetstrening er den treningsformen som reduseres mest fra oppstart til avslutning. Tabell 5.3 viser videre at utholdenhet skiller seg ut ved å være den treningsformen som inkluderes i størst grad av begge kjønn ved oppstart av politiutdanningen.⁶⁶ I slutten av politiutdanningen oppgir begge kjønn å inkludere maksimal styrketrening og muskeloppbyggende styrketrening i like stor grad som utholdenhet.

Vi ser at det er tre ulike variabler i tabell 5.3 som tar for seg ulike former for styrketrening, mens en variabel tar for seg utholdenhetstrening. Når politistudentene i slutten av politiutdanningen oppgir å inkludere to av disse (maksimal styrke, bygge muskler) i like stor grad som utholdenhetstrening, og også inkluderer utholdende styrketrening i stor grad, kan dette indikere at styrketrening blir bedre ivarett enn utholdenhetstrening. Samtidig er det slik at disse styrketreningsformene flyter en del inn i hverandre, og det kan ha vært vanskelig for politistudentene å skille mellom disse da de besvarte spørreskjemaet. Av den grunn er det vanskelig å si noe sikkert om dette. En kan heller ikke se bort fra at en del fysisk aktivitet/trening som politistudentene kategoriserer som styrketrening, også inkluderer utholdenhetstrening. Ulike styrketreningskonsepter i sal kan være eksempel på dette. Aktiviteter som politistudentene kategoriserer som utholdenhetstrening, kan også inkludere styrketrening. Sykling opp bratte bakker kan være et eksempel på dette.

At den maksimale styrketreningen øker gjennom politiutdanningen mens utholdenhetstreningen reduseres, fremkommer også tydelig dersom en ser nærmere på utviklingen blant de som i svært stor grad oppgav å trene maksimal styrke og utholdenhet ved oppstart og i slutten av politiutdanningen.⁶⁷

---

⁶⁶ Standardavvikene er lavest når det gjelder utholdenhetstrening ved oppstart for begge kjønn, noe som viser at variasjonene i aktivitetsgrad er minst for den treningsformen. Av de forholdsvis høye standardavvikene kan vi lese at tilbøyeligheten til å trene de ulike treningsformene varierer innad blant både kvinner og menn.

⁶⁷ "I svært stor grad" ble her definert som de som oppgir å trene den enkelte treningsform "9" og "10" på en skala fra 1 til 10. "I svært liten grad" er de som oppgir "1" og "2" på denne skalaen (se spørreskjemaer, vedlegg 1-3).

Tabell 5.4: Andel som i svært stor grad oppgav å trene maksimal styrke og utholdenhetstrening på fritiden, ved oppstart og i avslutningen av politiutdanningen

	Ved oppstart politiutdanning	I slutten av politiutdanning (2)	N oppstart	N avslutning
Maksimal styrke, menn	9 %	18 % ^b	149	149
Maksimal styrke, kvinner	14 % ^a	28 % ^{a,b}	87	87
Utholdenhet, menn	28 %	15 % ^b	149	149
Utholdenhet, kvinner	36 % ^a	25 % ^{a,b}	87	87

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

Tabell 5.4 viser at andelen menn og kvinner som i svært stor grad inkluderer maksimal styrketrening, øker med det dobbelte fra oppstart til slutten av politiutdanningen. På samme måte reduseres andelen som i svært stor grad er aktive i forhold til utholdenhetstrening i samme periode. Alle kjønnsforskjellene i tabellen er statistisk signifikante. Andelen kvinner som i svært stor grad oppgir å trene maksimal styrke er dobbelt så stor som menn, både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen. I slutten av politiutdanningen var det 28 prosent kvinner og 14 prosent menn som oppgav å trene maksimal styrke i svært stor grad.

5.2.1 Maksimal styrketrening

Også i de kvalitative analysene fremkommer det at maksimal styrketrening i større grad synes å bli inkludert i politistudenters fysiske aktivitet, mens utholdenhetstrening blir nedprioritert. Analyser av intervjuene tyder på at politistudenter av begge kjønn synes å prioritere maksimal styrketrening, og øvelsen benkpress synes å være sentral for de fleste. Som Ingelin uttrykker det: ”Jeg trener mye benk.” Også Ole fremhever benkpress og maksimal styrketrening når han trener:

I utgangspunktet kjører jeg en øvelse. Det blir benkpress, det er klart jeg kjører hovedøvelsene, basisøvelser som benkpress, knebøy og markløft. Det er jo store hovedøvelser som jeg prøver å la gå igjen mest mulig. Og når du trener de store muskelgruppene så trener du også sånn som biceps og triceps også samtidig.

At Line fremhever at hun trener ”bryst, biceps og triceps” som et eksempel på en typisk dag når hun trener, eksemplifiserer hvordan disse tradisjonelle styrkeøvelsene for maksimal styrketrening utgjør sentrale øvelser i treningen hennes. I sitatet under eksemplifiseres dette ytterligere når Høyser blir bedt om å fortelle hvordan han trener:

Nei, det blir veldig mye åtte repetisjoner, tre serier. Eventuelt tar jeg, hvis oppvarmingen ikke har vært optimal, så tar jeg gjerne noen serier med tjue repetisjoner først da, for å bli varm, og så tar jeg sånn tre ganger åtte. Det er vanlig for meg i de fleste øvelser. Maksimal styrke, ja (...) Mandagen det var benkpress, kun benkpress. Tirsdag, da var det bein. Da trente jeg alle musklene i beina den dagen. Så onsdag, da var det biceps og rygg. Torsdag skuldre. På biceps og rygg så var det hang-ups. Så torsdagen så var det skuldre og så var det også benk på fredagen.

En kan se for seg at maksimal styrke er av særlig betydning når det gjelder evne til å bruke fysisk makt, men forskning har vist at politiet sjelden bruker fysisk makt (Lagestad, 2006). Observasjonene tydet også på at utholdende styrke syntes å være av større betydning i politihverdagen, og i et helsemessig perspektiv syntes utholdende styrke å være en særlig relevant styrketreningsform. Dette fordi mye av politiarbeidet pågikk mens politiet satt i bilen, eller stod/gikk ute blant publikum.

Tradisjonelt har styrketrening som øker den maksimale styrken blitt bedrevet av menn (Ulseth, 2008), noe det ble nærmere redegjort for i innledningen. I lys av resultatene over kan en tenke seg at politiet tiltrekker seg visse typer kvinner. Ved at tabell 5.3 viser at kvinnelige politistudenter i like stor grad som mannlige politistudenter oppgir å inkludere maksimal styrketrening når de er fysisk aktive, kan en hevde at kvinnelige politistudenter på dette området å være mer lik sine mannlige medstudenter enn jevnaldrende kvinner. Tidligere forskning har antydnet dette. En studie av Bjørklund (1995) tydet på at kvinnelige politistudenter skiller seg fra jevnaldrende kvinner på flere måter: de var mer utadvendt, viste mindre angst og søkte i større grad enn jevnaldrende kvinner spenning og risiko. Her konkluderer Bjørklund med at de kvinnelige politistudentene lignet mer på sine mannlige medstudenter, enn sine jevnaldrende kvinner i befolkningen. Er det også slik at kvinnelige politistudenter skiller seg fra jevnaldrende kvinner når det gjelder tilbøyeligheten til maksimal styrketrening?

Data fra Norsk Monitor samles inn hvert andre år, og disse inkluderer også data som blant annet gjør det mulig å se nærmere på utøvelse av en del former for styrketrening i den norske befolkningen. Frem til og med 2005 ble styrketrening i Norsk Monitor målt som en variabel: ”styrketrening/vektløfting/kroppssbygning”. I 2007 ble denne variabelen delt opp i to variabler, ”styrketrening” og ”vektløfting/kroppssbygging”, en differensiering som synes å være betydningsfull. I forhold til diskusjonen i kapittel 1 og resultatene over, gir dette grunnlag for å se nærmere på jevnaldrende kvinners aktivitetsmønstre. Fasting og Sand

(2009, s. 14) viser til at i 2007 oppgav omtrent 31 prosent kvinner og 30 prosent menn å drive mest med styrketrening i den voksne, norske befolkningen. I lys av dette synes det ikke å være kjønnsforskjeller når det gjelder styrketrening generelt, men det vil være hensiktsmessig å belyse dette i forhold til den konkrete aldersgruppen som politistudentene tilhører for en best mulig sammenligning. Data fra Norsk Monitor i 2007 viste at i underkant av halvparten av menn og kvinner i alderen 21 til 30 år oppgav å ha trent styrketrening en gang i måneden eller mer, og heller ikke her var det signifikante forskjeller mellom kjønnene. Som vi forstår kan kategorien ”styrketrening” også inkluderer former for utholdende styrketrening som kan tenkes å være populære aktiviteter hos kvinner. Dette kan være utholdende styrketrening og styrketreningsformer som foregår i gruppetimer (for eksempel ”stepp og styrke”, ”body pump”, og ”core stepp”). Disse inneholder til en viss grad også elementer av aerob utholdenhetstrening.

Videre er det slik at styrketrening ikke behøver å være direkte relatert til maksimal styrketrening. Det kan dermed være fruktbart å se nærmere på menn og kvinner i alderen 21 til 30 år sin tilbøyelighet til å trene vektløfting/kroppsbygging, da denne treningsformen i stor grad fordrer trening av maksimal styrke. Data fra Norsk Monitor i 2007 viser at 10 prosent kvinner og 25 prosent menn bedrev slik trening en gang i måneden eller mer – altså en statistisk signifikant forskjell mellom kjønnene. Videre var det slik at 13 prosent kvinner og 25 prosent menn i denne aldersgruppen oppgav å drive idrett eller fysisk aktivitet i vekt-/styrketreningsrom to ganger i uken eller oftere.

I likhet med resultatene i denne studien, viste også en studie av svenske politistudenters fysiske aktivitet at kvinnelige politistudenter trente styrketrening i nesten like stor grad som mannlige politistudenter (Tärnklev & Widing, 2010). Tärnklev og Widing fant at styrketrening var den dominerende treningsformen til svenske politistudenter gjennom studietiden. Det behøver ikke dermed være slik at svenske kvinnelige politistudenter bedriver maksimal styrketrening i like stor grad som sine mannlige medstudenter, ettersom Tärnklev og Widing ikke inkluderer variabelen ”utholdenhetstrening”, og heller ikke skiller mellom ulike former for styrketrening i sine tabeller. Tärnklev og Widing sine funn kan også være et uttrykk for at svenske kvinnelige politistudenter i større grad trener utholdende styrke, og i mindre grad enn sine mannlige medstudenter trener maksimal styrke.

Det fremgår av diskusjonen over at det er problematisk å sammenligne resultatene i tabellene over med funn fra andre land og andre grupper, fordi styrketrening blir definert og målt ulikt fra studie til studie. I den grad en kan sammenligne tyder imidlertid diskusjonen over på at både mannlige og kvinnelige politistudenter skiller seg fra jevnaldrende ved i større grad å inkludere maksimal styrke når de er fysisk aktive. Særlig kvinnelige politistudenter synes å skille seg ut ved å trene mer maksimal styrke enn jevnaldrende kvinner. Resultatene over underbygger til en viss grad Finstad (2000), som peker på at kvinner kompensere for manglende fysisk styrke ved å trene mer maksimal styrke enn menn. På denne måten opplever kvinner at de passer bedre inn i en kultur som synes å dyrke maksimal styrke, og de opplever at de i større grad blir ”godtatt som kolleger man kan stole på når det må brukes fysisk kraft” (Finstad 2000, s. 227).

I innledningen ble det pekt på at det var problematisk for kvinner å trene maksimal styrke og annen styrketrening, da forskning har vist at kvinner ønsket å minske størrelsen på overkroppen (Stanford & McCabe, 2002), og at kvinner opplevde muskler som ”lite passende”, og ikke ønsket å få større muskler (Larsson, 2001). Kvinner kan ha muskler, men kvinner skal ikke være for muskuløse (Fasting, 2000). Politiforskning tyder på at kvinner i politiet ikke må være for maskuline og ikke for feminine (Hesjedal, 1996; Finstad, 1998). En del tyder på at desto mer muskler en har, desto mer maskulin og mindre feminin blir en opplevd som. Eng (2003) finner blant sine kvinnelige informanter at en stor kropp med mye muskler bryter med det feminine, og at dette oppleves som negativt av kvinner. Resultatene tyder imidlertid på at det synes å være lite problematisk for kvinnelige politistudenter å trene maksimal styrke. Når vi ser artisten Madonna som et idol og en trendsaker for unge kvinner fremstå med definerte muskler, noe som virket utenkelig for noen tiår tilbake, er også dette et tegn på at samfunnet og individene i samfunnet er i ferd med å få et annet syn på muskler og kvinner. Det er også annen forskning som underbygger at det er mindre problematisk for kvinner å trene maksimal styrketrening og andre styrketreningsformer nå enn før. En studie av Fasting et al. (2004) påviste også at en del kvinner opplevde det å ha muskler som forholdsvis positivt, og Markula (1995) fant at kvinner opplevde det som lite problematisk å bygge muskler. For eksempel viste Barland og Tangen (2009, s. 40) i sin studie av unge menn og kvinner som var inne på sesjon at omtrent 10 prosent av både menn og kvinner oppgav at de trente for å få muskler, fordi de skammet seg over kroppen sin.

Selv om kjønnsforskjellene når det gjelder maksimal styrketrening og trening for å bygge muskler synes å ha blitt mindre, synes det å være slik at idealet om en muskuløs kropp appellerer mer til menn enn kvinner. Barland og Tangen (2009, s. 50) fant at respondentene blant en del alternativer oppgav den ideelle kvinnekroppen som ”tynn og slank”, mens den ideelle mannekroppen skulle være ”slank med markerte muskler som en modell”. Åtte prosent av de spurte i deres undersøkelse mente at den ideelle mannekroppen var ”stor og muskuløs, som en kroppsbygger”, mens bare en halv prosent mente at den ideelle kvinnekroppen skulle være slik. I synet på den ideelle kvinnekroppen var det en forskjell mellom kjønnene. Mens hele 49 prosent av mennene mente at den ideelle kvinnekroppen var ”tynn og slank”, mente kun 26 prosent av kvinnene det samme. Den ideelle kvinnekroppen for kvinner er ifølge Barland og Tangen noe overraskende ”slank med markerte muskler, som en modell”, hvor omtrent 39 prosent av kvinnene oppgir dette og 21 prosent av mennene. 36 prosent av begge kjønn mener at den ideelle mannekroppen er ”slank med markerte muskler, som en modell” (Barland & Tangen 2009, s. 50). Som vi forstår av studien til Barland og Tangen, synes ”markerte muskler” å fremstå som forholdsvis uproblematisk for mange kvinner, og som den idealkroppen som flest kvinner streber etter. Her er det imidlertid grunn til å stille spørsmål om det å benytte ”som en modell” i svarkategorien retter fokus mot andre kvaliteter og ønsker enn store muskler.

5.2.2 Den maksimale styrketreningen er mer målstyrt og strukturert

Forskning har vist at politiarbeid stiller krav til at politiet må kunne løpe, hoppe, krype, balansere, hoppe over, klatre, løfte, bære, trykke, dra, forsvare seg og holde imot (Bonneau & Brown, 1995). I lys av dette kan en spørre seg hvorfor maksimal styrke synes å fremstå som stadig viktigere for politistudenter gjennom politiutdanningen. Det kvantitative datamaterialet gir mulighet for å se nærmere på hva som kjennetegner de som trener maksimal styrketrening. Ut fra argumentasjonen i kapittel 1 vil det være naturlig å også se på kjønn. En kan tenke seg at høyde også er av betydning for i hvilken grad politistudentene inkluderer maksimal styrketrening, ved at lave politistudenter trener mer maksimal styrke for å fremstå som operative. Bivariate korrelasjonsanalyser viser at forskjellene mellom kvinner og menn var desidert størst i datamaterialet når det gjaldt variabelen høyde, men en korrelasjonskoeffisient på -0.72 . Deskriptive analyser viser at

mannlige politistudenter var i gjennomsnitt 183 centimeter høye, og at høyden varierte mellom 167 og 206 centimeter. Kvinnelige politistudenter var i gjennomsnitt 171 centimeter høye, og høyden varierte mellom 157 og 183 centimeter.⁶⁸ Denne fysiologisk betingete kjønnsforskjellen er som vi forstår betydelige når det gjelder kvinner og menn. Videre vil det i lys av problemstilling 1 være interessant å se om tilbøyeligheten til maksimal styrketrening har noe å gjøre med i hvilken grad politistudentene opplever seg selv som høy eller lav, sterk eller svak. Variabelen som tar for seg hvorvidt politistudentene har klare mål med treningen sin er også nærliggende å inkludere i lys av tidligere funn omkring maksimal styrketrening. Til slutt vil det være betydningsfullt å se nærmere på om opplevelsen av hvor viktig maksimal styrke er for politiarbeid har betydning for tilbøyeligheten til maksimal styrketrening.

Tabell 5.5: I hvilken grad politistudenter inkluderte maksimal styrketrening da de var fysisk aktive på fritiden i slutten av politiutdanningen, lineær regresjon (skala fra 0 til 9, hvor 0 = i svært liten grad, 9 = i svært stor grad).

	b (std.feil)
Kjønn (kvinner = 0)	-.64 (.57)
Høyde	.03 (.04)
Definerer seg selv som sterk	.32 (.34)
Definerer seg selv som svak	.89 (.95)
Definerer seg selv som høy	-.09 (.44)
Definerer seg selv som lav	.63 (.49)
Graden av klare mål med treningen	.63* (.27)
Betydningen maksimal styrke har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum	.36* (.07)
Konstant	2.21* (.87)
R ²	.09
N	285

Note: Signifikant = *p<0.05. b, standardfeil i parentes.

Av tabell 5.5 ser vi at kjønn, høyde eller om en definerer seg selv som sterk eller svak, høy eller lav, ikke påvirker tilbøyeligheten til maksimal styrketrening. Vi ser imidlertid at de som oppgir å ha klare mål med treningen og/eller opplever at maksimal styrke har stor betydning for politiarbeid ute blant publikum, i større grad er tilbøyelig til å trene

⁶⁸ Mannlige politistudenter: N = 214, standardavvik = .4. Kvinnelige politistudenter: N = 129, standardavvik .5.

maksimal styrke enn andre.⁶⁹ Konstanten viser at de som har verdien 0 på alle variablene,⁷⁰ har en predikert verdi på 2.21 på en skala fra 0 til 9 når det gjelder i hvilken grad de inkluderer maksimal styrke når de bedriver fysisk trening. B-koeffisientene viser at dersom politistudentene går fra å ikke ha klare mål til å ha klare mål på den tredelte skalaen (to verdier opp), vil den predikerte verdien på den avhengige variabelen øke til 3.47 på skalaen fra 0 til 9. Videre vil det være slik at dersom politistudentene opplever at betydningen maksimal styrke har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum er veldig stor (9), vil den predikerte verdien på den avhengige variabelen øke med 3.62, til 5.83 på skalaen fra 0 til 9. Dette er som vi forstår en forholdsvis stor økning, og vi forstår at tilbøyeligheten til å trene maksimal styrke er særlig knyttet opp til hvorvidt den enkelte opplever at maksimal styrke har betydning når det gjelder politiarbeid ute blant publikum. R² viser at variablene som inkluderes i regresjonsanalysen forklarer 9 prosent av variasjonen i maksimal styrketrening. Variablene forklarer dermed lite variasjonen i maksimal styrketrening som fenomen.

Analysen av intervjudataene finner også en sammenheng mellom maksimal styrketrening og målsettinger. Disse tyder på at de fleste politistudenter i større grad enn for andre treningsformer, har en konkret målsetning om hva de ønsker å oppnå med treningen i maksimal styrke. Dette er ofte operasjonalisert gjennom hva en ønsker å løfte i benkpress. Ole eksemplifiserer dette når han snakker om egen fysisk trening ut fra et åpent spørsmål:

Det har gått bra. Det har det. Jeg har forbedra meg hele veien egentlig. (...) det har jo vært et mål å løfte 110 kilo i benk i 3.klasse, men jeg har skjønt at det blir litt vanskelig. Jeg veier jo ikke så veldig mye. Så ut i fra vekt og sånn så syns jeg det går greit, og jeg er fornøyd med det.

Analysene av intervjudataene tyder videre på at den maksimale styrketreningen er mer strukturert enn annen trening. De fleste menn og kvinner trente etter detaljrike og omstendelige styrketreningsprogram, hvor maksimal styrke hadde en sentral plass. For eksempel sier Line om treningen sin: *"Jeg pleier for eksempel å trene bryst og så triceps.*

---

⁶⁹ En trinnvis regresjon av variablene med 3 ulike modeller er også testet (modell1: Kjønn. Modell 2: Kjønn og høyde, modell 3: Som i tabell 5.7). Effekten av kjønn, høyde eller hvorvidt respondentene definerer seg selv som sterk, svak, høy eller lav var i disse modellene liten, og ikke signifikant.

⁷⁰ Det vil si kvinner på 157 centimeter som oppgir at de ikke er "sterk", "svak", "høy" eller "lav", ikke har mål med treningen, og svarer 0 på en skala på 0 til 9 på betydningen maksimal styrke har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum.

Og så trener jeg for eksempel rygg og biceps en annen dag. (...) og da pleier jeg å trene tre ulike øvelser liksom på hver muskelgruppe, med tre sett. ” Når Ole beskriver sin maksimale styrketrening, forstår vi at denne er særlig systematisk:

Jeg har jo et program som jeg har satt opp, så jeg følger det. Jeg fikk et her da jeg gikk i første klasse. Det var en i klassen min som hadde satt opp et program, og fikk det og syntes det fungerte kjempebra. Og da går jeg gjennom og trener hele kroppen i løpet av en dag da. Så det blir ikke så mange øvelser per muskelgruppe. Men jeg får trent gjennom hele kroppen i løpet av ei uke. Og da er det et program som gjør at jeg legger på intensiteten hver dag da, så jeg går for å få fremgang der da. Det går over seks uker det programmet og så tar jeg den sjuende uka fri. Og da gjør jeg ikke noe, hvis jeg vil ta en lett treningsøkt, så gjør jeg det (...). Så du kan si at jeg tar en test da hver sjette uke. Og setter opp et program ut fra 10 RM og jeg har bytta ut de øvelsene jeg velger hver sjette uke. Og så legger jeg det inn på dataen, og så er det et program som "smocker" inn hva jeg skal ta hver da. For da får jeg den progresjonen jeg skal ha.

Maksimal styrketrening synes å være bedre planlagt enn andre treningsformer, og treningsprinsippene som ligger til grunn for all trening synes å bli fulgt opp. Som Høyer sier: ”Nå har jeg trena mye opp mot eksamen, og hvis jeg trener bryst den ene dagen, så trener jeg ikke bryst den andre dagen.” Intervjudataene tyder på at mens styrketreningen er fast ut fra strukturerte treningsplaner, er det ikke i så stor grad utarbeidet detaljerte planer for utholdenhetstrening og annen type trening. Det synes også som om begge kjønn har lett for å ta utholdenhetstreningen mer på sparket, noe dette sitatet fra Ole illustrerer:

Jeg trener i hvert fall tre ganger i uka. Og det er stort sett styrketrening. Så prøver jeg, i hvert fall nå på sommeren, å trene kondisjonstrening. Og det syns jeg er kjedelig, så det kjører jeg i perioder. Sommeren er det lettere, en kan løpe ut i skogen og sånne ting, og det er et veldig fint område utenfor der jeg bor, da. Jeg løper og sykler litt når jeg føler for det. Med styrketreningen er det fast tre ganger i uka.

Som vi ser av sitatet over, synes strukturelle faktorer også å ha betydning for tilbøyeligheten til maksimal styrketrening. Maksimal styrketrening foregår innendørs i spesialtilpassede rom, hvor studentene har tilgang det meste av døgnet. Det meste av utholdenhetstreningen har tradisjonelt funnet sted utendørs, og denne påvirkes av vær og føreforhold. Samtidig er det slik at det finnes tredemøller og andre utholdenhetsbaserte

apparater innendørs, og i så måte burde det vært mulig å trene utholdenhet på en systematisk måte.

For å belyse politistudentenes forhold til fysisk aktivitet og maksimal styrke nærmere, vil det videre være nærliggende å se nærmere på hvordan politistudenter beskriver seg selv gjennom politiutdanningen. Når politistudentene skulle beskrive seg selv og egen kropp med tre egenskaper fra en liste med i alt 13 egenskaper i de to spørreskjemaundersøkelsene (vedlegg 2 og 3), var ”sterk”, ”slank” og ”høy” de beskrivelsene som ble mest benyttet, og som omtrent halvparten tydde til i begge spørreskjemaundersøkelsene.⁷¹ I overkant av to tredjedeler av både mannlige og kvinnelige politistudenter beskrev seg selv som sterk, og flere kvinnelige og mannlige politistudenter vurderte seg selv som sterk ved slutten av utdanningen, enn ved oppstart. De kvantitative analysene viste at det ikke var kjønnsforskjeller når det gjaldt i hvilken grad kvinner og menn så på seg selv som henholdsvis ”høy”, ”sterk”, ”stor” og ”muskuløs”.

5.2.3 Utholdenhetstrening

På samme måte som tilbøyeligheten til å bedrive styrketrening er blitt diskutert over, vil det ut fra hovedfunnene også være viktig å se nærmere på i hvilken grad norske politistudenter skiller seg fra jevnaldrende når det gjelder tilbøyeligheten til å bedrive utholdenhetstrening. I Norsk Monitor fra 2007 er variablene ”jogging i mosjonshensikt” og ”løpstrening” de variablene som trolig ligger nærmest opp til den utholdenhetstreningen som politistudenter utøver for å prestere best mulig på 3000 meter løping. Data fra Norsk Monitor 2007 viser at i aldersgruppen 21-30 år var det 48 prosent menn og 29 prosent kvinner som oppgav å trene disse to formene for utholdenhet en gang i måneden eller mer, en forskjell som er statistisk signifikant. Vi har tidligere sett tilsvarende tall når det gjelder vektløfting/kroppbygging (25 prosent menn, 10 prosent kvinner). Av dette forstår vi at både kvinner og menn i denne aldersgruppen i befolkningen driver mer med utholdenhetstrening enn maksimal styrketrening, og det synes som om en større andel av

---

⁷¹ Egenskapene de kunne velge blant var ”sterk”, ”stor”, ”muskuløs”, ”spenstig”, ”høy”, ”slank”, ”senete”, ”mager”, ”lav”, ”liten”, ”svak”, ”lubben” og ”tykk”.

tiden til fysisk aktivitet blir brukt på maksimal styrketrening blant politistudenter av begge kjønn, enn blant jevnaldrende.

Tallene over fra Norsk Monitor 2007 viste som nevnt at kvinner løper og jogger mindre enn jevnaldrende menn, og i så måte skiller kvinnelige politistudenter skiller seg ut fra jevnaldrende kvinner ved å trene like mye utholdenhet som mannlige politistudenter. I denne sammenheng er det imidlertid riktig å påpeke at det er flere aktivitetsformer enn løpstrening og jogging som gir utholdenhetseffekt i befolkningen. Av den grunn ble det utarbeidet en utholdenhetsvariabel, hvor flere idretts-/treningsnære aktiviteter ble tatt med.⁷² I den aktuelle aldersgruppen var det da 47 prosent menn og 54 prosent kvinner som oppgav å trene en eller flere av disse aktivitetsformene månedlig, en forskjell som ikke var statistisk signifikant. Ut fra dette kan en argumentere for at utholdenhetstreningen blant mannlige og kvinnelige politistudenter, er på linje med kvinner og menn i befolkningen når det gjelder kjønnsfordeling.

Aktivitetsgraden til politistudentene i de ulike treningsformene, ble som vist målt i forhold til hvor stor grad politistudentene oppgav at ulike treningsformer ble integrert i deres fysiske aktivitet på fritiden, på en skala fra en til 10. Dette synes å være en form for måling som er gunstig å bruke når politistudentene må vurdere bruken av de ulike treningsformene opp mot hverandre, og som muliggjør analyser av endring gjennom politiutdanningen. Også her synes det i ettertid at det kunne ha vært fruktbart å også ha inkludert en variabel som målte selve tidsbruken på de ulike treningsformene. Dette ville kunne gitt flere mål på i hvilken grad politistudentene inkluderte ulike treningsformer når de var fysisk aktive på fritiden, og det ville gjort det enklere å sammenligne med andre studier.

I hvilken grad inkluderingen av ulike treningsformer har sammenheng med hyppigheten av fysisk trening, er interessant å se nærmere på for å få økt forståelse for politistudentenes treningsmønstre. I et helsemessig perspektiv er en slik undersøkelse av betydning. Dette lar seg gjøre ved hjelp av regresjonsanalyse. Regresjonsanalysen i tabell 5.6 inkluderer variabelen kjønn, da kjønn er en sentral variabel i problemstilling 1. Det kan tenkes at kvinnelige politistudenter trener mer enn mannlige politistudenter for å kompensere for fysiologiske kjønnsforskjeller når det gjelder fysiske ferdigheter, og det kan tenkes at lave

---

⁷² Disse var ”jogging i mosjonshensikt”, ”løpstrening”, ”langrenn”, ”svømming”, ”orientering” og ”sykling som trening”.

politistudenter kompensere for manglende høyde ved å trene mer enn høye.⁷³ Av den grunn bør også høyde inkluderes i en slik analyse.

Tabell 5.6: Hvor ofte politistudenter utførte fysisk aktivitet på fritiden i slutten av politiutdanningen, lineær regresjon (skala fra 0 til 4, hvor 0 = sjeldnere enn en dag i uken, 4 = hver dag).

	b (std.feil)
Kjønn (Kvinner = 0)	.21 (.13)
Høyde	-.01 (.01)
Maksimal styrketrening	.01 (.02)
Bygge muskler	.00 (.02)
Utholdende styrketrening	-.01 (.02)
Utholdenhetstrening	.06*(.02)
Hurtighetstrening	.01 (.03)
Spensttrening	.05* (.24)
Konstant	1.89*(.22)
R ²	.05
N	286

Note: Signifikant = *p<0.05. b, standardfeil i parentes.

I tabell 5.6 ser vi at kjønn og høyde ikke er av betydning for tilbøyeligheten for å bedrive fysisk aktivitet. At kjønn ikke har betydning her er i samsvar med tabell 5.1 og 5.2. Vi ser imidlertid at de som i størst grad er fysisk aktive, også er mer tilbøyelig til å bedrive utholdenhetstrening og spensttrening. Det er altså slik at når lite fysisk aktive politistudenter bedriver fysisk aktivitet, utelukker disse utholdenhetstrening og spensttrening i større grad enn andre politistudenter. Konstanten viser at de som har verdien 0 på alle variablene (kvinner på 157 centimeter som svarer 0 på alle treningsformene), har en predikert verdi på 1.89 på den femdelte variabelen som måler hyppighet av fysisk aktivitet.⁷⁴ Dette utgjør fysisk trening i underkant av 2-4 dager i uken. B-koeffisientene viser at dersom politistudentene oppgir å trene utholdenhet i meget stor grad, vil den predikerte verdien på den avhengige variabelen øke med .54, til 2.44.⁷⁵ I praksis betyr dette at hyppigheten av fysisk trening øker fra omtrent 2-4 dager i uken til 5-6 dager i uken mellom de som i meget liten grad inkluderer utholdenhetstrening og de som i

⁷³ Det er ikke helt uproblematisk å bruke lineær regresjon på en variabel med fem verdier på ordinalnivå. Når det er fem kategorier som i tabellen over, er det i følge Johannessen, Tuft og Kristoffersen (2009, s. 219), en vanlig oppfatning at variabelen regnes som en kontinuerlig variabel. I denne regresjonsanalysen var det ikke naturlig å inkludere variablene trinnvis.

⁷⁴ I alle regresjonsanalysene ble alle variablene omkodet slik at de hadde 0 som laveste verdi. Det vil si at de som hadde 0 i regresjonsanalysen i tabell 5.6 var kvinner på 157 centimeter som oppgir at de i veldig liten grad inkluderer alle treningsformene når de er fysisk aktive.

⁷⁵ Dette fordi b-koeffisienten er .06, og aktivitetsgraden øker fra 0 til 9 på variabelen som måler utholdenhet.

meget stor grad oppgir å inkludere utholdenhetstrening. Vi ser at dette i nesten like stor grad skjer i forhold til spensttrening. Av tallene ser vi at forskjellene er forholdsvis små. De lave b-koeffisientene for de ulike styrketreningsformene viser at tilbøyeligheten til å trene styrke ikke har betydning for hvor ofte en trener. R^2 viser at variablene som inkluderes i regresjonsanalysen forklarer 5 prosent av variasjonen i fysisk aktivitetsnivå, noe som er lite. Kapittel 5.6 drøftes hvilke konsekvenser det har at de som i minst grad er fysisk aktive, er tilbøyelig til å velge vekk utholdenhetstrening når de først er fysisk aktive.

For å se nærmere på kvaliteten av politistudentenes fysiske trening, utgjør politistudentenes resultater i de fysiske testene viktige data. Om det er slik at politistudentene har økt fokus på maksimal styrketrening gjennom politiutdanningen, burde dette gi seg utslag på politistudentenes fysiske prestasjoner.

5.3 Politistudentenes fysiske prestasjoner i løpet av politiutdanningen

Tabell 5.7 viser menn og kvinners fysiske prestasjoner blant politistudentene i Bodø i de fire daværende eksamensøvelsene ved oppstart av politiutdanningen og i slutten av politiutdanningen.⁷⁶

Tabell 5.7: Menn og kvinners fysiske prestasjoner i de fire eksamensøvelsene i idrett ved oppstart og i avslutningen av politiutdanningen i Bodø.

	Gjennomsnitt oppstart (std.avvik)	Gjennomsnitt avslutning (std.avvik)	N
Benkpress, menn	92.7 kg (16.6)	106.5 kg ^b (16.1)	57
Benkpress, kvinner	49.9 kg (7)	59.4 kg ^b (9.4)	26
Kroppsheving i bom, menn	8.1 rep (4.6)	12.1 rep ^b (5.8)	58
Kroppsheving i bom, kvinner	11.1 rep (5.3)	20.3 rep ^b (5.7)	26
Lengde uten tilløp, menn	248 cm (14.2)	250 cm (15.3)	58
Lengde uten tilløp, kvinner	194 cm (14.7)	197 cm (17.8)	27
3000 meter løping, menn	734 sek (71.1)	732 sek (74.5)	58
3000 meter løping, kvinner	893 sek (71.1)	866 sek ^b (73.6)	27

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved paired t-test (5 % nivå).

⁷⁶ Her var de fysiske prestasjonene ved oppstart blant politistudentene i Oslo ikke tilgjengelig, da disse ikke ble lagret. Av den grunn er politistudentene i Oslo ekskludert fra tabellen, som bare inkluderer politistudenter i Bodø.

Prestasjonene som fremkommer i tabell 5.7 tyder på at de relative prestasjonene synes å være betydelig bedre for begge kjønn i de styrkerelaterte eksamensøvelsene benkpress og kroppsheving i bom, sett i forhold til prestasjonene som måler spenst og utholdenhet.⁷⁷ Dette fordi prestasjonene i benkpress og kroppsheving i bom ville gitt betydelig høyere poengsum for begge kjønn enn de to andre øvelsene (Idrettfaget ved PHS 2007/2008).

Tabell 5.7 viser videre at prestasjonsøkningen fra oppstart til avslutning av politiutdanningen er betydelig blant begge kjønn i benkpress og kroppsheving i bom. Førstnevnte øvelse måler maksimal styrke. Når politistudenter i gjennomsnitt presterer forholdsvis få prestasjoner når en tenker på utholdende styrke som fysisk egenskap, forstår vi at maksimal styrketrening også påvirker prestasjonen i kroppsheving i bom.⁷⁸ Prestasjonsutviklingen gjennom studietiden som fremkommer i tabell 5.7 er med på å bygge opp under tidligere funn som peker mot at maksimal styrketrening er sentralt når politistudentene bedriver fysisk aktivitet. Også på dette området synes svenske politistudenter å følge de norske noe. Tärnklev og Widing (2010) fant at prestasjonen i benkpress for begge kjønn skilte seg ut ved en liten økning gjennom politiutdanningen. Tärnklev og Widing fant videre at svenske kvinnelige og mannlige politistudenter presterte betydelig dårlige på en tre kilometer løpetest i slutten av politiutdanningen, enn ved oppstart.⁷⁹ Dette ser vi står i kontrast til norske politistudenter. Tabell 5.7 viser at kvinnelige politistudenter forbedret sine prestasjoner på 3000 meter løping fra oppstart til i slutten av politiutdanningen, mens mannlige politistudenters prestasjoner var tilnærmet uendret. De svenske kvinnelige politistudentene sprang på 14 minutter og 24 sekunder ved oppstart, og 15 minutter i slutten av politiutdanningen (Tärnklev og Widing, 2010, s. 38). Som vi ser av tabell 5.7 presterte de norske kvinnelige politistudentene omtrent det samme som de svenske politistudentene, bare i omvendt rekkefølge. De mannlige svenske politistudentene løp på 12 minutter og 22 sekunder ved oppstart og på 13 minutter og 14 sekunder i slutten av politiutdanningen, med andre ord nesten et minutt svakere i slutten av politiutdanningen enn ved oppstart.⁸⁰ Vi ser videre at de mannlige norske politistudentene

---

⁷⁷ Prestasjonsforskjellen mellom kvinner og menn i kroppsheving i bom skyldes at menn må trekke seg opp i bommen fra en loddrett posisjon, mens kvinners utgangsstilling er vannrett.

⁷⁸ Maksimal styrketrening er definert til mellom 1 og 5 repetisjoner, utholdende styrketrening er definert til trening hvor det er 15 repetisjoner eller mer (Gjerset et al. 2001).

⁷⁹ Her må det påpekes at når det refereres til "i slutten av politiutdanningen" for svenske politistudenter, er dette ikke helt i slutten av politiutdanningen, da den svenske politiutdanningen har politipraksisen helt i slutten av politiutdanningen, og ikke i midten som den norske.

⁸⁰ Prestasjonene var presentert på en tidelt skala og måtte omregnes til sekunder. Av den grunn kan de reelle prestasjonene fravike med noen få sekunder.

løp åtte sekunder raskere enn mannlige svenske politistudenter ved oppstart, men de hadde over et minutt bedre tid enn svenskene i slutten av politiutdanningen. Disse prestasjonene underbygger det tidligere utsagnet om at norske politistudenter synes å bedrive mer fysisk aktivitet gjennom politiutdanningen enn svenske politistudenter. Som nevnt tidligere har norske politistudenter eksamen i disse øvelsene mens svenske politistudenter har bestått/ikke bestått. Dette kan være noe av grunnen til denne forskjellen.

Tidligere forskning på politistudenters fysiske prestasjoner har argumentert for at menn synes å være mer opptatt av å trene maksimal styrke og trene for å bygge muskler, enn hva kvinner er (Lagestad, 2006). En studie som så nærmere på prestasjonsutviklingen i de fysiske testene ved Politihøgskolen i perioden 1995 til 2005 viste et lignende mønster som vi så i tabell 5.7. Prestasjonene i benkpress og til dels i kroppsheving i bom skilte seg ut også her ved at politistudentene relativt sett presterte betydelig bedre i disse øvelsene enn i øvelsene som målte spenst og utholdenhet. Hele 60 prosent av de mannlige politistudentene oppnådde maksimal poengsum i øvelsen benkpress ved å løfte 110 kilo ved avsluttet utdanning i 2005, mens dette bare gjaldt 17 prosent av de uteksaminerte kvinnene, som løftet kravet på 70 kilo (Lagestad, 2006, s. 35). Det ble antydnet at dette kunne ha noe å gjøre med at det er viktigere for menn å fremstå som sterke og være de som ”ordner opp” i fysiske konflikter, og at de av den grunn trente mer maksimal styrke. Denne tolkningen tok imidlertid bare utgangspunkt i prestasjonene til mannlige og kvinnelige politistudenter. Denne avhandlingen har derimot sett nærmere på treningsmønstrene til mannlige og kvinnelige politistudenter, og vi har sett at den maksimale styrketreningen synes å være viktig for begge kjønn. I så fall indikerer resultatene at kravene til maksimal poengsum er strengere for kvinner enn hva de er for menn, noe som vil bli belyst nærmere i det følgende.

Analyser viser at i slutten av politiutdanningen presterte den gjennomsnittelige mannlige og kvinnelige politistudenten i avgangskullet 2008 henholdsvis 104 og 58 kilo i benkpress.⁸¹ McArdle et al. (2001, s. 506) viser til at kvinner presterte 50 prosent dårligere enn menn når det gjaldt styrke i overkroppen, mens Kraemer et al. (2001, s. 1014) fant at kvinner presterte 55 prosent av hva menn gjorde i forhold til styrke i overkroppen. Når menn må løfte 110 kilo for å oppnå maksimal poengsum i øvelsen benkpress, burde

---

⁸¹ At dette resultatet avviker fra tabell 5.7 skyldes at også politistudentene i Oslo inkluderes her.

kvinner ifølge de to studiene over løfte henholdsvis 55 og 60.5 kilo for å oppnå maksimal poengsum dersom begge kjønn hadde "likt treningsgrunnlag".⁸² Ut fra tallene over fra avgangskullet 2008, ser vi at kvinnelige politistudenter presterer midt imellom beregningene i henhold til disse to studiene, noe som underbygger studiens resultater om at kvinnelige politistudenter trener like mye maksimal styrke som mannlige politistudenter. Diskusjonen over indikerer at kvinners krav på 70 kilo for å oppnå maksimal poengsum har vært satt for høyt for kvinner. I en revidering av disse kravene våren 2009, ble da også kravene til kvinner senket til 65 kilo for fremtidige kvinnelige politistudenter (Lagestad & Helland, 2009). Som vi forstår kunne en med utgangspunkt i McArdle et al. og Kraemer et al. argumentert for et enda lavere krav her. Et krav til maksimal poengsum med utgangspunkt i et kompromiss mellom McArdle et al. (2001) og Kraemer et al. (2001), ville ha ført til at omtrent like stor andel kvinner som menn hadde oppnådd maksimal poengsum blant de politistudentene som utgjør populasjonen for spørreskjemaundersøkelsene.

---

⁸² Dette kan problematiseres. Det er ikke nødvendigvis slik at prosentandelene gjelder for godt trente kvinner og menn. Det kan være variasjoner i prosentandelen når det gjelder hvilke grupper en ser nærmere på (for eksempel lavaktive, høyaktive etc.).

5.4 Betydningen av fysiske ferdigheter i politiarbeid

Av tabell 5.5 så vi at tilbøyeligheten til å trene maksimal styrke var særlig knyttet opp til hvorvidt den enkelte opplevde at maksimal styrke hadde betydning når det gjaldt politiarbeid ute blant publikum. Analysene av intervjuene tyder på at politistudenter ser betydningen av å ha gode fysiske ferdigheter i et fremtidig politiarbeid, og de knytter dette særlig opp mot operativ ferdighet. Som Ole uttrykker når han skal si noe om hvorfor han bedriver fysisk aktivitet: ”I forhold til at du kan ta i et tak hvis det skulle være behov for politi.” Line fremhever følgende når hun skal si noe om hvorfor hun er fysisk aktiv:

Det forventes jo at du skal være i god fysisk form, og jeg ønsker jo å være det, slik at kollegaene mine kan stole på meg. Når jeg skal jobbe operativt er det jo en fordel å være i litt god form da, slik at du ikke blir hengende helt etter og har muligheten til å hjelpe til eller trå til i en situasjon.

På en annen side ville nok de fleste politistudentene ha vært fysisk aktive selv om de ikke hadde valgt å bli politi. Dette ga de i hvert fall uttrykk for under intervjuene. Tabell 5.8 gir en oversikt over hvilken betydning mannlige og kvinnelige politistudenter ved oppstart og i avslutningen av politiutdanningen mener de fysiske ferdighetene nedenfor har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum.

Tabell 5.8: Betydningen av ulike fysiske ferdigheter når det gjelder politiarbeid ute blant publikum ved oppstart og i avslutningen av politiutdanningen (1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

	Gjennomsnitt oppstart (std.avvik)	Gjennomsnitt avslutning (std.avvik)	N
Maksimal styrke, menn	6.3 (2)	6.3 (2.1)	142
Maksimal styrke, kvinner	6.4 (1.9)	6.2 (2)	85
Utholdende styrke, menn	7.4 (1.8)	6.7 ^b (2.2)	141
Utholdende styrke, kvinner	7.5 (1.6)	7.2 ^b (1.8)	84
Utholdenhet, menn	7.8 (1.6)	6.9 ^b (1.8)	142
Utholdenhet, kvinner	8.2 ^a (1.5)	7.5 ^{a b} (1.8)	87
Hurtighet, menn	7.4 (1.7)	6.4 ^b (2)	142
Hurtighet, kvinner	7.7 (1.6)	6.9 ^{a b} (1.8)	85
Spent, menn	5.3 (2)	3.9 ^b (2.1)	142
Spent, kvinner	5.4 (1.9)	3.4 ^b (2.2)	84

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved independent t-test (5 % nivå).

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved paired t-test (5 % nivå).

Som vi ser av tabell 5.8 synes resultatene å støtte opp under at politistudenter ser viktigheten av ulike fysiske ferdigheter i politiarbeid. Tabellen viser at begge kjønn opplever at alle de fysiske ferdighetene, unntatt maksimal styrke, har mindre betydning i

avslutningen av politiutdanningen enn ved oppstart.⁸³ Både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen ser vi at kvinnelige politistudenter er mer tilbøyelig enn mannlige politistudenter til å oppgi at utholdenhet er av betydning når det gjelder politiarbeid ute blant publikum. I slutten av politiutdanningen opplever også kvinner i større grad enn menn at hurtighet er av betydning. Vi legger også merke til at begge kjønn både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen opplever at utholdenhet er den fysiske egenskapen som har mest betydning for politiarbeid ute blant publikum. Til tross for dette har vi tidligere sett en nedgang i tilbøyeligheten til å trene utholdenhet fra oppstart til slutten av politiutdanningen (tabell 5.3). Tabellen ovenfor viser at maksimal styrke er den fysiske egenskapen som politistudenter av begge kjønn opplever har nest minst betydning av de fem fysiske ferdighetene, både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen. Også på dette området er ikke politistudentenes fysiske trening i samsvar med den betydningen de tillegger ulike ferdigheter i politiarbeid; maksimal styrketrening blir stadig bedre ivaretatt gjennom politiutdanningen.

Det er påfallende hvor nært funnene over samsvarer med Tärnklev og Widing (2010) sin studie av svenske politistudenter. De fant at svenske politistudenter også anså utholdenhet som en av de viktigste egenskapene for å løse politiarbeid, og mye viktigere enn eksplosiv styrke. Tärnklev og Widing pekte videre på at svenske politistudenter nedvurderte betydningen ulike treningsformer hadde i forhold til politiarbeid fra termin 1 til termin 3. Denne nedvurderingen skjedde imidlertid ikke i forhold til eksplosiv styrke, som politistudentene opplevde hadde større betydning i termin 3 enn i termin 1.⁸⁴ Resultatene over vil bli drøftet nærmere i kapittel 5.5. og 5.6.

---

⁸³ Denne nedvurderingen fra oppstart til i slutten av politiutdanningen gjelder heller ikke kvinners vurdering av utholdende styrke.

⁸⁴ Tärnklev og Widing inkluderte ikke ”maksimal styrketrening” som treningsform, og ”eksplosiv styrke” er den treningsformen i denne studien som ligger nærmest opp til maksimal styrketrening. Tärnklev og Widing definerer imidlertid ikke ”eksplosiv styrke”.

5.5 Hva kan forklare økt fokus på maksimal styrke og øvelsen benkpress?

I tabell 5.8 så vi at maksimal styrke skilte seg ut ved å være den eneste fysiske ferdigheten som ikke ble nedvurdert fra oppstart til slutten av politiutdanningen. På samme måte skiller maksimal styrketrening seg ut ved å være den eneste treningsformen som politistudenter av begge kjønn oppgir økt tilbøyelighet til å trene i samme periode (tabell 5.3). I tabell 5.7 så vi at prestasjonene og prestasjonsutviklingen gjennom studietiden var klart størst når det gjaldt øvelsen benkpress, som måler maksimal styrke. Tabell 5.5 indikerte en sammenheng mellom målrettet trening og maksimal styrketrening, og kvalitative analyser tyder også på at maksimal styrketrening skilte seg ut ved å være mer målrettet, strukturert og tydelig i fokus når politistudenter av begge kjønn snakket om egen fysisk aktivitet. Det synes også å være slik at politistudenter i større grad enn jevnaldrende inkluderer maksimal styrketrening når de trener. På bakgrunn av disse resultatene reiser det seg et spørsmål om hva som kan forklare denne dyrkingen av maksimal styrke.

Analyser av intervjuene og spørreskjemaundersøkelsene antyder at en kan se for seg fire ulike forklaringer på at maksimal styrketrening representert med eksamensøvelsen benkpress synes å ha en slik sentral posisjon i mannlige og kvinnelige politistudenters fysiske trening. Det kan synes som om maksimal styrke er en viktig indikator på operativ ferdighet, at politistudenter opplever at det er lett å få fremgang i øvelsen, samt at politistudentene foretrekker slik trening fremfor for eksempel løpetrening. At politistudentene trener eksamensrettet kan også være en medvirkende årsak. Dette vil bli utdypet nærmere. Hvorvidt det å bli sterk og se sterk ut har betydning for politistudentenes fysiske trening, vil også bli drøftet.

5.5.1 Maksimal styrke og benkpress – viktige symboler på operativ ferdighet

Analyser av intervjuene tydet på at det var viktig for politistudenter av begge kjønn og fremstå som operative i forhold til ordenstjeneste. Dette så vi i kapittel 5.4, eksemplifisert gjennom utsagn som *”viktig å kunne ta i et tak”*, hvor en kan se for seg benkpress som en viktig indikator på operativ ferdighet. Maksimal styrke representert ved øvelsen benkpress

synes å være en viktig ”kulturbærer” innenfor politiutdanningen. For å få en bedre forståelse av hvilken plass benkpress har når det gjelder forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter, vil det videre være interessant å trekke inn bruk av regresjonsanalyse. I lys av problemstilling 1 vil det også her være nærliggende å trekke inn kjønn og høyde, da begge disse variablene kan tenkes å ha betydning for opplevelsen av egne fysiske ferdigheter. Det synes fornuftig å inkludere disse trinnvis i analysen, da en kan tenke seg at det ikke er kjønn i seg selv som er av betydning, men høyden – jamfør tidligere diskusjon.

I hvilken grad politistudentenes prestasjoner i benkpress og de andre ulike fysiske testene (3000 meter, kroppsheving i bom og lengde uten tilløp) virker inn på tilbøyeligheten til å oppleve gode forutsetninger i forhold til fysisk krevende konflikter, vil også være naturlig å se nærmere på. Bivariate korrelerasjonsanalyser viser også at troen på egne forutsetninger til å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter korrelerer med prestasjonene i de tre øvelsene benkpress, lengde uten tilløp og 3000 meter løping. I utgangspunktet kan en tenke seg at prestasjonene i alle disse øvelsene har betydning for troen på egne fysiske ferdigheter. Ved å inkludere disse variablene i en regresjonsanalyse, kan en si noe om hvilke ferdigheter som egentlig er av betydning her.

Tabell 5.9: Opplevde forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter i slutten av politiutdanningen, lineær regresjon (skala fra 0 til 9, hvor 0 = dårlige, 9 = meget gode).

	Modell 1 b (std.feil)	Modell 2 b (std.feil)	Modell 3 b (std.feil)
Kjønn (Kvinner = 0)	.39*(.08)	.20 (.11)	-.28 (.23)
Høyde		.02* (.006)	.02* (.01)
Prestasjon i benkpress			0.13* (.00)
Prestasjon i lengde uten tilløp			.00 (.00)
Prestasjon kroppsheving i bom			.003 (.01)
Prestasjon 3000 meter løping			.00 (.00)
Konstant	3.46* (.06)	3.24* (.10)	3.09*(.20)
R ²	.08	.10	.16
N	304	304	247

Note: Signifikant = *p<0.05. b, standardfeil i parentes.

Som vi ser av modell 1 i tabell 5.9, opplever mannlige politistudenter i større grad enn kvinnelige politistudenter å ha gode forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter. Konstanten viser at kvinnelige politistudenter har en predikert verdi på 3.46 i forhold til skalaen på 0 til 9 som måler denne opplevelsen, mens b-koeffisienten viser at for mannlige politistudenter er denne predikerte verdien 3.85, og noe høyere. Som vi forstår er ikke disse forskjellene særlig store. R^2 viser at kjønn forklarer 8 prosent av variasjonen i opplevde forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter.

I modell 2 inkluderes også høyde, og vi ser at betydningen av kjønn forsvinner, mens høyde er av signifikant betydning for å oppleve gode forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter. Kjønn har dermed en indirekte og bakenforliggende effekt for opplevelsen av gode forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter. Det er med andre ord egentlig høyden som har betydning, men den virker gjennom at menn er høyere enn kvinner, og at troen på egne evner til å ordne opp i konfliktsituasjoner ved hjelp av fysiske ferdigheter øker med økende høyde. Konstanten viser at kvinner på 157 centimeter har en predikert verdi på 3.24. b-koeffisienten viser at når høyden øker med 10 centimeter, stiger den predikerte verdi til 3.44 på skalaen fra 0 til 9. Som vi forstår av disse tallene er de praktiske konsekvensene av høyde ikke særlig stor når det gjelder opplevelsen av egne forutsetninger på dette feltet.

I modell 3 inkluderes de fysiske prestasjonene i den lineære regresjonsanalysen. R^2 viser at variablene som inkluderes i denne regresjonsanalysen forklarer 16 prosent av variasjonen i opplevde forutsetninger for å ordne opp i konflikter hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter. Vi ser at høyde beholder sin betydning, mens av de fire fysiske prestasjonene, er det bare prestasjonen i benkpress som viser seg å være av betydning for opplevelsen på dette området når øvelsene blir analysert i forhold til hverandre. B-verdien viser at ved å løfte 10 kilo mer i benkpress, øker den predikerte verdien med 1.3. Dette betyr at ved å løfte for eksempel 40 kilo mer i benkpress, øker den predikerte verdien (troen på egne ferdigheter) fra 3.09 til 8.29 på en skala fra 0 til 9. Som vi forstår har prestasjonen i øvelsen benkpress stor betydning for opplevelsen av egne forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner som krever fysiske ferdigheter. En forholdsvis høy beta-koeffisient (.52) tyder også på at styrken på sammenhengen mellom variablene ”forutsetninger for å

ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter” og ”benkpress” er forholdsvis sterk. Dette betyr blant annet at kvinner og menn som er forholdsvis høye, og ikke minst presterer godt i øvelsen benkpress, har økt tilbøyelighet til å tro på egne ferdigheter når det gjelder fysisk konfliktløsning. Av tabell 5.9 legger vi også merke til at prestasjonene i de andre fysiske ferdighetene ikke er av betydning på dette området. Dette tyder på at politistudentene relaterer fysisk konfliktløsning til situasjoner hvor maksimal styrke er av betydning – situasjoner hvor en må være i stand til ”å ta i et tak”. Det blir derfor videre viktig å drøfte betydningen av fysisk styrke i relasjon til politiarbeid.

En vesentlig årsak til den økte prioriteringen av maksimal styrke gjennom politiutdanningen kan tenkes å være at benkpress, som er den øvelsen som måler maksimal styrke, i størst grad symboliserer og visualiserer fysisk styrke blant politistudenter og ute i politikulturen. Prestasjonen i benkpress synes å være en form for disiplinering i forhold til å si noe om hva som er av betydning for politistudenter. At politistudentene fremhever betydningen av å være i stand til ”å ta i et tak” synes å henge sammen med dette.

Forskning har påvist at øvelsen benkpress synes å få en stadig mer sentral plass i politistudenters fysiske aktivitet, ved at prestasjonene i benkpress skiller seg ut ved å ha en særlig positiv utvikling fra 1995 til 2005 (Lagestad, 2006). Også feltarbeidet tydet på at politikulturen verdsatte de som var i stand til ”å ta i et tak” ute i ordenstjenesten. Betydningen av å prestere i benkpress eksemplifiseres med følgende historie fra en politibetjent: *”Vi kjørte maje. Vi som løftet over 100 kilo i benkpress satt fremme, og de andre bak. Hvem tror du ble sendt ut for å gjøre jobben? Det var vi som satt framme.”* Høyser fortalte om hvordan han sprang til på eget initiativ når det ble behov for å få kontroll på en fysisk utagerende person, som motsatte seg pågripelse. Da han ble bedt om å svare på hvordan politibetjentene han hjalp i den fysiske konfrontasjonen reagerte på hans fremferd, svarte Høyser at: *”Det var positive tilbakemeldinger på at de syntes jeg er veldig, veldig, veldig operativ, veldig flink da, og flink til å ta tak og få tingene under kontroll.”* Disse to eksemplene sier noe om betydningen evnen til ”å ta i et tak”, som krever maksimal styrke, har for vurderingen av den enkeltes operative ferdighet. I og med at prestasjonen i benkpress er en konkret og målbar prestasjon som er en form for operasjonalisering av nettopp fysisk styrke, kan en se for seg at nettopp prestasjonen i benkpress fungerer som en indikator på operativ ferdighet.

Annen forskning har også identifisert fysisk styrke som betydningsfullt i operativt politiarbeid. Åberg (2001) fant i sin studie at bildet av idealpolitibetjenten formidler en person som er kompetent på mange områder, hvor fysisk styrke var en av de fire viktigste egenskapene. Drege og Nyttिंगnes (1999) hevder at fysisk styrke har en viktig symbolsk funksjon i politiet, og at fysisk styrke er viktig i forhold til vurdering av egnethet. Også Doran og Chan (2003) fremhever betydningen av fysiske ferdigheter som viktige former for symbolsk kapital i politiet. Westin og Nilsson (2009) peker på at kvinnelig politi i deres studie hevdet at de måtte bevise at de klarer å takle ”tøffe situasjoner”. Herbert (2001) finner i sin studie at politikulturen skiller mellom to typer politibetjenter: ”hard chargers” og ”station queens”. ”Hard chargers” kjennetegnes ved utøvelse av mot og aggressivitet i sin tilnærming til publikum. De er villige til å sette seg selv i fare, og tar de mest farefulle oppdrag. I kontrast til disse står ”station queens”, som foretrekker innearbeid og papirarbeid fremfor den uforutsigbare gaten. En slik dikotomisering av ulike tilnærminger til politiarbeid sier noe om hvilke kvaliteter som verdsettes i ordenstjeneste. Knutsson og Graner (2001) peker på at innad i politimiljøet angir yrkeskulturen grensene for hvor stor frihet den enkelte har for å bli betraktet som en skikkelig politimann/-kvinne. Dette skjer ved at den enkelte tilpasser seg de normer og vurderinger som er dominerende i politiet.

Connell (1995) viser til at i visse skoler er maskulinitetsutøvelse gjennom konkurranseidrett, hegemonisk. Det innebærer at idrettslig fremgang utgjør en maskulinitetstest. I lys av Connell kan vi se for oss at prestasjonsfremgang i benkpress er det som i størst grad passer inn i denne maskulinitetstesten. Den sterke koblingen mellom politiarbeid og maskulinitet vil bli belyst nærmere senere i avhandlingen. At politistudentene opplever at det er forholdsvis lett å oppnå prestasjonsøkning i benkpress, kan også være en medvirkende årsak til den spesielle plassen maksimal styrke har blant politistudenter.

5.5.2 Opplevelse av prestasjonsøkning i benkpress

Analysene av intervjuene tyder på at en medvirkende forklaring til at benkpress og maksimal styrketrening prioriteres, kan være at politistudentene opplever at det er forholdsvis lett å oppnå prestasjonsutvikling i denne øvelsen. Dette eksemplifiseres av

Ingelin, som i følgende sitat snakker om maksimal styrketrening: ”Jeg er på sånn veldig oppadstigende kurs der, så jeg greier ikke helt å la være (...). Altså, jeg øker for hver gang, så da er det veldig vanskelig å slutte.” Ole trekker frem at han aldri hadde trent benkpress i det hele tatt da han startet Politiutdanningen, men at dette gav mersmak fordi det var morsomt og motiverende å se fremgangen i forhold til muskelstørrelse. Som han sier: ”En ser at det går fremover. Det går sakte, men det går fremover. Det er litt ålreit.” At politistudentene opplever det som forholdsvis lett å oppnå prestasjonsøkning i benkpress, tydeliggjør også Høyer i sitatet under:

Men når man tenker type trening, så er benkpress da den jeg synes er kjekkest, da. Det er sikkert fordi jeg behersker det godt i forhold til mye annet da, men ja, jeg tror det. For det første er det en øvelse du får fort resultater i. Du går jo opp og ned, ikke sant, når du trener mye benk, så går du fort opp. Når du trener lite benk så går det veldig fort ned. Så er det noe med den øvelsen du føler du behersker når man legger litt innsats i det. Mens andre øvelser tar litt lengre tid. Jeg tror det nok kan være det.

Forskning underbygger politistudentenes opplevelse av at det er forholdsvis lett å oppnå prestasjonsøkning i benkpress. Refsnes (2002, s. 3) viser til at fysisk styrke som fysisk egenskap skiller seg ut ved å være den mest trenbare fysiske egenskapen. Refsnes fremhever at mens en ved riktig trening kan ha en mulig økning på opp til det dobbelte når det gjelder utholdenhet, er det mulig å øke styrken hele 3 ganger det opprinnelige.⁸⁵ Blant annet ble det påvist at bicepscurl (1RM) økte med 19 prosent etter 8 ukers trening (Refsnes, 2002, s. 4).⁸⁶ Samtidig er det på sin plass å vise til at det er fullt mulig å oppnå prestasjonsutvikling i andre øvelser enn styrkeøvelsene, noe kvinnelige politistudenters prestasjonsøkning på 3000 meter løping viser. I intervjuene er imidlertid politistudentene lite bevisst dette.

5.5.3 Maksimal styrketrening foretrekkes fremfor utholdenhetstrening

I analysene av intervjuene fremkommer det tydelig at fysisk trening for politistudentene hovedsakelig dreier seg om løping eller styrketrening, da disse to treningsformene trekkes frem. Ofte setter politistudentene selv disse treningsformene opp mot hverandre, også når

---

⁸⁵ Som vi forstår spiller treningstilstanden inn i dette regnestykket.

⁸⁶ Test som måler hvor mye en klarer å løfte i et løft fra hånden er strak ned langs siden, til hånden er løftet opp mot skulderen.

det gjelder hva de liker å trene. De fleste mannlige og kvinnelige politistudentene uttrykker at de liker å trene maksimal styrke, men mange gir også uttrykk for at de ikke liker å løpe. Ole viser til at han trener i hvert fall tre ganger i uka, og at han da stort sett trener styrketrening. Kondisjonstrening synes han er kjedelig, så det trener han i perioder. Som Ingelin uttrykker det: *”Jeg er ikke noe særlig for springing og jogging og sånn. Jeg gjør det jo, men det er ikke det artigste jeg gjør, nei.”* Hun fremhever videre at løping for henne var en plikt i forhold til eksamen, og at det å komme seg ut å løpe var en terskel som var høy for hennes del. Hun viser til at hun ikke er bygd for fart eller å hoppe langt, og da synes hun *”styrketrening er veldig ålreit”*. Line sier det rett ut:

Line: Jeg liker ikke å løpe, da.

Pål: Du gjør ikke det?

Line: Nei, helst styrke. Jeg trener styrke og litt spinning, og før løping og sånn, men det er ikke noe jeg synes er noe gøy egentlig. (...) Det blir mer oppvarming. Jeg er ikke en sånn som løper meg en tur, liksom.

5.5.4 Benkpress en sentral eksamensøvelse

De kvalitative analysene tydet på at når maksimal styrketrening ble prioritert i mannlige og kvinnelige politistudenters fysiske trening, kan en medvirkende årsak til dette være at benkpress og kroppsheving i bom utgjorde halvparten av karaktergrunnlaget i faget. Som Høyer uttrykker det: *”Styrkeøvelser så går det litt mer på de eksamenstestene, i hvert fall nå siste året da, så har det blitt fokus på dem. Det er jo det du testes i, så da blir det naturlig at du trener på dem.”* Når politistudentene fortalte om sin egen fysiske trening, var det påfallende hvordan de hele tiden relaterte denne til eksamensøvelsene i idrett ved Politihøgskolen. En del uttalelser tyder på at eksamen i idrett gjør at politistudentene trener mer enn de ville gjort ellers. Følgende sitat fra Høyer gir et konkret eksempel på hvordan eksamensøvelsene styrer politistudentenes trening i forhold til valg av øvelser:

Nå er det vel lite trening i skoletida, så vi er nødt til å trene utenom skoletida, ja. Nå i det siste er det mye på grunn av fysiske eksamener at jeg trener mer enn jeg pleier til vanlig. Nå fremover er planen to styrkeøkter og to kondisøkter i uka.

Som Ole sier: *”Det er klart at når du er her på skolen, så har du litt fokus på eksamensøvelser og sånne ting.”* Line fremhever at: *”Sånn som benken, så må vi trene mot maksimal styrke.”* Ingelin underbygger dette ved å fremheve:

Det har vært litt sånn plikt i forhold til skolen og eksamen for min del. Benkpress er jo en god øvelse, og det er jo mye støttemuskulatur du trener i den frie benken. Men nå når det ikke er eksamen lenger, så er det mer litt sånn vedlikehold av muskulaturen.

Høyser går så langt som å si at: *”Jeg regner med at jeg skal få overskudd til å trene så å si uten at det har vært tvang sånn som under eksamen. Det blir deilig.”*

En kan spekulere i hvor sentral maksimal styrketrening hadde vært om benkpress og kroppsheving i bom ikke var en del av karaktergrunnlaget. At politistudenter av begge kjønn vurderer betydningen spenst har i forhold til politiarbeid som betydelig lavere enn andre fysiske ferdigheter (tabell 5.8), samtidig som de oppgir å inkludere forholdsvis mye spensttrening (som er en eksamensøvelse) gjennom politiutdanningen (tabell 5.3), er en annen indikasjon på den sterke sammenhengen mellom politistudentenes fysiske trening og eksamensøvelsene.

5.5.5 Politistudentenes opplevelse av å bli sterk og se sterk ut

En kan tenke seg at økt fokus på maksimal styrketrening også er knyttet opp mot politistudentenes ønske om å bli sterk eller se sterk ut, slik det ble antydning i kapittel 1. Av den grunn er det grunn til å se nærmere på dette. I tabell 5.5 så vi at hvorvidt respondentene definerte seg selv som sterk eller svak ikke hadde betydning for tilbøyeligheten til å trene maksimal styrke. Finstad (1998) skriver at det kan hende at mannlige politistudenter vil fremstå som mindre opptatt av muskelmasse enn jevnaldrende, men at det motsatte også kan være tilfelle – at mannlige politistudenter er mer opptatt av muskler enn jevnaldrende menn. Under intervjuene ble politistudentenes forhold til det å bli sterk og se sterk ut forsøkt avdekket. Analysene tyder på at politistudentenes fokus på maksimal styrketrening, ifølge dem selv, i liten grad skyldtes ønsket om å bli sterk eller se sterk ut. De begrunnet imidlertid dette noe ulikt. Høye kvinner og høye menn blant politistudentene opplevde seg selv som sterke, slik Ingelin uttrykker det: *”For min del så*

føler jeg på en måte at jeg har en viss styrke, så å bli sterk er ikke så viktig.” Lave kvinnelige politistudenter var opptatt av å få frem betydningen av å føle seg sterk nok. Lave mannlige politistudenter skilte seg ut ved å fremstå som mer opptatt av å bli sterk enn de andre gruppene, og i større grad enn de andre gruppene knyttet de det å være i stand til ”å ta i et tak” til fysisk styrke. Som Ole fremhever: *”Det viktigste for meg er å bli sterk. Som jeg sier i forhold til dette yrket, at jeg kan være i stand til å ta i et tak. (...) jeg ønsker jo å bli sterkest mulig med tanke på det vi driver med.”* Ut fra at alle politistudenter synes å være opptatt av å være i stand til ”å ta i et tak”, ville det ikke være unaturlig at flere enn lave politistudenter ønsket å bli sterkere.

På bakgrunn av diskusjonen i innledningen og særlig fokus på maksimal styrketrening blant politistudentene, skulle en anta at det å se sterk ut var viktig for de fleste politistudenter av begge kjønn. Dette syntes ikke å være tilfelle. De fire gruppene (lave og høye kvinner og menn blant politistudentene) argumenterte også her på tilnærmet samme måte når det gjaldt å se sterk ut som de gjorde om det å bli sterk. Lave kvinnelige politistudenter argumenterte for viktigheten av å føle seg sterk, også når de blir spurt om det å se sterk ut. Line uttrykker: *”Det er ikke viktig for meg at jeg ser sterk ut. Det er mye bedre for meg at jeg føler meg sterk.”* Lave mannlige politistudenter hadde det til felles at de trakk frem andre faktorer som viktigere enn å se sterk ut:

Det er ikke noe mål for meg å se sterk ut, så lenge at jeg kjenner meg selv såpass godt at jeg vet hva jeg mestrer og ikke mestrer og sånne ting. Jeg tenker at det er flere ting som er viktig enn å se sterk ut i polityrket (...). Som en liten kar på 169 så, nei jeg tror ikke det er så viktig, egentlig.

Høye kvinner opplevde det også som lite viktig å se sterk ut. Ingelin påpekte at: *”Jeg jobber jo ikke for å få muskler og se sterk ut. Det gjør jeg ikke. Det kan jeg ikke si. Det er ikke noe jeg trener bevisst for å få, nei.”* Intervjudataene tyder på at det ikke var viktig for høye menn å være opptatt av å se sterk ut, da de i utgangspunktet opplevde at de var store og sterke. Som Høyer uttalte: *”Jeg er ikke så opptatt av det. Jeg er jo sånn kroppslig sett ganske stor da, og har alltid vært ganske sterk sånn kroppslig sett. Men det er ikke noe jeg er opptatt av, for å si det sånn.”* Høyer utdyper dette nærmere:

Jeg har ikke noe behov for å ligge å pumpe benk til 160 kilo, for å si det litt sånn banalt da. (...) Du kan jo alltid bli sterkere, men det er ikke det som er det viktigste i polityrket, for å si det sånn. Jeg føler at jeg har en god plattform der allikevel.

Analysene av intervjuene tyder som vist på at å gi uttrykk for at en ønsker å se sterk ut, synes å være problematisk blant politistudenter av begge kjønn. Denne problematikken kommer til en viss grad også til uttrykk når det gjelder politistudentenes opplevelse av å bli sterk. Politistudentene kommer nærmest i forsvarsposisjon når de blir spurt om viktigheten av å se sterk ut. Det er som de i liten grad vil identifisere seg med det å se veldig sterk ut. Det er ingen sammenheng mellom å se fysisk sterk ut og ”hva en har i hodet”. Flere gir dessuten uttrykk for at andre egenskaper, som ”å ha det i hodet”, er viktigere enn å se sterk ut. Høyer snakker nedsettende om ”boletyper” som han kaller de, når han blir spurt om viktigheten av å se sterk ut. En kan spørre seg om dette er uttrykk for at det oppleves som ”ukorrekt” å si at en synes det er viktig å se sterk ut. Finstad (2000, s. 227) peker nettopp på at politikulturen fremhever at ”politimenn helst ikke skal se ut som kroppsbyggere”. På bakgrunn av sine funn argumenter hun for at politifolk ikke må se for sterke ut, men at de må være ”passe” på alle måter.

Svenske politistudenter synes heller ikke å være særlig opptatt av å se sterk ut. Tärnklev og Widing (2010, s. 40-41) påviste at bare omkring fem prosent av svenske politistudenter oppgav ”fastere former, økt muskelvolum” som en særlig viktig motivasjonsfaktor for fysisk aktivitet, både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen. I underkant av tre prosent oppgav ”å se bra ut” som en særlig viktig motivasjonsfaktor for fysisk aktivitet. Disse resultatene underbygger funnene i denne avhandlingen om at økt muskelvolum ikke synes å være en sentral motivasjonsfaktor for politistudentene som gruppe. På den annen side har vi sett at politistudentene i stadig større grad fokuserer på maksimal styrketrening til fordel for utholdenhetstrening. Dette er trening som får dem til å se sterkere ut og som gjør studentene enda mer i stand til ”å ta i et tak”, og nettopp dette kan jo som nevnt være grunnen til økt fokus på maksimal styrketrening. Her må det påpekes at det bare er 12 av de 360 politistudentene som er intervjuet om dette, og i så måte er disse resultatene i liten grad generaliserbare. Det kan dermed være slik at det å se sterk ut er viktigere blant politistudenter flest, enn hva resultatene i denne avhandlingen tyder på. Annen forskning indikerer at politistudenter kan være mer opptatt enn jevnaldrende av å se sterk ut og å ha en idealkropp. Barland (foredrag, 4.juni 2009)⁸⁷ påviste at blant de som var inne til sesjon, hadde 40 prosent av de som oppgav at de ønsket å bli politi forventninger til seg selv om

---

⁸⁷ Bjørn Barland: ”Politi som yrkesvalg”. Foredrag i forbindelse med forskningskonferansen *Demokrati, kontroll og tillit* på PolitiHøgskolen, Oslo. (Hans foredrag ble ikke publisert i konferanserapporten).

en idealkropp. Av den gruppen som oppgav at de ikke ønsket å bli politi, oppgav 29 prosent en slik forventning. Den gruppen som oppgav at de ønsket å bli politi, var som vi forstår mer opptatt av å ha en idealkropp enn de som oppgav at de ikke ønsket å bli politi.

I kapittel 1 ble det referert til tidligere forskning som argumenterte for den moderne kroppen som en sosial konstruksjon som er grunnleggende for hvordan vi ser på oss selv og andre (Featherstone, Hepsworth & Turner 1991; Shilling, 1993; Fasting, 2000). Vi oppfordres stadig til å vise oss frem i det sosiale landskap og tillegges et personlig ansvar for å utnytte vårt kroppslige potensial. Fysisk trening blir på denne måten et ledd i skapelsen av en identitet som kan avleses av andre (Lauvdal & Winger, 1989). Giddens (1996) fremhever kroppen som et handlingssystem og uttrykksmiddel for utviklingen av selvidentiteten. Han hevder at kroppslig fremtreden dreier seg om alle kroppens overflatetrekk som er synlige både for individet og for andre aktører, og som brukes som indikasjoner i fortolkningen av handlinger. Denne fremtreden gir signaler om sosial og individuell identitet, og fremmer oftere en standardisering enn individuelle forskjeller. Vi kan med andre ord se for oss at en muskuløs kropp kan være et viktig uttrykksmiddel for hvordan for eksempel politistudenter vil fremstå, og hvordan de synes at politibetjenter skal se ut.

Solheim (1998) hevder at kroppen fungerer som et særegent informasjonssystem; den er bærer av et symbolsk meningsunivers som gir meningsbærende tegn til andre. Å være bærer av en ”riktig” type kropp er et eksempel på en meningsbærende kode i dagens samfunn. I så måte kan en tenke seg at det er særlig viktig for politistudenter som bærer med seg kroppen sin i møte med publikum å fremstå som sterke. Om den vanlige mannen i gata tillegges et ansvar for å vise frem ”riktig kropp” slik Solheim fremhever, er det grunn til å tro at operativt politi tillegges dette i enda større grad. Politibetjentenes kropp er i høyeste grad en ”representasjonskropp” i forbindelse med sitt virke og sin kontakt med publikum.

5.6 Utholdenhetstreningen ikke lenger mest prioritert

Et hovedfunn i forhold til problemstilling 1 var at både kvinnelige og mannlige politistudenter i mindre grad oppgav å inkludere utholdenhetstrening i sin fysiske trening i slutten av politiutdanningen enn de gjorde ved oppstart. I kapittel 5.5.3 ble det pekt på funn som indikerte at politistudentene ikke likte å trene utholdenhet. Mens utholdenhetstrening skilte seg ut som den treningsformen som studentene av begge kjønn i størst grad inkluderte i sin fysiske aktivitet ved oppstart, så vi at utholdenhetstrening hadde mistet denne posisjonen i slutten av politiutdanningen (tabell 5.3). Dette til tross for at vi i tabell 5.9 så at både kvinner og menn oppga utholdenhet som den fysiske ferdigheten med størst betydning for politiarbeid. Et lignende mønster er blitt funnet blant svenske politistudenter. Som nevnt påviste Tärnklev og Widing (2010) at de fleste svenske politistudentene anså utholdenhet for å være en av de viktigste egenskapene for å løse politiarbeid, og mye viktigere enn eksplosiv styrke. De svenske politistudentene anså også utholdenhetstrening som den viktigste treningsformen for en politibetjent. Til tross for dette var det slik at de fleste svenske politistudenter trente styrkerelaterte treningsformer når de var fysisk aktive.

I kapittel 5.5.3 ble det pekt på at noe av grunnen til mindre fokus på utholdenhet kan være relatert til at politistudenter av begge kjønn oppgir at de ikke liker å bedrive løpetrening i like stor grad som maksimal styrketrening. Samtidig kan det være at politistudenter følger trender blant jevnaldrende. Forskning har pekt på at utholdenheten er blitt dårligere i den norske befolkningen. Kvaase (1997) har sett på utviklingen av de fysiske prestasjonene innenfor aerob utholdenhet blant de som er inne til militær førstegangstjeneste, og fant en reduksjon i prestasjonene her. Dyrstad, Aanstad og Hallen (2005) fant i sin studie av 18- og 19-årige norske menn i forbindelse med førstegangstjeneste, at andelen med lav aerob utholdenhet (VO 2maks) hadde økt mellom 1980 og 2002, mens andelen med høy VO 2maks var blitt mindre. Sett i forhold til kroppsvekt, var VO2 maks i gjennomsnitt blitt åtte prosent lavere i denne perioden. I samme periode økte kroppsvekten med syv prosent (Dyrstad et al., 2005, s. 2-5). Det er viktig å være klar over at i alle studiene det refereres til i avsnittet over, er det ikke et tilfeldig utvalg som er blitt målt, men militære rekrutter.

En kan spørre seg hva som ligger bak at politistudentene presterer det samme (menn) eller bedre (kvinner) i slutten av politiutdanningen, slik tabell 5.8 viste, til tross for at de i

mindre grad oppgir å trene utholdenhet gjennom politiutdanningen. At resultatene i tabell 5.8 bare omhandler politistudenter fra Bodø kan være en feilkilde her, dersom disse 96 studentene skiller seg fra Oslo-studentene. Andre forklaringer er imidlertid mer sannsynlige. Tabell 5.1 og 5.2 viste at politistudentene oppgav å være mer fysisk aktiv i slutten av politiutdanningen enn ved oppstart. Ut fra drøftingene i dette kapitlet kan det synes som om politistudentene først og fremst retter denne ekstra innsatsen inn mot maksimal styrketrening, samtidig som de også opprettholder utholdenhetstreningen. En annen medvirkende forklaring kan være at viljen til å ta seg helt ut (som er særlig viktig for å prestere godt på 3000 meter løping som skiller seg ut ved å foregå over forholdsvis lang tid) i større grad er til stede i slutten av politiutdanningen – når prestasjonen har innvirkning på karakterene på vitnemålet – enn ved testløpet i begynnelsen av politiutdanningen.

I tabell 5.6 så vi at de minst fysisk aktive (lavaktive) var mer tilbøyelig til å drive med andre treningsformer enn utholdenhetstrening når de først var fysisk aktive. Av tabell 5.1 og 5.2 har vi sett at andelen lavaktive er forholdsvis lav, men det er likevel viktig å drøfte deres aktivitetsvalg. Lönn, Lönn og Hansen (2006) viser i sin studie til at god utholdenhet synes å være en av de viktigste faktorene for å lette politiarbeid, og i så måte er det urovekkende at politistudentene synes å trene mindre utholdenhetstrening gjennom politiutdanningen, og at lavaktive er tilbøyelig til å velge bort utholdenhetstrening når de først trener. Lönn et al. (2006) peker på at det er problematisk at svenske politistudenter nedvurderer utholdenhetstreningen gjennom politiutdanningen. Som vi forstår er dette en bekymring det er grunn til å ha også når det gjelder norske politistudenter. En kan på bakgrunn av Lönn et al. argumentere for at de som i minst grad er fysisk aktive, i større grad burde prioritert utholdenhetstrening når de først er fysisk aktive. På den annen side var det bare omkring fem prosent av politistudentene som oppgav at de trener mindre enn to ganger i uken (tabell 5.1 og 5.2) og som dermed var lavaktive. Av tabell 5.8 har vi sett at kvinner både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen opplever at utholdenhet har større betydning for politiarbeid ute i gata enn hva menn opplever. Selv om det er forholdsvis små forskjeller på dette området, kan en hevde med utgangspunkt i Lönn et al. (2006), at kvinnelige politistudenter synes å ha en mer realistisk forståelse av hvilke fysiske kvaliteter som er av betydning i politiarbeid, og tar hensyn til dette. At norske kvinnelige politistudenter skiller seg fra norske mannlige politistudenter ved å ha en prestasjonsutvikling på 3000 meter løping gjennom politiutdanningen, underbygger tesen

om at kvinnelige politistudenter har større fokus på utholdenhet. En tidligere studie av norske politistudenter viste at kvinner som ut fra relative krav presterte signifikant dårligere enn menn på 3000 meter løping ved oppstart av politiutdanningen, presterte relativt sett like godt som mannlige politistudenter i slutten av utdanningen (Lagestad, 2004).

I forbindelse med at karakterskalaen i faget fysisk trening ble vurdert på nytt høsten 2009, ble det foreslått å øke vektingen i utholdenhetsøvelsen 3000 meter løping fra å telle 33 prosent av karakteren i faget fysisk trening, til å telle 40 prosent av karakteren (Lagestad & Helland, 2009, s. 15). Dette forslaget var utarbeidet for i større grad å stimulere politistudentene til utholdenhetstrening. En annen årsak til denne økte vektingen var at denne øvelsen var den eneste øvelsen som målte utholdenhet, mens de to andre øvelsene (benkpress og kroppsheving i bom) målte maksimal og utholdende styrke i overkroppen. Forslaget ble godkjent, og vektingen ble 40 prosent. Da vi har sett at politistudentenes fysiske aktivitet synes å være særlig eksamensrelatert, kan dette bidra til større fokus på utholdenhetstrening blant studentene ved Politihøgskolen.

5.7 Oppsummering

Ut i fra resultatene over er det noen funn som synes å fremstå som hovedfunn når det gjelder politistudenters fysiske aktivitet i henhold til problemstilling 1.⁸⁸ Vi har sett at politistudenter av begge kjønn bedriver fysisk aktivitet i forholdsvis stor grad, og trolig i betydelig større grad enn jevnaldrende (upubliserte data fra Norsk Monitor) og noe mer enn svenske politistudenter (Tärnklev & Widing, 2010). Resultatene har vist at det ikke var kjønnsforskjeller når det gjaldt hvilke treningsformer politistudenter inkluderte når de var fysisk aktive i slutten av politiutdanningen. Fra oppstart til slutten av politiutdanningen har vi sett at både kvinner og menn i større grad inkluderte maksimal styrketrening og i mindre grad inkluderte utholdenhetstrening når de bedrev fysisk aktivitet på fritiden. Den andelen som var minst fysisk aktive, var også mindre tilbøyelig enn andre til å inkludere

---

⁸⁸ I alle oppsummeringene i denne avhandlingen er det mine tolkninger av hva som er hovedfunn og spesielt viktige funn som vil bli presentert. Resultatene er for detaljrike til at det vil være gunstig å presentere alle disse.

utholdenhetstrening når de først var fysisk aktive. Maksimal styrketrening skilte seg også ut ved at politistudentene gjennom politiutdanningen opplevde betydningen av maksimal styrketrening i politiarbeid som uendret, mens de andre treningsformene ble gitt mindre betydning underveis. Maksimal styrketrening synes å være mer målrettet og strukturert blant politistudentene enn andre treningsformer. Resultatene fra de fysiske eksamensøvelsene viste en prestasjonsøkning blant begge kjønn i de styrkerelaterte øvelsene benkpress og kroppsheving i bom. Politistudenter av begge kjønn presterte relativt sett betydelig bedre i disse øvelsene enn i øvelsene som måler utholdenhet og spenst. Mange av disse funnene var sammenfallende med Tärnklev og Widing (2010) sin studie av svenske politistudenters fysiske aktivitet, selv om det synes som om den generelle prestasjonsutviklingen på de fysiske testene gjennom politiutdanningen, synes å være bedre blant norske enn svenske politistudenter.

Å kunne være i stand til ”å ta i et tak” syntes å være en medvirkende faktor til politistudenters motivasjon for fysisk trening. Det ble argumentert for at den økte fokuseringen på maksimal styrketrening blant annet kan skyldes at maksimal styrke, målt gjennom øvelsen benkpress, er en viktig indikator på operativ ferdighet og det å være i stand til ”å ta i et tak”. At prestasjonen i benkpress viser seg å ha betydning når det gjelder opplevelsen av egne forutsetninger for å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter, underbygger dette. At tilbøyeligheten til å trene maksimal styrke er særlig knyttet opp til hvorvidt den enkelte opplever at maksimal styrke har betydning når det gjelder politiarbeid ute blant publikum, underbygger også denne tolkningen. Politistudenter av begge kjønn opplevde også at å oppnå prestasjonsøkning i benkpress var forholdsvis lett, og politistudenter av begge kjønn viste til at de foretrakk å trene maksimal styrketrening fremfor utholdenhetstrening. At benkpress er en eksamensøvelse ved Politihøgskolen syntes også å medvirke til at politistudentene trente mer maksimal styrketrening enn de ellers ville ha gjort. Politistudenter av begge kjønn oppgav selv at det å bli sterk eller å se sterk ut betydde lite for dem. Det kan synes som om det er lite korrekt i politistudentkulturen å gi uttrykk for en slik holdning. Det ble stilt spørsmålsteget ved om politistudentene egentlig er mer opptatt av dette, enn de gav uttrykk for under intervjuene.

6. "Styrke er en prosent av det. Det handler om å bruke snakketøyet"

Problemstilling 2 tar for seg følgende: "I hvilken grad handler ordenstjeneste om utøvelse av fysiske ferdigheter og/eller verbal kommunikasjon, og hvordan kommer kjønn til uttrykk på disse to områdene ved oppstart og i slutten av politiutdanningen?" I dette kapitlet vil vi se nærmere på denne problemstillingen.

6.1 Ordenstjeneste: Lite fysisk krevende, mest verbal kommunikasjon

Analyser av feltnotater, uformelle samtaler, intervjuer og til en viss grad kvantitative analyser tydet på at det meste av ordenstjenesten i liten grad var fysisk krevende, og stilte lite krav til fysisk styrke og andre fysiske ferdigheter. Ordenstjenesten bestod i størst grad av bilkjøring og stillestående/stillesittende arbeid for å "være synlig" eller prate med publikum. Et uttrykk for dette var når politibetjenter og politistudenter omtalte makker som "han jeg kjører med", og ikke som "han jeg jobber med" eller "patruljerer med". Da en mannlig politibetjent i patruljebilen ble konfrontert med at politityrket syntes å være lite fysisk, og at det var mye sitting i bilen sa han: *"Ja det er helt sjukt, det er helt vilt. Sitter rolig hele tida"*, og fikk støttende tilsvarende fra både Ole og en kvinnelig politibetjent han kjørte sammen med på den aktuelle patruljen. Tabell 5.3 viste da også at politistudentene oppgav betydningen av en del fysiske ferdigheter (utholdende styrke, utholdenhet, hurtighet og spenst) som mindre i slutten av politiutdanningen, enn ved oppstart.

Politifolk begrunnet det at det ble mye bilkjøring med at når det kom melding om oppdrag via sambandet, var de avhengig av å kunne forflytte seg raskt; de kunne dermed ikke være langt borte fra bilen. Det ble derav lite av de mer fysisk krevende fotpatruljene. Som en mannlig politibetjent uttrykte det:

Sånn som ressursen er, så blir det ofte sånn at vi kommer ikke mer enn 50 meter, så må vi løpe tilbake til bilen. Og det blir sånn at da velger vi å være i eller ved bilen, i stedet for å ta de fotpatroljene som er kjempeeffektive og som er kjempebra. Det er synd at det er blitt sånn.

Også Holmberg (2003) fremhever at mye politiarbeid skjer mens politibetjenter kjører patrulje på jakt etter mistenkelige personer, og at politiarbeid er forholdsvis stillesittende eller stillestående. At det meste av politiarbeidet ute blant publikum i liten grad stiller krav til fysiske ferdigheter, fremkommer også som nevnt i Lönn et al. (2006) sin studie av det svenske politiet. Studien viser til at forestillingen om at politiarbeid krever store muskler og maksimal styrke stemmer dårlig overens med virkeligheten; søvnunderskudd, søvnmangel og ryggproblemer i forbindelse med tung utrustning samt mye stillesittende politiarbeid er realiteten. Lönn et al. konkluderer med at politiyrket i liten grad innebærer fysiske påkjenninger om vi ser på arbeidsplassen som helhet. De viser nettopp til at det meste av tiden benyttes bak rattet eller ved PC-en. Ved å måle politibetjentenes puls gjennom en patrulje (en arbeidsdag), fant de at i gjennomsnitt hadde politibetjentene puls som tilsvarte rask gange kun i underkant av to prosent av tiden under arbeidsdagen, noe som tilsvarer åtte minutter av en åtte timers arbeidsdag. Gjennomsnittspulsen på en dagvakt var 66 slag i minuttet (Lönn et al., 2006, s. 31).

I innledningen ble det pekt på internasjonal forskning som tydet på at i ordenstjeneste er gode fysiske ferdigheter sentralt (Rhodes & Farenholtz, 1992; Lonsway, 2003; Shephard & Bonneau, 2003; Rahtz, 2003), men også til forskning som tyder på at det aller meste av politiarbeidet ikke krever særlig fysiske ferdigheter (Bonneau & Brown, 1995; Hesjedal, 1996; Finstad, 1998; Berg, 1999; Lonsway, 2003; Chan, 2003). Forskning fra andre vestlige land har også vist motstridende resultater når det gjelder hyppigheten av politiets fysiske maktbruk. Terrill (2003, s. 65-66) påviste at fysisk maktbruk ble utøvet i 21 % av pågripelsene i sin studie fra politiet i Nord-Amerika. Novak, Frank og Smith (2002 s. 80) viste i en observasjonsstudie av 442 skift i politiet i Nord-Amerika, at det i gjennomsnitt var seks fysiske konfrontasjoner mellom politi og publikum på hvert skift. En annen Nord-amerikansk studie (Whitaker, 1999) viste at politiet utøvde fysisk makt i fem prosent av alle møter med publikum. Det meste av denne maktbruken bestod imidlertid i å sette håndjern på den mistenkte, eller ta vedkommende i armen (Whitaker, 1999, s. 220). Andre studier viser mindre bruk av fysisk makt fra politiets side (Berg, 1999; Grevstad, 2005;

Lagestad, 2008). Berg (1999) fremhever at personer som skal pågripes av politiet generelt sett ikke gjør mye motstand.

De motstridende resultatene over kan skyldes at 'fysisk maktbruk' er definert ulikt fra studie til studie. For eksempel viser Rahtz (2003, s. 48) at politiarbeid er "hands on business". Rahtz peker på at politibetjenter ofte separerer publikum, hindrer dem med kroppsvekt, benytter transportgrep for å frakte dem bort, og noen ganger pågripelsesteknikker for å få kontroll på personer. Observasjonene mine avdekket også at politifolk ofte geleidet personer ved å holde dem på ulike måter, satte håndjern på personer etc. Slik "kroppskontakt" mellom politi og publikum kommer imidlertid ikke inn under min definisjon av 'fysisk makt(bruk)'.⁸⁹ Her synes det å være grunn til å stille spørsmål ved hvor formålstjenlig det er å ha en definisjon på fysisk maktbruk som fanger opp den minste fysiske kontakt mellom politi og publikum, slik for eksempel Whitaker (1999) og Rahtz (2003) gjør. En slik vid definisjon av fysisk maktbruk som studiene over synes å ta utgangspunkt i, kan være med på å skape et feil inntrykk av politiets fysiske maktbruk, samt bidra til å skape et lite virkelighetsnært bilde av hva ordenstjeneste handler om. Det er forholdsvis uproblematisk at politiet geleider personer inn i politibilen ved å holde dem i den ene armen. Det er imidlertid mer problematisk og større grunn til å se nærmere på fysisk maktbruk når denne fører til at personer blir lagt i bakken ved hjelp av fysisk makt (Lagestad, 2008). Det er denne maktbruken som i størst grad bør belyses når en skal se nærmere på politiets ferdigheter i arrestasjonsteknikk. Det er her det står mye på spill for både politi og publikum, da slik maktbruk kan være helseskadelig og farlig for publikum om dette ikke blir utført riktig. At vi har sett tidligere forskning vise sprikende funn omkring hyppigheten av politiets maktbruk, kan også skyldes at maktbruken varierer fra land til land.

I løpet av feltarbeidet ble politibetjentene på de ulike patruljene spurt om hvor ofte de utøvde fysisk makt i form av pågripelsesteknikker hvor det ble brukt bend eller at personer ble lagt i bakken.⁹⁰ De aller fleste svarte at de utøvde slik fysisk maktbruk omtrent en gang i måneden, noe som var i samsvar med observasjonene (Lagestad, 2008).⁹¹ Noen få

---

⁸⁹ 'Fysisk makt(bruk)' ble i feltarbeidet og i spørreskjemaene definert som følger: "Med fysisk makt menes her ikke å bare dra i armen, men å legge i bakken ved bruk av fysisk makt, eller holde arrestanten nede ved fysisk makt/bruk av bend etc."

⁹⁰ Omtrent 60 politibetjenter ble spurt om egen fysisk maktbruk i tjenesten.

⁹¹ Disse resultatene ble publisert i en artikkel i *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap* (Lagestad, 2008).

politibetjenter gav uttrykk for en noe hyppigere frekvens, mens et fåtall oppgav å bruke fysisk makt mindre enn en gang i måneden. Dette underbygger tidligere forskning som har antydnet at fysisk maktbruk i form av nedleggelse skjer forholdsvis sjelden i det norske politiet (Grevstad, 2005). Ut fra mine observasjoner i løpet av de 22 patruljene, skjedde det fem ganger at person(er) ble tatt kontroll over ved hjelp av fysisk makt i henhold denne avhandlingens til definisjon av fysisk makt. Disse situasjonene var fysisk og arrestasjonsteknisk krevende, men pågikk over forholdsvis kort tid. Her er det viktig å presisere at observasjonene av politiets ordenstjeneste fant sted på steder og tider en kunne forvente å finne den største hyppigheten av fysisk maktbruk (kveld/natt til lørdag og søndag i byer), noe det ble redegjort nærmere for i kapittel fire. I så måte kan en tenke seg at den fysiske maktbruken fra politiets side hadde vært enda mindre om feltarbeidet hadde funnet sted på dagtid på hverdager, og på mindre steder. Analysene av det kvantitative datamaterialet viste at politistudentene som hadde hatt praksis i større byer oppgav å ha utøvd mer fysisk makt enn de som hadde hatt praksis på mindre steder, noe som underbygger dette resonnementet.

En del tyder på at politiet bruker fysisk makt i mye mindre grad enn folk tror. En mannlig politibetjent fremhevet følgende:

Vi fremstår jo som et maktapparat og det er kanskje det folk forbinder med politiet, dette her med maktbruk og sånt. Vi forventer jo at det er mye mer, men stort sett så løser vi de tingene med kommunikasjon og litt sånn kjøpslåing.

En uformell undersøkelse av nye politistudenters forventninger til fysisk maktbruk bekrefter dette. I første undervisningstime i arrestasjonsteknikk høsten 2009 ble en del politistudenter i første klasse i Bodø spurt om hvor mange ganger i måneden de trodde politiet brukte fysisk makt i form av å legge personer i bakken. Svarene i denne høyst uformelle undersøkelsen varierte fra 6 til 40 ganger i måneden. Det var altså slik at politistudentene forventet fysisk maktbruk 6 til 40 ganger oftere enn hva vi har sett at den reelle maktbruken i realiteten er (Lagestad, 2008). Høyer pekte på at: ”*Det er jo ekstremt sjelden en får bruk for styrke (...) det var ikke mange ganger at vi måtte bruke fysisk makt. Det løste seg stort sett veldig greit.*” Line gir uttrykk for det samme i sitatet under:

Line: *Jeg tror at jeg kan løse situasjoner på andre måter, da. Ikke bare nødvendigvis med styrke. Det er en prosent av det. Jeg var nå i praksis et år og jeg har nå ikke hatt bruk for det i det året i det hele tatt, så...*

Pål: *Men kanskje du kunne si litt om hvordan du ville løse ting da?*

Line: *Jeg ville bruke snakketøyet helst, ja. Det fungerer utrolig bra.*

Selv om mye tydet på at fysisk styrke og fysiske ferdigheter synes å være lite anvendt i politiarbeid, er det i likhet med Aas (2009) grunn til å fremheve at potensialet for fysisk maktbruk alltid vil være en del av konteksten som politiet befinner seg i. Når fysisk makt utøves, er maksimal styrke en nødvendig og viktig ferdighet. Politiet kan også komme i situasjoner hvor de må løpe etter noen, bære skadde, klatre over gjerder etc. Her vil utholdenhet og utholdende styrke være av avgjørende betydning. Under det i underkant av 200 timers feltarbeidet observerte jeg imidlertid få slike situasjoner. Gode fysiske ferdigheter vil av den grunn kunne være av avgjørende betydning i en liten del av det operative politiarbeidet. Analyser av datamaterialet tyder på at gode generelle fysiske ferdigheter også er særlig viktig i et mentalt og et helsemessig perspektiv.⁹² Dette gjør fysisk trening betydningsfullt.

De fleste politibetjenter og politistudenter trakk frem at bruk av fysisk makt var siste utvei, og ved å være flinke til kommunisere opplevde de at de slapp å bruke fysisk makt. De deskriptive analysene av spørreskjemaundersøkelsen viste at de fleste politistudentene oppgav å ha brukt fysisk makt 2-5 ganger i løpet av praksisåret (tabell 6.8), noe som vi forstår er forholdsvis lite. En mannlig politibetjent hevdet han hadde brukt fysisk makt en gang på seks år, og uttalte: *"Jeg vet ikke om jeg er flink til det eller hva jeg skal si, men jeg bruker hjernen og munnen verbalt. (...) jeg klarer å snakke meg ut av ting, og det fungerer jævlige bra."*

Under uformelle samtaler og intervjuer kom det tydelig frem at politiets fremferd syntes å være av avgjørende betydning for utfallet av møtet med publikum. I løpet av feltarbeidet kom politibetjenter ofte med utsagn som *"Blir ikke mye arrestasjonsteknikk på meg. Jeg prater dem vekk"*, eller *"På denne patruljen snakker vi folk inn i bilen."* Samtidig som det siste sitatet signaliserer hva patruljen gjør, uttrykkes det mellom linjene at ikke alle patruljer snakker folk inn i bilen. Dette er også sentralt i sitatet under:

---

⁹² Disse resultatene inkluderes i for liten grad i problemstillingen til at det vil være fordelaktig å trekke dem inn her, og vil derfor bli publisert i en egen artikkel.

Kvinnelig politistudent: *Det har mye med hvordan du tilnærmer deg situasjonen, hvordan du snakker og sånn. Det tror jeg faktisk løser mange... det er noen som basker mye oftere enn andre.*

Mannlig politibetjent: *Folk er forskjellig, også i politiet.*

Som en mannlig politibetjent uttrykte det: *"Det beste er bare å bruke hodet, det å snakke med folk. Det er ikke alle som klarer det heller, vet du."* Ole påpekte at en kan gjøre veldig mye ut fra hvordan en oppfører seg selv: *"Det er noen som alltid havner opp i dette her, vet du."*

At politiarbeid i liten grad er fysisk krevende bryter med hva som synes å være oppfatningen til folk flest. Forskning peker også på dette. For eksempel fremhever både Herbert (2001) og Skolnick (2005) at det symbolske bildet av politiarbeid som maskulint og farlig stemmer godt overens med bildet folk utenfor politiet har av politiarbeid. Allern og Pollack (2009) argumenterer for at politidiskursen i media ofte fremstiller politiarbeid som farlig og fysisk krevende. Reiner (2000a, s. 98) viser til "the masculine ethos of the force", og peker på hvordan maskuline idealer er særlig forankret i forestillingen om politiyrket som et tøft og farlig yrke. Westmarland (2000) underbygger dette, og viser til at opplevelsen av trusler og fare er en viktig del av politibetjentes identitet. Herbert (2001) påpeker at når politibetjenter skal uttrykke kulturelle normer, er det viktigheten av modighet og kriminalitetsbekjempelse som trekkes frem. Herbert viser til at maskulinitet i politiet uttrykkes på flere og varierte måter i politikulturene. Ofte handler disse kulturelle normene om hvor farlig ordenstjeneste er, og de daglige diskusjonene fokuserer på bruken av makt. Blant annet opplevde Herbert at politibetjentene i hans studie var opptatt av å fortelle om hvor farlig arbeidet deres var, og viktigheten av fysisk makt som tvangsmiddel. Herbert fant at politibetjenter i hans studie ofte minte hverandre på hvor farlig jobben deres var, og at den krevde modighet og ofte aggressiv respons overfor publikum. Han fremhever ironien i at politiarbeid sjelden betinger at politiet må ha en aggressiv stil utøvd av en maskulinitetsutøvende politibetjent.

Her er det videre grunn til å trekke inn Holgersson og Knutsson (2008, s.41) som uttrykker følgende bekymring om politibetjentes tilnærming til publikumsrelatert politiarbeid: "Hvis grunnen er at de anser at nettopp fysisk styrke er en forutsetning for å løse mange av politioppgavene, kan det føre til at de i større grad bruker fysisk styrke til oppgaver som kunne vært løst på andre måter". I så måte synes resultatene som presenteres i denne

avhandlingen å utfordre et syn på politiarbeid, hvor utøvelse av fysisk makt og fysisk styrke er en vesentlig del av arbeidshverdagen. Som vist over synes ordenstjeneste å handle om å løse oppdrag ved hjelp av kommunikasjon, noe også Åberg (2001) konkluderer med i sin studie av politiet i Sverige. Hesjedal (1996) viser også i sin oppsummering av internasjonal politiforskning at robust fysikk bare sjelden er avgjørende for at politiet skal kunne utføre arbeidet sitt. Fielding (1994) fremhever at politiarbeid i praksis best blir beskrevet som ”peacekeeping”, hvor utøvelse av aggressivitet og maskulinitet har liten plass. Til tross for at aggressivitet og maskulinitet har en liten plass, viser Åberg (2001) i sin studie til en politibetjent som arbeider gjennom å ha kontroll på publikum på basis av en potensiell fysisk styrke. I den forbindelse viser Åberg til at ”store hender og friske tenner” er et bilde som ennå eksisterer blant operative politibetjenter. Hun opplever at dette bildet ennå illustrerer politiets oppfatning av en dyktig operativ politibetjents tilnærming til publikumsrelaterte konflikter. Åberg fremhever at når to menn arbeidet sammen, viste det seg at de ikke sjelden benyttet en tilnærming der fysisk styrke hadde avgjørende betydning for hvordan de løste sine arbeidsoppgaver. En tilnærming basert på fysisk styrke ble ansett for å ha en dempende innvirkning på publikum, og politibetjentene i hennes studie opplevde også at det er smidigere å arbeide på den måten. En lignende holdning kom til uttrykk i mitt feltarbeid, for eksempel når en mannlig politibetjent påpekte at han heller la folk i bakken litt for tidlig enn litt for sent når han ante det kunne bli krangling, og når en mannlig politibetjent oppgav at *”Jeg vil ikke ville komme skadet hjem. Jeg gjør det jeg må i forhold til det.”* Samtidig må det påpekes at de fleste informantene i min studie gav uttrykk for at de ikke ønsket å bruke fysisk makt, og de virket ukomfortable med å måtte ty til fysisk makt i de tilfellene dette ble nødvendig.

I innledningen ble det vist til forskning hvor ulike politikulturer selv har stilt spørsmål ved kvinners egnethet når det gjaldt ordenstjeneste, med bakgrunn i kvinners manglede fysiske forutsetninger (Haugli, 1995; Segrave, 1995; Martin, 1997; Berg, 1999; Brown & Heidensohn, 2000; Westmarland, 2001; Magnusson, 2002; Chan, 2003). Som vi forstår baserer en slik problematisering av kvinners egnethet seg på en veldig liten del av politiarbeidet. Det vil også være naturlig å trekke inn at politiets fysiske maktbruk handler om utøvelse av god teknikk (Lie & Lagestad, 2007), som i stor grad kan kompensere for mindre fysisk styrke. Ut fra at vi har sett at politiarbeid i størst grad synes å handle om verbal kommunikasjon, er det viktig å se nærmere på hvordan den verbale kommunikasjonen kommer til uttrykk blant kvinner og menn i politiet.

6.2 Fysiske ferdigheter og verbal kommunikasjon i et kjønnsperspektiv

Under intervjuene ble politistudentenes opplevelse og synspunkter omkring fysiske og verbale ferdigheter i ordenstjeneste forsøkt avdekket. Analysene av dette datamaterialet indikerte at disse ferdighetene kom ulikt til uttrykk hos mannlige og kvinnelige politistudenter.

6.2.1 Politistudentenes opplevelse av hva som er deres beste egenskaper

I løpet av intervjuene med politistudentene ble de bedt om å trekke frem sin beste egenskap som politi. Alle de seks kvinnelige politistudentene trakk frem egenskaper knyttet til verbal kommunikasjon som sin beste egenskap. De kvinnelige politistudentene trakk frem evnen til å ”se løsninger der og da, og kommunisere deretter”. At de ”pratet på en måte som hadde en dempende effekt”, at de ”likte å prate med folk og hadde evnen til å lytte” og ”tålmodighet” ble også trukket frem som beste egenskaper. En kvinne viste til at ved å prate, møtte de publikum med en positiv innstilling. Da ville publikum være positive tilbake, og dette ville skape tillit til politiet. Videre trakk kvinner frem at de var flinke til å vise empati og forståelse, og at deres måte å kommunisere på roet ned folk.

Ingen av de seks mannlige politistudentene trakk frem kommunikasjon som den første egenskapen de nevnte som sin beste egenskap, mens to av dem trakk frem verbal kommunikasjon etter hvert under intervjuet. Mannlige politistudenter viste til ”godt erfaringsgrunnlag, åpenhet og ikke forutinntatt” som sin beste egenskap. Videre trakk de frem at de var ”strukturert”, ”sikker på seg selv” og ”i stand til å ikke gi etter”. Andre egenskaper som ble trukket frem var ”balansert”, ”rettferdig”, og ”handlekraftig” og ”omgjengelighet”. ”Rettferdighetsfølelse og ønske om å gjøre de riktige tingene” ble også trukket frem som beste egenskaper. Som vi forstår er dette egenskaper som er viktige i politiarbeid, men disse er i mindre grad enn kvinners utsagn knyttet til verbal kommunikasjon. En mann trakk riktignok frem at han var ”lett å prate med”.

6.2.2 Politistudentenes opplevelse av hva som er det mest spennende politiarbeidet

I løpet av feltarbeidet skjedde det gjentatte ganger at patruljen som ble observert benyttet blålys og høy hastighet på grunn av oppdrag som krevde raske forflytninger. I disse tilfellene gav menn i større grad enn kvinner uttrykk for at ”å kjøre blått” var spennende. Også intervjudataene tydet på at menn i større grad enn kvinner opplevde actionpreget politiarbeid som mer spennende enn hva kvinner gjorde.⁹³ Under intervjuene skulle politistudentene svare på hvilke arbeidsoppgaver de opplevde som mest spennende. De fleste menn trakk frem operativ tjeneste ”når det skjer noe” som mest spennende.⁹⁴ To av de seks mennene trakk frem situasjoner hvor det var trussel med kniv med i oppdraget, slik Høyer gjør:⁹⁵

Jeg synes det er mest spennende å få beskjed om at en er truet med kniv for eksempel. Det var et sånt hospits. Der var det en som hadde truet en annen med kniv, da. Han var veldig hissig, ruset og det var veldig usikkert for folk å være der, da. Og så var det det med skjold da, og batong og pepper og gjøre seg klar til å gå inn for å ta han, da. Og det synes jeg var veldig spennende, da, den biten der.

Også i data fra uformelle samtaler med mannlige politibetjenter kom det frem at menn foretrakk actionpreget politiarbeid:

Pål: Men er det slik i miljøet at folk har lyst til å være med på væpnede aksjoner?

Mannlig politibetjent: Ja, ja (kontant). Det er det vi lever for.

Pål: Det er det dere lever for ja? (humrer). Hele gjengen?

Mannlig politibetjent: De fleste tror, jeg tror de fleste... har lyst til det.

Pål: Ja, hva er det som gjør det, da?

Mannlig politibetjent: Det er jo spennende og så får du prøvd deg litt. Du får være med der det skjer. Så er det utfordrende.

Pål: Så det er ikke utfordrende nok det med kommunikasjonen ute i gata med småfulle folk og vanskelige ungdommer (humrer)?

Mannlig politibetjent: Det er god trening til at du får bli med på ting som er litt større.

---

⁹³ De kvalitative analysene viste ingen tendenser til kjønnsforskjeller når det gjaldt spørsmålet om hvorfor politistudentene ønsket å bli politi. Både kvinnelige og mannlige politistudentene oppgav ”variasjon”, ”spennende yrke”, ”utfordrende yrke” og ”mulighet til å hjelpe folk” som hovedgrunner til at de ønsket å bli politi.

⁹⁴ En mannlige politistudent skilte seg ut på dette område, og på andre områder. Han syntes det var mest spennende å jobbe med barn i et forebyggende perspektiv. I så måte var hans tilnærming til politiarbeid mer lik de seks kvinnelige politistudentenes. Dette vil bli problematisert senere i avhandlingen.

⁹⁵ I et kritisk lys kan en spørre seg om noen av de kvinnelige politistudentene ville ha trukket frem eksempler med knivbruk som spennende, dersom de hadde opplevd slike oppdrag, noe de ikke hadde.

Når politikvinner skulle fortelle om hva de syntes var spennende med politiarbeid, trakk de frem dette med å løse situasjoner ved hjelp av verbal kommunikasjon i forbindelse med ordenstjeneste, etterforskning og forebyggende, eller å ”jobbe med ungdom og narkotika”. Ingelin svarte følgende når hun ble spurt om hvilke deler av politiarbeidet hun fant mest spennende:

Jeg liker å prate med folk. Jeg liker å løse situasjoner sånn verbalt (...). Det syns jeg er artig. (...) Det er kanskje hovedsakelig fordi det går bra. Altså, det er veldig effektivt. Ja, det gir meg mye, både i forhold til å løse situasjoner, den mestringen der, ja, jeg vet ikke helt. Det er vel det at det er en effektiv måte å gjøre ting på. Altså, det funker og jeg får det til. Sånn som jeg ser det, så er det den viktigste biten ved det å være politi. Uten tvil. Det å kunne prate og samhandle med folk på en ordentlig måte.

6.2.3 Politistudentenes opplevelse av arbeidsoppgaver de likte best

Når de mannlige politistudentene skulle trekke frem hvilke arbeidsoppgaver de likte best i politiet, trakk de i betydelig større grad enn de kvinnelige politistudentene inn mer actionpregede arbeidsoppgaver. Fem av de seks mannlige politistudenter trakk frem ordenstjeneste og det å være ute i gaten og fange tyver. Det uforutsigbare ved ordenstjeneste ble også trukket frem som et eksempel på politiarbeid menn likte. Mannlige politistudenter trakk videre frem politiarbeid som gav dem utfordring og spenning, slik Ole gjør i det følgende:

Nei, nå vil jeg ut i orden (...) Selvfølgelig, det er jo litt mer actionpreg, og det er jo gjerne det du vil når du er yngre og kommer ut og ønsker litt mer variasjon og politiarbeid hvor det skjer litt mer. (...) Etterforskning, uten å si noe vondt om det, så er det litt mer sånn kontorarbeid igjen.

Når de kvinnelige politistudentene ble spurt om hvilke arbeidsoppgaver de likte best, trakk de frem å snakke med folk i ordenstjeneste, betjene publikum og arbeide med etterforskning. Videre trakk kvinnelige politistudenter frem det å være løsningsorientert og behjelpelig, samt det ”å løse konflikter” som eksempler på arbeidsoppgaver de likte best.

6.2.4 Politistudentenes opplevelse av å være mest fornøyd med egen løsning av arbeidsoppgaver

Når politistudentene ble spurt om hvilke arbeidsoppgaver de var mest fornøyd med hvordan de løste, fremhevet kvinner i mye større grad enn menn arbeidsoppgaver hvor verbal kommunikasjon spilte en avgjørende rolle. Tre av seks kvinnelige politistudenter trakk frem egen verbal kommunikasjon i forbindelse med arbeidsoppgaver hvor de var mest fornøyd med egen løsning. Dette gjaldt bare for en av de mannlige politistudentene. En mannlige politistudent trakk frem en hendelse hvor en person ble truet med kniv som den hendelsen han var mest fornøyd med egen løsning.

Resultatene som er presentert hittil i kapittel 6.2, viser at kjønn ser ut til å komme ulikt til uttrykk i politimenns og politikvinneres fortellinger om egne og andre politifolks tilnærming til politiarbeid. Som vi har sett av intervjudataene, synes verbal kommunikasjon å være mer integrert som en sentral del av selvidentiteten hos kvinnelige politistudenter enn hos mannlige politistudenter. De fleste mannlige politistudenter derimot, fremhever actionpregede situasjoner når de snakker åpent omkring politiarbeid under intervjuene. Tidligere forskning synes å underbygge disse resultatene. Finstad (2005) viser til at uttrykingskjøring, biljakt og det å fange tyver havnet øverst på listen over arbeidsoppgaver mannlige politibetjenter foretrakk. Når det gjaldt kvinnelige politibetjenter, fant Finstad at svarene var mer nyanserte. Lauritz (2009) beskriver fire nyutdannede politibetjenter ut fra hva som er viktigst for dem i profesjonen, og en av disse var Hans. Lauritz påpeker at de fleste informantene uttrykte at spenning var en drivkraft for politiarbeid, men Hans var den som oftest og tydeligst fortalte om hvordan han lengtet etter dramatik og fart i arbeidshverdagen. For Hans var spenningen altoverskyggende når han søkte opptak ved politiutdanningen. Å få muligheten til å jage tyver og å utøve myndighet var også medvirkende til at han ønsket å bli politi. Hans hadde helt siden han var liten følt en tiltrekning mot det han opplevde som et actionpreget yrke, og han så opp til erfarne og utpregede operative politibetjenter, og opplevde det å kjøre med blålys som veldig spennende. Lauritz viser til at Hans gjennom fortellinger om egen politipraksis trakk frem det å jage tyver og utøve myndighet under intervjuene underveis i politiutdanning og yrkesliv. Refleksjonene til Hans synes å stemme overens med beskrivelsene vi har sett mannlige politistudenter gi under intervjuene.

6.2.5 Politistudentenes opplevelse av egnethet i forhold til fysiske og verbale ferdigheter

I de kvantitative analysene ble menn og kvinners egnethet i forhold til fysisk styrke og verbale ferdigheter vurdert ulikt. Tabell 6.1 viser i hvilken grad politistudentene mener at menn og kvinner var egnet til å utøve politiarbeid som krever bruk av fysisk styrke ved oppstart og i slutten av politiutdanningen.

Tabell 6.1: Egnethet i forhold til å utøve politiarbeid som krever bruk av fysisk styrke

	Kvinner er best egnet	Begge kjønn er like egnet	Menn er best egnet	N
Menn oppstart	0 %	8 %	92 %	144
Menn avslutning	0 %	5 %	95 %	144
Kvinner oppstart	0 %	15 %	85 %	85
Kvinner avslutning	0 %	11 %	89 %	85

Av tabell 6.1 ser vi at både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen var begge kjønn tilbøyelig til å oppgi at menn var best egnet til å ordne opp i politiarbeid som krevde fysisk styrke. Analyser viser at det var ingen signifikante forskjeller mellom kvinner og menn når det gjaldt å vurdere menn som best egnet på dette området, verken ved oppstart eller i slutten av politiutdanningen. Analyser viser heller ingen signifikante endringer når det gjelder hvordan menn og kvinner vurderer dette fra oppstart til slutten av politiutdanningen.

Tabell 6.2: Egnethet i forhold til å utøve politiarbeid som krever bruk av verbale ferdigheter

	Kvinner er best egnet	Begge kjønn er like egnet	Menn er best egnet	N
Menn oppstart	44 %	56 %	0 %	144
Menn avslutning	35 %	64 %	1 %	144
Kvinner oppstart	48 %	52 %	0 %	85
Kvinner avslutning ^a	53 %	47 %	0 %	85

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

Tabell 6.2 viser på mange måter et lignende, men omvendt mønster enn det som vi så i tabell 6.1. Her er det slik at begge kjønn var tilbøyelig til å trekke frem kvinner som best egnet til å løse konflikter ved hjelp av verbale ferdigheter, både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen. Vi ser at i slutten av politiutdanningen var kvinner mer tilbøyelig enn menn til å vurdere kvinner som bedre egnet til politiarbeid som krever verbale ferdigheter. Av tabell 6.1 og 6.2 legger vi merke til at vurderingen av kvinners ”overlegenhet” når det gjelder verbale ferdigheter ikke på langt nær er like stor som når det gjelder vurderingen av menns ”overlegenhet” når det gjelder fysisk styrke. Analyser viser heller ikke her noen

signifikante endringer når det gjelder hvordan menn og kvinner vurderer dette fra oppstart til slutten av politiutdanningen..

6.2.6 Politistudentenes observasjoner av fysiske og verbale ferdigheter relatert til kjønn

I andre studieår var politistudentene som nevnt ute i politipraksis i ett år, hvor de jobbet som politi med en praksisveileder som makker. Spørreskjemaundersøkelsen i slutten av politiutdanningen inkluderte blant annet spørsmål om i hvilken grad politistudentene i sin praksisperiode opplevde at mannlig og kvinnelig politi var aktive i møter med publikum som krevde fysiske og verbale ferdigheter. Det var en forutsetning at det var både kvinnelig og mannlig politi til stede i disse situasjonene.⁹⁶

Tabell 6.3: Opplevd aktivitetsgrad når det gjaldt konfliktløsning som krevde bruk av fysiske ferdigheter

	Kvinner mer aktiv enn menn	Begge kjønn like aktive	Menn mer aktive enn kvinner	N
Menn	1 %	40 %	59 %	155
Kvinner ^a	0 %	58 %	42 %	94

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

Tabell 6.3 viser at begge kjønn oppgav at mannlig politi var noe mer aktiv enn kvinnelig politi når det gjaldt å løse konflikter som krevde bruk av fysiske ferdigheter. Som vi ser er menn mer tilbøyelig enn kvinner til å oppgi at mannlig politi var mest aktiv på dette området. I likhet med tabell 6.1 er det altså slik at mannlige politistudenter er mer tilbøyelig til å være positiv på eget kjønns vegne enn kvinnelige politistudenter når det er snakk om en ferdighet som tradisjonelt sett er knyttet til menn. Dette ser vi også i tabell 6.4, men her er det kvinnelige politistudenter som er mer tilbøyelig til å være positiv på egne kjønns vegne i forhold til en tradisjonell kvinnelig ferdighet.

⁹⁶ De som ikke observerte slike situasjoner eller ikke hadde noen formening, er utelatt fra tabellene

Tabell 6.4: Opplevd aktivitetsgrad når det gjaldt konfliktløsning som krevde bruk av verbale ferdigheter

	Kvinner mer aktiv enn menn	Begge kjønn like aktive	Menn mer aktive enn kvinner	N
Menn	12 %	78 %	10 %	170
Kvinner ^a	22 %	76 %	2 %	107

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

Tabell 6.4 viser at når det gjaldt konfliktløsning i situasjoner som krevde bruk av verbale ferdigheter, opplevde ikke den gjennomsnittlige politistudenten særlige kjønnsforskjeller på dette området. Kvinner er imidlertid mer tilbøyelig enn menn til å oppgi at kvinnelig politi var mest aktiv i denne formen for konfliktløsning. I kapittel 6.1 ble det pekt på at ordenstjeneste i stor grad handler om verbal kommunikasjon. Observasjonene tydet på at det som oftest er to parter i en konflikt. Patruljen som gjerne består av to politifolk, fordelt seg mellom de to partene. I så måte kan en se for seg at resultatene i tabell 6.4, og for så vidt i tabell 6.3, er en konsekvens av at alle patruljens medlemmer må være aktive i denne formen for politiarbeid.

Av tabell 6.3 og 6.4 forstår vi at kvinner og menn ser verden gjennom kjønnede briller. Med dette menes at de observerer handlingene ut fra tradisjonelle forventninger, og er tilbøyelige til å oppfatte det som skjer i lys av tradisjonelle forventninger, og til fordel for sitt eget kjønn. Dette fordi mannlige politistudenter i større grad enn kvinnelige oppfatter at menn er aktive i konfliktløsning som krever bruk av fysiske makt, mens kvinnelige politistudenter i større grad enn mannlige er tilbøyelig til å oppfatte kvinner som mer aktive enn menn når det gjelder verbal konfliktløsning. På denne måten kan de kjønnede handlingene kanskje lett bli overrapportert.

6.2.7 Politistudentenes løsning av tenkte scenarier

Ved oppstart og i slutten av politiutdanningen ble politistudentene stilt følgende spørsmål: ”Tenk deg at du som politibetjent sammen med makkeren din ankommer et hus hvor det er rapportert om husbråk. I stua finner du en mann stående overfor en annen person som ligger blødende på gulvet. Den stående mannen er verbalt aggressiv og har en stekepanne i hånden hevet til slag, mens personen på gulvet trygler høylydt om hjelp. Hva gjør du?” Svaralternativene var: ”Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med

frivillig” (verbal løsning) eller ”Bruker fysisk makt for å pågripe personen” (fysisk makt). Tabell 6.5 viser hvor stor andel menn og kvinner som valgte en verbal løsning ved oppstart og i slutten av politiutdanningen.

Tabell 6.5: Verbal tilnærming overfor aggressiv mann med stekepanne hevet til slag

	Verbal løsning	N
Menn, oppstart politiutdanning	80 %	144
Menn, avslutning politiutdanning	50 % ^b	144
Kvinner, oppstart politiutdanning ^a	91 %	85
Kvinner, avslutning politiutdanning ^a	63 % ^b	85

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

Tabell 6.5 viser at både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen var kvinnelige politistudenter mer tilbøyelig enn mannlige politistudenter til å velge en verbal tilnærming fremfor fysisk makt.⁹⁷ Vi ser at tilbøyeligheten til verbal løsning er mindre i slutten av politiutdanningen enn ved oppstart for begge kjønn. Tabellen over kan tolkes dit hen at politistudenter av begge kjønn har lært at i visse situasjoner må politiet ty til fysisk makt, fordi de gjennom sin erfaring vurderer situasjonen over som mer alvorlig i slutten av politiutdanningen enn ved oppstart. I det tenkte senariet skal politiet blant annet vurdere trusselen, egne ressurser, tid til rådighet og områdets beskaffenhet (Edvinsen, 2009). Her er trusselen åpenbart stor for personen på gulvet, samtidig som stekepannen er et alvorlig redskap som i verste fall kan ta livet av mannen før politiet får sjansen til å reagere, om mannen agerer først. Av den grunn kan en argumentere for at fysisk maktbruk bør benyttes i situasjonen over.

Politistudentene ble også stilt følgende spørsmål: ”Tenk deg at du som politibetjent skal pågripe en gjerningsmann for grov vold. Gjerningsmannen har tidligere vært voldelig under pågripelser. Du og makkeren din kommer inn i stua til gjerningsmannen hvor han befinner seg. Gjerningsmannen er tydelig aggressiv. Hva gjør du?” Svaralternativene var også her ”Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med frivillig” (verbal løsning) eller ”Bruker fysisk makt for å pågripe personen” (fysisk makt). Tabell 6.6 viser hvor stor andel menn og kvinner som valgte en verbal løsning ved oppstart og i slutten av politiutdanningen.

⁹⁷ Her blir valgmulighetene satt på spissen. En kan tenke seg løsninger som ligger et sted i mellom de to alternativene. Variabelen tabellen bygger på er imidlertid egnet til å få frem forskjeller i tilnærmingen.

Tabell 6.6: Verbal tilnærming overfor aggressiv mann som tidligere har vært voldelig under pågrepser

	Verbal løsning	N
Menn, oppstart politiutdanning	94 %	146
Menn, avslutning politiutdanning	97 %	146
Kvinner, oppstart politiutdanning	88 %	85
Kvinner, avslutning politiutdanning	96 %	85

Analyser viser at det ikke var noen signifikante forskjeller i mannlige og kvinnelige politistudenters løsning av det tenkte senariet, verken ved oppstart eller i slutten av politiutdanningen, og at disse vurderingene ikke endres nevneverdig fra oppstart til slutten av politiutdanningen. Vi ser av tabell 6.6 at omtrent alle mannlige og kvinnelige politistudenter velger en verbal løsning. Det er med andre ord ikke variasjoner i svarene. Dette kan tolkes til at politistudentene opplever at gjerningsmannen ikke har noen farlige redskap tilgjengelig, og trusselvurderingen tilsier at en verbal tilnærming er å foretrekke. Det er verdt å merke seg at tabellen indikerer at politistudentene opplever at verbal kommunikasjon kan løse potensielt krevende fysiske konflikter.

6.3 Egne forutsetninger for bruk av fysiske ferdigheter

Avhandlingen vil videre forsøke å komme nærmere inn på politistudentenes opplevde forutsetninger for fysisk og verbal konfliktløsning, og hvordan kjønn kommer til uttrykk her. Tabell 6.7 viser hvordan kvinner og menn opplever egne forutsetninger for å løse konflikter ved hjelp av fysiske ferdigheter.

Tabell 6.7: Opplevde forutsetninger for konfliktløsning ved bruk av fysiske ferdigheter

	Under middels gode	Middels gode	Gode	N
Menn oppstart	13 %	38 %	50 %	138
Menn avslutning	1 % ^b	22 %	77 % ^b	138
Kvinner oppstart	20 %	57 %	32 %	77
Kvinner avslutning ^a	3 % ^b	53 %	44 % ^b	77

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå)

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå)

Tabell 6.7 viser at både menn og kvinner opplever at egne forutsetninger når det gjelder å løse konflikter ved hjelp av fysiske ferdigheter, økes fra oppstart til slutten av politiutdanningen. Mannlige politistudenter opplever imidlertid selv at de har bedre

forutsetninger enn kvinnelige for å ordne opp i konflikter som krever bruk av fysiske ferdigheter, både ved oppstart og i slutten av politiutdanningen. Denne opplevelsen øker mer for menn enn for kvinner gjennom politiutdanningen.

Som vi så av tabell 5.9 økte tilbøyeligheten til å tro på egen evne til å ordne opp i fysisk krevende konflikter med økende høyde. Her så vi videre at når kvinner opplevde dårligere forutsetninger for å løse konflikter ved hjelp av fysiske ferdigheter, var dette knyttet til at kvinner var lavere enn menn. Under intervjuene med politistudentene gav også lave kvinner uttrykk for egne begrensinger knyttet til å bringe med seg lav høyde inn i ordenstjeneste. Dette illustreres i eksempelet under, hvor Line prater om sitt forhold til bruk av fysisk makt:

Jeg er jo ikke den største selv (...). Det handler jo litt om å se sin egen begrensing på en måte, før man går inn (...). I de aller fleste situasjoner så løser det seg med bruk av kommunikasjon. Det var veldig sjelden at vi måtte bruke noen som helst fysisk makt, men hvis det virkelig brenner, så må du bare trekke deg ut, da. Jeg ville ikke gått på en som var to meter høy og veide 140 kg.

Også uformelle samtaler tydet på at høyde kan spille inn på opplevelsen av egne fysiske ferdigheter. Sitatet nedenfor viser hvordan en erfaren mannlig politibetjent opplevde at tyngde og høyde gav fordeler ved fysisk krevende pågripelser:

Jeg merker på meg selv at jeg jukser litt, for jeg er såpass høy og tung da. Jeg veier kanskje en 106, 107 kilo da, så jeg kan liksom jukse litt. Jeg er gjerne over fyren, da, så det hender jo noen ganger at det bare er nok å ta tak i klærne og bare, jeg kan liksom egentlig bare legge litt tyngde på, da.

Her er det viktig å påpeke at gode ferdigheter i arrestasjonsteknikk kan veie opp for manglende fysiske forutsetninger (Lagestad, 2008).⁹⁸ At lave kvinner vurderer sine forutsetninger når det gjelder å ordne opp i fysisk krevende konflikter som dårligere enn hva menn gjør, kan medføre at kvinner tilstreber en verbal tilnærming som i mindre grad fører til fysisk maktbruk. Tabell 6.8 viser hvor ofte mannlige og kvinnelige politistudenter oppgav å bruke fysisk makt⁹⁹ i løpet av praksisåret.

---

⁹⁸ Politistudentene berørte dette emnet, men dette var ikke et tema som ble forsøkt belyst under datainnsamlingene.

⁹⁹ Med fysisk makt menes her ikke å bare dra i armen, men å legge i bakken ved bruk av fysisk makt, eller holde arrestanten nede ved fysisk makt / bruk av bend etc.

Tabell 6.8: Hyppigheten av fysisk maktbruk i løpet av praksisåret

	1 gang totalt eller sjeldnere	2-5 ganger totalt	Månedlig eller oftere	N
Menn	12 %	65 %	23 %	184
Kvinner ^a	24 %	59 %	18 %	119

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

Som vi ser av tabell 6.8 er det signifikant forskjell i forhold til hvor ofte kvinner og menn oppgav å bruke fysisk makt i løpet av praksisåret. Vi ser at mannlige politistudenter oppgir at de har brukt mer fysisk makt i løpet av praksisåret enn kvinnelige politistudenter oppgir. Dette støtter antagelsen om at politikvinner har en mer verbal tilnærming enn politimenn, som fører til mindre fysisk maktbruk. Observasjonene tyder på at det oftest er flere politifolk innblandet når det brukes fysisk makt, og det er tidligere blitt argumentert for viktigheten av å trå til i slike situasjoner. Av den grunn behøver ikke den enkelte politistudent sin hyppighet når det gjelder fysisk maktbruk bare være relatert til tilnærmingen han/hun har i møte med publikum. Maktbruken kan ha blitt initiert av andre politifolk. Dette kan også være årsaken til at forskjellene mellom kjønnene ikke er større enn tabellen viser.

I en nyere doktorgradsavhandling om politiarbeid i familievoldkonflikter, fant Aas (2009) forskjeller mellom kvinnelige og mannlige politibetjenter når det gjaldt fortellinger om fysisk maktbruk. Han viser til at han svært sjelden hørte politikvinner fortelle om egen fysisk maktbruk. Dette kan ha noe å gjøre med at mannlige og kvinnelige politibetjenter opplever ulike forventninger til ordenstjeneste. I en studie av norske politistudenters forventede belastninger i politiyrket, forventet flere kvinnelige studenter i større grad enn mannlige belastninger knyttet til fysiske oppdrag, mens flere mannlige politistudenter enn kvinnelige oppgav at de var godt forberedt på pågrepelse med fysisk makt (Bjørklund, 1997).

En annen forklaring på at kvinner bruker mindre fysisk makt kan være at de i større grad er passive når fysisk makt benyttes av politiet, at de i mindre grad deltar i den fysiske maktbruken. Tabell 6.9 tyder imidlertid på at dette ikke er tilfelle:

Tabell 6.9: Tilstedeværelse uten å delta i fysisk maktbruk i løpet av praksisåret

	1 gang totalt eller sjeldnere	2-5 ganger totalt	Månedlig eller oftere	N
Menn	34 %	50 %	16 %	183
Kvinner	37 %	48 %	15 %	120

Analyser viser at det ikke var signifikante forskjeller når det gjaldt i hvilken grad mannlige og kvinnelige politistudenter oppgav å være passive når politiet utøvde fysisk makt under patruljene. Vi har tidligere sett tabell 6.3 vise at omkring halvparten av politistudentene observerte at når begge kjønn var til stede, så var mannlig og kvinnelig politi like aktive når det gjaldt konfliktløsning som krevde bruk av fysiske ferdigheter. Dette støtter opp om resultatene i tabell 6.9.

Blant de som oppgav at de ikke deltok i den fysiske maktbruken i tabell 6.9, oppgav kvinnelige politistudenter i større grad enn mannlige at ”Jeg mente at andre hadde bedre forutsetninger for fysisk maktbruk” som grunn. Kvinnelige politistudenter var også mer tilbøyelig enn mannlige til å svare at ”Mine fysiske ferdigheter ville ikke strekke til” når de i spørreskjemaet skulle svare på hvorfor de eventuelt ikke deltok i situasjoner som krevde fysisk maktbruk. Mannlige politistudenter på sin side oppgav i større grad enn de kvinnelige at ”Andre politifolk kom før oss til stedet” eller ”De som satte i gang pågripelsen hadde kontroll”. Disse funnene tyder på at kvinnelige politistudenter har mindre selvtillit enn de mannlige når det gjelder politiarbeid som krever fysiske ferdigheter, noe også tabell 6.7 indikerer. At kvinnelige politistudenter i tabell 6.8 oppgir å ha brukt mindre fysisk makt enn mannlige politistudenter i praksisåret, samtidig som det ikke er kjønnsforskjeller i forhold til passivitet når politistudentene observerte fysisk maktbruk, er med på å underbygge antagelsen om at politikvinneres tilbøyelighet til verbal kommunikasjon fører til mindre fysisk maktbruk. Denne forklaringen betinger imidlertid at kvinnelige politistudenter i like stor grad som mannlige politistudenter har fått delta i situasjoner hvor det var stor sjanse for fysisk maktbruk.

En faktor som kan påvirke politistudenters opplevelse av egne ferdigheter når det gjelder fysisk krevende politiarbeid, er den tillit politistudentene blir gitt gjennom praksisåret av politibetjentene de patruljerer med. Dette vil nå bli drøftet nærmere.

6.3.1 Å bli gitt tillit når det gjelder fysisk krevende politiarbeid

At lave kvinnelige politistudenter skiller seg ut ved å oppleve sine evner til konfliktløsning ved hjelp av fysiske ferdigheter som dårligere enn andre gruppers, kan ha noe å gjøre med de erfaringer de får gjennom praksisåret. En medvirkende årsak til at kvinnelige politistudenter har brukt mindre fysisk makt enn de mannlige i løpet av praksisåret (tabell 6.8), kan skyldes at de i mindre grad enn sine mannlige medstudenter blir sendt ut på oppdrag hvor det er sjanse for fysisk maktbruk. Observasjoner, uformelle samtaler og intervjuer tyder på at i forhold til politiarbeid som kan bli fysisk krevende, blir lave kvinnelige politistudenter gitt minst tillit av politibetjenter de patruljerer med. Dette står i kontrast til høye mannlige politistudenter, som synes å bli gitt mest tillit av de ulike gruppene politistudenter. Dette vil utdypes nærmere.

De fleste politistudentene fortalte at de ble gitt mer ansvar i slutten av praksisåret, selv om graden av ansvar syntes å variere. På en patrulje i slutten av praksisåret henvendte praksisveileder seg til Line i starten av patruljen. Han spurte om det var greit at en annen politibetjent ble med på patruljen. *”Vi må være i stand til å utføre oppdrag”*, begrunnet han dette med overfor Line. Line samtykket. Denne observasjonen stod i kontrast til en annen opplevelse noen uker tidligere, som involverte en høy mannlig politistudent som kjørte alene sammen med sin mannlige veileder. Han fikk beskjed om at: *”Du kjører showet i kveld. Høyer er sjefen. Kjører han i front nå. Greit å få prøve seg på ordentlig. Det er bare 1,5 måneder igjen.”* Nå behøver ikke de to ulike vurderingene over å være knyttet til kjønn og/eller høyde, men dette er ikke usannsynlig. Under intervjuene ble Høyer spurt om hvordan han opplevde å være høy mann i politiet. Han uttalte: *”Jeg opplevde det som positivt. Jeg tror blant annet at det var en av årsakene til at jeg fikk være med på så mye forskjellig oppdrag og sånt, da.”* At høyde øker tilbøyeligheten til å få tillit til å få være med på krevende ordenstjeneste, kommer tydelig frem i et annet intervju med Høyer:

Det som har vært gøy er at jeg opplever at jeg får litt tillit til å være med på ting, og bidrar på ting, i stedet for å sitte og vente og lure på om det er noe vi kan gjøre eller ikke. Og det er motiverende for meg. Og når det blir gøy å dra på jobb så blir det jo, jeg vet ikke, da blir jo alt mye morsommere, og da blir jo tingene litt lettere også.

Høyer sin opplevelse står i kontrast til Lines og en annen kvinnelig politistudents opplevelse, som uttaler følgende om mannlige politibetjenter:

Kvinnelig politistudent: De blir ekstra beskyttende på oss. (...) Jeg tror ikke de tenker over det selv, men de stiller seg alltid imellom hvis det begynner å dra seg til.

Line: Ja.

Pål: Er det andre måter de er mer beskyttende på da?

Line: De kommer hakk i hæl hvis vi har fått et oppdrag.

Kvinnelig politistudent: Åhhh (sukker tungt). Hver gang vi får et oppdrag så sitter de og kjører utrykning, vet du (...). Plutselig kommer de og blåser rett forbi oss, da.

Pål: For å komme dere i forkant eller?

Line: Ja-a...

Kvinnelig politistudent: Ja, hvis det er viktige oppdrag, da.

Line: Ellers så kommer de rett bak bare for å sjekke at alt er... (avbrytes).

Kvinnelig politistudent: Ja. Og kjører i området, da.

Tidligere forskning har også pekt på at kvinner ikke blir gitt tillit i like stor grad som menn når det gjelder ordenstjeneste. Åberg (2001) fant at politibetjenter i sin alminnelighet har en oppfatning om at kvinnelige politibetjenter har dårligere forutsetninger for å løse arbeidsoppgaver ved hjelp av fysisk styrke. Dette mener Åberg ligger til grunn for den arbeidsdelingen som eksisterer mellom kvinnelige og mannlige politibetjenter, som Åberg kaller for en samordning. Denne samordningen gir en klar identitetsbekreftelse for de mannlige politibetjenter som utøver det Åberg kaller 'dominerende mannlighetsformer'. De kan dermed fortsette å være politi på en måte som gjør at identitetsbekreftelsen i yrket forblir uproblematisk. I samordningen gjøres en mannlig politibetjent til en kompetent operativ politibetjent, samtidig som en kvinnelig politibetjent formes til en ikke fullt så kvalifisert person. Politikvinnen gis derimot kreditt og anerkjennelse på områder hvor kvinnelighet verdsettes. Dette er helt i tråd med resultatene i denne avhandlingen, hvor vi har sett at menn vurderes som særlig egnet når det gjelder politiarbeid som krever fysisk styrke, mens kvinner vurderes som særlig egnet i forhold til verbal kommunikasjon. Vi har også sett at denne opplevelsen av kjønnetes egnethet øker i løpet av politiutdanningen.

Åberg (2001) fremhever at mannlige politibetjenter ikke har like stor tillit til at kvinnelige politibetjenter klarer løse fysisk krevende oppdrag. Hun viser til at i praksis er det slik at mannlige politipatruljer sendes ut for å løse oppdrag hvor det kan bli behov for fysisk maktbruk, eller man garderer seg ved at en mannlige patrulje sendes ut for å støtte en kvinnelig patrulje. Åberg peker på at ved at de mannlige politibetjentene i større grad enn de kvinnelige politibetjentene tok ansvar for fysisk krevende politiarbeid, gjorde de sine

kvinnelige kolleger en ”bjørnetjeneste”. Politikvinner ble på denne måten ikke fortrolig med å anvende fysisk makt i like stor grad som politimenn. Arbeidsdelingen hindrer politikvinner i å utvikle selvtillit i forhold til å anvende fysisk makt.

Denne avhandlingen har i likhet med Åberg (2001) vist at kvinnelige politistudenter får i mindre grad enn mannlige politistudenter denne viktige erfaringen, og dermed dårligere betingelser for å utvikle selvtilliten og ferdighetene på dette området. Som vi forstår underbygger Åberg sine funn på dette området avhandlingens funn, eksempelvis når vi så to lave kvinnelige politistudenter oppgi at de ble passet på av en mannlig patrulje, og når patruljen med en lav kvinnelig politistudent ble tilført en ekstra politibetjent for ”å være i stand til å være operativ”. Åbergs studie støtter i så måte antagelsen om at lavere hyppighet av kvinnelige politistudenters fysiske maktbruk kan være et resultat av at de i mindre grad enn sine mannlige medstudenter blir sendt ut på fysisk krevende oppdrag. På en annen side viser observasjonene mine i likhet med Finstad (2000) at mange oppdrag er selvinitierte. Mine observasjoner tyder også på at patruljen som er nærmest stedet eller på stedet må løse oppdraget, uavhengig av om det er en eller flere kvinner på patruljen. Dette svekker denne antagelsen noe.

Arbeidsdelingen omfatter ifølge Åberg (2001) ikke bare forventninger om å ikke anvende fysisk makt, men også forventninger om at politikvinner skal utøve sosial kompetanse i tråd med dominerende former for kvinnelighet. På denne måten gis ikke politikvinner en identitetsbekreftelse i det som blir sett på som kjernen i ordenstjeneste hevder hun, nemlig å utøve fysisk makt. De gis derimot en identitetsbekreftelse i forhold til arbeidsoppgaver som informasjonsinnsamling, skriving av rapporter og arbeid med barn. Vi har sett at denne avhandlingens resultater tyder på at begge kjønn opplever at kvinner er mindre egnede enn menn til politiarbeid som krever fysisk styrke. Samtidig synes de kvinnelige politistudentene som har vært studert i forbindelse med denne avhandlingen å være opptatt av å klare ”å ta i et tak” (kapittel 5), og trener maksimal styrke i like stor grad som sine mannlige medstudenter for å være i stand til det. Tabell 6.8 indikerer sammen med tabell 6.9 at kvinnelige politistudenter synes å lykkes med ”å ta i et tak”.¹⁰⁰ Her synes det nærliggende å trekke inn Lauritz (2009), som i sin studie om spirende politiidentiteter i

---

¹⁰⁰ Tabell 6.8 sier ingenting om kvaliteten på utførelsen av den fysiske maktbruken. Observasjoner kunne avdekket dette, men fem tilfeller av fysisk maktbruk hvor politistudenter mer eller mindre deltok, er et for lite materiale til å kunne si noe om mannlige og kvinnelige politistudenters utførelse av arrestasjonsteknikk.

Sverige viser hvordan politistudenter i begynnelsen av politiutdanningen gav uttrykk for en del kjønnsbaserte kommentarer, som for eksempel å ikke ønske en kvinnelig makker på et farlig oppdrag. I samtaler som ble gjort i underkant av ett år etter at politibetjentene var nyutdannede, finner Lauritz betydelig færre kjønnsrelaterte kommentarer.

6.4 Egne forutsetninger for bruk av verbale ferdigheter

Hvordan mannlige og kvinnelige politistudenter opplever egne verbale ferdigheter fremkommer i tabell 6.10:

Tabell 6.10: Opplevde forutsetninger for konfliktløsning ved bruk av verbale ferdigheter

	Under middels gode	Middels gode	Gode	N
Menn oppstart	2 %	35 %	64 %	142
Menn avslutning	0 %	21 %	79 % ^b	142
Kvinner oppstart	5 %	30 %	65 %	80
Kvinner avslutning ^a	0 %	10 %	90 % ^b	80

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved kjikvadrat-test (5 % nivå).

^b= Signifikant forskjellig fra oppstart, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå).

Av tabell 6.10 ser vi at i slutten av politiutdanningen har kvinner større tilbøyelighet enn menn til å oppleve egne forutsetninger som gode når det gjelder å ordne opp i konflikter som krever bruk av verbale ferdigheter. Vi legger også merke til at både mannlige og kvinnelige politistudenters opplevelse av egne forutsetninger når det gjelder verbal konfliktløsning øker gjennom politiutdanningen, og særlig gjelder dette kvinner. Mens det ikke var forskjeller mellom kjønnene på dette området ved oppstart, ser vi at kvinnelige politistudenter opplever at de har bedre forutsetninger enn mannlige politistudenter når det gjelder bruk av verbale ferdigheter i slutten av politiutdanningen. Dette kan tolkes som at politiutdanningen forsterker kjønnsstereotype oppfatninger om menn og kvinners egnethet når det gjelder verbale og fysiske ferdigheter.

Ved at kjønnsforskjellene når det gjelder opplevelsen av fysiske ferdigheter (tabell 6.7) og verbale ferdigheter (tabell 6.10) økes gjennom politiutdanningen, indikerer dette at kvinner og menn opplever egne forutsetninger innen fysiske og verbale ferdigheter stadig mer ulikt gjennom politiutdanningen. Med andre ord er det slik at opplevelsen av at kvinner og menn har sine styrker på to vidt forskjellige områder, forsterkes gjennom politiutdanningen.

Ingelin uttrykker at *"Det er en sånn generell oppfatning om at jenter ofte er flinkere til å snakke for seg, for de kanskje ikke er like fysisk sterke som guttene, og at de dermed må bruke andre ting, som munnen."* Ingelin gir her uttrykk for generelle forestillinger omkring kjønn. Under intervjuene trakk begge kjønn frem at kvinner var flinkere til å prate enn menn. Ole pekte på at kvinner var flinke til å kommunisere, og at dette hadde sin bakgrunn i at *"Det fysiske er jo en begrensning de fleste kvinner har, og da må de jo bruke kommunikasjon."* Han viste videre til at det var *"Behagelig å ha de rundt seg. De tenker litt slik jeg ønsker å tenke i hvert fall, om det ikke alltid blir sånn, så tenker de og løser ting på en annen måte enn voldelige, som jeg er veldig fan av."* Ole trakk også frem at han beundret sin veileder i forhold til *"(...) hvordan han kommuniserte i forhold til veldig mange andre politimenn."* Ved å uttale dette, antyder Ole at veldig mange mannlige politibetjenter ikke kommuniserer særlig godt. Kvinnelige politistudenter gav også uttrykk for beundring når det gjaldt kvinnelige politibetjenter som hadde en utpreget verbal tilnærming, slik Line gjør: *"Hun som starta etter jul, hun syntes jeg var utrolig dyktig på kommunikasjon og mye bedre enn mange av mennene i hvert fall. Ja, så hun beundrer jeg."*

Analyser av intervjuene tydet på at de fysiologiske begrensningene som kvinner opplever å ha, synes å føre til en publikumsstrategi hvor kvinner, og lave kvinner i særdeleshet, har stor bevissthet og fokus på bruk av verbal kommunikasjon, slik det ble antydnet under drøftingen av tabell 6.8. Dette eksemplifiseres i samtalen med Line:

Men det tror jeg har veldig mye med hvordan du møter folk også, da. Hvis du ikke kommer og snakker med en sint stemme, men at du prøver å prate litt rolig til dem, så tror jeg at det hjelper veldig mye (...). Jeg mener i hvert fall det at man trenger ikke å gå ut å buse frem med en gang, hvis det ikke er noen grunn til det. Jeg må jo kompensere med litt sånne ting jeg, da (humrer) Man må jo bare gjøre det sånn (smil om munnen).

En kan spekulere i om denne tydelige kommunikative tilnærmingen som Line gir uttrykk for i de to forutgående sitatene, ville vært annerledes om hun hadde vært større og sterkere. Når Line blir spurt om det har påvirket henne i politiarbeidet at hun selv trekker frem at hun ikke er den sterkeste, svarer hun: *"Nå vet jeg ikke noe om hvordan jeg ville løst det hvis jeg var stor og sterk (...). Men jeg tror jo at du hadde løst ting annerledes hvis du visste at du hadde styrken til det."* Den kommunikative tilnærmingen kom til dels også til uttrykk hos lave menn, men ikke så utpreget som blant kvinner. I sin studie av det svenske

ordenspolitiet viser Åberg (2001) til en mannlig politibetjent som sier at i og med at han ikke er 195 centimeter, men 181 centimeter og ikke har den voldsomme styrken, så tilstreber han å løse oppdraget ved bruk av verbal kommunikasjon. Politibetjentens opplevelse av egen høyde og strategi i møte med publikum samsvarer med lave politistudenters opplevelse av å være å lav; de er veldig bevisst verbale kommunikasjon.

Ifølge Braithwaite (1998) er politibetjenter med gode verbale ferdigheter mer tilbøyelig til å løse oppdrag på en fredfull måte, uten å bli utsatt for motstand, aggresjon eller vold fra publikum. I innledningen ble det vist til Finstad (2000, s. 189), som påpeker at "[s]iden kvinner flest som regel er fysisk svakere enn menn flest, må de oftere enn politimenn stole på en kontrollstrategi hvor menn adlyder." Her kan en se for seg at de verbale ferdighetene spiller en sentral rolle, og resultatene over bygger i så måte opp under Finstad sine utsagn.

6.4.1 Verbale ferdigheter og å gi omsorg

Tidligere i avhandlingen ble det pekt på de nære båndene mellom verbale ferdigheter og utøvelse av trøst og omsorg (Åberg, 2001). I løpet av feltarbeidet kom det frem at mange mannlige politifolk legitimerte kvinner i politiet ut fra deres ferdigheter når det gjaldt trøst og omsorg, som ble sterkt knyttet opp mot verbale ferdigheter. Det synes å bli tatt for gitt at kvinner egner seg bedre enn menn til å gi trøst og omsorg – særlig overfor andre kvinner. Det følgende sitatet fra Høyer gir et eksempel på dette:

Jeg kjørte sammen med en dame en gang, og da var det også psykiatrioppdrag, og da falt det naturlig at hun tok praten. For på en måte at kvinner noen ganger kan ha en bedre tilnærming. Det var også en annen kvinne det gjaldt. Da tok jeg over og kjørte bilen, mens de satt bak. Så da kjørte vi på den hele tiden. Så det er helt klart fordeler å ha begge kjønn i politiet – uten tvil.

I slutten av politiutdanningen ble politistudentene spurt om i hvilken grad de i praksisåret opplevde at mannlige og kvinnelige politibetjenter var aktive i møter med publikum som krevde at det ble gitt trøst, omsorg og medfølelse overfor publikum. I spørreskjemaet var det tydeliggjort at det var en forutsetning at det var både kvinnelig og mannlig politi til stede i disse situasjonene. Mannlige og kvinnelige politistudenters svar går frem av tabell 6.11:

Tabell 6.11: Opplevd aktivitetsgrad når det gjaldt situasjoner som krevde at politiet ga publikum trøst, omsorg og medfølelse

	Kvinner mer aktive enn menn	Begge kjønn like aktive	Menn mer aktive enn kvinner	N
Menn	46 %	50 %	4 %	167
Kvinner	59 %	39 %	2 %	105

Som vi ser av tabell 6.11 opplever i underkant av halvparten av de mannlige politistudentene og i overkant av halvparten av de kvinnelige politistudentene at politikvinner i noe større grad enn politimenn var aktive når det gjaldt situasjoner som krevde at publikum ble gitt trøst, omsorg og medfølelse. Nesten alle de resterende, halvparten av de mannlige og i underkant av halvparten av den kvinnelige politistudentene, opplevde at begge kjønn var like aktive. Analyser viser at det ikke var signifikante forskjeller i menn og kvinners tilbøyelighet til å oppleve det slik.

I likhet med resultatene i tabell 6.11 tydet observasjonene på at politikvinner i større grad enn politimenn gav trøst, omsorg og medfølelse i de tilfellene hvor det var naturlig. Dette gjaldt særlig i forhold andre kvinner. Dersom patruljen hadde oppdrag som involverte kvinner som var lei seg og gråt, var det de kvinnelige politistudentene/betjentene som pratet, mens mannlige politi holdt seg i bakgrunnen. Ved et tilfelle fikk patruljen melding om å hente en full mann. Når de kom frem fant de en middelaldrende mann liggende strak ut på fortauet, ute av stand til å gjøre rede for seg. Det var tydelig at politiet kjente han fra før som en som var ”glad i flasker”. En mannlige politibetjent og Line hjalp mannen inn i patruljebilen, mens de på en høflig måte forsøkte å få kontakt med mannen. Han ble kjørt til et offentlig overnattingssted for alkoholikere, og geleidet inn i senga. Han var stor og tung, og klarte knapt å gå. Line og den mannlige politibetjenten strevde med å få han inn. Etter at mannen var lagt i senga, trakk den mannlige politibetjenten seg tilbake, og synes å være ferdig med oppdraget. På mange måter kan en se for seg at oppdraget hadde vært ferdig der og da. Mens den mannlige politibetjenten gikk mot utgangsdøren, satte Line seg ned på sengekanten og la dyna over han, mens hun pratet med ”kosete”, omsorgsfull stemme. Mannen vendte seg til Line og sa: ”Dere er så snille mot meg.” På vei ut i maja uttrykte Line at hun var litt bekymret for mannen. Hun opplevde det som problematisk å sende fulle folk i seng alene, da de kunne drukne i sitt eget spy.

Også under intervjuene ble det gitt uttrykk for forestillinger om kvinners overlegenhet i forhold til menn når det gjaldt evne til omsorg. Ole sier om kvinner at: *"De er jo ofte veldig flinke til å ta seg av den omsorgsbiten. Det betyr jo ikke at vi ikke skal gjøre det, men de er jo naturlig kanskje litt flinkere enn oss til sånne ting."* Line fremhever at *"Det er jo sånn at vi kvinner har mer omsorg og sånn"*, og viser til at i de situasjonene hvor noen trenger trøst har hun erfart at politikvinner er mer aktive til å trøste og vise omsorg. Under intervjuene med politistudentene, var utsagn knyttet til omsorg, trøst og medfølelse i større grad til stede i svarene til kvinnelige politistudenter enn mannlige. For eksempel var det slik at når Line under intervjuene ble spurt om hvilke arbeidsoppgaver hun likte best i praksisåret, trakk hun frem følgende: *"At du føler at du får hjelpe dem, være til nytte, at du kan være der for noen som trenger deg, og se hvor glade de blir."* Når politistudentene i løpet av intervjuet ble spurt om hvordan de ønsket at publikum skulle oppfatte dem, trakk de fleste kvinnene frem "imøtekommenhet". Andre faktorer som ble trukket frem var uttrykk som "tillitskapende", "til å stole på", "medfølelse", "hyggelig" og "rettferdig". Som vi forstår er disse egenskapene grunnleggende og viktige for å kunne vise omsorg, trøst og medfølelse i møtet med publikum.

Når mannlige politistudenter skulle fremheve hvordan de ønsket at publikum skulle oppfatte dem, trakk de frem faktorer som trolig er betydningsfulle i møte med publikum, men som i mindre grad var knyttet opp mot omsorg, trøst og medfølelse. Det var også en større spredning i hva de mannlige politistudentene trakk frem på dette området. Det som de fleste av dem trakk frem var "rettferdighet". Også det å være "real og ærlig", "en som går an å snakke med", "trivelig", "omgjengelig" og "troverdige" ble trukket frem. En mannlige politistudent pekte på at han først og fremst ønsket at publikum skulle oppfatte han som bestemt; Når han sa noe, så mente han det. Når politistudentene ble spurt om hva de opplevde som mest spennende, trakk Ingelin noe overraskende frem et eksempel som ligger nært opp til omsorg, trøst og medfølelse:

Det er veldig spennende å jobbe med barn, men det er veldig krevende. Jeg synes det er spesielt i forhold til tålmodighet og gjennom rus og sånne ting. (...) Jeg husker en situasjon vi hadde. Da jobbet vi faktisk inne med vaktjeneste på piketten. Det var noen som kom kjørende inn med en jente som hadde stått midt i veien, og hun hadde en slik kanyle i hånda. Og hun var litt sånn "livet var helt forferdelig" og det var rus og prostitusjon og sånne ting. Det er kanskje litt feil i forhold til spennende, men det er veldig utfordrende og du blir litt sånn... Da kjenner du det ganske sånn tett innpå at, stakkars. Og så vil du hjelpe, men det er det som er hennes liv. Hun vil ikke ha det sånn, men det blir sånn.

En del tidligere politiforskning har ikke identifisert kjønnsforskjeller når det gjelder utøvelse av trøst, omsorg og medfølelse. Aas (2009) så nærmere på i hvilken grad de kvinnelige politibetjentene i hans studie om politiinngrep i familiekonflikter la mer vekt på omsorg for de involverte og deres behov. Han fant at det var lite som tydet på identifiserbare forskjeller mellom mannlige og kvinnelige politibetjenter på dette området. Samtidig fortalte en kvinnelig politibetjent i hans materiale at kvinner var flinkere enn menn til å snakke om følelser. Det var hennes erfaring at mannlige politibetjenter trakk seg unna følelsesladete situasjoner, der hun selv måtte gi trøst og veiledning. Rønneberg (2009, s. 369) fant i sin språkanalyse av politivakta på en politistasjon at de få gangene hun fant tendenser til kjønnsforskjeller, gjaldt det "(...) i de mer opplagte tilfeller, som for eksempel uttrykk for utpreget moderlighet." Hun skriver imidlertid videre: "Samtidig gir materialet like mange eksempler på omsorgsfulle og empatiske mannlige politibetjenter som ordknappe og konfronterende tjenestekvinner" (Rønneberg 2009, s. 370).

Da verken Rønneberg (2009) eller Aas (2009) har et kjønnsperspektiv og i liten grad ser nærmere på kjønn i sine avhandlinger, kan en spørre seg om et tydeligere kjønnsperspektiv i større grad hadde fanget opp kjønnsforskjeller. Dette påpeker også Rønneberg selv når det gjelder sin avhandling. Annen forskning antyder forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder å gi trøst og omsorg. En kompetanse som ifølge Åberg (2001) tilskrives kvinner, er at de kan håndtere situasjoner hvor det er viktig å kunne møte publikums behov for følelsesmessig omsorg. Her opplever mannlige politibetjenter i Åberg sin studie at kvinner er flinkere enn menn. Åberg (2001) viser hvordan kvinnelige politibetjenter forventes å ha større evne til omsorg og sosial kompetanse, og de styres inn i arbeidsoppgaver som å ta seg av barn og kvinner hvor det stilles store krav til kommunikasjon. En av Lauritz (2009) sine politiinformanter var nyutdannede Anikka, omsorgsgiveren. Lauritz påpeker at Anikkas fokus på omsorg er noe alle informantene gir uttrykk for, men dette er mye tydeligere hos henne. Lauritz fremhever at Anikka ville bli politi for å hjelpe, og at dette er sentralt hos henne. Anikka betoner tydelig at omsorg for medmennesker ligger bak hennes yrkesvalg. I den første samtalen Lauritz har med henne i begynnelsen av politiutdanningen, er omsorgsbegrepet omfattende. Anikkas refleksjoner synes å passe inn i denne avhandlingens funn i forhold til hvordan kvinnelig politi synes å sosialiseres inn i en kjønnsrelatert rolle hvor de fremstår som mer omsorgsfulle, på samme

måte som Åberg sine funn er i samsvar med resultatene i kapittel 6.4.1 om verbale ferdigheter og omsorg.

Studier har vist at kvinner oftere enn menn tenker ut fra en form for ansvarsrasjonalitet, hvor hensynet til den enkelte spiller en større rolle (Kvande & Rasmussen, 1997). Nielsen og Rudberg (2006) viser til at siden kvinner blir de som skal ivareta relasjoner, vil kvinner rendyrke sine ferdigheter når det gjelder å ta inn over seg andres perspektiver, og de utvikler på denne måten en relasjonell kompetanse. Gilligan (1982) analyserer hvordan kvinner og menn reflekter over moralske problemstillinger, og hun finner to ulike kjønnede former for etiske begrunnelser. Hun knytter rettferdighetsetikken til en mannlig tenkemåte, der den konkrete situasjonen er avgjørende for hvilke verdier som skal prioriteres. Kvinner og kvinners tenkemåte knyttes til omsorgsetikken, da de sosiale relasjonene er viktigst for kvinner.

Det er av betydning å fremheve at på samme måte som det er viktig at kvinner får erfaring med fysisk maktbruk, er det også viktig at menn i like stor grad som kvinner får trening og erfaring i å gi trøst, omsorg og vise medfølelse. Også på dette området kan politiets handlinger bli selvoppfyllende profetier og kjønnede handlinger. Åberg (2001) peker på at dersom kvinner og menn har en oppfatning om at kvinner er flinkere verbalt, vil også kvinner i større grad enn menn være de som blir valgt til å løse verbalt krevende oppdrag. Det er også slik at dersom verbal kommunikasjon i større grad er en del av kvinners selvidentitet, kan en se for seg at kvinner benytter verbal kommunikasjon i større grad enn hva menn gjør. I så måte blir dette en selvoppfyllende profeti. Åberg (2001) finner at kvinnelige politibetjenter i liten grad forventes å utøve fysisk makt som tilnærming i løsning av publikumsrelaterte konflikter. Denne forventningen stilles i mye større grad til mannlig politi. På denne måten mener Åberg at det skapes en kjønnsdikotomi som har betydning for kvinner og menns samarbeid. Resultatene fra denne avhandlingen synes på mange måter å bekrefte Åberg sine betraktninger og funn på dette området. Som vi har sett synes politikvinner å skille seg fra politimenn med ved en sterkere bevissthet omkring verbale ferdigheter, større fokus på verbale ferdigheter i politiet, mer kunnskap om verbale ferdigheter, og mer verdsettelse av verbal kommunikasjon som tilnærming til publikum. Kvinnelige og mannlige politistudenter skilte seg også fra hverandre i forhold til opplevelsen av menn og kvinners egnethet når det gjaldt bruk av fysiske ferdigheter og verbale ferdigheter (tabell 6.1 og 6.2). Dette kommer også til uttrykk i opplevelsen av egne

forutsetninger når det gjelder bruk av fysiske ferdigheter og verbale ferdigheter (tabell 6.7 og 6.10). Politistudentenes observasjoner av politifolk sine handlinger når det gjelder bruk av fysisk styrke, kan hevdes å underbygge og forsterke denne tilbøyeligheten (tabell 6.3 og 6.4).

Forskning tyder på at omsorgshandlinger overfor publikum synes å bli verdsatt i mindre grad enn mer actionpreget politiarbeid (Finstad, 2000; Gundhus, 2009b). Holter (2003) påpeker at kjønnsarbeidsdelingen ordner menns og kvinners arbeid i et verdihierarki. Arbeid som er rettet mot omsorg og menneskelige relasjoner tillegges lav verdi i forhold til andre arbeidsoppgaver. Smith (1987) viser hvordan kjønn formes gjennom praksis, og hvordan kvinner i hovedsak tar for seg omsorg og nære relasjoner.

Politiet har i motsetning til andre grupper en kontrollfunksjon overfor utsatte grupper. Av den grunn kan en hevde at de har en annen type ”gatekapital”. I motsetning til helse- og omsorgsarbeidere behøver ikke rusmisbrukere og andre trengende å late som de er interessert i å leve et annet liv overfor politiet. Dette er underordnet for politiet. Av den grunn er potensialet for omsorgshandlinger i politiet stort (Sandberg & Pedersen, 2006).

Hva sier politiets regelverk om å gi trøst, omsorg og å utvise empati? Politiinstruksen § 5-2 og Politiinstruksen § 12-1 er de lovreglene som kanskje i størst grad berører området. Politiinstruksen § 5-2 sier blant annet at ”(...) dersom noen ber om eller ses å trenge hjelp, skal det ytes den bistand tjenesten tillater og som politimannen ellers ser seg i stand til.” Også Politiinstruksen § 12-1 fremhever at ”Politiet plikter å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette. Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en positiv og tillitsfull holdning til politiet.” Politiinstruksen § 12-3 peker på at:

Politiet skal hjelpe eller besørge hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre vedkommende er til stede og kan ta seg av dem. Antatte sinnslidende skal behandles med stor varsomhet og så vidt mulig ikke forlates uten tilsyn. Politiet har den samme plikt overfor personer som er rammet av alvorlig sykdom eller legemsskade når disse ikke er i stand til å skaffe seg legehjelp på egen hånd.

Som vi forstår peker de to siste lovhjemlene på at politiet har særlig plikt til å ta seg av syke og *sinnslidende*. Ut fra bestemmelsene er det ikke gitt at politiet plikter å utøve

omsørg, trøst og empati, selv om en kan hevde at godt skjønn betinger dette. Dette vil bli drøftet nærmere i kapittel 9.6.

6.5 Oppsummering

Annen politiforskning har vist motstridende resultater når det gjelder betydningen fysiske ferdigheter har for utøvelsen av ordenstjeneste. Ulike definisjoner og ulike politikulturer i ulike land er trolig medvirkende årsaker til dette. Resultatene i kapittel 6 tyder på at ordenstjeneste i norsk politi i veldig liten grad synes å handle om fysisk maktbruk, bruk av fysisk styrke eller fysiske ferdigheter generelt. Politiarbeidet synes å bestå av mye bilkjøring og stillesittende eller stillestående politiarbeid. Det er grunn til å påpeke at selv om ordenstjeneste i liten grad synes å handle om utøvelse av fysisk makt og andre fysiske ferdigheter, bør politiet bedrive fysisk aktivitet på fritiden. Dette fordi en liten del av det operative politiarbeidet krever fysiske ferdigheter, og fordi fysisk trening også er viktig i et helsemessig og psykisk perspektiv. Selv om fysiske ferdigheter ikke er sentralt i de fleste oppgaver politiet utøver i ordenstjeneste, er for eksempel fysisk styrke og arrestasjonsteknikk avgjørende i de få situasjonene som krever fysisk maktbruk. Utholdenhet er også av betydning for å forhindre belastningsskader og for å bedre takle turnusarbeid og forholdsvis stillesittende/stillestående arbeid. Ikke minst er fysiske ferdigheter betydningsfulle når det gjelder psykiske aspekter.¹⁰¹

Resultatene tyder på at ordenstjeneste i størst grad handler om å prate med publikum, og den verbale kommunikasjonen blir sterkere knyttet opp til politikvinner enn politimenn. Kjønnforskjellene kommer til uttrykk i politimenns og politikvinnere fortellinger om egne og andre politifolks tilnærming til politiarbeid, hvor fysiske ferdigheter i særlig grad er knyttet til menn, mens verbale ferdigheter er særlig knyttet til kvinner. Denne tilbøyeligheten til å forestille seg kjønnenes egnethet som ulik på disse to områdene, øker gjennom politiutdanningen. At politistudentene observerer at politifolkene handler i tråd med disse tradisjonelle oppfatningene, kan være medvirkende til dette. Resultatene viser at kvinnelige politistudenter oppgir å bruke mindre fysisk makt enn mannlige politistudenter.

---

¹⁰¹ Disse funnene vil være gjenstand for en egen artikkel.

Det kan skyldes at kvinnelige politistudenter har en mer verbal tilnærming til publikum, men det kan også skyldes at kvinnelige politistudenter i mindre grad enn mannlige politistudenter blir sendt på oppdrag som krever fysisk maktbruk. At kvinnelige politistudenter ikke skiller seg fra mannlige politistudenter når det gjelder å ikke delta aktivt når det må brukes fysisk makt, tyder på at de kvinnelige politistudentene er i stand til ”å ta i et tak” når det trengs.

Verbal kommunikasjon synes å være en integrert og sentral del av selvidentiteten til kvinnelig politi. Dette står i kontrast til intervjudataene fra de fleste mannlige politistudenter, som fremhever actionpregede situasjoner. Resultatene tyder på at høyde har betydning for hvorvidt politistudentene opplever egne forutsetninger for fysisk konfliktløsning som gode, og vi har sett lave kvinnelige politistudenter skille seg ut ved å vurdere egne ferdigheter på dette området som dårligere enn andre politistudenters. En medvirkende årsak kan være at høye mannlige politistudenter blir gitt mye tillit i politiarbeid, mens lave kvinnelige politistudenter skiller seg ut ved å bli gitt minst tillit når det gjelder politiarbeid som kan utvikle seg til å bli fysisk krevende. Resultatene tyder også på at politikvinner blir sett på som best egnet når det gjelder å gi trøst og omsorg, og observasjoner av mannlig og kvinnelig politi indikerer at politikvinner er mer tilbøyelig enn politimenn til å gi dette. I lys av disse resultatene synes det som om politistudentene handler i tråd med tradisjonelle forestillinger om kjønn, og at det å være i politiutdanningen forsterker stereotypene av kvinner og menns egnethet når det gjelder fysiske og verbale ferdigheter.

7. "Å høste som en sår"

Kapittel 6 belyste i hvilken grad ordenstjeneste handler om bruk av fysiske ferdigheter, fysisk maktbruk og verbal kommunikasjon. Resultatene indikerte at ordenstjeneste først og fremst handler om verbal kommunikasjon i møte med publikum. Kapittel 6 viste imidlertid ikke hvilken konkret fremferd som lå bak denne verbale tilnærmingen. Når Ole under intervjuene fremhever at *"Det er hvordan du snakker og oppfører deg som teller egentlig. Rett og slett hvordan man behandler mennesker"*, er det grunn til å stille spørsmål ved hva denne fremferden handler om. I tråd med avhandlingens resultater i kapittel 6.1, peker Finstad (2000) på at det vanligste politiarbeidet i ordenstjeneste består av å skape orden gjennom ord. Hvordan politiet gjør dette på best mulig måte, er det viktig å se nærmere på. I dette kapitlet belyses problemstilling 3; hvilken fremferd som er av betydning i politiets møte med publikum og hvordan kjønn kommer til uttrykk her.

Vi så i kapittel 6 at kvinnelige politistudenter oppgav å bruke mindre fysisk makt enn mannlige politistudenter, til tross for at kvinnene ikke skilte seg fra menn når det gjaldt å forholde seg passiv ved fysisk maktbruk. Det ble antydnet at dette kunne skyldes ulike tilnærminger til publikum, noe vi skal se nærmere på i dette kapitlet. Hvordan politiet forholdt seg til konfrontasjoner som kunne føre til, eller førte til fysisk maktbruk, var også tenkt å ligge til grunn for besvarelse av problemstilling 3. Da observasjonene avdekket at slike tilfeller viste seg å oppstå veldig sjelden, ble ikke dette datamaterialet så omfattende som det var tenkt. Hvordan politiet tilnærmet seg publikum i mindre fysisk krevende politiarbeid var det imidlertid mye data på, og dette datamaterialet viste seg etter hvert å være fruktbart for å besvare problemstillingen.

I likhet med Braithwaite (1998) indikerer mine observasjoner at politiets fremferd i møte med publikum er avgjørende for utfallet av publikumsmøtene. Analyser av datamaterialet fra politiets samtaler med publikum, uformelle samtaler med politibetjenter og politistudenter samt intervju av politistudenter, identifiserte fremferd som politistudenter og politibetjenter selv opplevde som viktige i møte med publikum. Betydningen av denne fremferden ble underbygd av mine feltobservasjoner. Observasjonene tydet på at politiet i stor grad benyttet verbal makt i ordenstjeneste, noe dette kapitlet vil komme nærmere inn

på. I maktpyramiden (Lie & Lagestad, 2007) fremstår verbal makt som nest laveste maktnivå, men maktpyramiden fremstiller ikke spennet av maktbruk som foregår innenfor de ulike nivåene. Fremferd som hørte inn under verbal makt varierte mye, og det var et hovedfunn i feltarbeidet at det var et betydelig spenn i maktbruk når det gjaldt verbal maktbruk, trolig betydelig større enn innenfor de andre maktnivåene.¹⁰²

I kapittel 1 ble det vist til Finstad (2005), som hevdet at møter mellom politi og publikum var kjønnete møter. Hun pekte videre på at dette handlet om hvordan politiets autoritet ble oppfattet, blant annet av politiet selv. Kapittel 7 vil vise at politimenn og politikvinner til en viss grad synes å ha ulike tilnærminger til publikum. På samme måte som Finstad (2000, s. 222) opplevde at ”det er enklere å beskrive de gode kolleger ved hjelp av deres motsetninger”, er det også her enklere å beskrive hvilken fremferd politiet opplever som betydningsfull i møte med publikum i relasjon til eksempler hvor det motsatte skjer.

7.1 Å være autoritær eller forhandlende

I løpet av mitt feltarbeid fremhevet både politistudenter og politibetjenter at det var forskjell på hvordan politiet opptrådte overfor publikum. Line svarte følgende når hun ble spurt om hun opplevde at det var forskjell på hvordan politifolk tilnærmet seg publikum:

Jajaja. Det synes jeg det er veldig, veldig stor forskjell på. Det har jo sikkert med hvordan en er som person og, hvilken bakgrunn en har og alt sånn der, men det er veldig stor forskjell, ja (...) Det er jo mest sånn i forhold til fremtreden, og at man er på en måte mer forsiktig eller mer bestemt. Noen forholder seg mye roligere, mens andre kanskje hisser seg opp fortere.

Feltarbeidet tydet på at politiet av og til måtte være ”klar og tydelig” overfor publikum i sin oppdragsløsning for at oppdraget skulle bli løst hurtig. For eksempel når patruljen stod utenfor et utested og en slåsskamp utartet seg, var det riktig at politiet i dette tilfellet gikk høyt ut og handlet med tydelighet og autoritet. I slike tilfeller kan det være fare for liv og

---

¹⁰² Ved bruk av skytevåpen eller pepperspray er det slik at du skyter/sprayer for å uskadeliggjøre. Enten truer du med å gjøre det, eller så gjør du det. Når det gjelder verbal maktbruk, så spenner dette fra å gi en person beskjed om å forlate området ved nærmest å stryke han på kinnet, til å heve stemmen og brøle ut en befaling om å fjerne seg i sterke ordelag.

helse, og en kan argumentere for at trusselvurderingen tilsier en slik fremferd (Edvinsen, 2009). I de fleste publikumsmøter syntes imidlertid det å ha en forhandlende tilnærming å være gunstig. ”Speak softly, carry big stick” er i så måte et uttrykk som passer godt inn i de fleste oppdrag, og er dessuten i samsvar med gjeldende lovverk (politilovens § 6). Med dette menes å tilnærme seg publikum ved hjelp av en forhandlende tilnærming, hvor det å være spørrende, søkende og lyttende er en grunnleggende fremgangsmåte. Dersom en slik fremgangsmåte ikke nytter, kan politiet ty til verbal makt og eventuelt fysisk maktbruk om det er nødvendig.

Observasjoner, uformelle samtaler, politiets samtaler med publikum, intervjuer og spørreskjemaundersøkelser indikerer at politimenn og politikvinner til dels har ulike oppfatninger om hvordan en på en best mulig måte løser oppdrag ute i ordenstjeneste. Hvor lang tid politiet skal benytte seg av en forhandlende tilnærming før politiet ser seg nødt til å vise mer tydelighet/besluttsomhet i form av å være autoritær, i hvilke tilfeller slik fremferd skal/bør utøves, og om en i det hele tatt benytter en forhandlende tilnærming, synes å bli praktisert og oppfattet ulikt blant politikvinner og politimenn.

Observasjonene tydet på at mannlige politibetjenter i større grad enn politikvinner var tilbøyelig til å være unødvendig offensive og autoritære, noe som syntes å virke provoserende på en del publikummere. Kvinner på sin side hadde en tendens til å forhandle mer med publikum, og hadde dermed en tilnærming hvor publikum i større grad fikk komme med sine synspunkter. Her kan en argumentere for at når politiet utøver ordenstjeneste i helgene, så er det mange oppdrag som skal løses og det er grenser for hvor lang tid politiet kan benytte til å prate med publikum før de er nødt til å løse oppdraget i form av en mer autoritær tilnærming. Observasjonene tyder på at til tross for dette, var en del mannlige politibetjenter i en del tilfeller mer autoritære enn nødvendig tidlig i samtalen med publikum. Et eksempel på det var en patrulje som fikk melding om at noen ungdommer bråkte ved en skole, og at det var alkohol med i bildet. Da patruljen kom frem til stedet, gikk politiet ut med autoritær stemmebruk. Politiet var tydelige på at ungdommene skulle rydde opp på stedet de satt, samt noen hundre meter lengre bort. Den ene ungdommen opplevde det som meget urettmessig at han ble pålagt å rydde opp på stedet lengre bort, da han ifølge han selv ikke hadde forårsaket forsøplingen. Følgende ble sagt:

Mannlig politibetjent (bestemt): *Hvis du ikke gjør det, så havner du i kjelleren i natt!*
Ungdom: *Det er det dummeste jeg har hørt. Jeg har faen ikke rota en dritt her.*
Mannlig politibetjent: *Hørte du hva jeg sa!*
Ungdom: *Jeg har ikke rota en dritt her!*
Mannlig politibetjent: *Hørte du hva jeg sa! Du skal få en mulighet til.*
Ungdom: *Skal du få meg til å rydde her når jeg ikke har rota en dritt? Skal du det?*
Mannlig politibetjent: *Hva var alternativet jeg sa til deg?*
Ungdom: *Skal jeg... skal jeg rydde opp her når jeg ikke har noe med det å gjøre?*

Ungdommen ble videre påsatt håndjern av Høyer som var med på patruljen, og fraktet i retning maja. Ungdommen uttrykte gjentatte ganger oppgitthet og urettferdighet over det som skjedde. Idet han skulle stige inn i maja var han begynt å gråte. Følgende ble sagt mellom Høyer og ungdommen:

Ungdom (gråtende stemme): *Jeg har ikke gjort noen ting*
Høyer: *Kan du flytte beinet ditt?*
Ungdom (gråtende): *Jeg har ikke...*
Høyer (bestemt): *Kan du flytte beinet ditt?*
Ungdom (gråtende): *Jeg har ikke gjort noen ting*
Høyer (høyt, bestemt): *Du, hør på meg nå.*
Ungdom (gråtende): *Jeg har ikke gjort noen ting.*
Høyer (tørt): *Det er ikke det vi har hørt.*
Ungdom (gråtende): *Hva har du hørt for noe?*
Høyer (bestemt): *Du har bråkt her.*
Ungdom (gråtende, oppgitt): *Har jeg bråkt her?*
Høyer (bestemt, irriterende): *Kan du trekke til deg beina, eller. Slutt, da.*
Ungdom (gråtende): *Jeg har ikke gjort noen ting.*
Høyer (bestemt): *Du, du er en voksen gutt, og nå bør du tenke klart! Du skal bli med inn.*
Ungdom (gråtende): *Og jeg har ikke gjort noen ting.*
Høyer: *Nei, men det tar vi der inne. (Ropende, småsint) Hør på meg!! Det tar vi der inne.*
Ungdom (klynkende): *Jeg har ikke gjort noen ting...*
Høyer: *Det tar vi der inne.*
(Ungdom klynker).
Høyer (irritert): *Det tar vi der inne. Ta og så gå inn, da. Jeg har ikke lyst til å bruke makt på deg. Kan du ta og så gå inn.*
(Ungdom gråter).

Som vi ser av samtalen over endte situasjonen med at ungdommen var fortvilet og gråt. Ingen i patruljen hadde sett ungdommene på det stedet ungdommene ble bedt om å rydde. Patruljen hadde bare opplysninger fra melder om bråk ved en skole. Ut fra samtalen over kan en tenke seg at andre tilnærminger til situasjonen hadde ført til at innbringelse ble unødvendig.

7.1.1 Passive politikvinner og politimenn som er for mye "på"

Det syntes som om en del politimenn i større grad enn politikvinner var av en formening at en forhandlende og "kompisaktig" tilnærming til publikum ikke var en riktig tilnærming. Sitatet under gir et eksempel på dette, hvor Ole beskriver den kvinnelige politibetjenten han arbeidet sammen med:

Hun var veldig sånn, virket litt laid-back og litt sånn mer på bølgelengde med de fleste og pratet litt, og jaja – og mer den stilen der. (...) jeg følte ved et par anledninger at nå kan vi sette en strek, men det løste seg jo for det (...) så ble det litt mer kompisaktig. Da vi dro derfra så følte jeg ikke at vi hadde gjort noe (...) Du vil liksom kanskje gripe inn.

Uformelle samtaler og intervjuer avdekket at en del politimenn opplevde at politikvinner var for lite autoritære i sin tilnærming til publikum. En del politimenn kategoriserte politikvinner som passive, forhandlende og lite besluttsomme. Dette fremkommer i sitatet fra Høyer:

Jeg synes kanskje det var flere jenter enn gutter som var litt passive. (...) ikke nødvendigvis usikre, men mer passive (...) kanskje mer redd for å ta en beslutning. Egentlig heller det. Når man tar en beslutning, så må man på en måte gjennomføre den beslutningen. (...) En beslutning trenger ikke være det å gå fysisk til verks. Men det kan være det å si at nå gjør du sånn eller sånn.

Politikvinnernes pratende tilnærming ble av flere mannlige politistudenter trukket frem som negativt. Ole uttrykte under intervjuene at det ble veldig masse snakk frem og tilbake i oppdragsløsingen: "Jeg så jo at flere av damene var veldig glade i å snakke, fremfor å gå litt mer direkte på saken og prøve å løse den." Høyer pekte på følgende: "Det er sånn generell oppfattelse, det kan jo være på godt og vondt, at gutter er mer besluttsomme innimellom enn kvinner." Kvinnelige politistudenter gav også uttrykk for at en del politimenn så på deres tilnærming til publikum som passiv, slik Ingelin uttrykker det:

Kanskje jeg er blitt oppfattet som litt sånn lite... aggressiv er et litt voldsomt ord... For jeg synes jo det er finest å kunne løse ting, gjerne med prating, mens andre er litt mer på og fysisk. Noen vil kanskje oppfatte meg litt passiv der. Jeg synes ikke det selv!

Datamaterialet fra feltarbeidet tyder på at besluttsomhet har samme betydning som det å være klar og tydelig, og at dette er egenskaper som synes å bli verdsatt i politikulturen. Når politistudentene i intervjuene skulle trekke frem hvordan de ikke ville at publikum skulle

oppfatte dem, trakk en mannlig politistudent frem "ikke vinglete". Dette er et uttrykk som igjen er særlig knyttet opp mot å være klar og tydelig.

Ved et tilfelle ble en patrulje bestående av Line og en mannlig politibetjent sendt ut etter at en ung kvinne ifølge meldingen hadde forulempet en eldre nabokvinne i en nabokrangel. I oppkjørselen til huset snakket Line med mistenkte og hennes familie på en rolig og spørrende måte; stemningen var noe spent og nervøs, men etter forholdende god. Så kom den mannlige politibetjenten gående opp mot mistenkte etter å ha snakket med fornærmede. Han sa kort, bestemt og forholdsvis bryskt: "Ta personalia på henne", samtidig som han rettet en pekefinger mot den mistenkte jenta, og satt øynene i henne. Den plutselige endringen i publikums stemning overfor politiet er vanskelig å uttrykke sterkt nok. Idet ordene falt, snudde stemningen brått. Det ble en negativ stemning mot politiet, og alle i familien begynte å stille kritiske spørsmål til politiet. Alle i patruljen ble avkrevd for legitimasjon av familien, og alle i familien gav uttrykk for sinne overfor politiet. Senere i dette oppdraget ble følgende sagt:

Mannlig politibetjent (bryskt): *Den sprayen du sprayet naboen med. Hvor er den?*

Ung kvinne: *Pepperspray. Fordi hun dro meg i håret*

Mannlig politibetjent: *Hvor er den sprayen?*

Line: *Ja. Kan ikke vi få den?*

Ung kvinne: *Men, er det ikke lovlig å bruke spray? Det har vært på nyhetene.*

Mannlig politibetjent (bryskt): *Jeg vil se sprayen.*

Ung kvinne: *Ja, okei, jeg kan godt gå inn å hente den.*

Mannlig politibetjent: *Ja.*

Line: *Fint. Og du er...?*

Kvinne: *Jeg er mor til [den unge kvinnen], jeg.*

Mannlig politibetjent: *Ja.*

Kvinne: *Visse regler må man ha. Uansett om man er politi...*

Mannlig politibetjent: *Ikke sant, hvis jeg vil inn her, så gå jeg inn her.*

Kvinne: *Det bestemmer jeg... (avbrytes).*

Gutt (kontant): *Da skal du ha en ransakingsordre!*

Line: *Nei, slapp av nå.*

Mannlig politibetjent: *Nei. Trenger ikke det.*

Gutt (flirer mistroisk): *Hmm?*

Kvinne: *Det er ikke snakk om gå inn her bare fordi naboene oppfører seg som tullinger. Nei. Sånne folk... (avbrytes).*

Gutt: *Men hvorfor skal han inn? Jeg driter i hva du tror, men han skal ikke inn til meg uten at jeg... du har en ordre som sier du kan få lov til å gå inn!*

Line: *Men, det er ikke noen vits å hisse seg opp sånn?*

Gutt: *Men han begynner å si at han skal gå inn til oss. Det er klart jeg hisser meg opp da!*

Line: *Neimen, hvorfor gjør du det? Det er ingen grunn til å bli hissig for det?*

Gutt: *Nei?*
Line: *Det er jo ikke det?*
Gutt (resignert): *Neida.*

Som vi ser av samtalen over hadde den mannlige politibetjenten en direkte, tydelig og autoritær tilnærming til publikum, noe som trolig var årsaken til at situasjonen noe unødvendig eskalerte. Line hadde en mer forhandlende tilnærming, hvor hun var forsiktig, spørrende og dempende. Denne tilnærmingen synes å være årsaken til at situasjonen roet seg ned i slutten av samtalen. I sitatet under sammenligner Line seg selv og sin mannlige veileder. Line antyder at militærutdanning eller mangel på sådan kan ligge til grunn for noe av forskjellen i tilnærming til publikum:

Vi var to helt forskjellige personer i forhold til at jeg bruker litt lengre tid, da, på å prate. Han har militærutdanning og er litt mer sånn og sånn og sånn. Men sånn er jeg absolutt ikke. Jeg prater og prater og prater. Så kanskje han syns jeg brukte litt lang tid innimellom. Så sa han bare, nå er det nok! Nå kjører vi! Så vi var jo veldig forskjellige sånn, da. Så vi har kanskje hatt litt forskjellig syn på akkurat det der.

Det kvantitative datamaterialet viste at når det gjaldt erfaring fra forsvaret, var det naturlig nok store forskjeller mellom kjønnene. Dette fremkommer i tabell 7.1.

Tabell 7.1: Mannlige og kvinnelige politistudenters erfaring fra forsvaret

	Ingen	Førstegangstjeneste	Befal/offiser	N
Menn	5 %	56 %	39 %	201
Kvinner	83 % ^a	5 % ^a	13 % ^a	112

^a= Signifikant forskjellig fra menn, påvist ved nonparametric, binomial test (5 % nivå)

Tabell 7.1 viser at 83 prosent av de kvinnelige politistudentene hadde ingen erfaring fra forsvaret, mens dette bare gjaldt 5 prosent av de mannlige politistudentene. Videre ser vi at 39 prosent av de mannlige politistudentene hadde erfaring som befal/offiser, mens dette gjaldt 13 prosent av kvinnene. Som vi forstår har mannlige og kvinnelige politistudenter ulik bakgrunn fra militæret, og en kan spekulere i om Line har rett i sine påstander. En innvending vil være at å identifisere hva som predikerer kjønnsrelaterte handlinger, er vanskelig. Åberg (2001) viser imidlertid også til at menns militære bakgrunn kan ligge til grunn for at menn er mer fortrolig med å utøve tydelighet og beslutsomhet. Tydelighet og beslutsomhet har tradisjonelt vært viktige egenskaper i militæret og befalsutdanningen. At dette gir seg utslag i menns tilbøyelighet til å være autoritær i politiyrket er det vanskelig å si noe sikkert om. At mannlige politistudenter under observasjonene ikke syntes å være

like tilbøyelig som mannlige politibetjenter til å fremstå som autoritære, kan tolkes dit hen at det er andre faktorer som også spiller inn.

Vi har sett mannlige politistudenter oppleve at politikvinner var tilbøyelig til å være mer passive og ubesluttsomme enn nødvendig i ordenstjeneste. Kvinnelige politistudenter på sin side trakk ofte frem i uformelle samtaler og intervjuer at mannlige politibetjenter ofte fremstod som for autoritære i situasjoner hvor dette ikke var nødvendig, og viste til at de opplevde en kjønnsforskjell på dette området. For eksempel pekte Ingelin på at en del politimenn har en forståelse for politiarbeid som hviler på et helt annet fundament enn politikvinner når det gjaldt tilnærmingen til ordenstjeneste. Hun fremhevet at det syntes å være en ”macho-kultur” blant menn ved Politihøgskolen, hvor enkelte mannlige politistudenter var opptatt av ”det å være sterk og det å være på fysisk og gjøre tøffe pågripelser, springe langt og ta dem.” Dette gav status blant enkelte, hevdet hun. Ingelin sier videre:

Det har blant annet vært en mail, som har sirkulert. En sånn felles mail som har vært om at skolen er altfor akademisk og det er altfor mye samfunnsfag og altfor lite action, og det er jo veldig illustrerende for den type person som jeg snakker om. Jeg tenker jo at de folkene der har jo et stort problem, i hvert fall i forhold til den POP-biten og at politiet blir mer kunnskapsbasert med en vitenskapelig vinkling. Hvis du da kommer som nyutdannet nå med en innstilling som sier at samfunnsfag er noe dritt og jeg lærer ikke noe av det, og jeg vil pågripe og slåss og springe ... Da er du faktisk litt utdatert, altså. (...) Da er du 20 år for sent ute.

Ingelin viste videre til at politietaten holder på å forandre seg. Hun fremhevet blant annet at forebygging er ”(...) veldig prioritert fra høyeste hold, at sånn skal politiet i Norge jobbe.” Hun trakk frem at POP er en vitenskapelig tilnærming som krever en helt annen tankeprosess. Denne tilnærmingen krever at en må ha kunnskaper innenfor samfunnsfag sier hun, og hevdet at menn i større grad enn kvinner tok avstand fra samfunnsfagene.

Åberg (2001) har studert arbeidsdelingen mellom kvinner og menn i ordenspolitiet i Sverige. De kvinnelige politibetjentene i Åberg sin studie forteller om erfaringer med at mannlige politibetjenter er mer rett på sak enn hva de selv er. Blant kollegaene har politimenn ry på seg for å være mer tydelige, å være flinkere til å stå opp å si hva de mener. Politikvinneres kommunikasjon med kollegaene er ikke så direkte som det politimenns er. En mannlig politibetjent i Åberg sin studie hevdet at det ikke var sikkert det

var bra det kom to politikvinner til et sted, fordi det ville løse seg mye fortere om det var to politimenn; de var mer aktive og gav seg ikke så lett. Åberg viser videre til et politibefal som uttalte at de ikke ville ha flere kvinner i sitt vaktlag, og begrunnet dette med at ”menn var litt mer offensive, mens kvinner var litt mer defensive” (Åberg 2001, s. 107). Sitatet underbygger funn fra mine observasjoner og uformelle samtaler, som tyder på at politimenn er mer tilbøyelig enn politikvinner til å ha en autoritær og offensiv tilnærming. På samme måte underbygges avhandlingens funn om at politikvinner blir sett på som mer forhandlende enn politimenn i møte med publikum – eller mer defensive som vi har sett en del politimenn oppleve dette som. Sitatet sier også noe om hva som vurderes som godt politiarbeid: det å ha en offensiv og autoritær tilnærming synes å verdsettes høyere enn det å være defensiv og forhandlende.

Lauritz (2009) viser til at når den kvinnelige politistudenten ser opp til sin kvinnelige politilærer, er det på grunn av den kvinnelige politilærerens autoritet som medlem av en innsatsstyrke. En lignende vurdering gjorde en mannlig politibetjent av en kvinnelig kollega i løpet av feltarbeidet:

Hun er stor og sterk, men samtidig så er hun yndig og vakker, så det er ingen tvil om at hun er en ordentlig dame. Det oser trygghet av henne når hun er ute og jobber. Hun kan snakke hardt til folk, og ta folk i skjortebrystet og justere dem, altså.

Av resultatene over har vi sett at å kunne snakke hardt til folk, være tydelig, og justere publikum synes å være anerkjente egenskaper i politikulturen. Finstad (2000, s. 230) peker også på at et uttrykk som ”å være sterk og klar” er en hedersbetegnelse innad i politiet, en betegnelse som ikke tar hensyn til kjønn. Også Lauritz (2009) viser til at beslektede uttrykk som ”å ha pondus”, ”vite hva man vil” og ”klar og tydelig”, er anerkjente egenskaper i politiet. Wathne (1996) fant at det var de sporty kvinnene med ”bein i nesa” som ble mest anerkjent av sine kvinnelige og mannlige kollegaer. En av Wathnes mannlige politiinformanter oppgav at han ble kritisert av kollegaene for å bruke unødvendig lang tid på å prate, til tross for at han brukte praten bevisst for å unngå fysisk maktbruk.

Wathne (1996), Finstad (2000) og Lauritz (2009) underbygger alle studiens funn om at utøvelse av autoritet og tydelighet er verdsette egenskaper i politikulturer bestående av mest menn. En verdsetting av en autoritær fremtreden går dårlig overens med kvinners tilbøyelighet til en mer forhandlende fremtreden overfor publikum. Dette kommer også

tydelig til uttrykk i Åberg (2001) sin studie. Her viser hun blant annet til et sitat fra en kvinnelig politibetjent som uttalte seg om det å patruljere to kvinner sammen. Den kvinnelige politibetjenten i hennes studie opplevde at publikum ble glad og smilte fordi de møtte to kvinnelige politibetjenter, men når publikum møtte mannlig politi hevdet hun at det la til rette for en helt annen ”pondus og respekt”. At den kvinnelige politibetjenten opplever det som problematisk at kvinner ikke uttrykker ”pondus og respekt” i like stor grad som mannlig politi, og nedvurderer betydningen av at publikum smiler og blir glade, viser hvordan den kvinnelige politibetjenten i Åbergs studie selv er med på å anerkjenne ”pondus og respekt”. I forhold til politiets gode samhandling med publikum er det problematisk at kvinnelige politibetjenter nedvurderer betydningen av at publikum smiler og blir glade, og at det blir sett på som underordnet og mindreverdige i forhold til det å ha pondus og respekt.

McElhinny (1998) viser i sin studie *I dont smile much anymore: Affect, Gender and Discourse of Pittsburg Police Officers*, at de kvinnelige politibetjentene tilpasset seg politiets væremåte som tøff, mistenksom og distansert ved å ta opp mannlige kollegaers væremåte som tøff og myndig. Mine observasjoner tydet på at politikvinner ikke tok opp i seg disse egenskapene i særlig grad, men dette kan skyldes at jeg i stor grad observerte kvinnelige politistudenter som kanskje ikke hadde rukket å ta til seg dette etter et knapt år ute i politipraksis. Gjennom uformelle samtaler i mitt feltarbeid gav kvinnelig politi også her uttrykk for at publikum smilte til dem når de patruljerte sammen, men disse politikvinnene opplevde dette utelukkende som positivt. De gav uttrykk for at de smilte tilbake til publikum i slike tilfeller. I en patrulje hvor to kvinner kjørte alene, observerte jeg fra baksetet hvordan publikum smilte når vi kjørte forbi. Observasjonene avdekket også at publikum opplevde det som positivt å bli møtt av kvinnelig politi, noe vi vil se eksempler på senere i avhandlingen. Vi har også sett Line uttrykke at hun ikke har de samme fysiske forutsetningene som menn, men at dette ikke opplevdes som særlig problematisk. Politikvinner gav ikke uttrykk for at dette påvirket respekten publikum hadde for dem – tvert imot opplevde de at publikum hadde respekt for dem.

Forskning har påvist at politiets samarbeid med publikum bærer preg av at politiet i større grad ser publikum som mottakere av politiets tjenester enn som aktive samarbeidspartnere (Fielding, 1994). Resultatene i denne avhandlingen tyder på at det å ha en forhandlende tilnærming i stor grad er en tilnærming hvor publikum blir inkludert som aktive

samarbeidspartnere. En slik forhandlende tilnærming lar publikum slippe til i større grad, og politiet investerer som nevnt også mer tid i disse møtene. Selv om en forhandlende tilnærming syntes å være gunstig i møte med publikum, tydet observasjonene også på at en rendyrket forhandlende stil i enkelte tilfeller kunne være problematisk. Ved en anledning observerte jeg at Line (med en mannlig politibetjent i bakgrunnen) brukte 11 minutter og 47 sekunder for å innhente adresse hos en person. ”Jo fordi”, ”skal bare”, ”jeg skal bare vite”, ”jeg bare spør deg hvor du bor”, ”jeg synes det er greit å vite i tilfelle det skjer noe annet galt”, ”jeg bare spør deg, og da synes jeg det er litt merkelig at du ikke ønsker å oppgi det, da” var ord som Line brukte for å innhente disse opplysningene. Dette kan en hevde er lite effektivt politiarbeid da publikum plikter å oppgi navn, fødselsnummer og adresse til politiet når det er tjenestelig grunn til det, noe den mannlige politibetjenten til slutt påpekte overfor personen. Det kan godt være at kunnskapsmangel fra Line sin side ligger til grunn for hennes tilnærming, men observasjonen eksemplifiserer hvordan en rendyrket forhandlende tilnærming også kan være problematisk, ved at politiarbeidet blir unødvendig lite effektivt. En rendyrket forhandlende tilnærming kan være problematisk når trusselvurderinger fordrer beslutsomhet. En rendyrket autoritær tilnærming vil også være problematisk i de aller fleste publikumsmøtene, som ikke fordrer stor autoritetsutøvelse. Dette vil bli drøftet nærmere i kapittel 7.4.

7.2 Å investere tid i publikum

I løpet av feltarbeidet brukte ofte politifolk begrepene ’kort lunte’ og ’lang lunte’ som sentrale begrep for å si noe om politibetjentes ulike tilnærminger til publikum. Dette er uttrykk som synes å handle om tålmodighet i møte med publikum, da disse referer til terskelen for å ta i bruk sterkere midler enn verbal kommunikasjon i møte med publikum. Analyser av det kvalitative datamaterialet tyder på at evnen til å investere tid i publikum ved å vise tålmodighet overfor dem, oppfattes som en viktig egenskap i ordenstjeneste. Dette eksemplifiseres i utdraget fra en samtale med en erfaren mannlig politibetjent:

Jeg har høstet av at jeg har investert tid hos folk før. Utallige ganger. (Engasjert) Utallige ganger. (...) Jeg slåss praktisk talt aldri. Det er ikke for at jeg har noe fysisk autoritet som gjør at folk springer fra meg, det nekter jeg å tro. Og jeg er heller ikke

god til å slåss. Det er ikke det, jeg har aldri tapt et slagsmål, det er ikke det jeg sier. Men det er ikke noe verdiløst. Jeg er ikke skvetten for å ta i folk når det trengs, langt der ifra. Men jeg strekker meg veldig langt for å unngå det. Veldig, veldig langt.

I sitatet over ser vi at den mannlige politibetjenten fremhever betydningen av å investere tid i folk, og viser til hvordan dette for hans del har ført til mindre bruk av fysisk makt. Observasjonene tydet på at det var forholdsvis mange som tok kontakt med politiet for å få hjelp. Når politiet tok seg tid til å forklare var sjansen for konflikter mindre. Når politiet avfeide publikums forespørsel uten å investere tid til publikum, var misnøyen i publikums ansikter påfallende. Det skjedde også flere ganger at publikum opplevde at politiet i alt for liten grad forstod deres frustrasjon, og de endte opp med å bli innbrakt av politiet. Politiet opplevde publikum som ”fulle og kranglete” i disse tilfellene. Publikum fikk da ofte pålegg om å forlate stedet, noe publikum ikke gjorde fordi det var de som i utgangspunktet hadde tatt kontakt med politiet og de fant et slikt pålegg urettmessig. Da var ikke veien til innbringelse lang. Enkelte forstod ikke hvorfor de fikk pålegg om å fjerne seg fra stedet, eller hva konsekvensen av å ikke etterkomme pålegget ville være. Ofte opplyste ikke politiet om dette (Lagestad & Rønning, 2010). Når publikum ble ”vanskelige” overfor politiet, fikk de ofte beskjed om å ikke være vanskelig, om å stå i ro etc. At konsekvensen av å ikke gjøre som politiet sa ville føre til at de ble påsatt håndjern og innbrakt, kom sjelden tydelig frem. Observasjoner og uformelle samtaler tyder på at på samme måte som beruselse synes å øke sannsynligheten for fysisk maktbruk (Lagestad, 2008), er et alkoholpåvirket publikum en faktor som gjør at politibetjenter i mindre grad investerer tid i møte med publikum, slik den mannlige politibetjenten uttrykker det nedenfor:

Det har jo også med at de [et tjenestested] har mer fyll og sånne ting. De har en stor del av utestedene, særlig de utestedene som genererer vold. Og da får du litt kortere lunte vil jeg tro. For du vet jo hvordan det er med fulle folk, de har litt tungt for å høre etter. Så du blir helt sikkert ganske fed up av å gjenta deg selv. Da er det like greit å bare kjøre folk inn.

I uformelle samtaler oppgav politimenn i større grad enn politikvinner holdninger som; ”jeg orker ikke snakke med fylla” eller ”jeg trekker meg unna, det blir bare rør”. Som en mannlig politibetjent uttrykte det:

Du blir lei det der. Gang etter gang, natt også. En eller to gjør det ikke sant, og så kommer nummer 22 og spør om det samme. Det er så mye rare spørsmål, ikke sant. De kan komme hit og stille spørsmål som "Er det mye folk på byen?" (...) snu deg rundt og se, så ser du det selv! (...) Det der blir du veldig fort lei av.

Eller som en mannlig politibetjent uttrykte det *"Du føler at du lever littegrann i en sånn russeavisverden hele tiden, altså. Det er snakk om dritings og pulings og sånn søppelspråk hele tiden. Du får lyst til å stikke litt dypere i noe en gang i blant."* En mannlig politibetjent opplevde det å bruke tid på alle som tok kontakt som problematisk: *"Man må bare være litt kynisk, kanskje, det er så mye... Hvis du skal drive å snakke med hver eneste en som stopper deg her og holder ut hånda, så vil du ha blitt gal selv, tror jeg."*

Det er problematisk at politiet er mindre tilbøyelig til å investere tid i berusede publikummere, da beruselsen i seg selv synes å gjøre publikum i mindre stand til å ta inn over seg hva som skjer. En kan likevel ikke si sikkert at disse episodene ville ha fått et annet utfall om politiet hadde tatt seg tid til å prate mer med publikum. Observasjonene tydet imidlertid på at når politiet investerte lite tid i møte med publikum, virket dette ofte provoserende på publikum. Slike situasjoner hadde en tendens til å ende opp med at situasjonene eskalerte, og publikum "pratet seg inn i arresten" ved å bli oppfattet som oppfarende, irriterte, sinte, lite samarbeidsvillige og vanskelige overfor politiet. Finstad (2000) viser også til episoder hvor politiets tilnærming til publikum var avgjørende for at publikum pratet seg inn i arresten. En kan tenke seg at en del av de observerte situasjonene ikke hadde endt med innbringelse om politiet hadde vist mer tålmodighet.

Analyser av uformelle samtaler, intervjuer, politiets samtaler med publikum og observasjoner tydet på at politikvinner var mer tilbøyelig enn politimenn til å investere tid og ha mer tålmodighet i møte med publikum. Ingelin knyttet dette opp mot kjønn, men også opp mot det å være politistudent:

Det handler mye om forskjellen på kvinner og menn, tror jeg, i politiet. At vi prøver å løse det med å snakke. Og så si sånn: "Ja, jeg skjønner at dette er fælt, men sånn og sånn." Så har det nok litt med at vi er studenter, så toleransegrensen min var litt... jeg kunne tøye det litt lenger. Mens veilederen min var litt sånn "Nei, nå holder det. Vi tar han med inn."

Under intervjuene trakk flere av politistudentene frem utålmodighet som sin dårligste egenskap som politi. En politistudent oppgav egen utålmodighet som det mest utfordrende i utøvelsen av politiarbeidet. Dette styrker tolkningen om at tålmodighet i forhold til å ta seg tid til å prate med publikum er en betydningsfull egenskap i ordenstjeneste. Et annet eksempel på dette var når Ingelin gav uttrykk for at det var viktig å roe ned situasjoner ved

kommunikasjon, og trakk frem en hendelse i praksisåret hun var spesielt fornøyd med hvordan hun løste: *”Det hendte jo i helgene at det var fyllebråk, og hvor jeg ofte kanskje roet situasjonen bare ved å snakke, ha tålmodighet.”* I samme samtale fremhevet Ingelin at *”Man kan ikke være for tålmodig heller.”* Hun trekker dermed inn at hun er bevisst på at det går en grense for hvor lenge politiet kan ta seg tid til å prate med publikum. Feltarbeidet tydet på at evnen til å kunne bryte gjennom for å løse oppdraget dersom ikke det hjelper med verbal kommunikasjon, også er en viktig egenskap i ordenstjeneste (jf. kapittel 7.1). Det synes imidlertid som om politimenn og politikvinner har ulike oppfatninger omkring hvor denne grensen går. En del politikvinner mener at politimenn i så måte kunne vært mer tålmodig i møte med publikum, slik sitatet under eksemplifiserer:

Pål: Basert på dine erfaringer i praksisåret; hvilken betydning tror du det har at du er kvinne – altså i forhold til konfliktløsning?

Line: Tja... Kanskje vi er litt mer rolige i konfliktsituasjoner, ikke så oppfarende.

Pål: Opplevde du det?

Line: Ja, det vil jeg påstå. I visse situasjoner hvor en mannlig betjent bruker veldig kort tid og kunne brukt et minutt lenger kanskje på å diskutere.

I løpet av feltarbeidet kom det klart frem gjennom observasjoner at en av de viktigste egenskapene til politifolk ute i ordenstjeneste, var evnen til å kunne ”jatte med” publikum.¹⁰³ Berusede personer tok ofte kontakt med politiet som stod ute eller satt i patruljebilen for ”å være synlig i gatebildet”. Dette var ifølge politibetjenten for å avverge at det skulle oppstå bråk og slåssing mellom publikum.¹⁰⁴ Mange av samtalene med publikum i disse sammenhengene var tilsynelatende intetsigende samtaler. Her virket tålmodighet og evne til å kunne investere tid i publikum avgjørende. Jeg observerte hvordan publikum gikk fra stedet med et smil om munnen når politifolk tok seg tid til dette, også når politiet etter en stund gav et høflig avslag på hvorfor de ikke hadde tid til å prate mer. Dette ser vi et typisk eksempel på nedenfor, hvor en beruset mann tok kontakt med Ingelin for å slå av en prat:¹⁰⁵

Mann: Kan jeg få spørre hvor gammel du er? Nei, det kan jeg ikke!... (avbrytes).

Ingelin: Da spør jeg jo bare hvor gammel du er og det vil du ikke... (avbrytes).

Mann (kontant): Førti!

---

¹⁰³ Som nevnt fant observasjonene sted på kvelds- og nattetid i helgene i byer. Dette funnet hadde trolig ikke vært like fremtredende på andre tidspunkt og med mindre alkoholpåvirkede personer.

¹⁰⁴ Viktigheten av at politiet skal stå utenfor utesteder og andre steder hvor det er mange folk for å være synlige, trekkes frem av politiet selv.

¹⁰⁵ Samtalen er noe lang, men den presenteres i sin helhet for å eksemplifisere hvordan en typisk ”jatte med” samtale foregår.

Ingelin: *Oj, oj, oj. (Humrer). Da må du gå...*
 Mann: *Det ser ikke sånn ut. Det skal du ikke ha...*
 Ingelin: (Humrer). *Nei, du ser ut som om du er femog... (avbrytes).*
 Mann: *Du ser ut som du er femogfemti? (Humrer).*
 Ingelin: (Humrer). *Ja, ja.*
 Mann: *Ja, har du en tyggis eller?*
 Ingelin: *Nei, jeg har ikke det... (avbrytes)*
 Mann: *Jo du har det, du har det, du vil ikke gi meg det, du. (Pause). Har du en pris snus da?*
 Ingelin: *Snus? Ne-hei (humrer).*
 Mann: *En liten, liten, liten... (avbrytes).*
 Ingelin: *Har ikke det. Du får gå på kiosken og kjøpe deg snus og ... snus og brus holdt jeg på å si... (avbrytes).*
 Mann: *Nei. Har ikke lyst, har ikke lyst.*
 Ingelin: *Nei. Da...*
 Mann: *Da blir det bråk? (Humrer).*
 Ingelin: *Da blir det bråk.*
 Mann: *Er det du som kjører, forresten?*
 Ingelin: *Det er han som kjører.*
 Mann: *Hva... hva er du da?*
 Ingelin: *Sjef... neida.*
 Mann: *Det er du ikke, det vet jeg. (Humrer).*
 Ingelin: *Nei, det er jeg ikke, nei. Hva jeg gjør? Da er jeg sjåfør... (avbrytes).*
 Mann: *Du er... 23 år og... politistudent, du..*
 Ingelin: *Hmm.*
 Mann: *Nå skal du se hvordan vi her... (Humrer).*
 Ingelin: *Gata har det?*
 Mann: *Gata har det. (Humrer).*
 Ingelin: (Humrer). *Ja.*
 Mann: *Å så slemme vi er...*
 Ingelin: *Ja...*
 Mann: *Er det sånn det er?*
 Ingelin: *Ja.*
 Mann: *Ille?*
 Ingelin (humrende): *Det er ganske ille.*
 Mann: *Få en tyggis da? Du har jo det, klart du har det. Alle tyggissene...*
 Ingelin: *Alle i politiet har tyggis?*
 Mann: *Har du ikke sett på Miami vice og... alle har jo tyggis i baklomma, har de ikke?*
 Ingelin: *Jeg ser ikke på sånn.*
 Mann: *Hø... hørte... (avbrytes).*
 Ingelin: *Du må finne deg en kiosk. Ha det godt! (Tar igjen vinduet).*

Jeg observerte også hvordan publikum ofte gikk bort i sinne eller frustrasjon mens de gav uttrykk for at de var misfornøyd med politiet, når politiet ikke tok seg tid til å prate eller ”jatte med”. På dette området utmerket de fleste politistudentene seg ved å være mer

tilbøyelig til å investere tid i møte med publikum, mens en del mannlige politibetjenter syntes å være lite tilbøyelig til en slik investering.

En kvinnelig politibetjent syntes å bruke det ”å jatte med” som en bevisst strategi for å roe ned situasjoner: *”Det er noen ganger at du skjønner at dersom du ikke jatter med her så blir det slåssing. Da gidder jeg ikke [å la meg provosere]. Jeg klarer å smile igjen, bare for å unngå det, liksom.”* I etterkant av feltarbeidet er det betimelig å stille spørsmålstegn ved hvorvidt menn i like stor grad som kvinner klarer ”å jatte med” og smile igjen, for å unngå fysiske konflikter. Mye tydet på at ”å jatte med” egentlig handlet om å ta seg tid til å høre på hva publikum har å si, for på denne måten å roe ned situasjonen. Som en kvinnelig politibetjent sier: *”Det er ofte at folk hisser opp seg selv, og hvis de får snakke fritt glemmer de at de er sinte.”* ”Å la alle få snakke ut, å la begge parter få sagt sitt” for å roe ned situasjonen, var noe flere politifolk trakk frem som viktig. Det er da viktig at politibetjenter har tid til rådighet for å kunne være i stand til å investere tid i møte med publikum. Mange politibetjenter gav på generell basis uttrykk for at de var underbemannet og hadde for få politifolk ute i gata. Observasjonene tydet imidlertid på at når politibetjenter ikke investerte tid i møte med publikum, syntes dette å ha lite å gjøre med tidsfaktoren. Det var mitt inntrykk at politiet hadde tid nok i de fleste publikumsmøtene som ble observert, og politiet gav heller ikke særlig uttrykk at de ikke hadde tid til å snakke med publikum. Hvor mye tid den enkelte politibetjent ønsket å bruke på publikum, syntes å være mer avgjørende.

Dersom en ser nærmere på påstanden om at lite tid til rådighet er avgjørende, kan en argumentere for at i det lange løp vil det lønne seg for politiet å investere tid i møte med publikum. Å investere lite tid i møte med publikum syntes å føre til økt tilbøyelighet for at situasjoner fører til en innbringelse av den enkelte. En innbringelse er ofte tidkrevende da en må kjøre vedkommende til politistasjonen, visitere, ta hånd om personlige gjenstander, låse inn verdigjenstander, telle opp og registrere penger, strippe den enkelte, føre vedkommende inn på cella, og kjøre ut igjen. Av den grunn kan valget om å ikke investere tid føre til at politiet ble nødt til å bruke mer tid enn nødvendig på publikumsmøtet, med de uheldige konsekvenser dette har for den enkelte publikummer. Dette kan en hevde er både dårlig og lite effektivt politiarbeid. Dahl og Myhrer (2009) skriver at det er et markant trekk ved politiet at den løsning som fremstår som raskest og enklest blir foretrukket, selv om det ut fra situasjonens art og alvor var mulig å tenke seg andre og mindre inngripende

løsninger. Dahl og Myhrer peker på at viljen til å ta tiden til hjelp for å roe ned situasjonen eller utforske andre lempeligere handlingsalternativer i mange tilfeller var svak hos politibetjentene. Dette gjaldt også i de situasjonene hvor det var tid til og anledning til å treffe andre valg. Dahl og Myhrer berører her betydningen av å investere tid i møte med publikum, samtidig som de underbygger mine observasjoner om at politiet har tid og anledning til å investere tid i møte med publikum.

Stortingsmelding nr 42 (2004–2005) fremhever betydningen av at politiet kommuniserer godt med publikum. Politiets samspill med publikum må innebære reell kommunikasjon, hvor politiet både har en lyttende og informerende rolle. Stortingsmeldingen påpeker også at politiet må anerkjenne behovet for og se nytteverdien av en god dialog med publikum. Også Terrill (2003) påpeker at tålmodighet er en viktig egenskap i møte med publikum. Han peker i sin studie på at møter med publikum som begynte med umiddelbar bruk av verbal eller fysisk makt, resulterte i mer maktbruk fra publikum. Da politibetjentene startet sitt møte med publikum med virkemidler knyttet til å investere tid i møte med publikum (lytte, spørre og søke informasjon), førte denne strategien til mindre bruk av fysisk makt. En av Wathnes (1996) kvinnelige politibetjenter var inne på betydningen av å være tålmodig i møte med publikum, og at dette førte til at oppdragene ble løst på en mykere måte. Tidlig politiforskning påviste at de mest vellykkede møtene med publikum ble kjennetegnet ved at politiet var serviceinnstilt og deltakende i forhold til problemet publikum opplevde å ha (Banton, 1964; McIver & Parks, 1983), noe som indirekte krever tålmodighet i møtet med publikum.

Det kan synes som om tilliten til politiet svekkes når publikum tar kontakt med politiet, men ikke blir hørt (Egge, Ganapathy & Runhovde, 2008). Braithwaite (1998) viser til at i de situasjonene hvor politibetjentene var støttende og aksepterende i møte med publikum, i minst grad førte til konflikter. McCluskey (2003) påviste at når politiet diskuterte tålmodig med publikum, var publikum betydelig mer tilbøyelig til å samarbeide med politiet. I denne sammenheng synes det å være viktig at politiet er villige til å lytte, og at de overveier publikums ønsker. Lauritz (2009) identifiserer i sin studie fem kjennetegn på en bra politibetjent. Et av disse kjennetegnene er å være sosial. Lauritz påviste at betydningen av sosial kompetanse kom tydelig frem i mange samtaler med politibetjenter. Ifølge Lauritz stiller politirollen krav til en sosial kompetanse for å kunne forholde seg til publikum, og å kunne møte publikum på en mest mulig lempelig måte. Å ha tålmodighet,

lyst og evne til å snakke med publikum synes her å være sterkt knyttet til sosial kompetanse slik Lauritz ser det. Holgersson og Knutsson (2008) fremhever at politibetjenter gjennomgår en kontinuerlig utvikling som kan være positiv eller negativ. Et tegn på det siste kan være når motivasjonen begynner å minke, og de ikke lenger utfører god nok arbeidsprestasjon på alle områder. Å ”ikke orke å prate med fylla” slik en del mannlige politibetjenter uttrykker i uformelle samtaler, kan være et eksempel på dette.

Aas (2009) viste i sin studie til en politimann som ikke så noe poeng i å legge seg på en tidkrevende forhandlingslinje når mannen foran ham var ”så liten”. Aas fremhever videre at ”[h]vor mange advarsler politiet gir, er først og fremst avhengig av mistenktes størrelse og fysiske styrke, hvor mange politifolk som er tilgjengelig, samt tidsaspektet” (Aas, 2009, s. 140). I mitt feltarbeid trakk også politibetjenter frem at når de jobbet ute i distriktet, var de i større grad tvunget til å ha en verbal tilnærming fordi de var fysisk underlegne. Dette synes å være i overensstemmelse med Aas sine funn når det gjelder tilgjengelighet på politifolk. Mine resultater skiller seg imidlertid fra Aas når det gjelder betydningen av tidsaspektet. Som nevnt tydet mine observasjoner på at dette ikke var en avgjørende faktor for hvor mange advarsler som ble gitt til publikum, da det virket å være nok tid til rådighet i de fleste publikumsmøtene. Mine funn fra observasjoner og uformelle samtaler indikerer at det først og fremst var personlige egenskaper som påvirket hvor mye tid den enkelte politimann eller kvinne investerte i møte med publikum. Resultatene tyder på at politifolks ulike tilbøyeligheter til å investere tid i møte med publikum først og fremst gav utslag i hvor mange advarsler det ble gitt, men strukturelle faktorer spilte også inn. Det vil alltid være et samspill mellom individuelle og strukturelle faktorer, hvor konteksten spiller inn.

Hva sier regelverket som styrer politiets fremferd om det å investere tid i møte med publikum? Politiloven § 6 og politiinstruksen § 12-1 er de bestemmelsene som i størst grad synes å berøre politiets fremferd i forhold til det å investere tid i møte med publikum. Politilovens § 6 sier blant annet at ”Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt.” Her kan en tolke at svakere midler kan forstås som verbal kommunikasjon, og at det implisitt i denne lovhjemmelen ligger at politiet har plikt til å investere tid i møte med publikum. Dersom politiet ikke investerer tid i møte med publikum, kan en vanskelig hevde at ”slike forgjeves har vært forsøkt”. Politiinstruksen § 12-1 fremhever at: ”Politiet plikter å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt

tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette. Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en positiv og tillitsfull holdning til politiet.” En kan tolke instruksene dit hen at politiet plikter å investere tid i møte med publikum. Her er det imidlertid opp til den enkelte selv å vurdere hva som ligger i ”så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette”. Dette vil bli ytterligere drøftet i kapittel 8.6.

7.3 Å utvise ydmykhet, respekt og høflighet

I løpet av feltarbeidet fortalte en erfaren mannlig politibetjent om sine møter med publikum, og han kom inn på hvordan han tilnærmet seg publikum for å ikke skape konflikter. Han fremhevet at: *”Det gjelder å øse av respekten. Ta frem hånda, møte dem med respekt.”* Observasjonene viste at i de fleste møtene med publikum, så opptrådte politiet med ydmykhet, respekt og høflighet, noe publikum tydelig satte pris på.¹⁰⁶ Det var imidlertid noen møter med publikum hvor disse egenskapene i liten grad var til stede. I disse tilfellene opplevde publikum dette svært negativt. Datamaterialet indikerer at politikvinner er mer tilbøyelig enn politimenn til å utvise ydmykhet, respekt og høflighet i møte med publikum i ordenstjeneste. I sitatet under gir Line et eksempel på en tilnærming til potensielle lovbrøttere, som bunner i respekt, ydmykhet og høflighet:

Jeg vil gjerne prate med folk, og jeg kan sitte og prate med fanger bak i biler, for eksempel. Det synes jeg er helt greit, å ha en hyggelig samtale med dem. Du får vite så mye om personen, hvorfor de gjør som de gjør og hva som er årsaken til at de gjør som de gjør. De er jo som regel hyggelige folk selv om de er narkomane eller kriminelle. Nesten uansett hva de har gjort, så forstår de jo hva de har gjort og at det ikke er bra. Ja, de er veldig villige til å snakke med deg, så lenge du er hyggelig med dem.

Ordenstjeneste handler om løse oppdrag hvor publikum av ulike årsaker er involvert. Når Ingelin under intervjuene blir spurt om å trekke frem en situasjon hvor hun var mest fornøyd med egen innsats, svarer hun: *”Når du føler at du har løst det på en god måte. Og en ting er en god måte for min del, men også for de involverte sin del. Det er vel kanskje*

---

¹⁰⁶ De tre begrepene ’ydmykhet’, ’respekt’ og ’høflighet’ er så nært knyttet opp til hverandre at de her blir samlet i en kategori.

det som er det beste.” Ingelin trekker frem at av og til må det benyttes fysisk makt overfor personer, men at *”(...) da må man jo prøve å gjøre det på en best mulig måte, både for meg og for han.*” Når Line snakker om å være god i arrestasjonsteknikk, fremhever hun følgende: *”Det handler jo også om at hvis man er flink til det, så klarer man å gjøre en pågripelse, for eksempel, mye mer skånsomt, da, enn hva man ville gjort hvis man ikke kan det.*” En slik holdning fremstår som et godt utgangspunkt for å utvise ydmykhet, respekt og høflighet overfor publikum, og kom i mindre grad til uttrykk blant mannlige politistudenter under intervjuene.

Under observasjonene skilte mannlige politibetjenter seg ut ved å være mindre tilbøyelig til å utvise ydmykhet, respekt og høflighet, noe følgende gjengivelse fra feltnotater og lydopptak eksemplifiserer:

Under en patrulje utenfor et utested traff Høyer og en mannlige politibetjent en mann i førtiårene med etnisk minoritetsbakgrunn. Mannen henvendte seg til politiet fordi han opplevde å ha blitt ufortjent kastet ut av et utested. Høyer hadde imidlertid liten forståelse for mannens argumenter, og ba han dra hjem. Da mannen opplevde det som urettmessig at han måtte gå, begynte han å spørre hvorfor, tydelig opprørt. Høyer gav mannen pålegg om å fjerne seg uten å ta seg tid til å høre særlig på hva mannen sa, mens mannen forsøkte å legge frem det han opplevde som en urettferdig behandling fra utestedets side. En mannlige politibetjent kom til og satte håndjern på mannen. Mannen ble ført inn i maja hvor han begynte å gråte. Under inkvireringen spurte mannen gjentatte ganger gråtende hvorfor han ble tatt inn, og gav uttrykk for at dette var veldig urettferdig. Etter en stund ble den mannlige politibetjenten tydeligvis lei av å høre på mannen, og ropte ut med høy og irritert stemme: *”Du er en voksen mann. Nå må du slutte å stå der å sippe som småunger. Nå må du oppføre deg ordentlig. Du kan ikke stå der og grine.*” Personen fortsatte imidlertid gråtkvalt å spørre hvorfor han var tatt inn av politiet. Til slutt synes tålmodigheten til den mannlige politibetjenten å være over. Han tok tak i mannens nakke, og presset mannen over inkvireringsbøyla med makt slik at han ble hengende i luften, med magen presset mot bøyla. Den mannlige politibetjenten sa høyt og sint mens han holdt grep i personens nakke: *”Nå må du ta deg lille grann sammen! Hører du det! Nå er vi lei av å høre på dritten fra deg. Nå må du skjerpe deg!”* Senere i samtalen sier den mannlige politibetjenten til mannen: *”Jeg pleier å ha med mer normale og ordentlige folk enn det du er, vet du”.*

Det er tydelig at atferden til den mannlige politibetjenten i liten grad utviser ydmykhet, respekt og høflighet overfor mannen.

I samtalen gjengitt nedenfor ser vi et annet eksempel på et publikumsmøte hvor politiet har et stort handlingsrom, og en kan se for seg at politiet med fordel kunne vært høfligere og mer ydmyk. Opptakten var at en patrulje kjørte etter en bil som manglet baklys, og blinket med lysene for å få bilen til å stoppe. Den kvinnelige føreren reagerte imidlertid ikke. Patruljen satte på blålys, og da stoppet kvinnen. Av det videre hendelsesforløpet fremgikk det at kvinnen tydeligvis ikke hadde forstått at det var henne politiet skulle stoppe. Den påfølgende samtalen kan tyde på at patruljen først og fremst hadde til hensikt å gi kvinnen en skjennepreken, til tross for at hun umiddelbart la seg helt flat:

Kvinne: *Jeg så at dere kjørte bak, men jeg registrerte det ikke.*

Høyer (streng stemme): *Joda, men vi blinket på deg og så hadde vi blålysene her, og da er det en ting å gjøre, og det er å kjøre til side og stoppe.*

Kvinne: *Nei, altså jeg så dere kom bak, men jeg trodde ikke det var meg dere skulle stoppe, for å være helt ærlig.*

Høyer (kort): *Har du med deg førerkort?*

Kvinne: *Du skjønner at jeg tror jeg skiftet jakke også, så jeg har glemt førerkortet mitt. Men, kunne jeg ringt etter mannen min og bare bedt han kommet opp med det?*

Høyer: *Få se annen legitimasjon, så skal jeg sjekke ut det.*

Kvinne: *Ja, ja. Så... hvis ikke så, for jeg hadde en tykkere jakke i sted, skjønner du. Skulle tro det var noe kjempegalt, men jeg... (flirer høyt og nervøst).*

Ved å uttrykke ”skulle tro det var noe kjempegalt” gav kvinnen uttrykk for at hun opplevde politiets reaksjon som overdreven. Hun visste da heller ikke grunnen til at politiet hadde stoppet henne. Det fikk hun vite først i slutten av samtalen. Til tross for at kvinnen hadde forklart seg, og på en måte beklaget dette, fortsatte politiet å være moraliserende overfor kvinnen, noe den videre samtalen viser:

Mannlig politibetjent: *Du må stanse umiddelbart (...) Det bruker man kanskje ett eller to sekunder på.*

Kvinne: *Nå trodde jeg liksom ikke det var... (avbrytes).*

Mannlig politibetjent: *I den hastigheten du har, så kanskje du bruker en eller to meter på å stoppe.*

Kvinne: *Jeg trodde liksom dere stod der... (avbrytes).*

Mannlig politibetjent: *Så slipper du å bli satt ut av drift ved at vi bare kjører inn i deg, stanser deg på den måten der... (avbrytes).*

Kvinne: *Nei, det var ikke meningen i det hele tatt.*

Høyer: *Hva var egentlig meningen?*

Mannlig politibetjent: *For øvrig så har du ikke baklys, det var derfor vi skulle stanse deg.*

Kvinne: *Har jeg ikke baklys?*

Mannlig politibetjent: *Nei, det er helt mørkt bak der. Så da er det et eller annet galt. Du hadde lys foran men ikke noe bak... (avbrytes).*

Kvinne: *Og jeg som nettopp har fått den EU-godkjent...*

Det er forholdsvis drastisk at politiet i samtalen over viser til at de kunne stanset henne ”ved å kjøre inn i henne”, og det indikerer en tydelig markering av makt og autoritet.

Særlig i lys av begrunnelsen den mannlige politibetjenten gir i etterkant av hendelsen:

Sånn som hun damen i stad, hun med bilen, da. Hun kjeftet vi vel litt opp, ikke sant. Etterpå så forteller vi om lysene, og da er tonen en helt annen. For å si det sånn, kommer en bort til meg og sier din jævla dust, så kan en jo pågripe han for det da. Så pleier jeg å si din jævla dust tilbake, og så er vi skuls, og så kanskje han gir seg.

Observasjoner, uformelle samtaler og intervjuer indikerer at mannlig politi i større grad enn kvinnelig politi har en konfronterende tilnærming. For eksempel fortalte Ole om en erfaring med en kvinnelig politibetjent som ”(...) virket litt laid-back og litt sånn mer på bølgelengde med de fleste og pratet litt og jaja, og mer den stilen der. Mens veilederen min som var en mann – det kan hende at han var litt mer konfronterende noen ganger.” Det er ikke politiets oppgave å irettesette og straffe publikum verbalt. Feltarbeidet viste imidlertid at særlig mannlige politibetjenter kunne være tilbøyelige til dette, slik sitatet under eksemplifiserer. Forut for samtalen under, hadde en ung mann vært i klammeri med en ung kvinne:

Mannlig politibetjent (anklagende): *Hva slags oppførsel er dette her?*

Ung mann (spak): *Nei, det ble.... (avbrytes).*

Mannlig politibetjent: *Det var forferdelig dumt!*

Ung mann (resignert): *Ja.*

Mannlig politibetjent: *Du dreit deg ordentlig ut!*

Ung mann: *Ja, jeg gjorde det.*

Mannlig politibetjent: *Sånn tolererer vi ikke!*

Under feltarbeidet uttalte en mannlig politibetjent følgende: ”Mange i politiet er for snille. En må ikke være for mye kamerat med kjeltringene ute på byen. Det sender feil signaler til lovlydige borgere.” En slik uttalelse åpner ikke akkurat opp for en ydmyk, høflig og respektfull tilnærming til publikum. Ved et annet tilfelle ble patruljen sendt til et utested for å ta seg av en person som ifølge meldingen hadde vært overstadig beruset, og dermed hadde blitt kastet ut. Når patruljen kom frem satt personen og sov på en benk. Den mannlige politibetjenten valgte å sette håndjern på den sovende personen ”for å være på den sikre siden”, som han uttrykte det. En kan vanskelig hevde at en slik tilnærming

ivaretar respekten overfor personen som hadde sovnet på benken. Å våkne opp med håndjern på, vil være ubehagelig for de fleste.

Utdrag fra en annen samtale med en mannlig politibetjent gir også et eksempel på manglende høflighet, respekt og ydmykhet:

For å si det sånn, jeg er av den typen som heller legger folk i bakken litt for tidlig enn litt for sent altså. (...) Det gjør jeg. Altså, det er jo helt skånsomt det. Det er jo veldig skånsomt det når det er folk du skal ha med deg inn, og du aner at kan bli krangling, da. Legg dem i bakken, på med håndjern, og så har du kontroll.

Politibetjentene i de to eksemplene over synes å ha en tilnærming til politiarbeid som setter egen sikkerhet og eget velbefinnende fremfor publikums sikkerhet og velbefinnende. Selv om politibetjentene over opplever at deres tilnærming er best for alle parter, tyder eksemplene ikke bare på en lite respektfull, høflig og ydmyk tilnærming til publikum, men også lite evne til å investere tid i møte med publikum. Også politistudenter fortalte om erfaringer med å jobbe med politibetjenter hvor møtet med publikum i liten grad var tuftet på ydmykhet, respekt og høflighet. Disse historiene handlet nesten utelukkende om fremferden til mannlige politibetjenter. Selv om forutsetningen for oppdraget var omtrent like i mange tilfeller, viste observasjonene at utfallet kunne variere fra at publikum gikk smilende hjem til at de satt gråtende i arresten. Dette syntes å være et resultat av at politifolk sine ulike tilnærminger til publikum virket fremmede eller hemmende for kommunikasjonen og en eventuell konflikt.¹⁰⁷ Sitatet under er hentet fra en opplevelse en politistudent hadde som underbygger disse tolkningene:

Det var en ganske enkel melding om en kar som var gått inn i en blokk og lagt seg til å sove inne foran inngangen til en leilighet, og det var ikke noe mer meldingen gikk på, men de ville ha han ut derfra. Og så kom jeg og makker dit, og så går jeg litt bak og makker først (...) Og makker vred han litt i øret og da kviknet han til og ble veldig forskrekket, og var litt sånn halvaggressiv. Da var makker veldig brutal og frekk og veldig nedlatende (...) Kommunikasjonen kunne vært helt rolig, for han hadde jo ikke gjort noe galt, egentlig. Og da var han fyren veldig hissig på makker, da, og ville ta makker. Det var like før han føk i ansiktet på han. Og da gikk jeg bare mellom og forklarte med helt rolig stemme at "Vi har fått vite at du ligger her og sover og vi må bare finne ut hva det er som er på ferde her. Så hvis vi bare kan roe oss litt ned", og

¹⁰⁷ I et kritisk lys er det grunn til å fremheve at politiarbeid er kontekstuel, og at situasjonene og forutsetningene aldri er de samme fra gang til gang. Det kan også godt være slik som en del politifolk hevder, at enkelte publikummere nyter det ikke å snakke til, og situasjonen kan ende opp med innbringelse og i verste fall fysisk maktbruk, selv om en har en god verbal tilnærming. Dette ekskluderer imidlertid ikke at verbal kommunikasjon skal forsøkes i det lengste, i tråd med hjemmelsgrunnlaget i politilovens § 6.

så roet han seg helt ned, og det førte aldri til noen ting (...) Men hvis makker hadde fått fortsette, så hadde det blitt vold mot diverse.

I samtalen over kommer det tydelig frem hvordan to ulike tilnærminger til en og samme person fører til ulik konfliktnivå. Vi ser at å tilnærme seg mannen med høflighet og ydmykhet slik politistudenten gjorde, førte til at personen roet seg ned. Å være frekk og nedlatende slik den mannlige politibetjenten var, førte til at situasjonen eskalerte. De neste to eksemplene fra feltnotatene viser hvordan en lite respektfull tilnærming fører til at publikum opplever et mer frustrerende møte med politiet enn nødvendig:

En ble en voksen mann innbrakt i fyllearesten av en mannlig politibetjent og Høyer. Da den mannlige politibetjenten sjekket personalia under inkvireringen, viste det seg at mannen var en gammel klassekamerat av den mannlige politibetjenten. De snakket litt om gamle dager og kjenninger fra den gang de to gikk i samme klasse, og mannen så ut til å bli bedre til sinns av denne hyggelige praten. Da mannen skulle føres inn i cella, sa den mannlige politibetjenten høylydt til Høyer: *"Lemp han inn."* Personen ble opprørt, oppfarende og sint over språkbruken, og stemningen sank betraktelig idet han blir ført inn i cella.

I etterkant sier den mannlige politibetjenten: *"Den siste der var noe unødvendig"*, og det er lett å være enig i hans vurdering.

Ved et tilfelle ble en mann med etnisk minoritetsbakgrunn blir anklaget for urinerer på offentlig sted. En mannlig politibetjent i sivil ser at det er en våt flekk ved siden av mannen som står på en trapp utenfor et utested, og konfronterer mannen med dette. Mannen nekter for at han har noe med dette å gjøre, noe den mannlige politibetjenten uttrykker at han ikke tror på. Mannen fortsetter å si at det ikke var han, og argumenterer for hvorfor. Den mannlige politibetjenten sier *"Hold kjeft"*, til personen, og *"Du snakker piss."* Mannen hisser seg tydelig opp over denne språkbruken, og sier at politibetjenten ikke kan bruke slikt språk mot han. Situasjonen eskaleres, og personen blir innbrakt i arresten hvor han må tilbringe natten.

I en uformell samtale uttrykte en mannlig politibetjent følgende: *"Vi bruker mye tid for å lære utlendinger lydighetsprinsippet. Det er viktig at de ikke motarbeider oss. De har ikke med seg den naturlige lydigheten mot politiet som norske har fått inn med morsmelka."*

Etter å ha observert politiet ute på gata kan en til en viss grad forstå hvorfor politibetjenten trekker frem dette, da det synes som om en del personer med etnisk minoritetsbakgrunn i mindre grad enn andre synes å respektere politiets avgjørelser. En kan argumentere for at i et overordnet perspektiv er det en politirelatert oppgave å oppdra publikum

(Stortingsmelding nr 42 (2004–2005)), men som vi har sett eksempler på er det lett for at denne oppdragelsen kan virke fordømmende og provoserende på publikum. Det er imidlertid ikke politiets oppgave å straffe publikum, slik vi så det ved eksemplet hvor personen ble presset over inkvireringsbøyla. Å oppdra og straffe publikum på den måten vi har sett eksempler på ovenfor, bryter med det å ha en ydmyk, respektfull og høflig tilnærming til publikum.

En mannlig politibetjent trakk frem det positive ved at de hadde kort vei til arresten, slik at de hadde mulighet til å innbringe frekke personer. Han fremhevet at dette gjorde det mulig å *”jobbe som skikkelig politi skal gjøre. Take no crap”*, noe som i dette tilfellet betydde å ha en lav terskel for hvor mye det skulle til av provokasjon fra publikums side før publikum ble innbrakt av politiet.¹⁰⁸ Enkelte politistudenter gav uttrykk for at bruken av fysisk makt under pågripelser kunne være unødvendig hard, og at dette skyldtes at de mannlige politibetjentene med dette hadde til hensikt å oppdra/straffe den pågrepne. Når Høyser ble spurt om det var hendelser han burde ha løst annerledes ute i praksisåret, trakk han frem følgende:

Høyser: (...) *En som jeg fikk beskjed om å holde litt hardt. (...) Altså, jeg var ikke voldelig eller noe sånt noe, men sånn i ettertid når jeg tenker på det, når vi var ferdig med stresset og alt det der, så var det ikke noen grunn til å sitte på han.*

Pål: *Så du var uenig i avgjørelsen til en av de andre politibetjentene?*

Høyser: *Ja. Der og da tok jeg den ordren, holdt jeg på å si, men sånn i ettertid, så – for han sa at det var tungt å puste når man ligger på magen. Og en ting var hva de hadde gjort før den situasjonen, det er greit nok, men han var i for seg ikke noen trussel lenger der og da. Så han ville jeg nok ha satt opp i sittende stilling eller lagt i hvert fall på sideleie, som vi har lært (...).*

Pål: *Fikk du beskjed om at han her skal ikke opp, han her skal du ligge på?*

Høyser: *Ja (...) De hadde jo ikke vært snille gutter, da. De hadde jo ikke det.*

Under et intervju fremhevet Høyser at han ikke ønsket at publikum skulle oppfatte han som provoserende, og begrunnet det med: *”Det er veldig irriterende med folk som har makt som politi og som misbruker den. For man har ganske mye makt som politi. Overraskende mye makt.”* Stortingsmelding nr 42 (2004–2005) viser til at dersom publikum skal bli tilfreds med politiet, er det avgjørende at publikum blir møtt med høflighet og respekt. Avhandlingen har ved hjelp av eksempler og sitater vist at ikke alle politibetjenter er like høflige, med de uheldige konsekvenser dette synes å ha for publikum. Også andre studier

---

¹⁰⁸ Dette er nært knyttet opp mot nulltoleransestrategier (Gundhus, 2009b).

synes å støtte opp om at ydmykhet, respekt og høflighet er viktige egenskaper i møte med publikum. Finstad (2009) hevder at mange klager på politiets opptreden kunne vært unngått ved bruk av større høflighet fra politiets side. En informant i Lauritz (2009) sin studie trakk frem at det som kjennetegnet bra politibetjenter, var å lykkes med å være profesjonell med en ydmyk tone overfor publikum; at man ikke så på publikum som noen man konkurrerte mot, men forsøkte å forstå andre menneskers følelser. Rønneberg (2009) viser i sin doktorgradsavhandling om politiets samtaler med publikum over vakttelefonen, at politiet i de aller fleste tilfellene er høflige i møte med publikum. Når politiet imidlertid ser publikum som en potensiell motstander, da forsvinner høfligheten fra politiets side. Hun viser videre at mulige konflikter mellom politi og publikum ikke bare handler om hva politiet sier og gjør, men like mye om hvordan det sies og gjøres. Av den grunn kan et høflig og respektfullt språk både bygge relasjoner og forhindre misstemning og konflikt – ikke minst ved avslag. For å motvirke skjevheten i maktbalansen mellom politi og publikum, fremhever Rønneberg at høflighetsmekanismer fra politiets side er viktige. Høflighet signaliserer vilje til å ta hensyn til andres følelser og behov for anerkjennelse og respekt, samtidig som det signaliserer likeverd. På denne måten etableres en relasjon som åpner for samarbeid om en felles forståelse av situasjonen. Måten språket brukes på kan på denne måten få betydning for i hvilken grad det skapes nærhet og fellesskapsfølelse eller avstand og mulig konflikt. Rønneberg viser blant annet til et tilfelle hvor politivakta i liten grad utøver høflighet, og hvor situasjonen eskaleres på grunnlag av dette. I så måte er det grunn til å påpeke at det synes som om mer står på spill for både politiet og publikum i personlige møter ute i det offentlige rom.

Bradford, Jackson og Stanko (2009) hevder at politiets kontakt med publikum er viktig fordi det etterlater seg et inntrykk. Å behandle publikum med verdighet og respekt og å møte publikum på en god måte er vesentlig for at publikum skal få et positivt bilde av politiet (Tyler & Huo, 2002). McCluskey (2003) fant at når observasjoner viste at publikum ble møtt med respekt fra politiet, var sjansen to ganger større for at publikum overholdt politiets ordre. På samme måte var det slik at når publikum ble behandlet med lite respekt fra politiet, var sjansen to ganger større for at publikum ville motsette seg politiets ordrer. Ifølge Dahl og Myrer (2009) er de viktigste egenskapene for at konflikter ikke skal eskalere, at politiet evner å bruke uttrykkene ”takk” og ”beklager”. Å utvise ydmykhet, respekt og høflighet ligger tett opp mot uttrykkene ”takk” og ”beklager”, og i så måte er mine funn helt i tråd med Dahl og Myrers resultater.

Ut fra observasjonene kunne det synes som om tilbøyeligheten til å utvise respekt, ydmykhet og høflighet var større blant politistudentene enn politibetjentene. Funnene peker på at noe av ydmykheten overfor publikum og politiarbeid kan forsvinne over tid hos den enkelte politibetjent. Reiner (2000a) viser da også til at det i politiets yrkeskultur utvikles kynisme over tid. Praksisveilederne fremsto som forholdsvis unge og med forholdsvis få år med erfaring. Da praksisveiledernes lave alder og få år med erfaring ble diskutert med en del politibetjenter på piketten, uttrykte de at ”det kanskje var like greit”. Dahl og Myhrer (2009) viste også til en viss bekymring knyttet til forholdsvis lav alder og kort tjenestetid hos praksisveilederne som skulle veilede politistudentene ute i praksisåret, men de konkluderte med at: ”Det var i møter med praksisveiledere med høy gjennomsnittsalder og lang tjenestetid de møtte veiledere med de mest firkantede holdninger og minst vilje og evne til etisk refleksjon overfor egen tjenesteutøvelse” (Dahl & Myhrer 2009, s. 19). Det er imidlertid viktig å påpeke at feltarbeidet indikerte at mange erfarne politibetjenter hadde en meget ydmyk tilnærming til publikum, noe sitatet i avhandlingen fra en erfaren politibetjent om ”å øse av respekten” vitner om.

Dersom en ser nærmere på det regelverk som berører ydmykhet, respekt og høflighet, synes politiinstruksen § 5-2 å være nærliggende å trekke inn. Her heter det blant annet at: ”Under tjenesteutførelsen er det ikke tillatt å bruke sårende eller andre upassende uttrykk. Likeså er alle slags skjellsord forbudt. En politimann skal opptre høflig mot enhver.” Resultatene tyder dermed på at det er en del mannlige politibetjenter som synes å bryte politiinstruksen på disse punktene.

7.4 Å gå høyt eller lavt ut

En erfaren politibetjent pekte på at politiets fremferd i møte med publikum er avgjørende for utfallet:

Mannlig politibetjent: *Du høster som du sår er det noe som heter i sånn generell folkeskikk, og det er det vel ingen som beviser mer enn oss politifolk. Så vil du krangle, vil du slåss, så er det ikke noe problem, altså.*

Pål: *Nei, og det handler om hvor høyt du går ut, er det det du tenker?*

Mannlig politibetjent (entusiastisk og engasjert): *Selvfølgelig! Selvfølgelig!*

Å gå høyt ut er like nært relatert til det å være autoritær, som det er fjernt fra å være forhandlende i møte med publikum. Analyser av uformelle samtaler, intervjuer og observasjonsnotater tyder på at det å gå høyt ut i møte med publikum, øker konfliktnivået. I samtalen under gir en mannlig politibetjent en nærmere beskrivelse av viktigheten av å gå lavt ut:

Det er sjelden at jeg har vært borti mye krangling, jeg. Det tror jeg har mye med hvordan en oppfører seg selv, da. (...) du kommer langt med kommunikasjon (...). Ofte så lønner det seg kanskje å legge lista litt lavere, da. Jeg har lyktes ofte med det jeg, da, og jeg bruker å gjøre det. Jeg tenker at jeg ville løst det som: "Hvordan hadde jeg villet at politiet skulle gjort det her?" (...) Det meste løser du med kommunikasjon.

Også politistudenter fremhevet viktigheten av å ikke "gå for høyt ut". Ole viste til at: *"En ser jo på de som har jobbet litt, at dersom de går inn med kommunikasjon så kommer de jo langt med det. Det smeller fort dersom du går inn litt "eplekjekk"."* En del politistudenter snakket varmt om de politibetjentene de opplevde ikke gikk høyt ut, men som løste situasjonene ved å prate behagelig med publikum. Ole pekte på hvordan ulike politibetjenter løste oppdrag ulikt. Han viste til at når politibetjenter *"snakker litt behagelig til de som er vanskelig, så pleier det å løse seg mye bedre enn når han yngre, store, sterke kommer og "Hør her nå!"* Ole fremhevet at situasjonen kunne løse seg da også, men at det blir en *"annen hissigere stemning da, og en mer uvillig oppløsning av situasjonen"*, som han uttrykker det. Ole pekte på at det handler om klokskap i møte med publikum:

Jeg hadde jo en veileder som ikke var veldig gammel, men han var likevel av den kloke typen, da. En veldig behagelig person å være rundt. Han løste opp situasjonene hele tiden ved bare å prate, å være den kompisen på en måte. I den grad det går an å være kompis i situasjoner, så løste man opp situasjonen på den måten.

”Å være kompis” slik Ole snakker om, bryter med forståelsen en del mannlige politibetjenter har om politiarbeid som ”å gå ut i krigen”. I et kritisk lys kan en hevde at i krig er ”motparten” fiender, og det å være kompis med motparten hører ikke hjemme når en er ute i krigen. ”Å gå ut i krigen” er imidlertid et uttrykk som bryter med hva politiarbeid synes å handle om. Dette fremhever også en mannlige politibetjent i følgende utdrag fra en samtale:

Hverdagen er jo ikke problematisk! (...) Det er jo ikke krig, for faen. Jeg har en kompis som går mer eller mindre inn og ut av SEFO-saker hele tida. Og jeg blir jo matt når jeg sitter og hører på han snakker om at han har vært på teppet til stasjonssjefen for ørtende gang. Og snakker om at: "Fy faen, det er jeg som er i krigen. Du sitter med beina på bordet", sier han. Altså, jeg tror jo min gode venn blir tvangsinnlagt før han blir pensjonert (...). Det er jo ikke krig i gatene, for faen. Det er jo ikke det.

Under feltarbeidet fikk patruljen jeg observerte melding om at noen ungdommer hadde truet en av vaktene på en bussterminal like ved, og deretter løpt fra stedet. Patruljen innhentet personene, og stoppet dem. Ole trakk to ungdommer til siden. De var opprørte og sinte over vaktens oppførsel, som blant annet hadde kalt den ene ungdommen en idiot. Ole ba han om å bli stående i ro. Den ene ungdommen prøvde å presse seg bort til vaktene for å argumentere for sin sak, men Ole fikk han tilbake ved å dra i armen hans. En mannlige politibetjent fra en annen patrulje kom til, og gikk resolutt bort til ungdommen som Ole snakket med. Med krass og høy stemme ropte han til ungdommen: ”Sett deg ned!” Den mannlige politibetjenten hadde en aggressiv og offensiv fremtoning. Når ikke ungdommen adlød med en gang, satte den mannlige politibetjenten (som for øvrig var betydelig høyere enn ungdommen) fotsålen i låret på ungdommen, og presset han ned mens han ropte: ”Sett deg ned!”

Uformelle samtaler, intervjuer og observasjoner indikerer at politikvinner i mindre grad enn politimenn er tilbøyelig til å gå høyt ut. Dette kan som nevnt skyldes at kvinner er bevisst sine fysiske begrensinger, og i større grad streber etter å roe ned situasjonen. Mange politifolk forstår det i hvert fall slik, noe en mannlige politibetjent setter ord på:

Voksne kvinner tror jeg generelt er klokere enn voksne menn i sånne typer mellommenneskelige spill som vi driver på med, fordi de ikke gaper så høyt. De

kjenner begrensningene sine, de er mye mer fortrolig med begrensningene sine, så de gaper ikke så høyt, så derfor så drar dem ikke på seg så mye spetakkel heller.

Under intervjuene ble politistudentene bedt om å svare på hvordan de ønsket at publikum ikke skulle oppfatte dem. Alle de kvinnelige politistudentene svarte med forholdsvis sammenfallende uttrykk som ”arrogant”, ”ignorant”, ”sur og grinete”. De mannlige politistudentene var ikke like entydig i sine svar, og trakk i mindre grad inn uttrykk som var relatert til publikums opplevelse av møtet med politiet. I sitatet under gir Ingelin uttrykk for en tilnærming til ordenstjeneste hvor hun bevisst forsøker å ikke gå høyt ut, men i stedet ha ”en positiv vennlighet” som utgangspunkt for sitt møte med publikum. Samtidig beskriver hun hvor ødeleggende det er for publikums opplevelse av politiet når enkeltindivider i politiet går høyt ut:

Selvfølgelig så vil jeg jo bli oppfattet som en rolig person som ikke overreagerer. Men jeg har en god tone med publikum og er hyggelig, samtidig som man er politi og må gjøre ting som ikke er så hyggelig mange ganger. Men likevel at man har den positive vennligheten, da. At man ikke er sånn som bare går rundt og er tøff, liksom. Det er veldig viktig, og man hører alltid sånn at skal du bli politi, da må du ikke bli sånn... maktmisbruker. Alle har en referanse på det.

Den ”positive vennligheten” som Ingelin referer til synes å være en god tilnærming i møte med publikum. Når Ingelin på spørsmål om hun opplever kjønnsforskjeller i politiet, svarer slik hun gjør, tyder dette på mange og sterke erfaringer på dette området:

Jeg synes ofte at gutter går veldig høyt ut, og da blir det jo oftere vanskelig å skape en god plattform for kommunikasjon, da. Og at jenter ofte kan ta det først: "Okei, hva skjedde her?" Jeg synes at det har vært en forskjell på det.

Kvinnelige politistudenter opplevde at politimenn var hissigere i sitt møte med publikum og mente de med det skapte unødvendige konfrontasjoner, og at det økte sjansen for at politiet måtte benytte fysisk makt. Line uttrykker følgende:

Det tror jeg kanskje har noe å gjøre med at du er jente og vi har en annen fremtoning enn mange gutter som har en mer brautete måte å være på (...) Jeg ser jo at det er mange menn som går hissigere ut i situasjonen, da, mens jeg prøver som regel bare å prate med folk. Men folk er jo hyggelige og de respekterer politiet. Jeg tror det er mye fysisk makt som kunne ha vært unngått også, selv om noen ganger så er det nødvendig. Men stort sett så er det ikke nødvendig i det hele tatt.

Tidligere politiforskning har også påvist at når politiet går høyt ut i møte med publikum, øker dette konfliktnivået, og andelen pågripelser økes (Braithwaite, 1998; Terrill, 2003). Disse studiene viste at møter med publikum som begynte med umiddelbar bruk av verbal eller fysisk makt, resulterte som nevnt før i mer maktbruk fra publikum. En studie av Moe og Thomassen (2000) så nærmere på 44 av politiets utrykningskjøringer, som ofte endte med ulykker. Denne studien viste at samtlige 44 førere i politiets biler var menn, og de hadde det til felles at de tok sjanser ut over det som var forventet. Dette er også en form for autoritetsutøvelse, hvor de mannlige politibetjentene gikk høyere ut enn nødvendig.

Dahl og Myhrer (2009) har påvist at egensikkerhet og det å tenke de verste konsekvenser legger føringer for politiarbeid. Som vi har sett en del eksempler på i denne avhandlingen, synes en slik polititaktisk måte å tilnærme seg publikum på å være tilstede i en del tilfeller hvor det ikke synes å være nødvendig. Erfaringene til en mannlig politibetjent som hadde jobbet mange år ute i ordenstjeneste eksemplifiserer dette:

Det er jo oftere og oftere de siste årene... synes jeg, at hvis du skal i vei å ta en eller annen fyr som er etterlyst eller et eller annet sånn. Så begynner folk å snakke om hva er det slags utstyr en skal ha med seg og, UEH lag og alt mulig rart. Hørt sånt tull!! (bestemt, oppriktig). Bank på døren og ta med fyren. For det er jo ikke noe problem i de aller fleste tilfellene. Noen ganger blir det problem, og da trekker du deg ut og så henter du det du trenger av utstyr og så løser du det etterpå. Men hverdagen er jo ikke problematisk!

Å ta utgangspunkt i å tenke det verste som et generelt utgangspunkt for publikumsrelatert politiarbeid, kan gi grobunn for en lite publikumsvennlig fremferd. Dette er problematisk da politiet med en slik fremferd går høyt ut, og viser liten grad av respekt, ydmykhet og høflighet overfor publikum. I feltarbeidet syntes det å være en holdning blant en del mannlige politibetjenter om at det var bedre å gå høyt ut for deretter å senke seg ned om det var nødvendig. Å gå høyt ut synes likevel å være i strid med politilovens § 6, hvor det som nevnt er sentralt at politiarbeid skal søkes løst på laveste nivå på maktpyramiden.

Aas (2009, s. 137) peker på at kunsten å trappe ned konflikter ofte er et spørsmål om hvilke grenser politiet kan sette i en konfliktsituasjon. Aas fremhever at det å gå høyt inn innebærer ”å sette stramme grenser og tillate lite slingringsmonn.” Han skriver videre at det er klokt av politiet å danne seg en viss formening om hva som absolutt ikke kan tillates før de går inn i en situasjon, slik at de unngår å gi slipp på for mange grenser underveis.

For politiet vil det fort innebære å tape ansikt og troverdighet, det vil si miste autoritet. Vi har imidlertid sett at en del mannlige politibetjenter setter strammere grenser og tillater mindre slingringsmonn enn nødvendig i en del situasjoner. Det synes å være slik Reiner (2000a) påpeker, at for en del dreier politiarbeid seg om å markere politiets makt og autoritet. Denne studien tyder på at dette er viktigere for menn enn for kvinner.

7.5 Å ikke la seg provosere

Tidligere har vi sett eksempler på hvordan politiet til dels provoserte publikum ved å tilnærme seg dem på en autoritær måte, i liten grad investerte tid, og ikke viste respekt, ydmykhet og høflighet i møte med publikum. Feltarbeidet tydet også på at en del mannlig politi var tilbøyelig til å la seg provosere av publikum, noe som økte tilbøyeligheten for at situasjoner eskalerte. En mannlig politibetjent fortalte for eksempel om hvordan en tidligere mannlig makker lot seg provosere av å bli vist fingeren av en mann. Personen hadde spurt om makkeren hadde fyr. Makkeren sa nei og hadde tatt igjen ruten. Da hadde personen vist fingeren. Politibetjenten fortalte at han ikke rakk å reagere før makkeren var ute av bilen og *”brutalt pågrep personen og dro han inn i bilen”*. Observasjonene indikerte også at en del politibetjenter lot seg provosere av publikums fremferd. Under en bilpatrulje ble det observert en moped som kjørte mot rødt. Patruljen satte på blålys og kjørte etter, noe som fikk mopedføreren til å sette opp farten enda mer (i ettertid viste det seg å være en 17-årig gutt som ble veldig redd når han så blålysene bak seg). Mopedføreren kjørte forholdsvis fort og uaktsomt i gatene, noe som fikk politibetjentene til å hisse seg opp inne i bilen. Når mopedføreren stoppet opp på grunn av at veien ble til en smal gågate, hoppet to mannlige politibetjenter ut av bilen. De gikk resolutt bort til mopedføreren. Følgende ble sagt:

Mannlig politibetjent (sint, oppskaket): *Hva i helvete er det du driver med?*

Mannlig politibetjent 2: *Ta av deg hjelmen og forklar hva som er skjedd!*

Mannlig politibetjent (oppskaket): *Å så får jeg se legitimasjon hos deg.* (Pause).

(Offensiv, irritert) *Har du noe god forklaring her?*

Ungdom (tydelig redd, spak, lav stemme): *Jeg så ikke dere...* (avbrytes).

Mannlig politibetjent (sint): *Du så ikke oss?*

Ungdom (spak): *Jo, jeg så dere...*

Mannlig politibetjent (offensiv): *Ja?*

Ungdom: *Å så tenkte jeg at...* (avbrytes).

Mannlig politibetjent (forbannet): *Den idiotkjøringa der er det verste jeg har sett på lenge!!*

Ungdom (spak): *Ja.*

Mannlig politibetjent: *Har du drukket noe alkohol i dag?*

Ungdom (spak): *Nei, du kan få en utvidet blodprøve og alt.*

Mannlig politibetjent (nedlatende, konfronterende): *Hva er det som skjer oppe i topplokket ditt?*

Ungdom (utydelig, lav stemme, spak): *Det...*

Mannlig politibetjent: *Du tenkte at hvis du bare gav litt gass så kom du unna oss?*

Ungdom: (Svarer ikke).

Mannlig politibetjent (nedlatende): *Jaaa. Vært borti politiet før?*

Ungdom: *Nei, det er lenge siden.*

Mannlig politibetjent (nedlatende): *Det er lenge siden, ja. Tenkte du at det var en grei måte å treffe igjen politiet?*

Da ungdommen ble spurt om yrke, oppgav han sosialklient. Det er tydelig at ungdommen kommer inn under kategorien "lite ressurssterk". Som vi forstår av samtalen over, ble den mannlige politibetjenten provosert av ungdommens kjøring, og opptrådte dermed i sinne og behandlet ungdommen nedlatende. Ut fra at ungdommen med en slik kjøring satte andre liv i fare, kan en forstå at politibetjenten lar seg provosere i eksemplet over. Samtidig er det en del av profesjonalitetsbegrepet å ikke la seg provosere. Politistruksens § 5-2 regulerer politiets opptreden i tjenesten. Her heter det at: "I tjenesten skal en politimann opptre med den ro og beherskelse som situasjonen krever. En politimann må ikke la seg provosere ved motstand eller fornærmelser." I den forbindelse er det av betydning å trekke frem en dom fra høyesterett, hvor en politimann ble dømt for å ha slått en person fordi han ble spyttet på. I dommen heter det at: "Det stilles særlige krav til en polititjenestemanns evne til å vise selvbeherskelse når han blir utsatt for en provokasjon i forbindelse med tjenesteutøvelsen" (HR-1984-I. nr. 67/1984).

Line opplevde at en del mannlige politibetjenter lot seg provosere til unødig mye maktbruk:

*Line: Noen ganger så føler jeg kanskje at makt blir brukt for å sette en standard i forhold til hva politiet mener, uten at det er nødvendig i det hele tatt (...) Når du har kontroll på situasjonen, så synes jeg ikke det er nødvendig å bruke fysisk makt, men det har jeg sett at enkelte har gjort likevel, da (...) For eksempel en pågrepelse av noen 17-åringer hvor de var veldig spydig og de var veldig frekke og de ville ikke høre etter, men vi hadde likevel kontroll på situasjonen. Så han ene tjenestemannen tok han opp mot den ene politibilen skikkelig hardt, og holdt her på han og... (Pause).
Pål: Rundt halsen på han?*

Line: Hmm. Og etterpå la han i bakken. Og det mener jeg var helt unødvendig, for det var stor forskjell på størrelse og det var ikke nødvendig. Vi var to tjenestemenn der og han hadde ikke kunnet stikke av for det. Så det er sånne ting som jeg mener kanskje er litt unødvendig. Men de hadde jo rana noen andre igjen, eller noen andre på sin egen alder. Så jeg føler kanskje at det var en måte å fortelle hva politiet mener om sånne handlinger, for det er ikke første gangen de har vært borti politiet, for å si det sånn (...) Jeg syns det er totalt unødvendig, for det er ikke vår jobb å straffe folk. Det er det noen andre som skal gjøre, ikke politiet. Det får rettssystemet ta seg av.

Observasjonene tydet på at ingen kvinnelige politifolk lot seg provosere slik at dette gikk nevneverdig ut over fremferden i møte med publikum. Uformelle samtaler indikerte at kvinnelig politi var mindre tilbøyelig til å la seg provosere, noe Line eksemplifiserer ved å uttale følgende: *”Så er det noen som blir sure på deg og, men det er helt greit. Jeg vet at så lenge jeg vet at jeg behandler folk rettferdig, så må de bare være sinte på meg.”* At politikvinner i mindre grad lar seg provosere er i strid med hva en mannlig politibetjent uttrykker i Aas (2009, s. 290) sin studie. Han forteller at han har opplevd at enkelte kvinnelige politibetjenter overkompenserer for manglende styrke ved å opptre aggressivt overfor publikum – en egenskap han for øvrig også tillegger lave politimenn. Ifølge Aas forklarer den mannlige politibetjenten at politibetjenter av en viss størrelse (som politibetjenten selv) har større forutsetninger for å opptre rolig og behersket, fordi man har lite å frykte ved eventuelle konfrontasjoner med publikum. Denne beskrivelsen stemmer i liten grad med mine observasjoner. I motsetning til Aas sin informant har vi tvert imot sett at politikvinner synes å kompensere ved å være mer bevisst på en mer verbal og publikumsvennlig tilnærming, nettopp fordi de har mindre å spille på i fysiske konfrontasjoner.

7.5.1 Å løse et dilemma eller å oppløse et dilemma

Vi har sett mange politibetjenter og politistudenter rapportere om mannlige politibetjenter som med sin væremåte og fremtreden selv skaper en eskalering i møte med publikum. Ut fra et mer filosofisk ståsted kan en tenke seg at politiet kan forsøke løse et dilemma eller oppløse et dilemma i møte med publikum, slik Lindseth (foredrag, 17.mars 2009)¹⁰⁹ peker på. Å løse et dilemma kan ofte være brutalt, da det krever at en legger opp til et inngrep overfor publikum når det kanskje ikke er nødvendig. Å oppløse et dilemma er ofte gunstig ifølge Lindseth, fordi en kan unngå en konflikt ved denne tilnærmingen, som her handler om å ikke gripe inn. Vi har i avhandlingen sett eksempler på politibetjenter som med fordel kunne oppløse dilemmaet i en del tilfeller. For eksempel i tilfellet med politimannen som ble vist fingeren (da han svarte at han ikke hadde fyr) og som derav pågrep personen ”brutalt”, som politibetjenten uttrykte det. Et annet nærliggende eksempel var i kapittel 7.1,

---

¹⁰⁹ Anders Lindseth: Foredrag om etikk i relasjon til politiarbeid. Politiøghøgskolen avdeling Bodø våren 2009.

hvor noen ungdommer ble bedt om å rydde opp noe søppel som lå 200 meter lenger bort, til tross for store protester, og at politiet ikke kunne si med sikkerhet at det var ungdommene som hadde forsøplet. Her er det sentralt å trekke inn at regelverket som styrer politiets opptreden i møte med publikum, i stor grad består av ”kan” bestemmelser, og at god bruk av regelverket betinger at en ikke alltid griper inn selv om en har anledning til dette (Lagestad & Rønning, 2010). Ved å spørre seg hva som fører til minst mulig ubehag for publikum uten at dette bryter med politiets plikt til å handle, hadde en del situasjoner kanskje ikke utviklet seg til en innbringelse. Det er min opplevelse at politiet med fordel av og til kan late som de ikke ser eller hører hva publikum sier, og i alle fall ikke svare publikum på en slik måte at situasjonen eskalerer. Dette kan føre til at dilemmaet ville oppløses, i stedet for at politibetjenten velger å høre det som bli sagt, og lar det bli et dilemma. For eksempel oppløste en mannlig politibetjent et dilemma ved å velge å overhøre at en full, ung mann brukte de nedverdige ordene ”*Slapp av, gutten min*” til ham under en samtale.

Politiet kan også velge å løse et dilemma, noe som kan få store konsekvenser for de det gjelder. Følgende utdrag fra feltnotatene eksemplifiserer dette:

Utenfor et utested rett før stengetid gav en mannlig politibetjent pålegg til en ung kvinne om å fjerne seg fra gata, for ikke å komme tilbake mer. Dette skjedde etter at hun tok kontakt med politibetjenten fordi hun mente seg urettvist bortvist fra utestedet, og fortvilet spurte om ikke politiet kunne gjøre noe. Hun var ikke særlig beruset, men politiet opplevde henne som kranglete og vanskelig. Den unge kvinnen uttrykte tydelig at hun følte seg enda mer urettmessig behandlet av å bli bortvist, og gikk frustrert fra stedet. Når patruljen en time senere passerte i en sidegate til den gaten utestedet lå, så vi gjennom sidevinduet at den unge kvinnen hadde kommet tilbake til utestedet etter at alle hadde dratt. Her satt hun på trappa med noe som fremstod som en tydelig ”furteleppe”.

Ut fra at regelverket som legger føringer for politiet i slike tilfeller består av ”kan” bestemmelser, hadde den mannlige politibetjenten valget mellom å velge å se henne og følge opp pålegget, eller å velge å ikke legge merke til kvinnen. Hun var ikke et ordensproblem der hun satt, og var i stand til å ta vare på seg selv. Den mannlige politibetjenten valgte å oppsøke den unge kvinnen med krass stemme: ”*Hva var det jeg sa til deg i sted?*” Det endte med at hun ble innbrakt for å ikke følge pålegget. Gråtende og fortvilet ble hun satt på cella, uten helt å forstå hvorfor.

I tilfellet over og i andre situasjoner er det grunn til å trekke frem at politiet er nødt til å finne seg i en del provoserende fremferd, og ikke bare fordi regelverket sier det. I politiets møte med publikum er det politiet som har mest forstand, da politiet har kunnskaper, er edrue og profesjonelle. Politiet har opplæring og erfaring i konfliktløsning, og god publikumsbehandling er en del av jobben. Observasjonene tydet på at publikum ofte var i følelsesmessig affekt, beruset, og hadde lite erfaring med å stå i slike situasjoner. Dette er i samsvar med Rønneberg (2009), som peker på at det er en skjev maktfordeling mellom politi og publikum. Hun viser videre til at politiet har et kunnskapsovertak i sin rolle som ekspert, mens den andre, uansett sosial posisjon, vil være ”lekpersonen” som trenger hjelp og råd. Her vil det være fruktbart å vise til ordtaket ”den som har mest forstand, må bruke den”. På oppslagstavlen på piketten på en politistasjon stod det ramset opp noen uformelle regler som tydeligvis var tiltenkt publikum. ”Er du vanskelig, er politiet vanskelig”, var et av punktene. En slik tilnærming bryter med bruk av forstand. Det er lett å tenke seg at følgene av en slik forståelse av egen rolle som politi er en konfliktskapende tilnærming til publikum.

I likhet med resultatene i denne avhandlingen har også tidligere forskning identifisert at politibetjenter en del ganger er uhøflige og fiendtlig innstilt overfor publikum (Southgate, 1987; Reiner, 2000a). Holgersson og Knutsson (2008) viser til at det er fundamentalt at politiet behandler publikum på en korrekt og akseptabel måte. I sin forskning observerte de en mannlig politibetjent som hadde et kroppsspråk og en verbal tilnærming som var upassende. Fordi politibetjentens fremferd i møte med publikum virket provoserende, ble publikum sinte. De kategoriserte denne fremferden som en ”ikke akseptabel prestasjon” i forhold til kravet om behandling av mennesker.

Med utgangspunkt i Goffman (1967) argumenterer Rønneberg (2009) for viktigheten av ikke å tape ansikt. Her trekker hun inn at vi utvikler vår identitet, vårt positive ansikt, gjennom samhandling. Vårt selvbilde bygges opp i form av ros for våre kvaliteter og aksept for våre holdninger. Å miste anseelse og respekt og bli ydmykhet i påsyn av andre, truer vårt selvbilde. En vanlig reaksjon er ifølge Rønneberg å gå i forsvar og gi gjensvar i samme tone. Her tenker Rønneberg først og fremst på behandlingen av publikum, men en kan også se for seg at politiet i eksemplene over føler de taper ansikt, ved at publikum for eksempel forsøker å stikke fra politiet slik vi så mopedføreren gjøre. Sollund (2007) viser i sin studie til to typer politistiler: ”de profesjonelle” og ”de uprofesjonelle”. Sollund peker

på at de uprofesjonelle lar seg provosere av publikum ved at de tar det personlig. Her må det imidlertid tilføyes at Sollund bygger disse funnene på bakgrunn av intervjuer med menn med etnisk minoritetsbakgrunn og deres erfaringer. Sollund har ikke selv observert disse politistilene blant politibetjenter.

Aas (2009) viser til at flere av hans politiinformanter var åpne omkring egne maktovergrep, og eksemplene i Aas sin studie tyder på at politibetjentene lot seg provosere av publikums handlinger i disse tilfellene. Han viser her til samtaler med ulike politibetjenter som ved et tilfelle så en mann slå en kvinne som hadde en baby på armen, og ved to tilfeller møtte konemishandlere. I disse tre tilfellene oppgav politibetjentene å ha brukt betydelig mer makt enn nødvendig. Felles for disse historiene var ifølge Aas (2009) at politimennene rettferdiggjorde sine handlinger, og nærmest viser stolthet over maktbruken. I denne avhandlingen har vi sett at politiet i en del tilfeller bruker mer verbal og til dels fysisk makt enn nødvendig. Dette i tilfeller hvor publikum ikke har trådt over streken i så stor grad som i forhold til Aas sine eksempler. Vi har også her sett at eksempler på at disse politibetjentene rettferdiggjør sine handlingsvalg, for eksempel ved å ikke ville bli skadet og fordi de ønsker å oppdra og straffe publikum. I lys av resultatene over er det dermed slik at en del mannlige politibetjenter synes å bryte politinstruksen § 5-2 når de lar seg provosere slik de gjør.

7.6 Å være kvinne virker dempende i seg selv

Datamaterialet tyder på at det å være kvinne kan i seg selv virke dempende i møtet med mannlig publikum, og det er vanskelig å si noe sikkert om hva dette skyldes. I uformelle samtaler trakk både kvinnelige politibetjenter og kvinnelige politistudenter frem at de oppfattet det slik at publikum var særlig positive til å bli møtt av politikvinner. Utsagn som *"Vi kjørte to kvinner i lag tidligere. Det var artig å se hvordan folk smilte når vi kom to kvinner"*, var flere inne på. Åberg (2001) påviste lignende funn i sin studie. At politikvinner opplever at publikum smiler til dem når de kommer to politikvinner sammen, er vanskelig å si noe sikkert om hva skyldes. Det kan være slik at politikvinner representerer enn annerledeshet som bryter med det tradisjonelle bildet av politiet

bestående av mannlige politibetjenter. Kvinnelig politi opplevde at publikum i mindre grad hisset seg opp overfor dem, slik Line uttrykker:

Når det er jenter, så tror jeg ikke motparten er så aggressiv (...) Det tenkte jeg litt før jeg begynte også, men det ser jeg jo når jeg og [kvinnelig politistudent] og den andre studenten kjører sammen, at det er sjelden de blir veldig, veldig hissig, ja. Jeg synes alle sammen senker skuldrene veldig når jeg kjører sammen med [kvinnelig politistudent]. I hvert fall synes jeg det virker som det, da. De smiler jo til meg (ler).

Observasjonene avdekket også hvordan publikum i enkelte tilfeller syntes å la seg roe ned ved at de ble møtt av kvinnelig politi; det å være kvinne i seg selv syntes å være avgjørende. I løpet av feltarbeidet fikk patruljen melding om at en krakilsk person hadde vært voldelig overfor noen kvinnelige pleiere på et hjem for vanskeligstilte. Lite hadde skjedd i løpet av denne patruljen, så samtlige politifolk i bilen virket å være spente og forventningsfulle i forhold til dette oppdraget. Det ble snakket om en annen patrulje som alltid kom andre i forkjøpet, men som brukte å dra tidlig fra stedet om det viste seg å ikke være noe ”spennende”. Da vi kom frem til stedet, møtte vi ”en gammel kjenning”, en psykiatrisk pasient som var skitten og hadde tisset på seg. Det var tydelig at dette ikke var drømmeoppdraget. Den psykiatriske pasienten var oppfarende, men roet seg når han fikk snakket med den kvinnelige politibetjenten. Etter hvert fikk patruljen beskjed om at vedkommende skulle tvangsinnlegges, og at politiet skulle besørge dette. Ingelin og en kvinnelig politibetjent pratet med den psykiatriske pasienten i påvente av at han fikk medisiner, mens den mannlige politibetjenten stod litt i bakgrunnen. Den kvinnelige pleieren var henrykt over hvor snill denne pasienten var når de kvinnelige betjentene var til stede. Hun gjentok flere ganger at pasienten oppførte seg så bra når han ble møtt av kvinnelig politi, og virket oppriktig glad for at pasienten hadde roet seg ned så mye som han hadde gjort.

Uformelle samtaler avdekket at det syntes å være en oppfatning blant en del politifolk at mannlig publikum i større grad yppet seg mot mannlig politi. For eksempel påpekte Ingelin i et intervju at hun hadde erfart at mannlig publikum yppet mye mer og bråkte oftere med mannlig politi, og at mannlig politi derfor hadde lettere for å komme i bråk. Her presiserte Ingelin at dette ikke var fordi mannlig politi ”la opp til det selv”, som hun sa. Av den grunn kan det være slik at mannlig politi opplever større utfordringer enn kvinnelig politi på dette feltet fordi de er menn, og mannlig publikum ypper seg i større grad overfor mannlig politi

enn kvinnelig politi. Ingelin viste til en situasjon hvor hun opplevde at hennes mannlige veileder møtte mer fysisk motstand enn hun gjorde under et oppdrag:

Jeg og veileder og en annen kjørte da vi tok to stykker som hadde vært ute for en trafikkulykke. De var tydelig påvirket, og de stakk fra stedet. Så tok vi de igjen. Jeg tok den ene mens veileder tok den andre. Mens jeg fikk satt på håndjern mens han var helt medgjørlig, prøvde han andre å motsette seg. Vet ikke om det var på en måte at jeg er dame og veileder er mann. Han motsatte seg mer da, men jeg har bare positive erfaringer med å være dame i politiet. Jeg føler at jeg nyter godt av det. Folk blir ikke så provosert.

7.7 Autoritær og folkelig politistil – to ytterligheter

Kapittel 7.1–7.5 har pekt på fremferd som politiet selv opplever er av betydning i politiets møte med publikum, og som underbygges av observasjoner. Den folkelige og den autoritære politistilen fremstår på mange måter som dikotome. Dette fordi en tilnærming til publikum med trekk fra den ene politistilen, ofte utelukket trekk fra den andre politistilen. For eksempel var det slik at det å gå høyt ut syntes å gi dårlige betingelser for å utøve ydmykhet, respekt og høflighet. Det gav også dårlig grunnlag for å investere tid i møte med publikum etc. Utdraget fra en samtale med publikum under eksemplifiserer dette. Opptakten var to ungdommer vi traff på under en patrulje. Ved første øyekast så ut som ungdommene slåss. Da politiet kom bort til dem hadde de avsluttet det de gjorde. Begge sa at de hadde lekeslåss da politiet spurte hva de hadde drevet med, og politiet lot dem gå hjem sammen – så mye tydet på det. Det var ingen skader på ungdommene, og de var helt rolige da politiet begynte å snakke med dem. De hadde drukket, men var i stand til å ta vare på seg selv. Politiet gav dem et pålegg om å forlate byen:

Mannlig politibetjent: *Hvis du ikke etterkommer det pålegget innen et kvarter, så vil du bli satt inn i fyllerresten, og så slipper du ut igjen i morgen tidlig.*

Ungdom: *Jammen... hva... er det ikke... er det ikke... Hvorfor?*

Mannlig politibetjent: *Fordi jeg har sagt det.*

Ungdom: *Har jeg gjort noe da?*

Mannlig politibetjent: *Det er en grunn til at politiet står her med dere nå, er det ikke det?(...)*

Ungdom: *Derfor skal jeg bures inn i fyllerresten fordi at jeg står her?*

Mannlig politibetjent: *Nei. Du må høre etter hva jeg sier.*

Ungdom: *Ja, få høre da.*

Mannlig politibetjent: *Du får et pålegg om å forlate [bynavn] by nå, og reise hjem igjen. Dersom du ikke gjør det... så blir du satt i fyllerresten. Skjønnte du det?*

Ungdom: *Ja.*

Mannlig politibetjent: *Ja. Du skjønnte det? Kan du gjenta det for meg så er jeg sikker på at du har skjønt det?*

Ungdom: *Det er drit. Vet du hva? Gå vekk ifra meg så jeg kommer meg hjem på egen måte. Det er greit (...)* (Skuffet) *Det er siste gang jeg kommer til å ha noen kontakt med politiet. (På gråten) Dere oppfører dere som noen jævla klovner. Vet dere det?* (Ulykkelig, snufser, gråter).

I eksemplet over ser vi hvordan den mannlige politibetjenten investerer forholdsvis lite tid i møte med ungdommen, går forholdsvis høyt ut, viser forholdsvis lite respekt, ydmykhet og empati. Ungdommen starter å gråte på grunn av behandlingen han opplever som meget urettmessig, og han sitter igjen med et særdeles dårlig inntrykk av politiet. En kan tenke seg at en annen tilnærming trolig hadde økt sjansen for at ungdommen hadde forlatt dem med et bedre inntrykk av politiet. En kan spørre seg hvorvidt politiet i eksemplet over tar inn over seg politiinstruksen § 12-1. Denne fremhever blant annet at: ” Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en positiv og tillitsfull holdning til politiet.”

På samme måte indikerer datamaterialet at de som er tilbøyelig til å være forhandlende i stilen, også er mer tilbøyelig til å gå lavt ut, mer tilbøyelig til å investere tid i møte med publikum, mer tilbøyelig til å vise ydmykhet, respekt og høflighet og lar seg ikke provosere så lett. Følgende utdrag fra en samtale med publikum eksemplifiserer dette:

Ole (rolig, behagelig tone): *Hei, vi kommer fra politiet.*

Ung mann (litt småarrogant tone, tydelig beruset): *Ja jeg ser det.*

Ole: *Du spiller litt høyt, tror jeg.*

Ung mann (snøvlende): *Du troor det?.*

Ole (høflig og ydmyk tone): *Det høres godt ut, og nå er klokka snart seks.*

Ung mann (skrytende tone): *Er den bare så lite?*

Ole: *Den er så lite og vel så det, så nå må du... (avbrytes av mannlig politibetjent).*

Mannlig politibetjent: *Men klokka er seks vet du, det er det som er poenget.*

Ole: *Det høres godt av anlegget ditt og det er folk som skal sove her.*

Ung mann (snøvlende): *Ja, jeg skal slå av musikken. Det sver... kan jeg... det kan du ha på mitt ord.*

Mannlig politibetjent (høflig, men tydelig og bestemt): *Ja, for hvis ikke så kommer vi igjen, og da tar vi den med oss, for å si det sånn.*

Ung mann (litt blærete tone): *Slapp av, gutten min. Jeg skal slå av musikken... det skal jeg.*

Mannlig politibetjent (hyggelig tone): *Ja, det er bra. Da har vi en avtale!.*

Ung mann: *Den er grei du.*

Mannlig politibetjent: *Vi har det?*

Ung mann: *JA, ja, ja, ja. Jeg skal slå av musikken.*

I samtalen over ser vi at politiet møter publikum med respekt, høflighet, ydmykhet. Politiet investerer tid i møte med publikum og går lavt ut. De er også forhandlende, samtidig som de gjør jobben sin ved å opprettholde orden. Ut fra andre observasjoner er det en del som tyder på at samtalen når et kritisk punkt når den unge mannen til tross for politiets vennlighet noe blærete sier: ”Slapp av, gutten min.” Som vi ser lar ikke den mannlige politibetjenten seg provosere av dette, og den ungen mannen er like blid når patruljen drar. I denne situasjonen kan en se for seg at situasjonen kunne eskalert om den unge mannen hadde truffet på en annen mannlige politibetjent. Sitatet over er et eksempel på at også menn kan ha en tilnærming hvor trekk fra en folkelig politistil er fremtredende.

Datamaterialet tydet på at fremferd som er blitt presentert over hører hjemme i to ulike ytterligheter av politistiler. En mannlige politibetjent uttrykte at: *”Du må være litte grann folkelig”*, når han skulle beskrive hvordan en best skal møte publikum. `Folkelig` er et begrep som synes å kjennetegne den politistilen som umiddelbart synes å være mest imøtekommende overfor publikum, og tjene folket best. `Autoritær` kan tenkes å være et dekkende begrep for den andre politistilen, som på mange måter er en annen ytterlighet.¹¹⁰ De to politistilene med tilhørende fremferdstrekk kan fremstilles skjematisk som følger:

---

¹¹⁰ Ut fra adferdstrekkene som er beskrivende for de to tilnærmingene til politiarbeid vist i skjemaet, gav fremmøtte politistudenter i en sosiologiforelesning ved Politihøgskolen i Bodø B1 høsten 2009 forslag til navn på de to ulike politistilene (se vedlegg 16). Som vi ser av disse navnene, knytter politistudentene forholdsvis negative uttrykk til den autoritære politistilen, og forholdsvis positive uttrykk til den folkelige stilen. Begrepene `folkelig` og `autoritær` er hentet blant navnene politistudentene foreslo.

To politistiler i politiets tilnærming til publikum i ordenstjeneste.

Autoritær politistil	Folkelig politistil
Autoritær, mer ”klar og tydelig” enn nødvendig. Går høyt ut. Uhøflig, nedlatende og arrogant fremferd. Utålmodig, kort lunte i møte med publikum. Lar seg provosere.	En forhandlende, meglende stil. Går lavt ut. Viser ydmykhet, respekt og høflighet. Investerer tid i møte med publikum. Rolig og behersket opptreden.

Før denne inndelingen drøftes er det nærliggende å utdype under hvilke betingelser de to politistilene kom til uttrykk. Som nevnt i kapittel 4 ble observasjonene gjennomført på steder og tidspunkter hvor politiet ble særlig utfordret ved at publikum ofte var beruset (kveld/natt til lørdag/søndag i byer), og det var mye publikum samlet på små områder. Dette gjorde at forutsetningene for samarbeid mellom politi og publikum var krevende, noe som la forholdene til rette for at forskjeller i ulike politibetjentes fremferd ble tydeliggjort. Det kan tenkes at det er mer behov for ytterlighetene i politiarbeid – fysisk maktbruk og medfølelse – på disse tidspunktene og stedene i helgene enn i hverdagens. Erfarne politibetjenter gav også uttrykk for at det å jobbe helg skilte seg fra hverdagens ved å være mer ”actionfylt”. Ut fra at en kan hevde at observasjonene fant sted i mer ”actionfylte” rammer enn politiarbeid vanligvis gjør, er det naturlig å spørre seg hvorvidt dette fører til en mer kjønnsbasert arbeidsdeling. Dette fordi slike kontekstuelle rammer kan hevdes å legge til rette for både fysisk konfliktløsning og utøvelse av trøst og omsorg. Det vil ofte være noen som føler seg forulempet, eller opplever en situasjon som trist (for eksempel kjæreste eller venner etter at en mann har vært i klammeri med en annen mann).¹¹¹

Det er viktig å påpeke at en autoritær politistil synes å fremstå som en ytterlighet i ordenstjeneste, og at det er et fåtall politibetjenter som synes å rendyrke denne politistilen. I så måte er det betydelig flere som rendyrker en folkelig politistil, og mange som støtter seg til mange av de trekkene som karakteriserer den. Funnene peker mot at politifolk generelt heller mot en folkelig politistil i sin tilnærming til publikum, selv om vi har sett en del mannlige politibetjenter benytte en autoritær politistil. Dette stemmer godt overens med at Abrahamsen og Strype (2010), som i en studie om politipersonlighet fant at

¹¹¹ Når politiarbeidet fremstår som så tydelig todelt som dette, kan dette forsterke kjønnsstereotypiske oppfatninger. I så måte kan en se for seg at disse politistilene i mindre grad hadde blitt observert om observasjonene hadde blitt gjort på hverdager og kanskje på mindre steder.

politibetjenter skilte seg ut ved å være mer samvittighetsfulle og bevisst imøtekommende, enn de som ikke var politi. Å være folkelig er en beskrivelse som passer på mange politifolk.

7.7.1 Politistiler som er nært knyttet opp mot folkelig politistil

Tidligere politiforskning har pekt på politistiler som synes å ha store likhetstrekk med folkelig og autoritær politistil. I likhet med mine politistiler synes mange av disse å fremstå som dikotome. Muir (1977) påviste fire politistiler som i ulik grad inkluderer bruk av fysisk makt i sin tilnærming til publikum, og to av disse synes å ligge tett opp mot funnene i denne avhandlingen. ”Den profesjonelle” politibetjenten ser nødvendigheten av fysisk maktbruk, men forsøker å begrense den fysiske maktbruken i størst mulig grad. Finstad (2000) viser til politifolk som ”lar nåde gå foran rett” og som ser på publikumstilnærming som et dialogbasert samarbeidsprosjekt, hvor publikum blir sett på som medspillere. Sørensen og Hetle (1985) påviste fire idealtypiske arbeidsstiler når det gjaldt politiets patruljer: ”aksjonspatruljen”, ”ansvarspatruljen”, ”servicepatruljen” og ”den pragmatiske patruljen”. Ansvarspatruljen strakk seg langt for å hjelpe, og hadde en spørrende tilnærming til publikum. Da Sollund (2007) så nærmere på hvilke strategier politiet valgte å møte publikum med, var ”lavt og meglende” en av to hovedtilnærminger. Strategien lavt og meglende var en diplomatisk tilnærming, som ble valgt fordi den ikke åpnet opp for eskalering av konflikter.

Granèr (2004) peker på ”den myke” versus ”den tøffe” tilnærmingen i politiarbeid blant politibetjenter i hans studie. Granèr (2006) fremhever at i den myke tilnærmingen skjules maktutøvelsen. Sentrale faktorer er samarbeid og overtalelse. Ved denne tilnærmingen er en opptatt av å vise fortrolighet og uttrykke omtanke. Tålmodighet og forståelse er sentrale faktorer i denne fremferden. Her benyttes minst mulig maktanvendelse og handlinger som kan påvirke publikum negativt. Granèr (2004, s. 275) viser videre til ”den mjuka serviceinriktede sosialpolisen”, som også synes å ha store likhetstrekk med den folkelige politistilen. Abrahamsen og Strype (2010) påviste at politibetjenter som står overfor ulike taktiske løsninger i tenkte oppdrag, tilnærmer seg konflikter på forskjellige måter ved å ty til ulike taktiske løsninger. Ved hjelp av faktoranalyse identifiserte de to dimensjoner av

konfliktløsningsstiler, hvor ”den dialogbaserte tilnærmingen” var en av disse. Denne tilnærmingen var sterkt knyttet til innsamling av informasjon.

7.7.2 Politistiler som er nært knyttet opp mot en autoritær politistil

Den samme politiforskning peker også på politistiler som har store likhetstrekk med en autoritær politistil. Muir (1977) viser til ”håndheveren”, som ikke har noe problem med å anvende fysisk makt som strategi. Autoritær politistil har også en del likheter med Finstad (2000) sine idealtypiske beskrivelser av politifolk som ”lar rett gå foran nåde”. Denne tilnærmingen kjennetegnes ved å være et monologbasert konfliktprosjekt hvor publikum blir sett på som en potensiell motspiller. Orden opprettholdes her gjennom befaling. Sørensen og Hetle (1985) peker på ”aksjonspatroljen” som likte å jobbe raskt og effektivt, og synes å investere lite tid i møte med publikum. Sollund (2007) påviste at en av to hovedtilnærminger blant politibetjenter var ”å gå ut høyt og autoritært”. Dette for å markere tydelighet, autoritet og grensesetting.

Granèr (2004) peker som nevnt på ”den tøffe” tilnærmingen som en av politiets tilnærminger til publikum. Ifølge Granèr (2006) kjennetegnes den tøffe tilnærmingen av å være opptatt av konkrete og kortsiktige resultater. Fysisk styrke og fysisk maktanvendelse er sentralt i den tøffe tilnærmingen. En slik måte å møte publikum på skal fremkalle underkastelse og dermed raske resultater. Her formidles respekt ved hjelp av redsel, og det er muskelkraften som gir politiet denne myndigheten. Abrahamsen og Strype (2010) påviste ”den tvangsbaserte tilnærmingen” som en annen taktisk tilnærming. I kontrast til den dialogbaserte tilnærmingen var den tvangsbaserte tilnærmingen sterkt knyttet til bruk av fysisk makt.

7.7.3 Politistiler og kjønn

Politiets tilnærminger slik de blir skissert over knyttes i liten grad til kjønn. Dette gjør imidlertid Wathne (1996). Wathne påviste en mannlig og en kvinnelig tilnærming til politiarbeid som ligger tett opp mot den autoritære og folkelige politistilen. Politikvinnene

i hennes studie beskrev den ”tøffe” tilnærmingen som mannlige politibetjenters metode. Den handlet først og fremst om utøvelse av fysisk makt med en tøff tone eller muskelbruk. Den ”myke” tilnærmingen var beskrivelsen på politikvinneres egen oppgaveløsning. Denne kjennetegnes av empati, forståelse og tålmodighet, hvor maktaspektet var nedtonet. Som vi ser, synes det å være likhetstrekk mellom den folkelige politistilen, og den ”myke” tilnærmingen kjennetegnet ved empati og tålmodighet. Det samme kan man si om Åbergs (2001) funn om tilnærmingene ”fysisk styrke” og ”sosial kompetanse”. Åberg peker på to prinsipielt ulike måter å utøve politiarbeid på gjennom sosial kompetanse og fysisk styrke. Dette er henholdsvis politikvinneres og politimenns tilnærminger. Politi som tilnærmer seg politiarbeid ved hjelp av sosial kompetanse er opptatt av å gi av seg selv, anvende innsikt og er opptatt av hvordan publikum opplever situasjonen. Når en tilnærmer seg publikum ved hjelp av fysisk styrke, noe Åberg kaller ”subjektnøytralitet”, distanserer en seg i forhold til publikum og kommunikasjonen er sparsommelig. Det kreves ikke at politibetjenten oppnår kontakt med publikum kognitivt eller emosjonelt; oppdraget løses best ved hjelp av fysisk styrke. Ut fra resultatene over kan det synes som at det er store likheter mellom den folkelige politistilen og hva Åberg kaller sosial kompetanse, samt mellom en autoritær stil og subjektnøytralitet.

I motsetning til i studiene til Åberg (2001) og Graner (2006), kommer ikke bruken av fysisk styrke og fysisk makt like tydelig frem i den autoritære politistilen i denne undersøkelsen. Her må det påpekes at datagrunnlaget i liten grad tar inn over seg observasjoner av politiets fysiske maktbruk, da slik maktbruk bare oppstod fem ganger i løpet av feltarbeidet. Det vil av den grunn være vanskelig å si om politifolk med en autoritær politistil bruker mer fysisk makt i ordenstjeneste. At risikoen for fysisk maktbruk øker dersom politiet møter publikum med en autoritær politistil, er derimot en slutning som synes meget sannsynlig.

7.8 Politimenn med en verbal tilnærming

Som nevnt i kapittel 1 er kjønnsperspektivet sentralt i avhandlingen. Her betyr dette at kjønn som sosial konstruksjon blir diskutert og problematisert i beskrivelser, forklaringer

og fortolkninger (Fasting & Sand, 2010). Med en slik tilnærming kan fremstillingen av resultatene i kapittel 7 oppfattes som essensialistisk i det at politikvinner og politimenn fremstilles som å ha to helt ulike tilnærminger til publikum. Av den grunn har resultatene over blitt presentert med utgangspunkt i begrepet 'tilbøyelighet', for eksempel ved at politimenn synes å være mer tilbøyelig enn politikvinner til å inkludere en autoritær politistil. Med dette menes at det var en større andel politikvinner som hadde en folkelig politistil enn andel politimenn. Det var heller ikke bestandig slik at de som hadde en autoritær politistil alltid var autoritære i møte med publikum eller inkluderte all fremferd som kjennetegner en autoritær politistil. En kan også se for seg andre politistiler i datamaterialet som ikke tolkningen har avdekket, eller som ikke har vært like fremtredende.

Politiet selv har gjennom uformelle samtaler og intervjuer referert til i kapittel 6, fremhevet at politikvinner hadde bedre ferdigheter enn politimenn når det gjaldt verbal kommunikasjon. Av resultatene i kapittel 7 har vi sett at kvinner utøvde denne kommunikasjonen gjennom en folkelig politistil, som de i større grad enn menn var tilbøyelig til. Det var imidlertid slik at observasjoner, uformelle samtaler, politiets samtaler med publikum, intervjuer og til dels spørreskjemaundersøkelser indikerte at også mange mannlige politifolk hadde gode verbale ferdigheter og tilnærmet seg publikum ved hjelp av fremferd som kjennetegner en folkelig politistil. Dette så vi et eksempel på i kapittel 7.7, hvor en mannlig politistudent og politibetjent tilnærmet seg publikum med utgangspunkt i en folkelig politistil. Et annet eksempel var da Ole fremhevet sin mannlige veileder som et forbilde fordi han var så flink å kommunisere:

Jeg hadde jo en veileder som var veldig flink på kommunikasjon, selv om han kunne og slåss veldig godt, fordi han hadde drevet med kampsport i mange, mange år. Men han sverget til kommunikasjon. Og jeg synes det var noe av det mest morsomme med hele praksisåret, det var å se hvordan han kommuniserte i situasjoner i forhold til veldig mange andre politimenn. Jeg fant ut at dette her er noe jeg har lyst til å bygge videre på, så jeg får håpe jeg bare klarer å ta det med meg videre.

I likhet med Rønneberg (2009), avdekker også mine resultater gode verbale ferdigheter hos mange menn, noe som tradisjonelt har vært forbundet med kvinner. Som Ingelin uttrykte det: "Det er absolutt ikke bare damer som kan være flinke til å kommunisere, selv om jeg har en liten oppfatning om at det ofte er sånn." Ingelin fremhevet i et annet intervju at selv om hun hadde erfart at kvinner var flinkere enn menn, behøver det ikke være slik i alle

sammenhenger: *"Det kan være mange menn som er kjempe flinke til å snakke"*. Line viste til at de menn hun hadde arbeidet med ikke var; *"sånne som drar opp situasjonen, men var rolige personer som var veldig flinke til å snakke."* Når det gjaldt å investere tid i møte med publikum, fremstod mange politimenn som gode på dette, og da særlig mannlige politistudenter. Ole fremhevet betydningen av at en er tålmodig i møte med publikum ved å uttrykke: *"Jeg prøver å få kommunikasjon og oversikt over det som har skjedd. Høre på det folk har å si, sånn at du får roa ned ting, ved at folk får sagt det de vil."* Da Høyer ble spurt om hvordan han tilnærmet seg fulle folk ute i gata, trakk også han frem viktigheten av at folk fikk snakket ut. *"Da løser en del ting seg etterpå"*, forklarte han og viser ved dette at han forsøker å legge til rette for å investere tid i publikum. Også når det gjaldt å være forhandlende, utøve ydmykhet, respekt og høflighet overfor publikum og gå lavt ut, viste observasjonene av politiets samtaler med publikum at mange menn fremstod med gode verbale ferdigheter og en folkelig politistil. Nedenfor er et eksempel på dette:

(Mannlig politibetjent banker på en dør etter melding om høy musikk i en leilighet midt på natten. Hund bjeffer. En ung mann lukker opp).

Mannlig politibetjent (vennlig tone): *Hei, det er fra politiet. Er det greit at vi kommer inn?*

Mann (ser trett ut): *Ja bare kom inn. Det går greit.* (En hund kommer springende).

Mannlig politibetjent (humoristisk tone): *Bare han ikke spiser meg opp*

Mann: *Neida, han er snill som dagen er lang* (Hunden fyker rundt).

Mannlig politibetjent (behagelig tone): *Spiller du høyt eller? Det er noen som har ringt, skjønner du Jeg vet ikke hvor høyt du spiller, men i hvert fall... tenk på det da.*

Mann: *Ja.*

Den publikumsvennlige tilnærmingen var trolig særlig viktig i dette tilfellet, da det i ettertid viste seg at politiet hadde vært på feil adresse. I et annet tilfelle ba en mannlig politibetjent en ung mann om å følge den noe alkoholpåvirkede kameraten sin hjem ved å spørre: *"Kan du ikke gjøre det, så er du kjempegrei."* Den unge mannen svarte ja, hvorpå den mannlige politibetjenten svarte *"Nydelig, gutta!"* med et smil om munnen. Også Høyer pekte på at han ikke ønsket at publikum skulle oppfatte han som provoserende, og de fleste mannlige politifolk var da heller ikke provoserende.

På samme måte som menn kan møte publikum ved hjelp av trekk som kjennetegner en folkelig politistil, kan en se for seg at politikvinner også kan fremvise strekk som kjennetegner en autoritær politistil i publikumsmøter. Dette fordi fremferden under de to

politistilene ikke er knyttet til biologisk kjønn. Under feltarbeidet ble det ikke observert kvinner med en autoritær politistil, men Høyer fortalte om en slik erfaring:

I bunn og grunn er det kanskje viktigst hvordan man fremstår i politirollen. Jeg har et eksempel (...). Vi var flere patruljer som kom til et sted hvor det var kommet melding om at det kokte og var ampert, da. Så sto jeg og pratet med to personer noen meter fra en kvinnelig betjent fra en annen patrulje. Så hørte jeg at hun ba en om å stå stille, hun skulle snakke med han. Og så i det neste så var det at hun hylte stå stille, veldig høyt, da, og det var ikke han villig til å etterkomme, da (...) I forhold til det lille jeg hørte, så ble det litt voldsomt å gå der med en gang (...) Generelt sett så tror jeg de [politikvinner] er mye flinkere til å holde en veldig lav tone og være konfliktdempende, men det også vil være veldig individuelt.

Line viser også til at kvinner i likhet med menn kan ”gå høyt ut”: ”Det er litt forskjellig typer menn. Noen er stille og rolig, mens andre ikke er sånn. Og sånn er det jo sikkert forskjellig fra dame til dame og, at noen går inn i situasjoner litt mer aggressivt.” De to sitatene over får frem et mer generelt poeng som er av særlig betydning å få frem: Kjønn er ikke er avgjørende for hvordan den enkelte oppfører seg i møte med publikum, selv om politikvinner og politimenn synes å være tilbøyelig til ulike typer fremferd. Flere politibetjenter og politistudenter av begge kjønn var inne på at det var noen kvinner som var veldig operative. Av den grunn mente de at dyktighet på ulike områder i politiarbeid ikke var kjønnsavhengig. Personlighetstrekk betydde mer enn hvilket kjønn personen hadde.

Som når det gjelder utøvelse av verbale ferdigheter, synes det å bli tatt for gitt at kvinner egner seg bedre enn menn til å gi trøst og omsorg. Dette kom frem både under intervjuene av politistudentene og i uformelle samtaler med politibetjenter. Et typisk eksempel på dette er når Line sier: ”Det er jo sånn at vi kvinner har mer omsorg og sånn.” Under feltarbeidet observerte jeg også flere tilfeller hvor politimenn syntes å fremstå som trøstende, omsorgsfulle og medfølende. Dette eksemplifiseres i sitatet under, hvor patruljen er blitt tilkalt fordi hennes psykisk syke barnebarn hadde opptråd truende overfor henne. Den unge mannen sitter i sofaen og gråter, tårene renner. Han prater utydelig, og det virker som han har angst. Følgende ble sagt:

Høyer: *Skal vi se. Bli med her borte hos meg, du. Kan ikke du legge fra deg den mobilen. Yes. (Medynk i stemmen) Hva er det som har skjedd her?*
Ung mann (angstfull stemme): *Eh he. Jeg er ikke helt sikker, jeg.*
Mannlig politibetjent (medfølende): *Dette går helt fint.*

Høyer: *Har du det bra i dag, eller?*

Ung mann: *Ja-a... sovet.*

Høyer: *Ja. Det er ikke noe som plager deg?*

Ung mann (tydelig i ubalanse): *Alltids noe... hehe...*

Høyer: *Ja?*

Ung mann: *Nei, men det går bra.*

Selv om tabell 6.11 viste at politistudentene opplevde kvinner som mer aktive enn menn når det gjaldt utøvelse av trøst og omsorg, opplevde i underkant av halvparten av politistudentene at begge kjønn var like aktive. Det var også en liten andel som opplevde at politimenn var mer aktive enn politikvinner på dette området. Nielsen (2009) viser til at jenter i større grad enn tidligere står frem som individer, samtidig som de har bevart sin interesse for relasjoner. Gutter er ikke bare opptatt av å være tøffe lenger, de kan også vise omsorg og snakke om følelser.

7.9 Oppsummering

I kapittel 6 ble det påpekt at mye av ordenstjenesten handlet om verbal kommunikasjon i møte med publikum. Resultatene tyder på at kvinner ble sett på som bedre egnet enn menn på dette området, og at de i større grad enn menn var bevisst bruken av verbal kommunikasjon. Kapittel 7 så nærmere på hva som kjennetegnet verbal tilnærming som fremstod som betydningsfull i møte med publikum. Å være forhandlende eller autoritær i møte med publikum syntes å være to ytterligheter av tilnærminger til publikum i ordenstjeneste. En autoritær tilnærming fremstod som særlig problematisk i tilfeller hvor det ikke var nødvendig å fremstå som utpreget autoritær, noe som gjaldt de fleste tilfellene jeg observerte under feltarbeidet. Det ble også pekt på at en rendyrket forhandlende fremferd kunne være problematisk. Politikvinner syntes å være mer tilbøyelig enn politimenn til å være forhandlende i møte med publikum, mens politimenn syntes å være mer tilbøyelig enn politikvinner til å være autoritære i publikumsmøtene.

Å investere tid i møte med publikum fremstod som en annen viktig egenskap i ordenstjeneste. Dette ble støttet av tidligere forskning som berørte problemområdet. Politikvinner syntes å være mer tilbøyelige enn politimenn til å investere tid i møte med publikum. Å utvise ydmykhet, respekt og høflighet, samt å gå lavt ut, var også fremferd

som fremstod som viktig i møte med publikum. Viktigheten av dette ble underbygd av tidligere forskning og gjeldende regelverk for politiarbeid. Datamaterialet tydet på at kvinner var mer tilbøyelig enn menn til å utvise ydmykhet, respekt og høflighet, samt å gå lavt ut. På samme måte tydet resultatene på at politimenn (og i størst grad politibetjenter) var mer tilbøyelig enn politikvinner til å ikke utvise ydmykhet, respekt og høflighet, samt å gå høyt ut i møte med publikum.

Ut fra resultatene over ble det identifisert to ulike politistiler, den autoritære og den folkelige. Disse fremstod som ytterligheter og motpoler i politiets tilnærming til publikum. Den autoritære politistilen ble kjennetegnet ved fremferd som: en autoritær tilnærming til publikum, tilbøyelighet til å gå høyt ut, lite tilbøyelig til å investere tid i møte med publikum, mindre tilbøyelig til å vise ydmykhet og respekt og høflighet, og lar seg lettere provosere. Den folkelige politistilen ble kjennetegnet ved: en forhandlende tilnærming, tilbøyelighet til å gå lavt ut, tilbøyelighet til å investere tid i møte med publikum, mer tilbøyelig til å utvise ydmykhet, respekt og høflighet, og lar seg ikke provosere så lett. De fleste politifolkene benyttet trekk fra en folkelig politistil når de tilnærmet seg publikum. Analysene indikerte imidlertid at mens politimenn var mer tilbøyelige til å benytte en autoritær politistil, var politikvinner mer tilbøyelige til å benytte en folkelig politistil i møte med publikum.

Når de fleste politibetjenter og politistudenter møter publikum ved hjelp av fremferd som kjennetegner en folkelig politistil, synes denne avhandlingen å være mindre kritisk til politiets fremferd enn en del andre studier som har blitt trukket inn i drøftingen (for eksempel Åberg, 2001). For eksempel synes utøvelsen av tradisjonell mannlighet og fysisk styrke å fremstå som mindre tydelig i denne avhandlingen enn i andre studier. Dette kan handle om at den norske politikulturen har kommet lenger i forhold til å trekke inn tradisjonelle feminine kvaliteter (eksempelvis verbale ferdigheter) som særlig betydningsfulle i ordenstjeneste. Feltarbeidene og intervjuene til for eksempel Åberg (2001) fant sted i 1990-årene, og det har trolig foregått en utvikling og endring i politiet siden den gang. Den økte andelen kvinner i det norske politiet, samt sentrale føringer for hvilke mål og arbeidsmetoder som ligger til grunn for ordenstjeneste, kan ha vært medvirkende til dette.

8. "Å være litte grann folkelig"

En kan til dels se likheter mellom fremferd som kjennetegner henholdsvis en folkelig og autoritær politistil, og Braithwaite (1998) sine seks taktikker¹¹² som ble presentert i kapittel 2.3.4. Dette er pensum når politistudenter ved Politihøgskolen i Norge skal lære om hvordan de bør kommunisere med publikum. Resultatene har påvist at annen fremferd kan være av betydning når det gjelder fremming og hemming av konflikter i politiets ordenstjeneste. Fremferden som ligger til grunn for en folkelig politistil bunner mer i grunnleggende og bakenforliggende medmenneskelige egenskaper, som respekt, høflighet, tålmodighet etc. Disse synes i mindre grad enn Braithwaite å være instrumentelle og knyttet opp til polititaktisk fremferd.

I likhet med hva Gundhus (2007) skriver, er det viktig å stille spørsmål om hva godt politiarbeid er, og her er det nærliggende å drøfte dette i forhold til de to politistilene som ble skissert i kapittel 7.7. Hvordan politiets fremferd i møte med publikums er med på å fremme tillit til politiet, kan hevdes å være sentralt i denne sammenheng.

8.1 Å skape tillit ut fra en autoritær og en folkelig politistil

Politidirektoratets publikumsundersøkelse i 2006 (Politidirektoratet, 2006) tydet på at de fleste av de som hadde hatt kontakt med politiet, hadde blitt mottatt på en god måte. Imidlertid var det slik at blant de som var misfornøyd med politiets møte, var dette knyttet til opplevelsen av ikke å bli tatt på alvor og vist respekt og forståelse. En slik opplevelse fremmer i liten grad tillit til politiet. I kapittel 7.4 så vi en politibetjent påpeke at det var sjelden han havnet i krangel med publikum. I denne sammenheng trakk han også frem viktigheten av "å bruke hodet", og "være litte grann folkelig". Han mente fravær av krangling skyldtes at han tok utgangspunkt i hvordan han selv ville at politiet skulle opptre

---

¹¹² 1) Benytte spørsmål for å kontrollere møtet med publikum, 2) Benytte støttende taktikk, 3) Unngå avvissende selvforsvarssyklus, 4) Unngå overbruk av trusler, 5) Bruk fysisk makt som siste utvei, 6) Unngå taktikker som fører til verbal misbruk.

overfor han, om rollene var motsatt. I så måte synes en folkelig politistil å fremstå som den politistilen de fleste ønsker å bli møtt av politiet med. Fremferden som kjennetegner en folkelig politistil kan en tenke seg danner et godt grunnlag for vellykkede og suksessfylte møter med publikum.

Evne og motivasjon til å forklare, samt smidighet og høflighet, blir trukket frem som politiets viktigste kompetanse når det gjelder å styrke samarbeidsprosjektet med publikum (NOU 2009:12). Dette er i tråd med fremferd som kjennetegner en folkelig politistil, hvor nettopp det å investere tid og være høflig i møte med publikum er viktig. Å være forhandlende er også sentralt i en folkelig politistil, som på mange måter kan hevdes å være synonymt med smidighet. I kapittel 7 så vi eksempler på hvordan publikum opplevde det som sårende og lite tillitskapende å møte politi med en autoritær politistil. Dette så vi blant annet i kapittel 7.7, da en gråtende mann tok farvel med politiet ved å uttrykke: *”Det er siste gang jeg kommer til å ha noen kontakt med politiet. Dere oppfører dere som noen jævla klovner.”*

Rønneberg (2009) fremhever at tillit først og fremst skapes og opprettholdes gjennom den enkelte politibetjents direkte kontakt med publikum, og at dette først og fremst skjer gjennom verbal kommunikasjon. Hvordan dette møtet utspiller seg blir av den grunn viktig. Skogan (2006) er en av dem som i størst grad har påpekt betydningen av politiets fremtreden i møte med publikum. Han viser til at hvordan publikum opplever å bli behandlet av politiet, har betydning for den tillit de får til politiet. Skogan påpeker også at det å ha en positiv erfaring med politiet hjelper lite, mens det å ha en negativ erfaring gjør stor skade. Koeffisienten assosiert med det å ha en negativ erfaring når publikum kontaktet politiet, var 23 ganger høyere enn når det gjaldt å ha en positiv erfaring. Koeffisienten assosiert med det å ha en dårlig erfaring når publikum ble stoppet av politiet, var fire ganger høyere enn når det gjaldt det å ha en positiv erfaring med politiet (Skogan 2006, s. 112). I kapittel 7.2 så vi flere eksempler på at publikum selv tok kontakt med politiet. At politiet har en god fremtreden i disse situasjonene, er som vi forstår viktig.

Rønneberg (2009) peker på at publikum kan forvente en bevisst bruk av språklige virkemidler fra politiets side for å skape et godt samtaleklima, og dermed motvirke avstanden mellom politiet og publikum. En kan se for seg at politiets møte med publikum er et samarbeidsprosjekt (Finstad, 2000). Her synes en folkelig politistil å legge bedre til

rette for dette samarbeidsprosjektet, mens politi med en autoritær politistil synes å skape et dårlig samtaleklima og økt tilbøyelighet til at publikum forlater politiet med økt mistillit. Bradford et al. (2009) finner i sin studie av politiet i London at selv om majoriteten var fornøyd med måten politiet møtte dem på, oppgav en stor andel å være misfornøyd med dette. Skogan (2006) trekker frem at noe av det viktigste som er med å avgjøre i hvilken grad publikum opplever erfaringen med politiet som negativ, er hvorvidt politiet opptrer upålitelig, lite hjelpsomt, urettferdig, uinteressert i å høre på hva publikum har å si og uvillige til å forklare hva det er som skjer. Dette underbygger at det å investere tid, være forhandlende og møte publikum med respekt er betydningsfulle faktorer – alle faktorer som kjennetegner en folkelig politistil. På et generelt grunnlag er det grunn til å trekke inn at makt gir autoritet når den blir anerkjent. I så måte tyder avhandlingen på at publikum er mindre tilbøyelig til å anerkjenne politiets makt når politiet har en autoritær politistil enn en folkelig politistil. En folkelig politistil kan dessuten i større grad hevdes å være en invitasjon til gjensidig tillit.

Internasjonale studier viser at tilliten til politiet er større hos de som ikke har hatt kontakt med politiet, og at personlig erfaring med politiet synes å redusere tilliten publikum har til politiet (Skogan, 2006). Nadheim (2010) viser til tall fra *Politidirektoratets Nasjonale innbyggerundersøkelse (2009)*, og hevder at det er mye som tyder på at politiet lykkes å skape god tillit hos publikum, så lenge publikum slipper å ha noe med politiet å gjøre. Tilliten synker dramatisk når publikum har vært i kontakt med politiet. Her kan vi se for oss at en autoritær politistil skaper grobunn for en slik mistillit. Bradford et al. (2009) viser i sin forskning at positive møter med politiet førte til en positiv holdning til politiet blant publikum. De viser videre hvordan publikum synes å verdsette møtene med politiet ut fra hvordan de opplever å bli behandlet av politiet. Braithwaite (1998) peker på at om en politibetjent har en fiendtlig tilnærming til publikum i et rutinemessig ordensoppdrag, blir publikum mindre innstilt på å samarbeide. En fiendtlig fremtreden kan demonstrere en ignorering av publikums posisjon, og kan karakteriseres som en devaluering av publikum. Dette skjer ved at politiet avbryter publikum, anklager dem unødvendig, bruker trusler uten grunn for å hevde egen autoritet og lignende. Når en politibetjent inntar en slik tilnærming, vil publikum oppleve dette som en ”ikke vinn” situasjon da det ikke er rom for diskusjon eller forhandlinger. Braithwaite (1998) påpeker videre at politiet ikke har kontroll over situasjonen de treffer inn i, men at de derimot har kontroll på egen holdning og fremferd i møte med publikum. Observasjonene i min studie gjør det betimelig å stille spørsmål ved

om politifolk med en autoritær politistil har kontroll på egne holdninger og fremferd. En autoritær politistil kan hevdes å bryte med publikums forventninger om å bli ivaretatt på en god måte, og den synes også å øke sannsynligheten for at situasjoner eskalerer. Dermed mister publikum tillit til politiet og får referanser på maktmisbruk fra politiets side, slik vi har sett Ingelin uttrykke det i kapittel 7.4. En kan argumentere for at en folkelig politistil ligger nærmere samfunnets forventninger av hva godt politiarbeid er.

Holmberg (1999) viser i sin studie til politiets bruk av symbolske uttrykk. Et eksempel på dette kan være når politiet tar seg tid til å gå gjennom et skjema for anmeldelse av sykkeltveri og gir uttrykk for at dette bli tatt på alvor, selv om sjansen for å finne sykkelen er liten. Holmberg hevder at en vesentlig del av politibetjentenes innsats er et spill som går ut på å skape et bestemt inntrykk hos publikum. Denne symbolske innsatsen gjøres ikke først og fremst av effektivitetshensyn, men den er av vesentlig betydning for publikums opplevelse av å bli tatt på alvor. En slik symbolsk innsats utgjør ifølge Holmberg en viktig del av politiarbeidet. Den symbolske og performative betydningen som Holmberg identifiserer, er interessant å drøfte opp mot det å ha en autoritær eller folkelig politistil. Det å ha en folkelig politistil er en form for opptreden overfor publikum som gir publikum muligheten til å bli grundig hørt. Denne tilnærmingen er nok den som ligger nærmest Holmbergs beskrivelse av den symbolske innsatsen; en opptreden overfor publikum som har til hensikt å skape et inntrykk hos publikum av politiet som effektive kriminalitetsbekjempere. Dette til tross for at opplysningene publikum kommer med ikke behøver å være av særlig betydning for å løse saken. Å investere tid i møte med fulle folk som ”prater bare rør” er for eksempel en tilnærming som en kan hevde vil kunne ha det formål at publikum føler at de blir hørt. Det kan synes som om en folkelig politistil i større grad gir rom for symbolske uttrykk som har til hensikt å skape et godt inntrykk overfor publikum. Når en tilnærmer seg publikum ved hjelp av en autoritær politistil, tar en ikke del i dette viktige symbolske spillet på samme måte.

NOU-rapporten *Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring* (NOU 2009:12), viser til at selv om spørreskjemaundersøkelser tyder på at publikum i hovedsak har tillit til politiet, er det et forbedringspotensial på dette området. Utvalget som står bak denne rapporten etterspør kunnskap om hvilke forhold som gjør tilliten til politiet svakere, og en kan se for seg at politifolk med en autoritær politistil kan være medvirkende til nettopp dette. Rapporten argumenterer videre for at det er ødeleggende for tilliten at politiet får gjentatt

kritikk for å ha vært arrogante og uhøflige, noe som er et stadig tilbakevendende tema i klagesaker. I tillegg til at dette påvirker tilliten folk flest har til politiet, er dette særlig krenkende for den enkelte som opplever å bli møtt av politiet på en slik måte. Sett over tid blir også “små” saker store, og kanskje viktigere for tilliten. I lys av dette kan vi se for oss at en bør tilstrebe et fremtidig politi som innehar en folkelig politistil, og som i liten grad inkluderer politibetjenter med en autoritær politistil.

8.2 Sentrale føringer for politiarbeid

Gundhus (2009a) trekker frem at politiet i følge planverket skal ha en nærhet til befolkningen, og at dette er kjernen i forståelsen av politiets arbeid. Gundhus (foredrag, 7. oktober 2008)¹¹³ viser til at ideen om at politiet skal ha nære bånd til borgerne og lokalsamfunnet, har lange tradisjoner i Norge. Konseptet ”nærpoliti” ble introdusert i Norge i 1978–79 ved en rekke eksperimenter med lokalt politiarbeid, desentralisering, fotpatrulje og det å knytte sterke bånd til lokalsamfunnet (Lorentzen, 1980). I 1981 ble politirollen beskrevet ut fra godt politiarbeid, og her var nær relasjon til publikum sentralt (NOU 1981:3). Prinsippene har senere blitt omtalt under ett som ”nærpoliti” eller ”lokalorientert politiarbeid”, og prinsippene regnes som gyldige og veiledende for dagens politiarbeid (Stortingsmelding nr 42 (2004–2005)). I lokalorientert politiarbeid er det sentralt at relasjonene til publikum vektlegges, og publikum blir sett på som likeverdige samarbeidspartnere (Politidirektoratet, 2008).

Stortingsmelding nr. 42 (2004–2005), *Politiets rolle og oppgaver*, beskriver og drøfter politi- og lensmannsetatens rolle og oppgaver, og i hvilken retning etaten bør utvikles. Her er det sentralt at politiet skal tilpasse seg lokalsamfunnet gjennom et samspill med publikum. Regjeringen ønsker et politi som fyller rollen på en tydelig og tillitskapende måte, slik at befolkningens behov for trygghet og alminnelig velferd ivaretas gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet. Dette skal skje gjennom et lokalt forankret politi som sikrer nærhet til publikum og gode forutsetninger for oppgaveløsning

---

¹¹³ Helene I. Gundhus: *Mot et kunnskapsbasert lokalorientert politi*. Foredrag på presentasjon av publikasjoner fra The International Centre for the Prevention of Crime, 7. oktober 2008, Oslo.

og samhandling i lokalsamfunnet. Miller (1998) viser til at lokalorientert politiarbeid fremmer kommunikasjon og tillit mellom politi og publikum. Politibetjenter som jobber ut fra lokalorientert politiarbeid blir opplært til å tilnærme seg publikum på en måte som i minst mulig grad fremmer konflikter, noe som vil bidra til at publikum opplever økt samarbeid og bedre tillit til politiet. Den uformelle tilnærmingen til publikum blir oppfattet å være effektiv når det gjelder å skape tillit og støtte blant publikum. Det er tidligere argumentert for at en folkelig politistil i så måte er en egnet tilnæringsform. Et av ti grunnprinsipper for norsk politi er at politiet skal virke i samspill med publikum (Stortingsmelding nr 42 (2004–2005)). Dette går i korte trekk ut på at politi og publikum skal samarbeide om løsningen av daglige problemer.

Gundhus (foredrag, 7. oktober 2008) fremhever at Politidirektoratet også er påvirket av de internasjonale trendene i tilknytning til vitenskapeliggjøring og rasjonalisering av offentlig politiarbeid. Politidirektoratets rapport *Nasjonal strategi for etterretning og analyse* fra 2007 bygger ifølge Gundhus i stor grad på den britiske ”national intelligence modell”. Hun viser videre til at disse endringene mot et kunnskapsstyrt politiarbeid er avhengig av endringer i organisasjonsstruktur og politiets yrkeskulturer. Dette er en pågående prosess i de 27 ulike politidistriktene i Norge. Siden Politidirektoratets visjon om et kunnskapsstyrt politiarbeid tar utgangspunkt i en strategi som blant annet vektlegger samarbeid og dialog mellom politi og publikum, fremhever Gundhus at politiet må bli bedre til å samarbeide med publikum etter normative målestokker for godt politiarbeid. I denne sammenheng argumenterer hun for at et kunnskapsbasert politiarbeid uten dialog eller kommunikasjon med publikum vil mislykkes i å gjennomføre et viktig mål med polititjenesten, nemlig å være en service for alle folk. Kunnskapsbasert politiarbeid må produseres i samarbeid med borgere og nærmiljøet, fremhever Gundhus. I så måte er en folkelig politistil egnet, da den legger svært godt til rette for et slikt samarbeidsprosjekt. I denne forbindelse er det interessant at Finstad (2005) peker på at synet på hva som er en passende kvinneandel i politiet kan sees i sammenheng med ulike perspektiver på hva som kjennetegner møter mellom politi og publikum. Enveisprosessen krever potensielt mer fysisk styrke enn toveisprosessen, hevder hun. ”Det er imidlertid ikke enveisprosessen som favoriseres i dag, hvor det forventes en langt mer raffinert og analytisk tenkning om samhandling, makt og konflikt” (Finstad, 2005, s. 197).

Politidirektør Ingelin Killengreen fremhever at politiets strategiplan for 2010–2015 (Politidirektoraktet, 2009) er et verktøy for å kommunisere retning og prioriteringer i politiet. Strategien er et viktig styringsdokument for planleggingen i politidistriktene, og for Politidirektoratets ledelse og samordning av etaten. I denne strategien fremheves spesielt betydningen av å ”legge til rette for at publikums møte med politiet skal oppleves trygt, rettferdig og tillitvekkende” (Politidirektoraktet, 2009, s. 5). At politiets oppgaveløsning forutsetter et godt samarbeid med befolkningen blir også trukket frem i strategiplanen. I så måte er det mye som tyder på at en autoritær politistil gir dårlige muligheter for dette.

Politiets strategiplan for forebygging (Politidirektoratet, 2002) understreker at forebyggende politiarbeid skal foregå ved bruk av problemorientert politiarbeid, kalt POP. Det er et annet grunnprinsipp for politiet at de skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende politiarbeid – noe som Stortingsmelding nr 42 (2004–2005) fremhever er i tråd med publikums ønsker. At politiets yrkeskultur, i særdeleshet representert ved mannlige politibetjenter, ikke opplever forebyggende politiarbeid og POP som ”ordentlig” politiarbeid, slik Gundhus (2009b) viser, er problematisk. Avhandlingens resultater tyder på at menn i større grad enn kvinner i politiet har problemer med å ta inn over seg sentrale føringer for politiarbeid. For eksempel så vi Ingelin i kapittel 7.1 vise til at politimenn hadde problemer med å erkjenne at politietaten holder på å forandre seg, og at forebyggende politiarbeid og kunnskapsbasert politiarbeid er prioritert i dag. Larsson (2005) peker på at forebyggere i politiet kan, satt på spissen, deles i to tilnæringer: ”bamsepoliti” og POP. ”Bamsepolitiet” fikk sitt navn gjennom at mange forebyggere som arbeidet med barn og unge benyttet politibamsen Eddy som en pedagogisk tilnærming. Begrepet inkluderer et bredt spekter av forebyggende aktiviteter, og vektlegger grensesetting og reaktive tiltak. Betegnelsen ”bamsepoliti” er for eksempel i dag knyttet til mykt politiarbeid som ikke er ”ordentlig” politiarbeid (Finstad, 2000; Granèr, 2004).

POP er en mer analytisk tilnærming som understreker at alle skal arbeide proaktivt ved å rette tiltak mot identifiserte problemer, ikke individer (Larsson, 2005). Dersom ”bamsepolitiet” fremstår som sosialarbeidere, fremstår ”POP-stjernene” mer som teknikere, akademikere og vaktmestere, skriver Larsson. Han viser til at det er vanskelig å selge inn POP i politiet, fordi det forbindes med kontorarbeid, noe som bekreftes av Gundhus (2009b). Som vi forstår har forebyggende politiarbeid, lokalforankret politiarbeid

og POP vanskelige kår i politiet. Finstad (2000, s. 105) peker på at ”jo sterkere forventning om å fange tyver, jo mindre blir man opptatt av for eksempel å utføre serviceoppgaver og konversere alminnelig med publikum.” Finstad fremhever videre at forestillingen om å fange tyver trolig henter sin næring fra guttedrømmer, og ikke kollegasosialisering. Samtidig er det ikke slik at menn avlæres disse forestillingene i politiarbeidet.

I forhold til å arbeide med bakgrunn i lokalorientert politiarbeid, POP og kunnskapsstyrt politiarbeid, kan en argumentere for at den folkelige politistilen er godt egnet, mens en autoritær politistil synes å være en lite egnet tilnærming.

8.3 Ulik forståelse av politirollen

I forrige kapittel ble det påpekt at det syntes å være store likheter mellom hva som skal ligge til grunn for politiarbeid i dag og en folkelig politistil. Vi har i presentasjonen av de empiriske funnene i kapittel 7 sett hvordan menn og kvinner synes å løse politirollen ulikt. Særlig gjelder dette kapittel 7.1, hvor politimenn opplevde at mange politikvinner var passive, lite besluttsomme og alt for forhandlende i tilnærmingen til publikum.

Politikvinner på sin side opplevde mange politimenn som alt for autoritære i den forstand at de var for oppfarende, hissige og for mye ”på”. Dette var kanskje det området hvor forskjellene mellom mannlige og kvinnelige politibetjenter var tydeligst; det var få politimenn som syntes å være utpreget forhandlende og ingen politikvinner som syntes å være utpreget autoritære i tilnærmingen til publikum. Resultatene i kapittel 7.1–7.5 indikerte at politimenn og politikvinner synes å oppleve politirollen forskjellig, og at en del politikvinner og politimenn tilnærmet seg publikum ulikt. Vi har også sett mannlige politistudenter oppgi mer fysisk maktbruk enn kvinnelige politistudenter (tabell 6.8). I lys av de sentrale føringene som ligger til grunn for politiarbeid i dag (kapittel 8.2), kan en spørre seg om en del mannlige politibetjenter, og til dels også mannlige politistudenter, synes å ha en feilaktig forståelse av sin rolle som politi. Som vi skal se tyder også annen forskning på dette.

Aas (2009) spør om det er mulig at politiet bommer på sin rolle. Dette gjør han fordi de mannlige politibetjentene som i hovedsak var informantene hans, opplevde at mye av det de gjorde ikke var politiarbeid. Aas pekte på at det var en tilbakevendende frustrasjon for politibetjentene han studerte hva de opplevde som henholdsvis politiarbeid og sine oppgaver. Blant annet fant han at sosialarbeiderrollen ble omtalt som negativt. Gundhus (2009b) fant i sin studie at POP og strategisk analysearbeid ble assosiert med feminint konnoterte arbeidsoppgaver som faller utenfor det som defineres som ”ordentlig” politiarbeid. Larsson (2005) viser til at politibetjenter synes å være av den formening at en del oppgaver som politiet selv definerer som sosialarbeid, bør overlates til andre yrkesgrupper.

Vi har sett resultatene indikere at noen politimenn har et syn på ordenstjeneste som bryter med de sentrale føringene som ligger til grunn for politiarbeid. En del mannlig politi synes som vist å oppleve det actionfylte politiarbeidet som mest meningsfullt, noe også Finstad (2000) antyder. Resultatene som fremkommer i kapittel 7 tyder på at en del mannlige politibetjenter og til dels mannlige politistudenter ser på politiet som en politistyrke, mens politikvinner er mer tilbøyelig til å se på politiet som et serviceorgan. Samtidig er det viktig å fremheve at de fleste politimenn og politikvinner synes å ha tatt inn over seg at politiarbeid innebærer elementer fra en omsorgsrolle, og for disse synes ikke dette å fremstå som særlig problematisk. En kan hevde at disse er overrepresentert når det gjelder tilbøyelighet til en folkelig politistil. Westin og Nilsson (2009, s. 24) peker på at det mest sentrale når svenske politifolk skulle beskrive sitt yrke, var at de så på seg selv som en slags ”sosialarbeidere som arbeider i et felt”. Dette er ifølge Westin og Nilsson en dominerende oppfatning blant politifolk i Sverige. De viser videre til at dette stemmer dårlig overens med hvordan politiutdanningen i Sverige formidler politiutdanningen under rekrutteringsarbeidet. Her fremstilles politiyrket som et actionpreget yrke. Også i en rekrutteringsvideo til norske potensielle søkere i 2007 ble det vist en video som startet med et helikopter som var ute på bevæpnet oppdrag med skytevåpen. I lys av resultatene i kapittel 6 og 7 er en slik fremstilling uheldig, da dette skaper forventninger og trekker til seg mennesker som kan bli skuffet når de oppdager hva politiarbeid egentlig handler om. Det mest problematiske er kanskje at slike presentasjoner ikke trekker til seg de menneskene som passer bedre til de kvalifikasjonene som fremstår som mest betydningsfulle i ordenstjeneste.

I kapittel 6.2.3 så vi at mannlige politistudenter under intervjuene gav uttrykk for at actionpreget politiarbeid å fange tyver var noe de likte best ved polityrket, og trakk i liten grad inn forebyggende politiarbeid. Finstad (2000) peker også på at forebyggende politiarbeid stiller i en annen klasse enn både etterforskning og ordenstjeneste, og at det alltid har vært slik. I sin studie av ordenspolitiet i Oslo, finner hun blant annet at politifolk skiller mellom vesentlig og uvesentlig politiarbeid, hvor det vesentlige og egentlige politiarbeidet består i å fange tyver. POP handler om å bryte med 'politiblikket' slik det formes i politikulturen, hevder hun. Denne tolkningen av POP støttes av Gundhus (2009b).

I *Politiforum* presenteres et innlegg av Engen (2009), som kan hevdes er et eksempel på en politimann med en forståelse av politiarbeid hvor det å fange tyven er sentralt. Under tittelen "Politiutdanning på ville veier" argumenterer Engen for at han opplever at det nå er viktigere å få uteksaminert "velutdannede sosionomer" som han uttrykker det, og at det er lagt mindre vekt på det som han opplever er viktig, nemlig "å fange tyven". Engen er kritisk til at det undervises i sosiologi. Dette trigger ikke akkurat jaktinstinktet som en polititjenestemann bør og må ha for å gjøre en god jobb i en stadig mer krevende hverdag, skriver han. Han mener videre at vi etter hvert vil få et "jattepoliti", og er kritisk til dette. Av uttalelsene forstår vi at Engen mener politiarbeid handler om noe som står i sterk kontrast til mine funn. Resultatene i denne avhandlingen tyder som nevnt på at evnen til "å jatte med" tvert imot er en viktig egenskap som en konfliktdempende tilnærming, samtidig som det har en viktig symbolsk funksjon.

Herbert (2001) fremhever hvordan maskuline verdier og ideologier vedlikeholdes og blir gjort hegemoniske gjennom det daglige politiarbeidet i USA. Han peker på at politibetjenter forsterker en hegemonisk form for maskulinitet som oppmuntrer dem til å jakte på "bad guys". Politibetjenter lærer på denne måten at "å gå ut i krigen" er betydningsfullt for å oppnå prestisje i politiet, og mange opptrer i tråd med dette idealet. Denne interne dynamikken er med på å forme politibetjentenes eksterne relasjoner, som for eksempel når "community policing" (tilsvarer nærpolitimodellen / lokalorientert politiarbeid) skal praktiseres. "Community policing" innebærer en definisjon av politirollen som bryter med den maskuline kriminalitetsbekjempende politirollen, og møter dermed motstand fra mange politibetjenter. Mange har en tendens til å se på denne typen politiarbeid som "mykt", og av den grunn som synonymt med feminint. De beskriver en slik tilnærming som politikk og ikke som politiarbeid. Når det gjelder "community

policing” blir politibetjentene instruert til å nedtone sin aggressive stil, til fordel for en mer engasjerende og involverende stil hvor det er viktig å samarbeide med publikum. Blant amerikansk politi opplever mange politibetjenter at dette bryter med deres maskuline selvforståelse, og hører hjemme hos sosialarbeidere. Av den grunn nekter mange politifolk å redefinere sin rolle. Maskulinitetsidealer i politiet arbeider på denne måten i mot det å skape en bedre publikumsrelasjon. Herbert (2001) viser blant annet til situasjoner hvor politibetjenter løser konflikter på mellommenneskelig nivå på en god måte, men de samme politibetjentene gav i ettertid uttrykk for at denne typen fremferd ikke var noe de selv verdsatte særlig. En grunn til dette mener Herbert kan være at denne typen konfliktløsning i liten grad blir verdsatt i politikulturen, hvor slikt politiarbeid som opptar mye av tiden, ikke blir anerkjent som betydningsfull. Herbert fremhever at ”community policing” verdsetter det den maskuline modellen fornekter; at politiarbeid er mer relatert til sosialarbeid enn krig. Den verdsatte fremferden her er ikke styrke og mot, men tålmodighet og medfølelse. Her skal ikke politibetjentene være aggressive kriminalitetsbekjempere, men utøve fredsmeglende politiarbeid. Slike mannlighetsidealer synes å være internasjonale, og mye tyder på at disse også er til stede i det norske politiet. Ut fra sin studie av kunnskapsbasert politiarbeid i to IKT-intensive politiorganisasjoner i Oslo Politidistrikt, argumenterer Gundhus (2009b) for at mannlighetsidealer kommer til uttrykk i synet på at lokalorientert politiarbeid og forebygging ikke oppfattes som ”ordentlig” politiarbeid.

Miller (1998) peker på at mot, mistenksomhet, kynisme, objektivitet og villighet til bruk av fysisk makt og brutalitet er høyt verdsatte egenskaper i mannlig politikultur. Politikvinner mer feminine stil står i kontrast til dette, hevder hun. Kvinners politistil er en mer ydmyk, hvor partiskhet, subjektivitet, høflighet, forsoning og fokus på samarbeid med publikum er sentralt. Som vi forstår, passer Millers funn med mine funn og politimenns tilbøyelighet til en autoritær politistil, og kvinners tilbøyelighet til en folkelig politistil. Den ideelle politibetjenten har ifølge Miller en mer sosialarbeidertilnærming til publikum, noe hun hevder bryter med forståelsen mange politifolk har av politiarbeid. Miller hevder videre at moderne politiarbeid – lokalorientert politiarbeid (community policing) – i større grad er basert på tradisjonelle feminine egenskaper som samarbeid og kontakt med publikum. I så måte kan en se for seg at politimenn har noe å lære av politikvinner når det gjelder politikvinneres tilbøyelighet til en folkelig politistil og lokalorientert politiarbeid. Imidlertid

synes det også som om politikvinner kan å ha noe å lære av politimenn. Dette vil bli drøftet nærmere under.

8.4 Å lære av det annet kjønn

Det er viktig å få frem at ordenstjeneste er variert og kompleks, og krever ulike tilnærminger. Satt på spissen kan en hevde at en politibetjent bør beherske et register av opptredener fra å kunne stryke en person på kinnet til å bruke skytevåpen mot vedkommende. Ordenstjeneste er også kontekstuell, og bør løses med ulike tilnærminger ut fra ulike trusselvurderinger. Av den grunn vil det være av betydning at politiet i visse situasjoner fremstår som autoritære, eller ”klar og tydelig” som politibetjenter selv ville sagt det. I maktpyramiden (Lie & Lagestad, 2007, s. 6) er verbal makt inkludert som et nivå. Som nevnt tydet feltarbeidet på at spennvidden i denne verbale maktbruken var forholdsvis stor i forhold til de andre nivåene. Videre ble det observert at mange i politiet hadde evnen til å balansere mellom disse ytterpunktene, men det ble til en viss grad observert to områder politimenn og politikvinner syntes å ha noe å lære av hverandre.

Som vi har sett avdekket resultatene i kapittel 7 at en del mannlig politi fremstod som mer autoritære enn nødvendig i en del møter med publikum. Dette betyr at de investerte liten tid, gikk høyt ut og var autoritære i situasjoner hvor det ikke var grunnlag for dette. I så måte kan en argumentere for at disse har en del å lære av kvinnelig politi og deres folkelige og mer publikumsvennlige politistil. Miller (1998) peker på at lokalorientert politiarbeid definerer kvinner som de nye politiidealene. Dette fordi egenskaper som tillegges kvinner synes å stemme godt overens med idealene i lokalorientert politiarbeid. Det er tidligere blitt argumentert for at ideen bak lokalorientert politiarbeid har store likheter med en folkelig politistil, som politikvinner synes å være mer tilbøyelig enn politimenn til å benytte i publikumsmøtet.

Lurigio og Skogan (1994, s. 316) peker i forbindelse med innføringen av lokalorientert politiarbeid på viktigheten av å vinne ”the hearts and minds” til de som skal bli de nye politibetjentene ute i gata. Dette bør skje ved å redefinere betydningen ”sosialarbeideraspektene” har for politiarbeid, slik at tradisjonelle feminine kvaliteter som omsorg og empati anerkjennes i større grad. Det arbeidet som tradisjonelt har blitt sett på

som ”mykt politiarbeid” må oppvurderes og gis den anerkjennelse det fortjener hevder de. Den folkelige politistilen med de strekk/egenskaper som politikvinner og en god del politimenn fremhever som viktig, bør ut ifra et publikumperspektiv vektlegges. Også Miller (1999, s. 197) fremhever at om lokalorientert politiarbeid skal fungere, er en avhengig av om politikulturen klarer å fange opp og utvikle kvinners rolle og egenskaper i politiet; ”such as creating and sustaining intimate connections and practising a more conciliatory, nonaggressive style of policing.” Miller legger til at mannlig politi som forakter slike egenskaper må bli overbevist om at dette er veien å gå. Selv om det er bestemt at politiet skal jobbe ut fra lokalorientert politiarbeid, er det som tidligere nevnt mange mannlige politibetjenter som er motstandere av denne tilnærmingen.

Mine observasjonene og uformelle samtaler under feltarbeidet tydet på at en del politikvinner hadde en rendyrket forhandlende tilnærming som kunne være problematisk. Blant annet ble dette eksemplifisert tidligere i avhandlingen ved at Line brukte 11 minutter og 47 sekunder for å innhente adresse hos en person mistenkt for ordensforstyrrelse. Dette er lite effektivt politiarbeid og eksemplifiserer hva som kan følge med det å ha en overdreven forhandlende stil. Når vi i kapittel 7.1 så mannlig politi vise til en del politikvinner som passive og lite beslutsomme, kan dette være på bakgrunn av nettopp slike observasjoner.

Som antydte tidligere, synes det å være viktig at politiet er flinke til å balansere mellom det å ta seg tid til å prate og utvise tålmodighet i møte med publikum på den siden, og det å være beslutsom i de tilfellene dette kreves på den andre. På samme måte som en del politimenn synes å ha noe å lære av politikvinneres tilbøyelighet til en folkelig politistil, er det en del som tyder på at politikvinner har noe å lære av politimenns beslutsomhet/tydelighet i situasjoner hvor dette kreves. Når det står om liv er det særlig viktig at politiet utviser beslutsomhet, noe som ifølge mine observasjoner synes å falle lettere for politimenn. Dette så vi blant annet i tabell 6.5, hvor kvinner var mer tilbøyelig enn menn til å bruke verbal kommunikasjon i en situasjon hvor trusselvurderingen tilsa at fysisk makt burde benyttes. Dette kom også frem i en praktisk case i forbindelse med undervisning på Politihøgskolen, hvor forutsetningene var forholdsvis like de som lå til grunn for svarene i tabell 6.5. Casen utspilte seg tidlig i politiutdanningen på en filmskytebane, og scenarioet var følgende: En person ropte om hjelp inne i en garasje. Politistudentene som var bevæpnet med revolver, pepperspray og teleskopbatong ser døren

på garasjen gå opp. En person ligger på garasjegulvet mens en annen person står over han med en stor spade, klar til å slå. Personen på gulvet er her i alvorlig fare, og ut fra trusselvurderingen ”trusselen, egne ressurser, tid til rådighet og områdets beskaffenhet” (Edvinsen 2009, s. 128), kan en argumentere for at fysisk maktbruk bør benyttes. Jeg observerte hvordan menn skilte seg ut ved å løse oppdraget med å bruke fysisk makt umiddelbart, gjennom å benytte pepperspray, teleskopbatong eller revolver. Kvinner gikk lavere ut enn menn og gav flere verbale tilrop enn menn før de eventuelt brukte fysisk makt. Resultatet var at personen ble slått flere ganger med spaden før politiet fikk kontroll over gjerningsmannen. På et virkelig oppdrag hadde nok personen på gulvet blitt livstruende skadet. Når det som her er fare for at liv går tapt, er det viktig at politiet er tydelig og besluttsom overfor gjerningsmannen, og at de raskt får kontroll på gjerningsmannen. I så måte kan en med bakgrunn av resultatene i kapittel 7.1, tabell 6.5 og erfaringene fra casen over, hevde at politikvinner har noe å lære av politimenn på dette området. Med andre ord synes det som om både politimenn og politikvinner kan tjene på å bli bedre til å utnytte den store fleksibiliteten som er til stede innenfor laveste og høyeste nivå av verbal maktbruk. Enkelte menn kan bli flinkere til å ta i bruk nedre deler av dette nivået i større grad (lite verbal makt), mens enkelte politikvinner kan bli flinkere når det gjelder å benytte øvre del av det verbale maktnivået (mye verbal makt) i de situasjonene som tilsier det.

8.5 Manglende kultur for videreutvikling av kunnskap og erfaringslæring

Som vi har sett av kapittel 8.2 er det sentrale føringer som fremhever fokus på lokalforankret politiarbeid, POP, forebyggende politiarbeid og kunnskapsbasert politiarbeid. Disse føringene er noe annerledes i dag enn da mange politibetjenter startet politikkarrieren. Skal disse strategiene fungere er en avhengig av et politi som er i stand til å tilegne seg disse strategiene. Det er blitt argumentert for at disse strategiene ligger tett opp mot en folkelig politistil, og vi har sett at politimenn har en del å lære av politikvinner (og andre politimenns) sin tilnærming til publikum. I så måte er det problematisk at feltarbeidet så vel som annen forskning og andre erfaringer tyder på at det er lite tradisjon for

erfaringsutveksling og kunnskapsutvikling innad i politiet. I det følgende vil jeg utdype dette.

I løpet av feltarbeidet fremstod det som klart at politibetjenter ikke evaluerer seg selv eller andre etter ordinære ordensoppdrag. Uformelle samtaler avdekket at mange politibetjenter og politistudenter var kritiske til kollegaers opptreden i møte med publikum, men det var ingen kultur for å formidle dette, eller møteplasser for å ta dette opp. Observasjonene tydet på at politifolk i liten grad diskuterte i hvilken grad ulike tilnærminger til publikum fungerte godt eller dårlig, eller hva de enkelte lærte av ulike publikumsstrategier. Politifolkene hadde som nevnt ulike tilnærminger her, men disse ble det snakket lite om. I denne sammenheng var flere inne på at ”det er hans valg”. Når politibetjenter selv ble skadet under oppdrag, eller når det var snakk om væpnede oppdrag var situasjonen en annen. I disse situasjonene observerte jeg hvordan en innhentet ekspertuttalelser fra beredskapstroppen, og satte av tid til å gjennomgå dette i ettertid. Slike situasjoner ble også behørig diskutert på piketten. Det er problematisk at erfaringsutveksling fant sted bare når det var snakk om at politibetjentenes egen sikkerhet og egne interesser var truet. En slik erfaringsutveksling syntes i liten grad å finne sted når publikums sikkerhet og interesser hadde vært truet. Feltarbeidet viste at mange politibetjenter og politistudenter satt på mye kompetanse på dette feltet. Det er viktig å tilstrebe at politibetjenter og politistudenter lærer av hverandre når det gjelder strategier som hemmer og demper konflikter med publikum. Når imidlertid de ulike patruljene fungerer som ”*selvgående enheter som stort sett gjør som de vil*”, slik en politistudent uttrykte det under et intervju, er det vanskelig å få til endring.

Strype (2009) viser til at publikums inntrykk av politiet er sterkt formet av i hvilke grad de opplever at politiet har kompetanse og fagkunnskap. I Stortingsmelding nr. 42 (2004–2005) om politiets rolle og oppgaver, fremheves det som nevnt at politi- og lensmannsetaten skal være kunnskapsstyrt, og at politiets kompetanse er en viktig forutsetning for at etaten også i fremtiden skal kunne ivareta sine oppgaver på en tillitsvekkende måte. Ansvar for denne videreutdanningen må hvile på systemet, ledelsen og på den enkelte politibetjents skuldre. Mine observasjoner gjør at det er lett å slutte seg til utsagnet om at i en del tilfeller er det mulig å forebygge uønskede hendelser og kritikk dersom man har økt fokus på erfaringslæring (NOU 2009:12). En av anbefalingene i NOU 2009:12 er at det må legges vekt på utviklingen av politiet som en lærende organisasjon

som tar hensyn til politiansattes egen kunnskapstradisjon. I så måte er det viktig at det blir skapt tradisjon for å utvikle politifeltet videre, også når det gjelder å se mellom fingrene når det utøves dårlig politiarbeid. At unge politibetjenter og politistudenter er de som i størst grad varsler om uregelmessigheter blant politiansatte (Presthus, 2009), sier noe om at det må skapes en kultur for dette på alle nivå.

For at møtet mellom politi og publikum skal bli best mulig, er det viktig at en beveger seg bort fra grunnsynet om at når en er ferdig utdannet politi etter tre års politiutdanning, er det lite behov for mer utdanning og videreutdanning. Lagestad og Rønning (2010) pekte på at blant mange tilbud i etter- og videreutdanning ved Politihøgskolen, er det ingen kurs som tar for seg vanlig ordenstjeneste. På etterforskningsområdet er derimot situasjonen en helt annen. Her finnes flere etter- og videreutdanningskurs, og gode rutiner sikres også gjennom Riksadvokatens rundskriv.¹¹⁴ En form for kvalitetssikring skjer overfor den enkelte politibetjent når denne må redegjøre for sin etterforskning overfor påtalemyndigheten ved avgjørelse av tiltalespørsmålet, og videre overfor aktor, dommer og forsvarer ved rettsbehandlingen. Ordensoppdrag kvalitetssikres derimot i mindre grad. Tjenestehandlingene skjer der og da, og blir i liten grad evaluert eller overprøvd av overordnet, klageinstans eller retten – så lenge ikke publikum klager eller anmelder forholdet. I lys av dette spør Lagestad og Rønning (2010) om slik rutineutvikling og kvalitetssikring primært skjer på områder der politibetjentene må svare for seg i retten.

En del tyder på at politibetjentene ønsker videreutvikling av egne ferdigheter når det gjelder publikumsmøter. Ingjerd Hansen (foredrag, 15. desember 2009)¹¹⁵ opplevde at politibetjentene i hennes prosjekt i Oslopolitiet, gav uttrykk for at det var alt for lite fokus på politiets møter med publikum i ordenstjeneste. Politibetjentene gav ifølge Hansen uttrykk for at de ønsket at Politihøgskolen hadde mer fokus på disse publikumsmøtene. ”Det som er 98 prosent av arbeidet vårt er det ingen fokus på”, hevdet politibetjentene overfor henne. Politibetjentene gav også uttrykk for at det var lite fokus på å gi hverandre tilbakemelding, særlig når det gjaldt fremferd overfor publikum. Å gi hverandre tilbakemelding på polititaktiske forhold, var imidlertid utbredt i politiet ifølge

---

¹¹⁴ Riksadvokatens rundskriv er å anse som instruks på hvordan etterforskning, påtale og aktorat skal praktiseres, herunder hva som skal prioriteres og hvordan saksbehandlingen skal være.

¹¹⁵ Ingjerd Hansen: *Streets of Oslo*. Foredrag på Politihøgskolens fagdag i Oslo 15. desember 2009.

politiinformantene til Hansen. Som vi forstår underbygger Hansens informanter mine funn på området.

Også andre studier har pekt på at politiets yrkeskultur mangler tradisjon for kunnskapsformidling (Gundhus, 2007; Finstad, 2009). I så måte kunne en se for seg at politiets dialog med publikum ble behandlet nærmere i Stortingsmelding nr 42 (2004–2005) om politiets roller og oppgaver. Til tross for at stortingsmeldingen tar for seg politiets samspill med publikum, står det forholdsvis lite om hva som er viktig når det gjelder dette. Dette kan skyldes at det er lite kunnskap omkring temaet. NOU 2009:12 viser til at samtidig som det finnes mye ”taus kompetanse” ute blant politibetjenter, er det ikke noe etatsovergripende system for erfaringslæring i politiet. En foreløpig evaluering av politireform 2000 viser også at de ansatte i politidistriktene opplever at det har vært en svak negativ utvikling når det gjelder evne til å utvikle og utnytte kompetanse i politiet (Stortingsmelding nr. 42 (2004–2005)). Nordang (2009) påpeker at dersom veiledningen ute i praksis ikke er god nok, er det fare for at det utvikles dårlig opptreden fra politiets side. Selv om feltarbeidet tydet på at politiarbeidet stort sett holder høy kvalitet, har vi sett at en del politiarbeid faller inn under kategorien ”kritikkverdig politiarbeid”.

På bakgrunn av erfaringer fra å være ansatt ved Politihøgskolen og fra statsadvokatembetet, redegjorde statsadvokat Erik Førde for sitt synspunkt om hva slags kompetanse en nyutdannet politigeneralist bør inneha (Hove et al., 2006). Førde fremhevet at studentene ikke var ferdig utdannet med bachelorgraden, men at nyutdannede politibetjenter skal videreutvikle kunnskapen de har tilegnet seg i grunnutdanningen når de starter i yrket. Han påpeker at det er vesentlig å skille mellom et basisnivå og et avansert nivå, hvor grunnutdanningen skal være på basisnivå. Det avanserte nivået kommer i videreutdanning og i opplæring på arbeidsplassen. At det kan synes som om nyutdannede har bedre kunnskaper om regelverket enn mer erfarne politibetjenter (Lagestad & Rønning, 2010), indikerer at denne videreutdanningen er mangelfull.

Ansel-Henry og Jespersen (2003) skriver at i møte med publikum er politikultur preget av en misjonsfølelse, hvor politiet ser på seg selv som samfunnets helter eller beskyttere. Det hersker en sterk kollektiv identitet blant politifolk, og utad er det viktig å fremstå som en enhet. Denne kollektive identiteten kan tenkes å gi lite grobunn for diskusjoner om publikumstilnærminger, da slike diskusjoner vil kunne innebære elementer av kritikk. I

NOU 2009:12 påpekes det at politiet har for dårlige rutiner og systemer for å lære av egne feil. Det finnes en tillitsrisiko ettersom ingen instans, verken internt eller eksternt, har oversikt over hvordan kontrollmekanismene for politiet fungerer som helhet. Finstad (2009) viser til at det er bekvemt å tenke at en skal ta ut ”de råtne eplene”. I lys av drøftingen over kan vi se for oss at ”de råtne eplene” er de politifolkene som har en autoritær politistil. Finstad viser til at en i stedet bør ta utgangspunkt i ”eplekassene”, det vil si kulturen i politiet. I så måte kan en se for seg at fokus ikke bør være på de med en autoritær politistil, men på kulturelle trekk som dyrker frem politifolk med en autoritær politistil.

8.6 Politiets regelverk og det store skjønnsrommet

Politiarbeid er konstituert gjennom lovverk, og politiets tilnærming til publikum er nedfelt i et regelverk som regulerer og styrer politiets fremferd i møte med publikum (se vedlegg 17)¹¹⁶. Observasjonene indikerte at politistudentenes fremferd var tydelig preget av at de hadde hatt en grundig opplæring i regelverket som lå til grunn for publikumsrelatert politiarbeid. Umiddelbart virket det som politistudentene opptrådte korrekt og i tråd med regelverket, hvor det overordnede prinsippet i politilovens § 6 – spørre, søke, lytte – gikk igjen hos politistudentene. Riktignok viser Ekman (1999) til at det er den daglige småpratene, og ikke formaliserte tekster, som styrer politiets praksis. Han viser til at politibetjenter i liten grad leser instruksjoner og handlingsplaner. Mine observasjoner og uformelle samtaler med politifolk støtter Ekman i dette. Likevel kommer en ikke utenom at politiets arbeid består av å følge prosedyrer og forholde seg til hjemler, også i forhold til hvordan en skal opptre overfor publikum. I kapittel 7 ble aktuelt regelverk trukket inn i drøftingen av ulik fremferd som syntes å være av betydning, og vi så at det var et generelt trekk at disse i stor grad krever skjønnsutøvelse (regeltolkning og rettsanvendelse). Dette kan være med på å forklare og forstå hvorfor politifolk som forholder seg til samme regelverk, ender opp med så ulike tilnærminger som en folkelig og en autoritær politistil.

De mest sentrale bestemmelsene finnes i politiloven og politiinstruksen, og disse synes å være:

---

¹¹⁶ De reglene som fremstår som viktigst i reguleringen av politiets møte med publikum, er gjengitt i vedlegg 17.

- Politiloven § 6 (Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres).
- Politiinstruksen § 3-1 (Alminnelige regler for politiinngrep).
- Politiinstruksen § 5-2 (Opptreden i tjenesten).
- Politiinstruksen § 12-1 (Politiets plikt til å yte publikum hjelp og veiledning).

Dersom en ser nærmere på disse bestemmelsene som regulerer politiets fremferd, benyttes formuleringer som: ”målet skal søkes nådd gjennom opplysning, råd”, ”bruke regulerende eller forebyggende tiltak”, ”utøve makt i den grad den er nødvendig og forsvarlig”, ”vise den ro og beherskelse som situasjonen krever”. Formuleringene er ganske generelle, og det blir opp til den enkelte å tolke hvilken konkret fremferd politiet bør tilstrebe i møte med publikum. Rammeverket legger med andre ord opp til vurderinger og skjønnsutøvelse, og det synes ikke å være noe fasitsvar i regelverket som styrer politiets fremferd.¹¹⁷

Prinsippene ligger i regelverket, og vurderingen må ligge innenfor disse. Da Finstad i 2000 publiserte *Politiblikket*, det hittil mest omfattende og betydningsfulle bidraget til norsk politiforskning, var tittelen et uttrykk for at politiet har et eget blikk som skiller det vesentlige fra det uvesentlige – med andre ord et skjønnsutøvende blikk. Aas (2009) peker på at denne skjønnsutøvelsen gjør politiet til handlende og fortolkende aktører, og ikke determinerte håndhevere av lover og regler. Det er dermed ikke bare å bytte ut denne skjønnsutøvelsen med konkrete regler. Ifølge Waddington (1999) vil det heller ikke være mulig eller hensiktsmessig å lage regler som tar for seg alle de situasjonene politiet kan havne i. Politiarbeid er kontekstuel og en kan se for seg at detaljerte regler ikke nødvendigvis sikrer bedre praksis. Detaljerte regler gir ikke nødvendigvis et godt skjønn, fordi de overordnede prinsippene kan forsvinne. Det er de overordnede prinsippene som ligger til grunn for politiets myndighetsutøvelse. Det er derfor av betydning at politiet forstår verdigrunnet tjenesteutøvelsen skal bygge på og formålet bak regelverket. Politilovens § 6 som er styrende for politiets fremferd, uttrykker i utpreget grad en skjønnsmessig regel og er et sentralt prinsipp når det gjelder politiets inngripen overfor publikum (Dahl & Myhrer, 2009).

Politiinstruksen § 12-1 fremhever at: ”Politiets plikt er å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette. Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en

---

¹¹⁷ Selv om det er slik at den enkelte må utøve skjønn, så er ikke denne skjønnsutøvelsen løsrevet fra regelverket. De må kunne redegjøre for hvilket faktum de har lagt til grunn og sin vurdering av situasjonen, og har ikke dette en faglig forankring, vil skjønnsutøvelsen ikke anses som forsvarlig.

positiv og tillitsfull holdning til politiet.” Denne instruksjonen gir også store rom for skjønnsutøvelse. Når publikum fortvilt ber politiet begrunne sin inngripen og politiet svarer med ”fordi jeg har sagt det” og ”det er en grunn til at politiet står her nå” slik vi så det i kapittel 7.7, kan en stille spørsmål ved hvorvidt politiet i disse situasjonene har tatt inn over seg politiinstruksjonen § 12-1. Når vi så en person gå gråtende fra politiet mens han ulykkelig uttrykte at han ikke ville ha mer kontakt med politiet, kan dette være et eksempel på hva dårlig skjønn fører til. Det er imidlertid vanskelig å kontrollere skjønnsutøvelse og det er vanskelig å konkretisere hva godt skjønn er. Ingen kan på en måte definere hva de ulike formuleringene egentlig betyr, og det finnes ingen fasitsvar på dette. Hva ligger egentlig i formuleringen ”ro og beherskelse”? Hva betyr ”nødvendig og forsvarlig” og ”ikke større eksponering”? Dette er avhengig av konteksten, men blir først og fremst avgjort ut fra subjektive vurderinger den enkelte politibetjent gjør. Det vil være riktig å si at regelverket overlater til den enkelte politibetjent å avgjøre hva som er nødvendig og forsvarlig i hvert tilfelle.¹¹⁸

En kan argumentere for at politiinstruksjonen § 12-1 viser til at politiet plikter å investere tid i møte med publikum. Det er imidlertid slik at så lenge det er opp til den enkelte politibetjent å definere hva ”så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette” vil si, så behøver ikke den enkelte politibetjent å oppleve at tjenesten og omstendighetene tillater å investere tid. Politibetjenten kan for eksempel ”komme seg unna” med å vise til sin vurdering om at det kan skje viktigere ting, og at han da må være tilgjengelig. Dahl og Myhrer (2009) pekte blant annet på at politibetjenter i liten grad var villige til å ta tiden til hjelp for å roe ned en situasjon eller å utforske andre lempeligere handlingsalternativer, selv i tilfeller hvor det var tid og anledning til dette. Her synes det også nærliggende å trekke inn Finstad (foredrag, 11. august 2009), som i forbindelse med NOU 2009:12 påpekte at svikt i politiets ”tøying” av regler trolig forekommer oftere enn hva klagesakene mot politiet uttrykker.¹¹⁹

---

¹¹⁸ Denne vurderingen skal riktignok gjøres med utgangspunkt i de objektive vilkårene som ligger til grunn for tjenesteutøvelsen. Vurderingen må kunne begrunnes i ettertid, da disse vurderingene kan bli gjenstand for rettslig overprøving ved klage/anmeldelse av handlingen.

¹¹⁹ Liv Finstad: ”Finstad-utvalget” med spesielt fokus på politiets rutiner og praksis ved pågripelser. *Konsekvenser for undervisning i fag ved PHS?* Foredrag oppstartseminar for Politihøgskolen i Oslo 11. august 2009.

En kan hevde at utøvelse av en folkelig politistil i stor grad legger til rette for utøvelse av et profesjonelt skjønn. Å utvise ydmykhet som avhandlingen har pekt på som viktig, skjer for eksempel når politiet utøver makt ”i den grad det er nødvendig”. En autoritær politistil kjennetegnes ved at politiet er tilbøyelig til å bruke verbal makt i større grad enn nødvendig, noe som i liten grad gir rom for å utvise ydmykhet. Politiinstruksens § 5.2 peker blant annet på at politiet ”skal opptre høflig mot enhver” og videre at ”en politimann må ikke la seg provosere ved motstand eller fornærmelser”. I så måte ser vi at det å forholde seg på en god måte til gjeldende regelverk samsvarer med to av de fem punktene som inngår i en folkelig politistil. En kan ikke se bort fra at politifolks opplevelse av hva som er betydningsfull fremferd i møte med publikum er påvirket av det regelverket de skal forholde seg til. Samtidig er det viktig å peke på at regelverket har utspring i grunnleggende normer og verdier. Den fremferden som politiet trekker frem som gunstig i møte med publikum og som hører inn under en folkelig politistil, tar også utgangspunkt i grunnleggende medmenneskelige normer og verdier.

Det er problematisk at vedlikehold og videreutvikling av kunnskaper omkring politiets regelverk blir gitt lite oppmerksomhet fra politibetjentenes side, slik det ble antydning over. Lagestad og Rønning (2010) fremhever at politiet i for liten grad synes å bruke regelverket som et viktig arbeidsverktøy i møte med publikum, noe også Dahl og Myhrer (2009) påpeker. Lagestad og Rønning (2010) påpekte videre at politiet i for liten grad synes å forklare publikum deres inngripen overfor dem, noe som synes å øke konfliktnivået. Det blir argumentert for at i forhold til en så alvorlig inngripen i personers rettsvern som for eksempel en innbringelse er, har publikum krav på en begrunnelse for dette. Observasjoner og uformelle samtaler tyder på at en medvirkende årsak til at begrunnelse ikke blir gitt, kan være mangel på eksakt kunnskap i forhold til det regelverk som styrer politiets opptreden.

Politiinstruksens § 5.2 trekker frem at politiet skal ”opptre høflig mot enhver”, men det er som nevnt politiet selv som ut fra eget skjønn fortolker hva høflighet er i møte med publikum. Da vi tidligere i avhandlingen så en mannlig politibetjent uttale: *”En må ikke være for mye kamerat med kjeltringene ute på byen. Det sender feil signaler til lovlydige borgere”*, forstår vi at dette for politibetjenten handler om en form for høflighet overfor en type publikum; de som i politibetjentens øyne fremstår som lovlydige. Da vi så en annen mannlig politibetjent oppgi at det var skånsomt å legge folk i bakken heller litt for tidlig enn litt for sent i de tilfellene han ante det kunne bli kranling, kan dette også være et

uttrykk for høflighet fra politibetjentens side. Dette fordi denne personen *”ikke rekker å dra på seg noe mer trøbbel”*, slik enkelte politibetjenter uttrykker.

Det store skjønnsrommet som observasjonene tydet på lå til grunn for ordenstjeneste, kan eksemplifiseres ved å vise til følgende: Om en klasse med 24 politistudenter skulle ut i ordenstjeneste for å løse et identisk oppdrag i praksisåret, kan en tenke seg 24 ulike løsninger. Satt på spissen kan variasjonene i løsningene variere fra at publikum gikk hjem med et smil om munnen, til at de satt gråtende i arresten, siktet for vold mot offentlig tjenestemann. Ulike løsninger oppstår fordi det er et stort skjønnsrom, men også fordi ferdighetene, kunnskapene og holdningene til den enkelte politistudent vil variere. Politiarbeid er komplisert og kontekstuell, og det synes å være viktig at politifolk læres opp i profesjonalitetsfølelse, etikk og et profesjonelt skjønn.

Dahl og Myhrer (2009) påpeker at politiet i liten grad synes å være bevisst de begrensningene for tjenesteutøvelse som ligger i politiloven og politiinstruksen. Oppmerksomheten synes i større grad å være rettet mot straffbare handlinger og i mindre grad mot hva som er godt og hensiktsmessig politiarbeid. Dahl og Myhrer viser videre til at der hvor tjenesteutøvelsen ideelt sett burde vært preget av en forholdsvis åpen skjønnsmessig vurdering, skjer den på bakgrunn av lokale regler og rutiner. Når inngrep som i utgangspunktet skal baseres på en skjønnsmessig vurdering i forhold til hva som er nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig blir erstattet med regler som praksisfeltet selv har skapt, står politiets handlinger i fare for å bli *”uskjønne”*, som Dahl og Myhrer uttrykker det. Når lovverket i så stor grad som det gjør legger opp til bruk av skjønn, blir refleksjonen omkring kritikkverdig og uhensiktsmessig fremferd fra politiets side av særlig betydning hos politiet. Finstad (2009) trekker frem at det er for få kontrollmekanismer i politiet knyttet til skjønnsutøvelse, og foreslår bedre kontroll med den daglige skjønnsutøvelsen. Når politiet synes å ha stor grad av autonomi og det eksisterer lite kontroll av og innsyn i deres vurderinger (Lipsky, 1980), blir slike kontrollmekanismer særlig viktig.

En kan tenke seg at vurderingen av politiarbeid kan gjøres i lys av om det er forsvarlig, kritikkverdig eller straffbart. Mellom det forsvarlige og det straffbare har vi den kritikkverdige opptreden (Lagestad & Rønning, 2010). Denne typen fremferd synes å få

lite oppmerksomhet innad i politiet.¹²⁰ Presthus (2009) påpeker nettopp at en del av politiets arbeid er kritikkverdig og uhensiktsmessig, og fremhever at det er problematisk at mange i politiet ikke klarer å være kritisk til eget arbeid så fremt det ikke er straffbart. Resultatene i denne avhandlingen har trukket frem en del eksempler på politiarbeid som en kan hevde faller inn under kategoriene ”kritikkverdig” og ”uhensiktsmessig” fremferd fra politiets side. Når en ser nærmere på eksempler på kritikkverdig opptreden, er det åpenbart at disse kommer inn under en autoritær politistil. Det synes riktig å gå så langt som å hevde at en rendyrket autoritær politistil slik den er beskrevet i denne avhandlingen, er en tilnærming som er både uhensiktsmessig og kritikkverdig. Dette fordi en slik tilnærming i så liten grad synes å bygge på grunnleggende menneskelige verdier som respekt, ydmykhet, høflighet etc.

Tidligere forskning på skjønnsutøvelse i politiet har i stor grad konsentrert seg om at politiet bruker skjønnen som en diskrimineringsmekanisme, ved at politiet stigmatiserer enkelte befolkningsgrupper (Waddington, 1999; Holmberg, 1999; Finstad, 2000; Høigård, 2002; Sollund, 2007). Høigård (2002) viser i sin studie av politi og gatemale at det kan synes som om politiet går ut over sin myndighet, og at mange innbringelser skjer uten at politiet i god nok grad kan begrunne dette med god skjønnsutøvelse. At en betydelig andel av disse sakene som lå til grunn for innbringelsen henlegges, er en indikator på dette mener hun. Ifølge Høigård kan det synes som om disse innbringelsene i stor grad er et resultat av politiets jakt etter spenning. Holmberg (1999) er den som i størst grad i nordisk politiforskning har tatt for seg skjønnsutøvelse i politiet, gjennom doktorgradsavhandlingen *Politiets skøn i rettsociologisk belysning*. Han viser til at politibetjenter har en frihet til selv å definere hva som er relevant for politiet å gjøre noe med eller ikke, og at dette gir seg utslag i store forskjeller mellom hvordan politibetjenter utfører politiarbeidet. Myhrer (foredrag, 17. juni 2009)¹²¹ hevder at dette skjønnsrommet kombinert med at det synes å være en ufeilbarlighetskultur i politiet, gir muligheter og spillerom for en tilnærming til politiarbeid som publikum og samfunnet i liten grad er tjent med. I lys av resultatene i denne studien har jeg argumentert for at en autoritær politistil er et eksempel på en slik tilnærming.

---

¹²⁰ Et unntak her er Liv Finstad som har berørt kritikkverdig opptreden i *Politiblikket* (Finstad 2000).

¹²¹ Tor-Geir Myhrer: *Vaner, skremmeskudd og avskrekking*. Politihøgskolen, Oslo. Foredrag på fagdag om forebygging – Utdanning og Forskning. 17. juni 2009.

Blant politifolk blir ”sunn fornuft” fremhevet som en kjerne i møte med publikum (Lagestad & Rønning, 2010), uten at noen kan peke på hva dette konkret innebærer. Også Aas (2009) viser til at politiarbeid for hans informanter synes å handle om utøvelse av sunn fornuft. De trekkene fremferdsom kjennetegner en folkelig politistil kan tenkes å gi en god indikasjon på hva det konkret betyr å bruke sunn fornuft i møte med publikum. En kan også se for seg at egenskapene som kjennetegner en folkelig politistil må være til stede for at en skal kunne være i stand til å ivareta god skjønnsutøvelse i møte med publikum. I så måte er fremferd som kjennetegner i en folkelig politistil viktig som bakenforliggende faktorer for utøvelse av et profesjonelt skjønn.

8.7 Oppsummering

Tidligere forskning og sentrale retningslinjer for politiarbeid fremhever betydningen av at politiet har en fremferd som skaper tillit blant publikum. En folkelig politistil synes å legge et bedre grunnlag for dette enn hva tilfellet er med en autoritær politistil. Det ble videre argumentert for at en folkelig politistil syntes å være mer i tråd med retningslinjene som ligger til grunn for politiarbeid i dag, mens en autoritær politistil på mange måter synes å bryte disse retningslinjene. Ut fra disse drøftingene kan en argumentere for at politifolk bør tilstrebe en folkelig politistil i møte med publikum.

Observasjoner, spørreskjemaundersøkelser, uformelle samtaler og intervjuer tyder på at politikvinner og politimenn har ulik forståelse av hva politiarbeid handler om, hvor politikvinneres forståelse av egen rolle som politi i større grad enn politimenns synes å samsvare med retningslinjene for ordenstjeneste. Dette indikerer at det er en del politimenn som har noe å lære av politikvinner når det gjelder politikvinneres tilbøyelighet til verbal kommunikasjon og folkelig politistil. Samtidig ble det påpekt at en del politikvinner kan ha noe å lære av politimenn i de situasjonene som krever beslutsomhet og evne til å være “klar og tydelig”. Hva som synes å fremstå som en manglende kultur for videreutvikling av kunnskap og erfaringslæring i politiet ble belyst, og det ble pekt på forbedringspotensialer. Videre ble det store skjønnsrommet politiet synes å handle i drøftet opp mot resultatene i kapitlet. Dette skjønnsrommet synes å gi muligheter for at både en folkelig og en autoritær politistil kan komme til uttrykk. Det ble imidlertid presisert at en autoritær politistil synes å

bunne i dårlig skjønnsutøvelse, mens en folkelig politistil i større grad synes å bunne i god skjønnsutøvelse.

9. Hvordan kjønn i politiet kan forstås og forklares

Hovedfunnene som knyttes til problemstilling 2 og 3 har vist hvordan politistudenter og politibetjenter synes å gjøre kjønn (doing gender), slik det ble beskrevet i kapittel 3. Dette så vi særlig i kapittel 6, hvor verbale og fysiske ferdigheter ble knyttet til henholdsvis kvinnelig og mannlig politi. Hovedfunnene i forhold til problemstilling 1 viste at kvinnelige politistudenter utfordret tradisjonelle kjønnsmønstre ved å trene like mye maksimal styrke som mannlige politistudenter (undoing gender). En del mannlig politi utfordret også de tradisjonelle kjønnsmønstrene ved å ha utpreget verbal tilnærming og en folkelig politistil i møte med publikum, slik det fremkom i kapittel 7. Dette vil bli drøftet nærmere.

9.1 Politiarbeid, maskulinitet og mannlighet

Kapittel 5 viste at politistudentenes fokus på maksimal styrketrening økte i løpet av politiutdanningen. Det ble argumentert for at maksimal styrke syntes å bli opplevd som en viktig indikator for operativ ferdighet og å være i stand til ”å ta i et tak” blant politistudenter av begge kjønn. Dette funnet kan forklares ved de nære båndene som tidligere forskning har påvist er mellom politiarbeid og maskulinitet og mannlighet (Fielding, 1994; Miller, 1998; Finstad, 2000; Reiner, 2000a; Åse, 2000; Herbert, 2001; Åberg, 2001; Andersson, 2003; Chan, 2003; Gundhus, 2009b; Lauritz, 2009). Det kan synes som om disse båndene kan danne grobunn for politimenns tilbøyelighet til en autoritær politistil, som kapittel 7 redegjorde for. At en del politimenn opplever betydningen av å fremstå som autoritær i publikumsmøter som viktig, ligger trolig bak at en del mannlig politi nedvurderte enkelte politikvinner i forhold til deres forhandlende tilnærming til publikum – en tilnærming som ble oppfattet som passiv og ubesluttsom.

I kapittel 6 så vi hvordan politistudenter av begge kjønn opplevde kvinner som mindre egnet enn menn når det gjaldt løsning av konflikter som krevde bruk av fysiske ferdigheter. Forskning har pekt på at fysisk styrke fremdeles blir sett på som en grunnleggende

kvalifikasjon for politiarbeid (Åberg, 2001; Doran & Chan, 2003). I mange diskusjoner omkring kjønn har biologiske kjønnsforskjeller, ulik styrke og ulike fysiske forutsetninger blitt brukt for å nedvurdere kvinner (Connell, 2002). En slik argumentasjon har vi også sett blitt brukt i politiet (Haugli, 1995; Segrave, 1995; Martin, 1997; Berg, 1999; Brown & Heidensohn, 2000; Westmarland, 2001; Magnusson, 2002; Chan, 2003). Brown et al. (1999) viser til at politimenns syn på politikvinneres dårligere evne til fysisk krevende politiarbeid er et internasjonalt fenomen, da studier fra flere land viser dette. Connell (2002) peker blant annet på at det er en allmenn oppfatning at kvinner har dårligere fysiske ferdigheter enn menn. Der den fysiske kroppen er i sentrum for å oppnå prestasjoner, er det en svært vanlig forestilling at kvinner som følge av biologien er fysisk svakere. Ved sin stadige dokumentasjon omkring fysiologiske kjønnsforskjeller, som for eksempel økt muskelmasse og høyere oksygenopptak blant menn, har den medisinske idrettsforskningen vært med på å underbygge disse forskjellene (Connell, 2002). I en slik forståelse av kjønn reduseres kjønnsforskjeller til biologiske forskjeller (Lorentzen & Mühleisen, 2006a). Et slikt essensialistisk og dikotomisk syn på kjønn basert på biologi, fører til at kvinner oppleves som underlegne menn når det gjelder politiarbeid. En representant for et slikt syn er for eksempel Haugli (1995). Han uttrykte bekymring i forhold til om politiet klarte å opprettholde orden dersom andelen kvinner i politiet økte mer, og relaterte dette til manglende fysisk styrke og manglende evne til å kunne utøve fysisk makt.

Doran og Chan (2003) peker på at kvinnelige politibetjenter enten kan akseptere sin mindreverdigheit i forhold til fysiske ferdigheter, eller de kan streve etter å kompensere for dette ved å bli **politikvinner**, som i motsetning til **politikvinner**, er genuint opptatt av å minimalisere den kjønnsbaserte forskjellen i forhold til fysiske ferdigheter. Dette gjør de ved å oppta typiske mannlige verdier som tøffhet, styrke etc. En kan for eksempel se for seg at de vil trene mer maksimal styrke, slik vi så det i kapittel 5. I så måte kan likheten i mannlige og kvinnelige politistudenters treningsmønstre være en indikasjon på at kvinnelige politistudenter er opptatt av å bli **politikvinner**. I lys av dette kan vi forstå hvordan kvinnelige politistudenter synes å ta opp en maskulin og mannlig aktivitet som maksimal styrketrening.

I en refleksjon over kjønn i politiet uttaler Aas (2009, s. 291) at ”tross nyanser og endringer i kjønnsrollene over tid i politiet, synes likevel de tradisjonelle maskuline verdiene å ha en forrang i denne yrkeskulturen, som både kvinnelige og mannlige politibetjenter forsøker å

etterstrebe på ulike måter.” Finstad (2000) har blant annet funnet at kvinnelige politibetjenter ikke må fremstå som for feminine, da dette i liten grad fører til anerkjennelse som ordenspoliti. Når enkelte informanter i avhandlingen opplever politiarbeid som ”å gå ut i krigen” (kapittel 7.4), er det lett å forstå hvordan ordenstjeneste blir linket opp mot fysiske ferdigheter. I et slikt perspektiv får politimenn mer anerkjennelse og makt enn politikvinner på grunn av fysiologiske kjønnsforskjeller. Når for eksempel Ole fremhever at ”*det fysiske er jo en begrensning de fleste kvinner har, og da må de jo bruke kommunikasjon*”, peker han på oppfattelsen om at politikvinnene kommuniserer fordi de ikke er fysisk sterke, og kommunikasjon kan oppfattes som annenrangs. I kapittel 3 ble det redegjort for begrepet ’hegemonisk maskulinitet’. Det vil videre være fruktbart å trekke inn dette begrepet i den videre drøftingen.

9.1.1 Hegemonisk maskulinitet

Andersson (2003) fant at på den ene politistasjonen hun studerte, rådet det en form for hegemonisk maskulinitet, hvor fart og action ble spesielt verdsatt. Også Fielding (1994) viser til at politiets kulturelle verdier blant politibetjentene kan forstås som en form for hegemonisk maskulinitet. Verdiene har en overdreven heteroseksuell orientering, og kvinnefiendtlige holdninger kommer til uttrykk. Stereotypiske kulturelle verdier i politiets kantinekultur kan bli sett på som en nærmest ren form maskulinitet, hevder Fielding. Her verdsettes aggressivitet og fysisk handling. Ofte uttrykkes patriarkalske holdninger overfor kvinner. Å uttrykke tøffhet blir gjenstand for andres anerkjennelse i denne kulturen. Spenning og status knyttet til det å være i fysisk fare er sentrale verdier for mannlige politibetjenter. Herbert (2001) peker på at reproduksjonen av kjønnsroller i politiet og de kulturelle kodene som blir lest som enten maskuline eller feminine, er med på å opprettholde mannlig dominans over kvinner i politiet. Ut fra resultatene i kapittel 6.1, er det imidlertid mye som tyder på at fysiske ferdigheter og fysisk fare har en forholdsvis liten plass i ordenstjeneste. Dermed er koblingen mellom mannlighet, maskulinitet og politiarbeid på mange måter en kobling som blir gjort på feil premisser. I de tilfellene hvor politiet benytter fysisk makt, tyder mye på at politikvinner ikke er mer passive enn politimenn (tabell 6.9). Vi har sett Herbert (2001) skille mellom de to typene politibetjenter; ”hard chargers” og ”station queens”. Denne avhandlingen identifiserer

ingen ”station queens”. Uformelle samtaler og intervjuer tyder på at politikvinner ønsker å fremstå som operative, og observasjonene tyder på at de lykkes med dette. I likhet med politimenn tiltrekkes politikvinner i liten grad av innarbeid og papirarbeid. De ønsker å være ute blant publikum der det skjer noe. Vi har imidlertid i kapittel 6 sett at politikvinner synes å finne mer mening i og er mer bevisst på den kommunikative delen av politiarbeidet, mens politimenn i større grad søker den mer actionfylte delen av arbeidet.

I den videre diskusjonen er det nærliggende å trekke inn Åberg (2001), som kanskje er den som i størst grad har sett nærmere på kjønn i relasjon til politiarbeid i nordisk forskning. Det er et hovedfunn i Åberg sin studie at politiarbeid fremmer tradisjonell mannlighet, mens tradisjonell kvinnelighet hemmes. Selv om ikke Åberg benytter seg av begrepet hegemonisk maskulinitet, synes det å være dette hun mener med ”typisk mannlighet og utøvelse av typiske mannlighetsformer” (Åberg 2001, s. 133). Åberg trekker frem at dominerende former for kvinnelighet er i liten overensstemmelse med en dyktig operativ politibetjent som opprettholder orden ved hjelp av fysisk styrke, men det gjør dominerende mannlighetsformer. Dette medvirker til å fremme den typiske mannligheten (hegemonisk maskulinitet) hos politimenn, som får dem til å fremstå som myndige og kompetente, operative politibetjenter, mens politikvinneres kompetanse og autoritet som operative politibetjenter nedvurderes. Åberg viser videre at alternative former for mannlighet og kvinnelighet forblir usynlige i skyggen av typisk mannlighet. Dette er i tråd med Miller (1998), som peker på at maskulinitetskulturen i politiet nedvurderer faktorer i politiarbeidet som assosieres med femininitet, og politifolk som uttrykker omsorg overfor og samarbeid med publikum blir sett på som for følelsesmessig engasjert til å utøve ”ordentlig” politiarbeid. Det å være mann blir dermed en forutsetning for å være i stand til å utføre politiarbeid. Også Westin og Nilsson (2009) mener det eksisterer et dualistisk syn på kjønn i politiet, hvor politimannen utgjør normen som det selvsagte som politikvinner måles opp mot. De peker på at diskusjonen om kvinnelig politi går på kvinners rett til å bli politi, og ikke ut fra viktigheten av å få kvinner inn i politiet.

Dersom en sammenligner resultatene i kapittel 7 med forskningen som presenteres over, kan en argumentere for at tradisjonelle feminine egenskaper som verbale ferdigheter og en folkelig politistil, synes å bli mer verdsatt blant mine informanter enn i andre studier. På en annen side tyder resultatene på at den folkelige tilnærmingen i politiarbeid møter motstand

fra en del politifolk. Disse hører først og fremst hjemme blant de som har en autoritær tilnærming til politiarbeid.

Connell (2002) påpeker som nevnt at vi må se relasjonene mellom de ulike typer maskuliniteter. Dette er relasjoner bestående av allianser, dominans og underordning. Det finnes med andre ord en kjønnspolitikk innenfor maskulinitetene. En stor del av unge menneskers sosialisering består i å lære seg kjønnskompetanse. De lærer seg å anta en viss kjønnsidentitet og utføre visse kjønnsprestasjoner. Dette skjer når de støter på kjønnsrelasjoner i det daglige livet. Kjønnsmønstre opptrer i et menneskes liv som en serie møter med begrensninger og muligheter i den rådende kjønnsordningen. Dette fremkommer tydelig i mine resultater, gjennom de fysiske og mer verbale arbeidsoppgavene. Denne kjønnspolitikken synes å være til stede blant mine informanter, i form av en hegemonisk maskulinitet hvor det å være i stand til "å ta i et tak" er særlig viktig.

Forskning tyder på at det primært er politipraksisen som påvirker politiets arbeid på bestemte vis (Holgerson, 2005). Andre politibetjentes handlemåte og det rådende synet på hvordan en arbeider som politi, har stor innvirkning på den enkeltes arbeidsmåte. Vi har sett at kjønnskompetanse og kjønnsmønstre trer tydelig frem i denne avhandlingen. Acker (2006) forstår kjønn som noe som skapes gjennom praktisk aktivitet, og disse handlingsmønstrene resulterer i de sosiale kategoriene "kvinner" og "menn". Acker fremhever at kjønn er det grunnleggende prinsippet for sosial organisering, og involverer nesten alltid ulik sosial makt mellom kvinner og menn, hvor menn dominerer. Acker viser hvordan kjønn er nedfelt i institusjoner som for eksempel politiet. Å si at en institusjon er kjønn, betyr at fordeler og ulemper er innfelt i et mønster av distinksjoner mellom kvinner og menn, det feminine og maskuline. Acker hevder at de etablerte organisasjonenes normer er mye nærmere hva som er naturlig for menn enn for kvinner. Acker viser videre til at makten som ligger i den kjønnete subkulturen i organisasjonen, ligger i det faktum at den sjelden blir gjenkjent som nettopp maktforskjeller. I så måte ligger Acker nært opp til Bourdieu (2000), som også snakker om at maktforskjeller skapes gjennom ubevisste kjønnete handlinger.

Herbert (2001) fremhever at det kreves en reorientering fra politibetjentes side i forhold til hva ordenstjeneste egentlig handler om. Når POP omformes og operasjonaliseres i praktisk

politiarbeid, viser for eksempel Gundhus (2009b) til at politiet tar i bruk aggressive nulltoleransestrategier i POP-operasjoner. Nulltoleransestrategier handler ifølge Gundhus om å befeste politiets autoritet fremfor å tilrettelegge for dialog, blant annet ved å rette pekefingeren mot handlinger som ikke tolereres. Når POP-operasjoner settes i verk handler de dermed i praksis om å fange tyver og være mer årvåkne overfor mistenkelige personer. Selve utformingen av POP-tiltakene preges på denne måten av forestillinger av hva ”ordentlig” politiarbeid er (jf. Finstad, 2000). Få tiltak dreier seg om å kommunisere med problemeiere (publikum). På denne måten utfordrer heller ikke POP tradisjonelle måter å gjøre politiarbeid på.

Gundhus (2009b) peker videre på at en politirolle som forbindes med forebygging, ses på som en underordnet form for maskulinitet, og at den assosieres med det kvinnelige. Skal den forebyggende politirollen tilskrives prestisje, er de ansatte opptatt av at ferdighetene den krever må bygge opp under politirollens autoritet på måter som assosieres med mannlighet. Herbert (2001) viser til at mannlige politibetjentes motstand mot kvinnelige politibetjenter best forklares ut fra en symbolsk trussel mot den maskulinitetsnære konstruksjonen av politiarbeid, der politiarbeid blir sett på som utkjemning av en krig hvor fysisk styrke og mot kjennetegner vinneren av denne krigen. Tilstedeværelsen av maskulinitet i politiarbeid forsterker ifølge Herbert politiets aggressive handlinger, og reduserer sjansen for at politiet skal ta til seg andre tilnærminger til politiarbeid. Funnene til Herbert har klare likhetstrekk med politi som tilnærmer seg publikum ved hjelp av en autoritær politistil. En kan se for seg at disse aggressive handlingene er representert i en autoritær politistil, og at tilstedeværelsen av denne formen for maskulinitet dermed reduserer sjansen for tilegnelsen av en folkelig politistil.

Åberg (2001) påpeker at profesjonaliseringen av ordenspolitiet har medført at det i mindre grad enn tidligere holder å bare være mann og utøve dominerende mannlighetsformer for å være tilstrekkelig kompetent til ordenstjeneste. I tillegg til praksis kreves det også at en politibetjent har omfattende teoretisk kunnskap for å kunne være profesjonell. Det profesjonaliserte yrket medfører en teoretisk og praktisk kunnskap for å kunne fylle en funksjon i en byråkratisk organisasjon, noe som også omfatter en god måte å forholde seg på i forhold til publikum.

I kapittel 5 så vi kvinnelige og mannlige politistudenter være opptatt av å være i stand til ”å ta i et tak”, og at de skilte seg fra jevnaldrende ved å trene maksimal styrketrening for å være i stand til nettopp ”å ta i et tak”. Når kvinnelige politistudenter i motsetning til jevnaldrende kvinner trener maksimal styrke i like stor grad som mannlige politistudenter, kan det virke som om de normative idealene om hvordan kvinner skal se ut bryter sammen, samtidig som de tradisjonelle oppfatningene av maskulinitet og femininitet utviskes. En kan hevde at kvinnelige politistudenter i så måte kommer inn under hva Lorber (1994) kaller for ”gender trouble makers”, ved at de tar til seg tradisjonelle maskulinitetsidealer som maksimal styrketrening er et uttrykk for, og gjør dette til en naturlig aktivitet for sitt kjønn. Samtidig kan en i likhet med Scraton et al. (1999) hevde at kvinnelige og mannlige politistudenter på denne måten uttrykker at hegemonisk maskulinitet er sentralt i politiarbeid. Ved at politikvinner tilstreber å være som politimenn ved å trene betydelig mer maksimal styrke enn jevnaldrende kvinner, forsterker og reproducerer de – i stedet for å utfordre – de eksisterende maktrelasjoner mellom kvinner og menn. Dette kan også tolkes som om politikvinner på denne måten støtter seg til det Connell (1987) kaller en medvirkende maskulinitet. Ved å støtte opp om maksimal styrketrening gir det en form for anerkjennelse og bekreftelse av hegemoniet. Politikvinner støtter på denne måten opp om hegemoniet (Lorentzen & Mühleisen, 2006c).

Som nevnt i kapittel 3 introduserte Connell og Messerschmidt (2005) begrepet ’hegemonisk femininitet’. På bakgrunn av resultatene i kapittel 5, hvor maksimal styrke og gode prestasjoner i benkpress synes å være attraktiv for begge kjønn, kan en argumentere for at det synes å være en form for hegemonisk femininitet i politiet. Politikvinner er opptatt av å fremstå som sterke og trygge på egne ferdigheter i forhold til utøvelse av fysisk makt, samtidig som de bringer med seg en del tradisjonelle feminine kvaliteter som utpreget verbal kommunikasjon og en folkelig politistil, slik vi så i kapittel 6 og 7. På denne måten synes kvinnelighet i politiet å praktiseres i tråd med kvinnelige verdier, men her trekkes det også inn verdier som tradisjonelt hører sammen med mannlighet; å være sterk nok til ”å kunne ta i et tak” og på denne måten fremstå som operativ. Politikvinner forbereder seg på at en ”kamp” kan komme ved ivaretagelse av tradisjonelle maskuline ferdigheter som fysisk styrke, samtidig som de beholder en del egenskaper som er knyttet opp mot femininitet, som de bruker i daglige møter med publikum. Selv om mange politimenn har en lignende innfallsvinkel til sitt politiarbeid, står denne tilnærmingen i

kontrast til en del politimenn som benytter en autoritær politistil. Satt på spissen kan en hevde at de sistnevnte opplever å være konstant i kamp ute i gata.

For å bedre forstå hvorfor begge kjønn vurderer menn som best egnet til politiarbeid som krever fysiske ferdigheter og kvinner som best egnet til politiarbeid som krever verbale ferdigheter, synes Bourdieu (2000) og 'den maskuline dominans' anvendelig, slik den ble beskrevet i kapittel 2. Bourdieu fremhever som nevnt at menns dominans over kvinner er innskrevet i de mentale strukturene som begge kjønn tenker gjennom. I likhet med Connell (2002) fremhever Bourdieu (2000) at kjernen i vår kjønnsforståelse utgjøres av et sett binære opposisjoner hvor det settes likhetstegn mellom det mannlige og det aktive, det rasjonelle og det sterke, og mellom det kvinnelige og det passive, det svake og det følsomme. Den maskuline styrke legitimerer et dominansforhold ved å innskrive det i en biologisk natur, som selv er en sosial konstruksjon. Den biologiske/anatomiske forskjellen mellom den mannlige og kvinnelige kropp kan på den måten fremtre som en naturlig rettferdiggjøring av den sosialt konstruerte forskjellen mellom kjønnene, og særlig i forhold til arbeidsdeling.

Som nevnt i kapittel 2 fremhever Bourdieu (2000) at menn ikke har et bevisst ønske om å dominere kvinner, men de opptrer på måter som fører til kvinnelig underkastelse. Kvinner ønsker heller ikke å underordne seg menn, men det er konsekvensen ved at de opptrer "feminint". Ifølge Bourdieu påtvinges og utholdes den maskuline dominans som en virkning av den symbolske vold, en stille og umerkelig vold, usynlig for dens ofre. På denne måten er begge kjønn ofre for en symbolsk vold, men kvinner i dobbelt forstand ved at de domineres både av de mentale strukturene som preger deres selvforståelse, og av menns praksis.

I en studie av Fasting, Pfister og Scraton (2004) var det flere kvinner som trakk frem at det å være god til å kommunisere var noe de betraktet som et feminint trekk. Vi har i kapittel 6 og 7 sett at politikvinner opplever seg selv og blir oppfattet som en ressurs i politiet, men da først og fremst gjennom sine gode verbale ferdigheter. I et slikt lys kan en hevde at kvinnes tilbøyelighet for omsorgshandlinger i ordenstjeneste fremstår som praktiske anerkjenneshandlinger som skaper denne symbolske volden (Bourdieu, 2000).

9.1.2 Muligheter for endring

Connell (2002) fremhever som nevnt i kapittel 3 at hegemonisk maskulinitet ikke er statisk, men må forstås som den maskulinitet som innehar den privilegerte posisjon i kjønnsrelasjonene. Dette er en posisjon som kan bestrides, og innholdet kan endres. Connell og Messerschmidt (2005) peker på at begrepet 'hegemonisk maskulinitet' inneholder et historisk dynamisk syn på kjønn. De hevder at det finnes mye forskning som viser at hegemonisk maskulinitet ikke er selvreproduserende, verken gjennom habitus eller andre mekanismer. De opprinnelige formuleringene av 'hegemonisk maskulinitet' fremhevet muligheten for forandring i kjønnsrelasjoner, hevder de. Dette er basert på ideen om at et dominant mønster for maskulinitet er åpent for å bli utfordret av kvinners motstand mot patriarkatet – i vår sammenheng ved politikvinnernes motstand mot å gå høyt ut, investere lite tid etc.,– og av menn som bærere av alternative maskuliniteter – i vår sammenheng ved det å være kompis, investere tid, være genuint opptatt av kommunikasjon etc. Connell og Messerschmidt foreslår derfor at vår forståelse av hegemonisk maskulinitet trenger å ta opp i seg en mer holistisk forståelse av kjønnshierarki, samtidig som man anerkjenner makten til undertrykte grupper like mye som makten til dominante grupper og den felles avhengigheten i kjønnsdynamikk og annen sosial dynamikk. At kapittel 7 har vist eksempler på at mange politimenn uttrykker beundring for politikvinnernes verbale og folkelige politistil, er et eksempel på en slik anerkjennelse. Hesjedal (1996) peker på at en økende fokusering på forebyggende politiarbeid og et serviceinnstilt politi kan få konsekvenser for kvinners anseelse i politiet, da politikvinner ofte anses å skape gode relasjoner mellom politi og publikum – noe vi også har sett Miller (1998) fremheve.

Connell (1995) viser til at de som avviser det hegemoniske mønsteret, må forhandle seg ut av det. De blir tvunget til å skape noe annet som de kan respekteres for. Resultatene i kapittel 7 tyder på at en del menn forsøker å gjøre dette ved å inkludere en folkelig politistil og en utpreget verbal tilnærming – egenskaper som synes å være mer verdsatt blant denne studiens informanter enn andre studiers. Selv om resultatene til en viss grad underbygger koblingen mellom maskulinitet og politiarbeid, er koblingen mellom maskulinitet og politiarbeid mindre tydelig her enn i en del av politiforskningen det er blitt henvist til i denne avhandlingen. Oppdrag i ordenstjenesten som krever verbal kommunikasjon, omsorg og samarbeid, synes å være mer verdsatt blant mine informanter enn i de studiene det er referert til. Dette kan tyde på at politikulturen er annerledes i

Norge, da mange av de refererte studiene bygger på datamateriale fra andre land, som England og USA (for eksempel Fielding, 1994; Herbert, 2001), hvor samfunnsforholdene kan være annerledes. Her er det nærliggende å trekke inn Abrahamsen og Strype (2010), som peker på at politibetjenter i USA til daglig er utsatt for mer vold og kriminalitet enn norske politibetjenter, og at dette gjør arbeidet deres mer farlig. De peker på at siden norsk politi ikke bærer skytevåpen, kan de tilegne seg og må stole på andre konfliktløsningsstrategier. I forhold til begge disse faktorene kan en se for seg at en folkelig politistil har god grobunn i det norske politiet, på samme måte som en kan se for seg at en autoritær politistil lettere kan utvikle seg i USA. At mine funn i mindre grad enn tidligere studier identifiserer koblinger mellom politiarbeid og maskulinitet, kan også være fordi kulturen er i endring, og mitt feltarbeid ble gjennomført 10-12 år etter at for eksempel Åberg (2001) samlet inn sine data.

Resultatene i denne avhandlingen har vist at en del mannlige politistudenter beskriver politibetjenter de ser opp til i forhold til klassiske kvinnelige, feminine egenskaper som evne til verbal kommunikasjon. Vi har også sett at det i kapittel 7.8 ble redegjort for at mange politimenn hadde en utpreget verbal tilnærming og inkluderte trekk fra en folkelig politistil i sin publikumstilnærming. I så måte synes resultatene å tyde på at tradisjonelle kvinnelige/feminine egenskaper som verbale ferdigheter, er noe som verdsettes i større grad enn det som kommer frem i andre studier. Om det er slik at verbale ferdigheter og en folkelig politistil er i ferd med å bli gitt større anerkjennelse i ordenstjeneste, vil dette være med på å svekke relasjonen mellom hegemonisk maskulinitet og politiarbeid, og forståelsen av politiarbeid som sterkt knyttet opp mot fysisk styrke. Avhandlingen viser at det er rom for og at det finnes andre former for mannlighet og kvinnelighet enn de tradisjonelle. For eksempel ønsket Ole å jobbe med forebyggende politiarbeid, som kan hevdes å være utøvelse av en underordnet form for maskulinitet (Connell, 1995). Han gav uttrykk for å være genuint opptatt av kommunikasjon, og uttrykte at han så opp til sin mannlige praksisveileder, som ifølge Ole hadde en utpreget verbalt kommuniserende tilnærming til publikum. Nielsen (2009) viser til at forskjellene mellom kjønnene er blitt mindre og de to kjønn har tatt opp noe av hverandres repertoar. Ole sin tilnærming til politiarbeid er et eksempel på dette.

Ut fra resultatene i kapittel 7 er det blitt argumentert for at en folkelig politistil synes å være et godt utgangspunkt for møtet med publikum. En slik tilnærming har sin rot i

tradisjonelle feminine verdier, som før kom helt i skyggen av utøvelse av maskulinitet og mannlighet. Mine resultater tyder imidlertid på at de aller fleste politifolk ikke baserer sin publikumstilnærming på en aggressiv stil, eller en autoritær politistil.

9.2 Kvinnelig og mannlig habitus

I tråd med Connell (2002) og Lorber (1994) beskriver Bourdieu (2000) hvordan maskuliniteten blir til gjennom sosialisering og oppdragelse. Bourdieu hevder at den biologiske/anatomiske forskjellen mellom menn og kvinner på denne måten fremtrer som en naturlig rettferdiggjørelse av arbeidsdelingen. Dette kan forklare hvorfor resultatene som tyder på at politimenn i større grad enn politikvinner blir sett på (og ser seg selv) som mer egnet til politiarbeid som krever fysiske ferdigheter, mens kvinner blir sett på (og ser seg selv) som mer egnet til oppdrag som krever verbale ferdigheter, omsorg, trøst og medfølelse. Bourdieus begrep 'habitus' synes å være nyttig for å forstå og forklare disse funnene.

Ideen bak habitusbegrepet er at mennesket inkorporerer de objektive sosiale strukturer som det vokser opp med, oppdras i og utdannes etter. Kognitive disposisjoner styrer mennesket til å tenke, handle og oppfatte på en bestemt måte, men determinerer ikke disse måter å tenke, handle og oppfatte på. Habitus kan på denne måten sees på som et sett av regler og prinsipper som styrer våre handlinger, og som personer bruker ubevisst for å utlede hvordan en bør oppføre seg i konkrete situasjoner (Bourdieu & Wacquant, 1992). Hvis vi følger Bourdieu (2000) blir det slik å forstå at kvinner og menn lærer å bruke kroppen forskjellig i politiet. Politikulturen er overstrødd med angivelser og tegn som peker på hva en politikvinne og en politimann skal gjøre og ikke gjøre i ordenstjeneste. Habitus antyder hva som er mulig og umulig for den enkelte å gjøre i forhold til hva som er naturlig eller utenkelige i forhold til om en er kvinnelig eller mannlig politi. Habitus uttrykker på denne måten kollektive forventninger.

I lys av den maskuline dominans og habitus blir politikulturens kjønnsbaserte vektlegging av kroppen i det operative politiarbeidet av betydning, fordi politifolk er samstemte i de

ulike handlingsvalg. Disse handlingsvalgene kan gå på hvem som er best egnet til ordenstjeneste hvor det stilles krav til fysiske ferdigheter, eller til ”mykere” segmenter av ordenstjeneste hvor verbale ferdigheter er sentralt. Å handle i tråd med hva en oppfatter er en del av det å være politimann eller politikvinne, gjør på denne måten verden mer begripelig. På denne måten er kjønn en form for sosial differensiering utført av mennesker i interaksjon med hverandre, som reproducerer og noen ganger utfordrer de sosiale strukturene. Politistudentene deltar dermed aktivt i konstruksjonen av sin egen yrkesidentitet.

Som nevnt i kapittel 3, viser Bourdieu (2000) hvordan den sosiale ordens lovmessighet utelukker kvinnene fra de mest attraktive oppgaver. De blir anvist en mindreverdige plass på grunnlag av de biologiske forskjellene som fremstår som grunnlaget for de sosiale forskjellene. Når politikvinner blir sett på som mindre egnet for å utføre fysisk krevende politiarbeid, blir de dermed oppmuntret til å prate med folk, utøve trøst og omsorg og annet politiarbeid som tradisjonelt er sett på som ”chicken shit” i politikulturer (Herbert, 2001). Andersson (2003) viser som nevnt i sin forskning at kvinnelig politi i større grad enn mannlig politi arbeider med de minst prestisjefylte oppgavene som resepsjonstjeneste, mens på kveldene og nettene er politimenn ute for å bedrive riktig politiarbeid, nemlig ”å fange tyver”. På denne måten skapes det barrierer for at kvinner skal kunne arbeide som ”skikkelig” politi; å løse konflikter ved hjelp av fysisk styrke, slik vi har sett Åberg (2001) argumentere for. Åbergs resultater underbygger til en viss grad resultatene i denne avhandlingen, men i lys av denne avhandlingens resultater fremstår Åberg som veldig stereotyp. Åberg skriver som nevnt at de fleste mannlige politibetjenter løser sitt politiarbeid ved hjelp av fysisk styrke, og de kvinnelige løser sitt ved hjelp av sosial kompetanse.

Resultatene i kapittel 7 tyder på et mye mer nyansert bilde av kjønn i politiarbeid. I likhet med Åberg er det mitt funn at politimenn er mer tilbøyelig enn politikvinner til å benytte fysisk styrke (tabell 6.8), samt uttrykke maskuline verdier gjennom en autoritær politistil. På samme måte tyder resultatene på at politikvinner er mer tilbøyelig til å utøve det Åberg kaller ’sosial kompetanse’, gjennom særlig bevissthet på verbal kommunikasjon og bruk av en folkelig politistil. På en annen side tydet feltarbeidet på at de fleste mannlige politibetjenter vegret seg for å bruke fysisk makt, og jeg observerte at de aller fleste mannlige politifolk i liten grad løste sitt politiarbeid ved hjelp av fysisk styrke. Kapittel 7.8

har også pekt på at også mange politimenn har en verbal tilnærming til publikum, og inkluderer trekk fra en folkelig politistil i sin tilnærming til publikum.

Selv om det er argumentert for at det er store likhetstrekk mellom mange politimenns og politikvinneres fremferd i møte med publikum, tyder resultatene på at politistudenter og politibetjenter i stor grad styres av sin habitus, og i liten grad utnytter det endringsaspektet som vi senere skal se ligger i habitus. En slik stereotypifisering av kvinnelighet og mannlighet i politiet fornekker og utestenger i stor grad muligheter til å skape og bekrefte alternative kvinnelighets- og mannlighetsformer. I kapittel 6 så vi tydelig hvordan dette gav seg utslag i politikvinner og politimenns forhold til verbale og fysiske ferdigheter. Mannlige politibetjentes tilbøyelighet til en autoritær politistil kjennetegnes ved egenskaper som tradisjonelt er knyttet opp mot mannlighet og en mannlig habitus. Politikvinner på sin side, syntes å være mer tilbøyelig til å ha en folkelig stil, hvor forhandling og det å gå lavt ut var fremtredende. Dette er egenskaper som tradisjonelt er knyttet opp mot kvinnelighet og en kvinnelig habitus. På denne måten kan en se for seg at politikvinner og politimenn er med på å reproducere en kjønnsbasert arbeidsdeling i politiet.

Solbrække og Aarseth (2006) fremhever at kjønn for Bourdieu er en bestemt praksis, men at dette ikke betyr at Bourdieu mener det finnes en bestemt måte å praktisere kvinnelighet eller mannlighet på. Hvordan kvinnelighet og mannlighet praktiseres i et felt, kan bli praktisert annerledes i et annet felt. Dette vil variere fra felt til felt og i forhold til hvilke verdier som anses som de mest attraktive. Bourdieu og Wacquant (1992) fremhever at habitus er et åpent system av disposisjoner, som hele tiden påvirkes av samfunnet. Habitus er på denne måten varig, men ikke uforanderlig. De fleste mennesker er likevel dømt til å møte omstendigheter i samsvar med dem som opprinnelig formet deres habitus, og de kommer til å få erfaringer som styrker deres disposisjoner. I de tilfeller hvor verden forandrer seg slik at den fremferden som tidligere var optimal ikke lenger er det, vil enten politifolk fortsette å bli styrt av sin habitus, eller de vil ta inn over seg de nye forholdene og begynne å opptre strategisk i forhold til situasjonen. I kapittel 7.8 ble det redegjort for at en del mannlige politifolk har en tilnærming til politiarbeid, hvor tradisjonelle kvinnelige, feminine og myke verdier er sentralt. Dette kan som nevnt være indikasjoner på at hvilke ferdigheter som gir anerkjennelse i politiet, kan være i forandring.

Chan (2003) trekker frem at under normale forhold vil politistudenter justere sin habitus for å passe inn i den dominerende kulturen på arbeidsstedet. Den tilegnede habitusen blir på denne måten ”a feel for the game” – et stabilt sett av disposisjoner som genererer ulike måter å se, tenke og handle på i politifeltet (Bourdieu & Wacquant, 1992). Med en gang politistudenten har tatt opp i seg den passende habitusen, vil personen føle seg akseptert og komfortabel. I lys av Bourdieu (2000) og redegjørelsen over, kan en se for seg at de fleste politistudentene i løpet av studietiden vil forandre sin habitus i forhold til hva som er riktig atferd i deres miljø, og deres handlinger vil bli styrt automatisk av den nye habitusen. I så måte er det viktig at politistudentene får erfaring med å jobbe med politi som har en folkelig, og ikke en autoritær, politistil.

I tråd med Connell (2002) tyder resultatene på at biologien synes å utgjøre en viktig base for produksjonen av kjønn i politiet. Det som både politimenn og politikvinner opplever som ulikheter mellom kjønnene (fysiske og verbale ferdigheter), blir også tillagt de respektive kjønn i ulik grad. På denne måten adresserer politistudenter og politibetjenter forskjeller mellom kjønnene når det gjelder evnen til fysisk og verbal konfliktløsning, og reproducerer på denne måten ulikheter mellom politikvinner og politimenn. En politiinformant i Westin og Nilsson sin studie (2009, s. 33) uttalte: ”Vi behöver tjejer, vissa saker går inte att lösa utan dem.” Sitatet viser hvor sterk forståelsen av kvinners evner til visse typer politiarbeid er. Sitatet uttrykker tydelig opplevelsen av at visse typer politiarbeid er det bare kvinner som kan løse. Observasjonene gir grunn til å være sterkt uenig i denne uttalelsen. I kapittel 6 og 7 har vi riktignok sett at kvinner er mer tilbøyelig enn menn til å gi trøst, omsorg og ta i bruk verbale ferdigheter, men i kapittel 7.8 ble det pekt på at mange politimenn også inkluderer denne fremferden i sin publikumstilnærming. Dette vil bli forsøkt belyst nærmere.

9.2.1 Å gjøre kjønn

For å få en mer helhetlig forståelse av resultatene, vil begrepet ’å gjøre kjønn’ (’doing gender’) bli trukket inn. Connell (2002) peker som nevnt på at det som tidligere ble betraktet som store biologiske forskjeller mellom kjønnene, langt på vei kan forklares med sosialt og kulturelt bestemte restriksjoner som tradisjonelt gjaldt for jenter og kvinner. Ifølge Connell (1987, 2002) utvikler menn og kvinner individuell kjønnsidentitet ved å

relatere denne til andre kjønnsmessige identiteter – vi tar den plass som blir gitt oss. Connell peker på at en er ikke født maskulin, men tar opp i seg maskuline verdier, og blir på denne måten en mann. Kvinnelighet og mannlighet er ikke noe som er skapt fra naturens side, men sosiale normer og press fra autoriteter former oss som kvinner eller menn. Mennesker konstruerer seg selv som maskuline eller feminine. På denne måten finnes det maskuline kvinner og feminine menn. Mange kjønnsforskere mener i likhet med Connell at det ikke er riktig å se på kjønn som noe som følger av og stammer fra kroppen (West & Zimmerman, 1987; Lorber, 1994; Lorentzen & Mühleisen, 2006b; Bondevik, 2006; Solbrække & Aarseth, 2006; Kvande, 2007). Kjønn kan ikke likestilles med biologiske og fysiologiske forskjeller mellom kvinner og menn; det er et sosialt produkt.

West og Zimmerman (1987) er blitt ansett for å være de første som introduserte begrepet 'doing gender'. I tråd med Bourdieu (2000) sitt habitusbegrep og Connell (2002) sin sosiale konstruktivisme, viser begrepet til kjønn som en form for sosial tvang til å handle på en måte som omgivelsene kan oppfatte som entydig maskulin eller feminin. På denne måten kan en se for seg kjønn som påbud individet må følge. Kjønn er dermed ikke noe en kan se bort fra, men noe en må etterleve i sin praksis for å få sosial aksept. På denne måten blir kjønnsrelasjonene i samfunnet legitimert og opprettholdt. Mannlighet og kvinnelighet er på denne måten bundet opp i internaliserte forestillinger om kjønn som to ulike og utfyllende vesen. Et slikt syn fremmer at kjønnsidentiteten ikke lenger blir sett på som noe som blir plantet i oss. Solbrække og Aarseth (2006) viser blant annet hvordan forskjeller reproduseres fordi vi kontinuerlig læres opp til å se på dem som naturlige tilstander snarere enn sosiale konstruksjoner.

I tabell 6.1 og 6.2 så vi hvordan begge kjønn oppgav at menn var best egnet til å utøve politiarbeid som krevde bruk av fysisk styrke, mens begge kjønn oppgav at kvinner var best egnet til å utøve politiarbeid som krevde bruk av verbale ferdigheter. Under intervjuene ble denne opplevelsen av egnethet uttalt på en måte som om dette var en selvfølge, at det ble tatt for gitt at det var slik. Utsagn som *"det fysiske er jo en begrensning de fleste kvinner har"* og *"det er en sånn generell oppfatning om at jenter ofte er flinkere til å snakke for seg"* er eksempler på dette. Det samme mønsteret så vi fremkom i forhold til politistudentenes observasjoner av andre politifolk, samt i vurderingen av egen egnethet. Forståelsen av egen og eget kjønns egnethet, som styrkes gjennom observasjoner av andre politifolks handlinger, er medvirkende til at politistudentene også gjør kjønn.

Kvinner i politiet gjør kjønn når kvinner blir sendt i front for å trøste og utvise omsorg overfor kvinnelige publikummere. Politikvinner gjør kjønn når de i større grad enn politimenn tar seg av politiarbeid som krever at det blir gitt trøst, omsorg og medfølelse, slik tabell 6.11 antyder. Politimenn gjør kjønn når de i større grad enn lave politikvinner bruker fysisk makt, slik tabell 6.8 viser. På denne måten kan en se for seg at forskjellene mellom kjønnenes ferdigheter øker, fordi de får erfaring og selvtillit på ulike områder. Dette så vi i tabell 6.7 og 6.10, hvor troen på egne ferdigheter når det gjaldt konflikter som krevde henholdsvis fysiske og verbale ferdigheter, økte mellom kjønnene gjennom politiutdanningen. Vi har sett at mannlige og kvinnelige politistudenter i slutten av politiutdanningen opplevde disse ferdighetene som signifikant forskjellig. Her synes det nærliggende å trekke inn Herbert (2001, s. 59), som fremhever at ”reproduction of gender lies at the heart of police practice.” Med dette utsagnet underbygger Herbert påstanden om at kjønn reproduseres i politiet, fordi politikvinner og politimenn handler i tråd med forventningene og egen habitus.

9.2.2 Å ikke gjøre kjønn

Som nevnt tyder resultatene også på at både politimenn og politikvinner utfordrer tradisjonelle kjønns mønstre. Dette kan forstås og forklares gjennom begrepet ’undoing gender’. Som både Deutsch (2007) og Kvande (2007) påpeker, tar begrepet ’doing gender’ inn over seg både konformitet og motstand, og den vanlige bruken av dette er orientert mot konformitet, slik diskusjonen i avsnittene over viser til. Deutsch (2007) er i likhet med Kvande (2007) mest opptatt av elementet som viser til motstand mot tradisjonelle kjønns mønstre, hvor en handler i strid med de tradisjonelle forventningene. Dette skjer ifølge Deutsch gjennom begrepet ’undoing gender’, hvor sosial samhandling reduserer kjønnsforskjeller. Bondevik (2006) viser også til at å gjøre kjønn er begrensende for den enkelte, samtidig som det gir nye handlingsmuligheter. Kulturen snakker gjennom individene, individene snakker tilbake og er med på å forme kulturen. Gjennom det at våre konvensjonelle forventninger brytes, ligger det en mulighet for at noe annet kan skje. Som også Lorber (1994) peker på, blir måten å oppføre seg på iverksatt av det sosialt konstruerte kjønn på en måte som noen ganger ignorerer fysiologisk kjønn totalt. Til en viss grad kan en hevde at dette skjer når kvinnelige politistudenter trener maksimal styrke,

er opptatt av å være i stand til ”å ta i et tak”, og når de ”tar i et tak” i like stor grad som de mannlige politistudentene. Når politimennene i patruljen utøver stor grad av omsorg og integrerer en rendyrket folkelig politistil, kan en også hevde at dette til en viss grad skjer.

Solbrække og Aarseth (2006) viser hvordan normene hele tiden blir utfordret og reforhandlet i samhandlingen mellom mennesker når mennesker gjør kjønn. Det er tidligere blitt argumentert for at en del resultater peker mot at både politikvinner og politimenn utfordrer gjeldende kjønnsnormer. I lys av diskusjonen over er det imidlertid ønskelig at politimenn og politikvinner i større grad utfordrer og reforhandler en del doxiske sannheter, blant annet omkring de to kjønns styrker og svakheter i ordenstjeneste. Her må politikvinner og politimenn selv være seg bevisst å utfordre de tradisjonelle kjønnsmonstrene. Følgende historie fra en undervisningssituasjon eksemplifiserer at dette ikke alltid skjer:

I forbindelse med en praktisk øvelse var studentene som gikk første året ved Politihøgskolens avdeling Bodø delt inn i grupper på seks personer. De hadde fått melding om at de skulle inn i en øvingsleilighet for å pågripe en eller flere personer, om nødvendig ved bruk av fysisk makt. Studentene skulle også foreta annet polititaktisk arbeid som falt naturlig i leiligheten. I hver gruppe var det en til tre kvinner og tre til fem menn. Studentene valgte selv hvem av dem som skulle bruke fysisk makt om nødvendig, og i forhold til polititaktiske prinsipper ble to personer i hver gruppe valgt til å utøve denne fysiske maktbruken. Det var påfallende å se at i samtlige 12 grupper var det utelukkende mannlige politistudenter som hadde i oppgave å være de som skulle pågripe, eventuelt ved bruk av fysisk makt. Kvinnelige politistudenter hadde utelukkende til oppgave å ta avhør, mens de mannlige medstudentene altså utførte de mer fysiske krevende pågripelsene.

Det er viktig at politistudenter av begge kjønn får prøvd seg på ulike områder av ordenstjeneste, noe som ikke var tilfelle i eksemplet over. Vi kan se for oss at både kvinner og menn vil være i stand til å løse alle arbeidsoppgaver innen politiet på en like god måte, så lenge opplæring og trening blir gitt. Her er det naturlig å vise til en politibetjent som i en studie påpekte: ”Det sitter ikke i kjønnen” (Lauritz, 2009, s. 123). Åberg (2001) skriver at når politimenn lar politikvinnene ta seg av politiarbeid som krever kognitive og emosjonelle ferdigheter, utvikler menn i liten grad disse ferdighetene. De tvinges ikke til å trene på å være lyttende overfor publikum – de kan overlate dette til sine kvinnelige kollegaer. Dette er et eksempel på hvordan det å gjøre kjønn i tråd med forventningene har gode vilkår i ordenstjenesten. Lignende eksempler har vi sett i denne avhandlingen. Forventninger omkring verbale og fysiske ferdigheter synes å ha stor påvirkningskraft på

menn og kvinners handlingsvalg. I kapittel 6 og 7 har vi sett hvordan slike forventninger synes å ende opp som selvoppfyllende profetier, blant annet når det gjelder politikvinneres tilbøyelighet til verbal kommunikasjon. På samme måte som kapittel 5 har vist at kvinnelige politistudenter synes å utfordre og redefinere normer og forventninger når det gjelder kvinners forhold til maksimal styrketrening, kan politimenn i enda større grad utfordre etablerte sannheter om at politikvinner er flinkere til verbal kommunikasjon og dermed i større grad utfordre normene om hva som er ”ordentlig” politiarbeid. Som vist i kapittel 8.4 har politimenn og politikvinner en del å lære av hverandre her. Med utgangspunkt i Connell (2002) og Bourdieu (2000) er det argumentert for at det ikke ligger noen biologiske forklaringer bak slike smønster, men derimot kulturelt tillærte mønstre.

9.3 Betydningen av fysisk kapital

En kan spørre seg hvorvidt det er nødvendig at en gjennomsnittelig mannlig politistudent skal løfte godt over 100 kilo i benkpress for å være i stand til å utøve ordenstjeneste. Særlig i lys av at kapittel 6 pekte på at ordenstjeneste i veldig liten grad krever bruk av fysisk styrke. Vi har også sett at politistudentene selv oppgav at maksimal styrke var den fysiske egenskapen som hadde nest minst betydning for politiarbeid. Vi har imidlertid sett i kapittel 5 at maksimal styrke synes å anerkjennes i politistudentkulturen, og det vil her være fruktbart å trekke inn Bourdieus sitt begrep ’fysisk kapital’ for å forsøke belyse denne prioriteringen nærmere.

Som nevnt fanger kapitalbegrepene til Bourdieu opp i seg det som gjenkjennes og erkjennes som verdifullt, anerkjennende og aktverdig. Bourdieu peker på at fysisk kapital gir mer anerkjennelse i visse miljøer enn andre (Shilling, 1993), og resultatene i kapittel 5 tyder på at begge kjønn er opptatt av å tilegne seg denne formen for symbolsk kapital. Det er imidlertid ikke alle de fysiske ferdighetene som synes å gi like mye anerkjennelse. Mye tyder på at gode ferdigheter innen spenst, utholdenhet og utholdende styrke, ikke gir like mye anerkjennelse som maksimal styrke. Det virker som om maksimal styrke er den fysiske ferdigheten som i størst grad gjenkjennes og anerkjennes som aktverdig og verdifull blant politistudentene. Det er blitt argumentert for at dette trolig er fordi denne

ferdigheten er sterkt knyttet opp til den viktige egenskapen å være i stand til ”å ta i et tak”. I så måte kan en se for seg at politistudentene i likhet med arbeiderklassen har et instrumentelt syn på fysisk kapital (Bourdieu, 1978). Det er noe de har bruk for i arbeidet sitt slik at de er i stand til ”å ta i et tak” hvis det skulle være nødvendig.

Også Doran og Chan (2003) fremhever betydningen fysisk styrke har som en viktig form for symbolsk kapital i politiet. I deres studie av politistudenter fant de at politikvinner opplevde å bringe med seg negativ fysisk kapital ved å være kvinne, men at de kunne kompensere for dette ved å vise at de var til å stole på i politiarbeid. Vi har sett at i likhet med mannlige politistudenter, virker kvinnelige politistudenter særlig opptatt av å være i stand til ”å ta i et tak”. Når norske kvinnelige politistudenter trener maksimal styrke i særlig stor grad slik det ble argumentert for i kapittel 5, kan dette være for å vise at de er til å stole på i situasjoner hvor maksimal styrke kreves, for eksempel ved fysisk maktbruk.

Herbert (2001) påpeker at kvinnelige politibetjenter jevnlig blir nedvurdert av mannlige politibetjenter fordi de mangler fysisk kapasitet til å ivareta ”ordentlig” politiarbeid. Mannlig politi frykter utilstrekkelig støtte fra kvinnelig politi i voldelige situasjoner. De klager også på at politikvinneres tilstedeværelse fører til mindre vektlegging av fysisk trening under politiutdanningen. Som vi forstår av resultatene i kapittel 5, er det ikke grunn til en slik bekymring blant norske politistudenter ettersom kvinnelige politistudenter trener like ofte som mannlige politistudenter og anvender de samme treningsformene i like stor grad. Med bakgrunn i befolkningens treningsmønstre har vi sett at særlig kvinnelige politistudenter synes å trene betydelig mer maksimal styrke enn kvinner generelt. Dette kan skyldes at politikvinner opplever at de har mindre fysisk kapital med seg inn i ordenstjeneste enn politimenn, og at de ikke ønsker å bli nedvurdert på grunn av dette.

Ut fra resultatene i kapittel 6 kan en hevde at nedvurderingen av kvinners egnethet når det gjelder fysisk styrke, baserer seg på en veldig liten del av politiarbeidet. Å stille spørsmål ved kvinners egnethet ut fra en så liten del av politiarbeidet, kan hevdes å være en lite reflektert vurdering. Ut fra at vi har sett at politiarbeid i størst grad synes å handle om verbal kommunikasjon, synes det da å være mer naturlig å stille spørsmål ved egnetheten til mannlige politibetjenter som har en autoritær politistil i møte med publikum.

Bourdieu og Wacquant (1992) fremhever at verdien av de ulike kapitalformene ikke er konstant. Det er politi(student)kulturen som definerer hva som anerkjennes og godkjennes som aktverdig og overlegent i politiet. Ytre forandringer – som for eksempel måten politiarbeid utføres på grunn av omlegging til POP, større fokus på verbal kommunikasjon etc. – kan virke inn på verdien av de ulike formene for kapital og hva som skal telle som symbolsk kapital i politiet (Chan, 2003). Mine funn tyder på at det vi kan kalle 'verbal kapital' i større grad blir anerkjent blant mine informanter enn blant for eksempel Åberg (2001) sine. Dette kan være uttrykk for at det har skjedd endringer i hva som regnes som politiarbeidets doxa.

9.4 Politiarbeidets doxa

Som nevnt i kapittel 3 er doxa betegnelsen på all tro og synsing som finner sted i samfunnet, det som blir tatt for gitt uten at det stilles spørsmål ved det (Bourdieu, 1977). Bourdieu peker på at desto mer et felt (her politiet) er gjennomsyret av doxa, desto lettere blir det for de herskende klasser (her menn) å avgrense feltet og posisjonere seg på en fordelaktig måte. Dette fordi de øvrige aktørene i feltet ikke er bevisst at en slik utestenging og favorisering skjer (Bourdieu, 1977, 1992). Her kan en i lys av diskusjonen over argumentere for at politimenn fremstår som den herskende klasse i ordenstjenesten, hvor opphøyelsen av fysisk styrke som en viktig og sentral egenskap kan være et eksempel på ordenstjenestens doxa.

Herbert (2001) fremhever som nevnt at den virkelige testen på om en politibetjent er egnet for politiarbeid, er hvorvidt politibetjenten kan takle å bli konfrontert med en farlig situasjon. Politibetjenter som utviser tapperhet i farlige situasjoner blir høyt verdsatt i politikulturen og blir sett på som helter. På denne måten blir politiarbeid mytologisert som en test på tilpasningsevne, styrke og besluttsomhet; til det å være i stand til "å ta i et tak". Et tidligere nevnt sitat fra en mannlig politibetjent illustrerer hvor viktig det er å være i stand til "å ta i et tak" ute i ordenstjenesten. Ser en nøyere på hva politibetjenten uttrykker her, er han like opptatt av å få frem at han er i stand til "å ta i et tak" som han er av å fremheve at han strekker seg langt for å unngå fysisk maktbruk:

*(...) Jeg slåss praktisk talt aldri. Det er ikke for at jeg har noe fysisk autoritet som gjør at folk springer fra meg, det nekter jeg å tro. Og jeg er heller ikke god til å slåss. **Det er ikke det, jeg har aldri tapt et slagsmål, det er ikke det jeg sier.** Men det er ikke noe verdiløst. **Jeg er ikke skvetten for å ta i folk når det trengs, langt der ifra.** Men jeg strekker meg veldig langt for å unngå det. Veldig, veldig langt.*

En del politibetjenter trakk frem uttrykket ”når det smeller” eller lignende forholdsvis ofte under samtalene, og skapte dermed et inntrykk av en ganske actionfylt hverdag. På samme måte har vi tidligere sett uttrykket ”å gå ut i krigen” bli brukt. Det synes som om en del politibetjenter ikke klarer å skille det hverdagslige fra det ekstraordinære farlige og fysisk krevende politiarbeidet, som sjelden finner sted. Slike uttrykk signaliserer en form for kollektiv bevissthet om hva ordenstjeneste handler om for mange. Disse synes å bli tatt for gitt blant politibetjenter av begge kjønn. På denne måten kommer politiarbeidets doxa som actionfylt og fysisk krevende til uttrykk i politiet.

I en rapport om fremtidige fysiske eksamensøvelser utarbeidet av idrettslærere ved Politihøgskolen på oppdrag fra Politihøgskolen (Lagestad, Helland & Nedregård, 2009), ble det redegjort for fordelene ved å inkludere en ferdighetsløype som testet mange ulike fysiske ferdigheter. En slik ferdighetsløype ville også være mer praksisnær enn de fire daværende eksamensøvelsene (Benkpress, kroppsheving i bom, lengde uten tilløp og 3000 meter løping). I strid med anbefalingene valgte Politihøgskolen å redusere de fysiske eksamensøvelsene fra fire til tre øvelser, ved at lengde ute tilløp ble utelatt. Fra og med politistudentene som startet opp politiutdanningen 2009 er gjeldende eksamensøvelser i faget fysisk trening tre øvelser, hvor to av disse tre øvelsene er styrkeøvelser på overkroppen som er særlig knyttet til maksimal styrketrening. Vi har av kapittel 5 sett at politistudentene i stor grad organiserer sin fysiske trening etter disse eksamensøvelsene. En kan av den grunn argumentere for at Politihøgskolen gjennom sine valg av fysiske tester til en viss grad er med på å opprettholde en forståelse av politiarbeid, hvor fysisk styrke er sentralt.

Uformelle samtaler og observasjoner tyder som nevnt på at det ikke er noen krig ute i gata, og at det er forholdsvis sjelden det ”smeller”. I kapittel 6 så vi hvordan de fleste politistudenter og politibetjenter trakk frem at politiarbeid i liten grad handlet om utøvelse av fysisk styrke eller fysisk maktbruk. I løpet av det 180 timer lange feltarbeidet hendte det

fem ganger at politiet utøvde fysisk maktbruk hvor den fysiske styrken var avgjørende. Det finnes også annen forskning som underbygger disse resultatene (Horne, 1980; Lunneborg, 1989; Martin, 1990; Aleem, 1991; Heidensohn, 1992; Martin & Jurik, 1996; Grevstad, 2005). Til tross for dette har andre studier påvist at en dyktig operativ politibetjent er en politibetjent som kan løse sine arbeidsoppgaver ved hjelp av fysisk styrke (Åberg, 2001). En slik forståelse av politiarbeid er ifølge Åberg en typisk måte å fremstille politiarbeid på, og i så måte et doxisk utsagn som gir assosiasjoner til fysisk sterke politimenn som ideelle politibetjenter. Av dette følger at politikvinneres tilbøyelighet til verbal kommunikasjon og en folkelig politistil som kapittel 6 og 7 identifiserte, nedvurderes. Åberg fremhever at en politikvinne som ofte løser sitt politiarbeid ved hjelp av sosial kompetanse, ikke får samme bekreftelsen i yrkesrollen som en politimann får når han løser politiarbeid ved hjelp av fysisk styrke. Mine funn fraviker Åberg noe på dette området. Vi så riktignok at en del politimenn opplevde politikvinner som ubeslutsomme og passive. Men ser vi bort fra dette, syntes politikvinner imidlertid å bli og føle seg anerkjent i politikulturen, nettopp på grunn av sine verbale ferdigheter. De slipper imidlertid ikke unna kravet om å være i stand til ”å ta i et tak”. Vi har sett at politikvinner som ikke evner dette, nedvurderes av mannlig politi.

Waddington (1999) fremhever viktigheten av å reflektere omkring hva politiarbeid egentlig handler om. Myten om politiarbeid som farlig og fysisk krevende lever videre gjennom hva Fielding (1994) kaller ”overdrevne krigshistorier”. Dette mener Fielding er en maskert måte å forsterke maskuliniteten på. Å ”gå ut i krigen” slik vi så en mannlig politibetjent uttrykke det i kapittel 7.4, er et uttrykk for en annen virkelighet enn hva datamaterialet tyder på finnes der ute. Andersson (2003) viser i sin forskning hvordan den doxiske forståelsen av eget politiarbeid fremtrer i utsagnene fra politibetjenter om at ”her jobber vi mye natt”. Dette ble utfordret av at bare en liten andel av politibetjentene faktisk jobbet natt på dette tjenestestedet. Andersson mener motsetningen mellom hva politiet sier og hva de faktisk gjør, er et eksempel på en måte å opprettholde status og en tradisjonell kjønnsordning. På samme måte kan en tenke seg at uttrykk som ”å gå ut i krigen” egentlig er et uttrykk for en diskursiv praksis, hvor det er sentralt å få frem at politiarbeid handler om fysisk maktanvendelse i møte med publikum. Dette er med på å underbygge den doxiske forståelsen av politiarbeid som farlig og fysisk krevende, og menn som best egnet til politiarbeid.

Til tross for at Politidirektoratet fremhever at politiet skal ha en forebyggende og kommuniserende rolle, har vi sett resultatene tyde på at politiets doxa til en viss grad fremdeles er knyttet til maskuline verdier og mannlighet. Dyrkingen av maksimal styrke og prioriteringen av øvelsen benkpress blant begge kjønn indikerer en slik tilknytning. En autoritær politistil gjør det i stor grad. At politifaglig ansatte ved Politihøgskolen bare benyttet betegnelsen ”politimann” om politi, og ikke det kjønnsnøytrale begrepet ”politibetjent”, kommer trolig av at regelverket politiet forholder seg til bruker begrepet ’polititjenestemann’. Likevel, når en gammel bekjent av meg som ikke kjenner til politiet eller dets regelverk skulle introdusere meg for sin kone, sa han følgende: ”Det er han som skal ta doktorgrad på kvinnelige politimenn.” Dette viser hvor sterkt knyttet politiarbeid er til menn i vår forestillingsverden.

Det er videre naturlig å vise til Chan (2003, s. 316) som fremhever: “The masculine police culture will not change before the view of the police works doxa as crime fighting will be challenged.” Tidligere drøftinger har antydning at dette kan være i ferd med å skje.

9.4.1 Politiarbeidets doxa utfordres

Holgersson og Knutsson (2008) argumenterer som nevnt for at om politibetjenter opplever at nettopp fysisk styrke er en forutsetning for å løse mange av politioppgavene, kan det føre til at politibetjentene i større grad bruker fysisk styrke til oppgaver som kunne vært løst på andre måter. Også derfor er det viktig å synliggjøre at politiarbeid i størst grad handler om verbale kommunikasjon i møte med publikum, og i liten grad handler om utøvelse av fysisk makt, slik kapittel 6.1 redegjorde for. Når Finstad (2009) fremhever betydningen av å ta tak i eplekassene, det vil si kulturen som dyrker frem de råtne eplene, er det nærliggende ut fra avhandlingens funn å trekke inn at det er de som her en autoritær politistil og er med på å dyrke denne frem, som danner fundamentet i eplekasser som får frem råtne epler.¹²² Det synes å være få, om ingen, råtne epler i en ”kasse politibetjenter” med folkelig politistil.

---

¹²² Her kan en hevde at det er flere sider ved politiet som kan være problematisk, og at denne avhandlingen i så måte ikke berører alle typer ”eplekasser”.

Det er blitt argumentert for at verbale ferdigheter synes å verdsettes i større grad i politiet nå enn før. I kapittel 7 så vi politifolk av begge kjønn trekke frem den type fremferd som ligger til grunn for den folkelige politistilen som sin tilnærming til publikum. Forskning tyder på at en autoritær politistil tradisjonelt har hatt prestisje og gitt anerkjennelse blant politifolk, og det er argumentert for at den folkelige politistilen bryter med maskuline verdier som kan knyttes til en autoritær politistil. Det er også blitt argumentert for at innholdet i den hegemoniske maskuliniteten utfordres, og at habitus er i endring. Alt dette tyder på at politiarbeidets doxa utfordres. Dette vil bli drøftet nærmere i det følgende.

Selv om forskning har pekt på sterke tradisjonelle forbindelser mellom politikulturen og maskulinitet, fysisk styrke og mannlighet, fremhever blant annet Reiner (2000a) at det er variasjoner i politikulturen, noe også Fielding (1994, s.47) påpeker: "The occupational culture is not monolithic, and there are policies and individuals which challenge its dominant form." Fielding påpeker at selv om verdiene aggressivitet og fysisk handling verdsettes i kantinekulturen, er det ikke alle som tar del i dem. Granér (2004) finner også tydelige variasjoner når det gjelder politiets verdier, idealer og holdninger. Det samme gjør Chan (2003). Hun viser i sin forskning omkring politirekrutter i Australia at mye tyder på at det ikke finnes en stabil og homogen organisasjonsmessig habitus som nykommere må lære for å bli akseptert. I stedet fremkommer det muligheter for ulike kulturer innen politiorganisasjonen. Dette stemmer godt med avhandlingens resultater. I likhet med for eksempel Reiner (2000a), Granér (2004) og Chan (2003) har vi i denne avhandlingen sett at det er variasjoner i politiets verdier, idealer og holdninger, men også at det trolig eksisterer et "macho-ideal" blant en del mannlig politi.

Bourdieu (1977) peker på at for å oppnå viten (episteme) må en bryte med doxaen. Her er det som nevnt i kapittel 3 sentralt at alt det som faller naturlig og som en tar som en selvfølge, må en sette spørsmålstegn ved. Dette innebærer at en må tvile på sin egen livsverden og være skeptisk til det en tar for gitt. En kan hevde at de fleste politistudenter og politibetjenter som har vært studert i forbindelse med denne avhandlingen, utfordrer politiarbeidets doxa hvor maskulinitetsutøvelse og autoritetsutøvelse er sentralt. Dette gjør de ved å oppleve at politiarbeid handler om å være forhandlende, å investere tid i møte med publikum, å vise høy grad av ydmykhet, respekt og høflighet, å gå lavt ut, og å strekke seg langt for å unngå fysisk maktbruk.

”Macho-kulturen” synes som nevnt å komme mindre til uttrykk i uformelle samtaler med politibetjenter og politistudenter, samt i intervjuer med politistudenter i denne studien, enn for eksempel i Fielding (1994), Reiner (2000a), Herbert (2001) og Åberg (2001) sine studier. Vi har sett Åberg (2001) vise til svenske mannlige politibetjentes publikumstilnærming som ”macho-orientert”, med en sterk forankring i mannlighet og maskulinitetsidealer, noe som står i kontrast til resultatene i kapittel 7. Resultatene i kapittel 7 kan tolkes dit hen at tradisjonelle maskuline verdier synes å bli erstattet av mer tradisjonelle feminine verdier. Det er tidligere blitt argumentert for at dette kan skyldes kulturforskjeller, og at Åbergs og mine datainnsamlinger er gjort på ulike tidspunkt. I løpet av de siste årene synes det å ha vært veldig fokus på den verbale kommunikasjonen, både i sentrale føringer fra Politidepartementet og i politiutdanningen. I likhet med hva Fielding (1994) og Finstad (2000) peker på, tyder også mine funn på at kvinners inntog i politiet utfordrer synet på at politiarbeid handler om å fange tyver. Stadig flere kvinner i politiet kan også ha vært medvirkende til at tradisjonelle kvinnelige ferdigheter har fått større innpass, slik også Granèr (2004) antyder. Her er det også naturlig å trekke inn at Granèr stiller spørsmål ved om den amerikanske politiforskningens fremstilling av politikultur kan sies å kjennetegne svensk politikultur. Han viser til at politiforskning tradisjonelt har pekt på politiet som en ”macho-kultur”, med den tøffe og lite emosjonelle politimannen som ideal. Han skriver at det er uklart om dette ”macho-idealet” ”som helhet någonsin varit den hegemoniska maskuliniteten bland svensk polis” (Granèr, 2004, s. 82).

En informant i Aas (2009) sin studie opplever at politikulturen er blitt mindre ”macho-preget”, militant og operativ enn den var tidligere. Forebyggende politiarbeid har de siste årene fremstått som mer og mer betydningsfullt i de politiske og faglige styringsdokumenter for ordenstjeneste. Samtidig uttrykker lærere i forebyggende politiarbeid på Politihøgskolen at det er blitt mer ”in” å arbeide forebyggende i politiet. I kapittel 8 ble det argumentert for at en folkelig politistil i mye større grad enn en autoritær politistil ligger til grunn for forebyggende politiarbeid. Miller (1998) er opptatt av spørsmålet om hvordan en kan få en paramilitær, maskulin politiorganisasjon til å ta opp i seg verdier som omsorg, samarbeid, empati og informasjonsutveksling – den såkalte ”kvinnelige stemmen”.¹²³ Denne avhandlingens resultater tyder på at mange politifolk til en viss grad har tatt opp i seg denne ”kvinnelige stemmen” gjennom inkluderingen av en

---

¹²³ Dette er et uttrykk som Miller henter fra Gilligan (1982).

folkelig politistil. Dette skjer også ved at en del politimenn ser opp til politikvinneres verbale tilnærming, og forsøker å tilstrebe seg denne tilnærmingen.

Åberg (2001) er kritisk til at politikvinner tvinges inn i typiske kvinnelighetsformer. På en side kan en forstå det, i lys av at de får lite erfaring med fysisk maktbruk og fysisk krevende politiarbeid. På en annen side viser denne avhandlingen at typiske kvinnelighetsformer (å være pratende, ydmyk, lite autoritær, forhandlende etc.), er viktige egenskaper i møte med publikum og de får anerkjennelse i politiet. Typiske kvinnelighetsformer imøtekommer også sentrale føringer som kapittel 8.2 har pekt på ligger til grunn for politiarbeid. At menn i politiet i større grad får oppleve at en slik tilnærming er konfliktdempende og gunstig i møte med publikum (slik vi har sett eksempler i kapittel 7 på at de gjør), rydder grunnen for at enda flere menn kan ta til seg en slik politistil.

9.5 Oppsummering

Kapittel 9 har drøftet resultatene i lys av Bourdieu (2000) og Connell (2002) sine sentrale begreper (jfr. kapittel 3). Innledningsvis ble det vist til politiforskning som har påvist nære bånd mellom politiarbeid, maskulinitet og mannlighet, hvor utøvelse av hegemonisk maskulinitet synes sentralt. Her ble det pekt på at selv om avhandlingens resultater tyder på at en slik tilknytning synes å være til stede i det norske politiet i form av en autoritær politistil, er den ikke så synlig og sterk som andre studier tyder på. Det ble argumentert for at en folkelig politistil slik den ble beskrevet i kapittel 7, synes å utfordre den hegemoniske maskuliniteten.

Det ble videre argumentert for at det synes å være en form for hegemonisk femininitet i politiet, hvor politikvinner er opptatt av å fremstå som sterke og trygge på egne ferdigheter i forhold til det å være i stand til ”å ta i et tak”, samtidig som de bringer med seg en del tradisjonelle feminine kvaliteter som utpreget verbal kommunikasjon og en folkelig politistil.

Politikvinner og politimenns tilbøyelighet til henholdsvis verbale og fysiske ferdigheter, folkelig og autoritær politistil ble forsøkt forklart gjennom at habitus (Bourdieu) legger føringer for politimenns og politikvinneres handlingsvalg. Connell og hans sosiale konstruktivisme ble også benyttet for å forklare hvordan politifolk på denne måten gjør kjønn som en form for sosial tvang til å handle på en måte som omgivelsene kan oppfatte som entydig maskulin eller feminin. Her ble det påpekt at habitus er et system av disposisjoner som åpner opp for endring dersom andre egenskaper, eksempelvis verbale, gis mer anerkjennelse. Det ble også pekt på mulighetene som lå i det å utfordre tradisjonelle kjønnsmonstre (undoing gender), noe kvinnelige politistudenter gjorde ved å trene like mye maksimal styrke som mannlige politistudenter, og en del politimenn gjorde ved å ha en utpreget verbal og folkelig politistil i sin tilnærming til publikum.

Fysisk kapital synes å være viktig blant politistudentene som en symbolsk kapital, som gir anerkjennelse og aktverdighet i politiet. Med utgangspunkt i Bourdieu ble det argumentert for at politistudentene på denne måten synes å ha et instrumentelt forhold til maksimal styrke, ved at de opplever at maksimal styrke mer enn noen annen fysisk ferdighet gjør de i stand til ”å ta i et tak” ute i ordenstjenesten.

Selv om resultatene i denne avhandlingen tyder på at politiarbeidets doxa er knyttet opp mot tradisjonell mannlighetsutøvelse og maskulinitetsutøvelse, ser denne koblingen ut til å være svakere enn i andre studier. Resultatene kan tyde på at politiarbeidets doxa er i endring i retning en forståelse hvor fysisk styrke og tradisjonell maskulinitetsutøvelse blir gitt mindre plass, og verbale ferdigheter og en folkelig politistil blir gitt større anerkjennelse. Økt andel kvinner i politiet sammen med økt fokus på POP, lokalorientert politiarbeid, kunnskapsbasert politiarbeid og forebyggende politiarbeid synes å utfordre forståelsen av politiarbeidets doxa. At båndene mellom ordenstjeneste og hegemonisk maskulinitet er svakere i denne avhandlingen sett i forhold til annen forskning, kan også skyldes ulike politikulturer i ulike land, samt at det trolig har skjedd endringer på feltet i løpet av de siste årene.

10. Avsluttende kommentarer

Dag Østberg skiver i innledningen til Bourdieus (1995, s. 22) viktige sosiologiske verk, *Distinksjonen*, at ”alt Bourdieu skriver er ment som bidrag til å forandre samfunnsforholdene.” Han viser til at Bourdieu beskriver hvordan våre handlinger skjer med utgangspunkt i handlingsskjemaer som blir reproduisert og opprettholdt av disse handlingene, og at en bevissthet rundt dette fenomenet gjør det mulig for oss å forandre samfunns mønstre. Denne avhandlingen har også et slikt utgangspunkt. Selv om avhandlingens resultater på mange områder underbygger annen politiforskning, fremkommer kunnskap omkring politistudenters fysiske trening – et felt det er forsket lite på. Ut fra et aktørperspektiv peker avhandlingen også i større grad enn andre studier på fremferd som er betydningsfull i politiets møte med publikum, og ser nærmere på betydningen av kjønn i denne sammenheng.

I politiets strategiplan for 2010–2015 (Politidirektoratet, 2009) blir betydningen av å videreutvikle politiets evne til å møte publikum på en profesjonell måte trukket frem som særlig viktig. I så måte er det et særlig ønske at denne avhandlingen kan være med på å bidra til en slik profesjonell tilnærming. Avhandlingen ønsker å bidra til å øke refleksjonen, bevisstheten, forståelsen og kunnskapen omkring politistudenters fysiske trening, hva politiarbeid handler om, og hvilken fremferd som er av betydning i politiets møte med publikum. Avhandlingen kan hevdes å ha sitt utgangspunkt i kritisk kjønnsforskning, slik Loretzen og Mühleisen (2006b) definerer det. Den legger til grunn et kritisk perspektiv på kjønnsforskjeller og en overbevisning om at kunnskap kan bidra til forandring. Her er det grunn til å trekke frem Bosseldal (1998) som fremhever at når forskere fremhever kjønnsforskjeller, risikerer en å slå fast og spre stereotype bilder av menn og kvinner. Dette kan føre til at disse stereotype bildene av menn og kvinner forsterkes i stedet for at de i fremtiden forandres. Jeg er enig i Bosseldals bekymring på dette området, men i likhet med Carlström (1999), er dette en risiko jeg er villig til å ta. Dette fordi en synliggjøring er en forutsetning for å kunne forandre. Samtidig fremkommer det resultater som går på tvers av de kjønnede stereotype fremferdsmønstrene, og som tyder på at kjønn i politiet er et komplekst og nyansert område, og at det er i endring.

Vi har sett at politimenn og politikvinner gjør kjønn i ordenstjeneste ved i ulik grad være tilbøyelig til bruk av henholdsvis verbale ferdigheter og fysiske ferdigheter, samt en autoritær og folkelig politistil. Å belyse problematikken omkring en autoritær politistil og kritikkverdig politiarbeid er betydningsfullt, fordi politiet ofte blir skåret over en kam. Når politiet har en autoritær og lite publikumsvennlig politistil, er dette noe som slår tilbake på hele politi- og lensmannsetaten fordi ”Politi er politi”, som Ingelin uttrykte det. At de fleste politifolk synes å inkludere trekk fra en folkelig politistil i sine møter med publikum, underbygger viktigheten av en slik bevisstgjøring.

Hvordan kjønn skapes og gjøres i politiet er blitt forsøkt belyst ved bruk av Bourdieus og Connells sine teorier. Her fremstår mulighetene for endring tydelig. Ved å bevisstgjøre hvordan kjønnsforskjellene trer frem som noe som skapes i sosiale relasjoner, er det for å vise hvordan kjønn utvikles i politiet. Mange mannlige politifolk har en verbal og folkelig tilnærming til publikum. I tråd med den tidligere drøftingen, kan politimenn være like tilbøyelig som politikvinner til å benytte verbal kommunikasjon og en folkelig politistil overfor publikum. På samme måte kan politikvinner være like tilbøyelig som politimenn til å utvise mer besluttsomhet og utøve autoritet i de situasjonene hvor dette kreves.

Herbert (2001) fremhever at en må fortsette å utfordre de kulturelle kodene innenfor politiet, hvor maskulinitet og femininitet er definert på en særegen måte, og hvor det daglige politiarbeidet blir gjort meningsfullt. Vi har sett at politikvinner utfordrer tradisjonelle kjønns mønstre når det gjelder maksimal styrketrening, mens enkelte politimenn utfordrer tradisjonelle kjønns mønstre når det gjelder tilbøyeligheten til utpreget verbal tilnærming og folkelig politistil.

Avhandlingens resultater utfordrer det tradisjonelle synet på politiarbeid som actionfylt og fysisk krevende. Det er et ønske at avhandlingen kan bidra til å utelukke fremtidige søkere til Politihøgskolen som først og fremst ser for seg polityrket som et actionfylt yrke, og som ikke ser på publikumsrelasjonene som et samarbeidsprosjekt. Når resultatene så tydelig viser at ordenstjeneste først og fremst handler om å kommunisere med publikum, hadde det vært ønskelig at avhandlingen kan skape en økt interesse blant de grupper som først og fremst ser for seg et yrke hvor verbal kommunikasjon og en folkelig politistil settes i høysetet.

Vi har sett blant annet Gundhus (2009a) fremheve at erfaringslæring og erfaringskunnskap blant politifolk i større grad må komme frem i lyset. Fremferd som kjennetegner en folkelig politistil er kommet frem gjennom at politibetjenter og politistudenter har identifisert disse som viktige, samtidig som de i stor grad har blitt underbygget av mine egne observasjoner. Avhandlingen styrker antagelsen om at politiets fremferd er av vesentlig betydning i møte med publikum, noe kapittel 7 og utsagnet ”du høster som du sår” peker på. Dette fremstår som et av de viktigste funnene i avhandlingen. Det er i så måte blitt argumentert for at en autoritær politistil i liten grad er formålstjenlig med tanke på sentrale føringer som ligger til grunn for politiarbeid, og med tanke på å skape tillit hos publikum. Her synes den folkelige politistilen å være særlig egnet.

Resultatene tyder på at mye mer står på spill for publikum enn for politiet i møter som skjer kvelds- og nattetid i helgene. Å ta kontakt med politiet kan for publikum være en barrierebrytende handling, som ofte synes å ha en personlig dimensjon. Politiet synes derimot å oppleve dette mer som rutinemessige oppdrag. I politiets strategiske plan heter det at ”publikums møte med politiet skal være positivt.” Det synes som om tilliten og den sårbarheten publikum viser politiet i disse tilfellene, blir godt ivaretatt av politi med en folkelig politistil og utpreget verbal tilnærming. I så måte er det et ønske at denne avhandlingen kan være med på å bevisstgjøre nåværende og fremtidige politibetjenter og ansatte ved politiutdanningen om hvilken fremferd politiet bør tilstrebe i møte med publikum, samt hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger en bør vektlegge og utvikle gjennom politiutdanningen.

Avslutningsvis er det på sin plass å påpeke at det vil alltid være situasjoner hvor stor grad av autoritetsutøvelse og fysisk styrke er av avgjørende betydning i ordenstjeneste. Resultatene tyder på at politikvinner bringer med seg en større bevissthet omkring verbal kommunikasjon, og tar i større grad enn menn i bruk verbal kommunikasjon. Dette er ferdigheter som synes å være vel så viktige som fysisk styrke og stor grad av autoritetsutøvelse. Dette fordi de fleste publikumsmøter krever helt andre ferdigheter og egenskaper enn fysisk styrke. Resultatene tyder på at fremferd som samsvarer med en folkelig politistil, sentrale føringer for politiarbeid, og tillitskapende politiarbeid, er relatert til egenskaper som tradisjonelt har vært knyttet til kvinner. I så måte er det gledelig at det i 2009 ble tatt opp 40 prosent kvinner ved den norske politiutdanningen, og 50 prosent kvinner i den svenske politiutdanningen. På denne måten kan likestillingspolitiske mål bli

oppnådd, samtidig som kvaliteten på det publikumsrelaterte politiarbeidet opprettholdes og videreutvikles.

Resultatene i kapittel 6 synes å slå bena under Bonde (1994, s.208) sin påstand, om at ”mye av tjenesten er så fysisk hard at det er nødvendig med en betydelig overvekt av menn”. Her synes det nærliggende å trekke inn Aadland (2004), som hevder at sannhet oppstår, lever en stund, og blir tilbakevist av nye sannheter. Politikvinner vil imidlertid nedvurderes i forhold til politimenn så lenge at ordenstjeneste i det vesentlige blir sett på som fysisk krevende, og fysisk styrke og stor grad av autoritetsutøvelse av den grunn blir sett på som særdeles viktige egenskaper i ordenstjenesten. Når vi ser at egenskaper som tradisjonelt er blitt sett på som kvinnelige egenskaper blir trukket frem av både mannlig og kvinnelig politi som betydningsfulle i møte med publikum, er det et ønske at avhandlingen kan bidra til at enda flere politimenn kan lære av politikvinneres og andre politimenns tilnærming til publikumsrelatert politiarbeid – gjennom å tilegne seg en verbal og en folkelig politistil. Selv om mange av de punktene som kjennetegner en folkelig politistil tradisjonelt har vært knyttet til kvinner, og denne politistilen faller mer naturlig for politikvinner i dag, kan dette være annerledes når det gjelder fremtidige politifolk.

Litteraturliste

Aas, G. (2009). *Politiingrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldsaker i Oslo*. PhD-avhandling. Insitutt for kriminologi og rettssosiologi. Juridisk fakultet. Universitetet i Oslo.

Abrahamsen, S. & Strype, J. (2010). Are they all the same? Norwegian police officers personality characteristics and tactics of conflict resolution. *Policing and Society*, 20(1), 99-123.

Acker, J. (1990). Hierarchies, Jobs, Bodies: A theory of gendered Organizations. *Gender and Society*, 4(2), 139-158.

Acker, J. (1992). From sex Roles to Gendered Institutions. *Contemporary Sociology: A journal of Reviews*, 21(5), 565-569.

Acker, J. (2006). *Class questions: feminist answers*. The gender lens series. Lanham, Md. : Rowman & Littlefield.

Aleem, S. (1991). *Women Police and Social shange*. New Dehli: Ashish publishing house.

Allern, S. & Pollack, E. (2009). Politikritikk i nyhetsbildet. I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 79-101). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo.

Andersson, S. (2003). *Ordnande praktiker. En studie av status, homosocialitet och maskuliniteter utifrån två närplisorganisationer*. Doktoravhandling från pedagogiske institutionen. Stockholms Universitet.

Ansel-Henry, A. & Jespersen S.B. (2003). *Konflikt på gadaplan – når etnisk minoritetsungdom og politi mødes*. Center for Ungdomsforskning. Institut for Uddannelsesforskning. Roskilde universitetscenter.

Banton, M. (1964). *The Policeman in the Community*. Tavistock P. London.

- Barland, B. & Tangen, J.O. (2009). *Kroppspresentasjoner og andre prestasjoner: en omfangsundersøkelse om bruk av doping*. PHS forskning.
- Befring, E. (1994). *Forskningsmetode og statistikk*. Oslo: Det norske samlaget.
- Befring, E. (2002). *Forskningsmetode, etikk og statistikk*. Oslo: Det norske samlaget.
- Berg, B.L. (1999). *Policing in Moderns society*. Boston: Butterworth Heinemann.
- Bjørger, T. & Myhrer, T. (2008). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. Oslo: Politihøgskolen
- Bjørklund, R.A. (1997): *Politipsykologi*. Vett og Viten.
- Bonde, A. (1994). *For lov og rett*. Oslo politikammer 250 år. Oslo politikammer 1744-1994 med spesiell vekt på de siste 50 år. Utgitt av Oslo politikammer.
- Bonneau, J. & Brown, J. (1995). Physical ability, fitness and police work: A Canadian perspective. *Journal of clinical forensic medicine*, 2, 157-164.
- Bosseldal, I. (1998). Feminism och konstruktioner av kön. I: F. Miegel & F. Schoug (eds), *Dikotomier. Vetenskapsteoretiska reflektioner*. (s. 114-136). Lund: studentlitteratur.
- Bondevik, H. (2006). Humanvitenskapelig kjønnsforskning. I: J. Lorentzen & W. Mühleisen (eds.), *Kjønnsforskning. En grunnbok*. (s.42-62). Universitetsforlaget.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge university press.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819-840.
- Bourdieu, P. (1992). *Kultur og Kritik*. Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Bourdieu, P. (1993). Some properties of fields. In P. Bourdieu (ed.), *Sociology in Question* (pp.72-77). London: Sage Publications.

Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen*. En sosiologisk kritikk av dømmekraften. Oslo: Pax forlag.

Bourdieu, P. (2000): *Den masculine dominans*. Oversat af Mette Olesen. København: Tiderne skrifter.

Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992). *An invitation to reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago.

Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1995). *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Det norske samlaget, Oslo

Bradford, B., Jackson, J. & Stanko E.A. (2009). Contact and confidence: Revisiting the impact of public encounters with the police. *Policing and Society*, 19(1), 20-46.

Braithwaite, H. (1998). *Conflict management in police-citizen interactions*. Sydney: Irwin/McGraw.

Brandi, S., Hildebrandt, S., Nordhaug, I. & Nordhaug, O. (2004). *Inkluderingsledelse*. Utnyttelse av mangfold i arbeidslivet. Universitetsforlaget.

Brannen, J. (1992). *Mixing Methods: Qualitative and Quantitative Research*. Aldershot: Avebury.

Breivik, G. & Vaagbø, O.(1998). *Utviklingen i fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985-1997*. Norges idrettsforbund og olympiske komite. Oslo.

Breivik, G. (2010). *Fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985-2009*. Manus. Oslo.

Brown, J., Hazenberg, A. & Ormiston, C. (1999): *Policewomen: an international Comparison*. In: R. I. Mawby (ed.), *Policing across the world. Issues for the twenty-first century* (pp. 204-225). UCL press.

Brown, J. & Heidensohn, F. (2000). *Gender and Policing. Comparative Perspectives*. Basingstoke: Macmillan.

Carlström, A. K. (1999). *På spaning i Stockholm*. En etnologisk studie av polisarbete. Stockholm.

Chan, J. (2003). Conclusion: Learning the art of policing. In: J. Chan (ed.) *Fair Cop. Learning the art of policing* (pp.301-316). University of Toronto press.

Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. Sage publications.

Coles, T. (2009). Negotiating the Field of Masculinity: The Production and Reproduction of Multiple Dominant Masculinities. *Men and Masculinities*. 12(1), 30-44.

Connell, R.W. (1987). *Gender and power. Society, the Person and Sexual Politics*. Cambridge: Polity press.

Connell, R.W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity press.

Connell, R.W. (1998). Masculinities and globalization. *Men and Masculinities*, 1, 3-23.

Connell, R.W. (2002). *Gender. Short introductions*. Cambridge: Polity press.

Connell, R.W. & Messerschmidt, J.W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19, 829-859.

Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among Five Traditions*. California: Sage.

- Creswell, J.W. & Clark, V.L.P. (2007). *Designing and conducting Mixed Methods Research*. University of Nebraska-Lincoln. Sage publications.
- Dahl, S. & Myhrer, T.G. (2009). *Å kunne vurdere, forklare og beklage: seminar med praksisveiledere om makt og etikk i 2008 og 2009: opplegg, erfaringer og forslag*. Oslo: Politihøgskolen.
- Denscombe, M. (2002). *Ground rules for Good Research*. A 10 point guide for social researchers. Buckingham: Open university press.
- Deutsch, F.M. (2007). Undoing gender. *Gender & Society*, 21, 106-127.
- Doran, S. & Chan, J. (2003). Doing gender. In J.B.L Chan (ed.) *Fair Cop. Learning the art of policing*. (pp. 276-300). University of Toronto press.
- Drege, G.B. & Nytingnes, B. (1999). *Dagens politikvinne: Vakker og myndig? En kvalitativ intervjuundersøkelse*. Hovedoppgave. Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Dyrstad, S.M., Aanstad, A. & Hallen, J. (2005). Aerobic fitness in young Norwegian men: a comparison between 1980 and 2002. *Scandinavian journal of Medicine & Science in Sports*, 15(5), 298-303.
- Døving, R. (2003). *Rype med lettøl*. Oslo: Pax.
- Edvinsen, K. (2009). *Ordenstjeneste*. Politihøgskolen. Forlaget vett og viten.
- Egge, M., Ganapathy, J. & Runhovde, S. (2008). *HVITT eller BREDT? – rekruttering av minoritetsstudenter til Politihøgskolen*. PHS Forskning 2008:2. Politihøgskolen. Oslo.
- Ekman, G. (1999). *Från text till batong – Om poliser, busar och svennar*. EFI, ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolen i Stockholm.
- Ellingsæter, A.L. & Solheim, J. (2002). Modernisering, makt og mening i renholdsbransjen. I: A.L Ellingsæter & J. Solheim (eds.): *Den usynlige hånd. Kjønnsmakt*

og moderne arbeidsliv. (s.13-76). Makt- og demokratiutredningen. Oslo: Gyldendal akademisk.

Eng, H. (2003). *Sporting sexuality: doing sex and sexuality in a Norwegian sports context*. Doktorgradsavhandling. Oslo: Norwegian University of Sport and Physical Education.

Engen S. (2009). Politiutdanning på ville veier. *Politiforum*, 12, 41-42.

Erzberger, C. & Kelle, U. (2003). Making inferences in mixed methods: The rules of integration. In: A. Tashakkori & C. Teddlie (eds.): *Handbook of mixed methods in social & behavioural research* (pp. 457-490). Sage publications.

Faber, S. B. & Morgensen, L. S (2003). *Køn på arbeide*. En komparativ undersøgelse af mandlige sykeplejerskes og kvindelige politibetjenters oplevelser og håndteringer som kønsmessige minoriteter i fag. Aalborg universitet.

Fangen, K. (2004). *Deltakende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fasting, K. (2000). Seeing and being seen: Body fashion in female recreational sport. In: S. Scraton & B. Watson (Eds.), *Sport, leisure identities and gendered spaces*. (LSA publication; 67). (pp. 151-162). Eastbourne: Leisure Studies Association.

Fasting, K., Pfister, G. & Scraton, S. (2004). Kampen mot kjønnsstereotypene. En komparativ studie av kvinnelige fotballspillers oppfattelse av maskulinitet og femininitet. *Dansk Sociologi*, 15(2), 42-53.

Fasting, K. & Sand, T.S. (2009). *Kjønn i endring – en tilstandsrapport om norsk idrett*. Akilles. Oslo.

Fasting, K. & Sand, T.S. (2010). Gender and military issues. A categorized research bibliography. Moving Soldiers-Soldaten i bevegelse 01/2010. Oslo: Norwegian School of Sport Sciences Defence Institute.

- Featherstone, M., Hepsworth, M. & Turner, B. (1991). *The Body. Social process and Cultural Theory*. London: Sage.
- Fielding, N. (1994). Cop canteen culture. In: T. Newburn & E.A. Stanko (eds.). *Just boys doing business? Men, Masculinities and crime* (pp.46-63). Routledge.
- Finstad, L. (1998). En av Gutta? Om kjønn i politiet. I: A. Kongstad B., Kyvsgaard & A. Storgaard (eds.). *Kvinder på randen* (s.180-198). Aarhus universitetsforlag.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax forlag.
- Finstad, L (2005). En av gutta? Om kjønn i politiet. I: M. Egge & J. Strype (eds.) *Politirollen gjennom 100 år. Tradisjon og endring* (s. 192-202). PHS Forskning 2005:2. Politihøgskolen. Oslo.
- Finstad, L. (2009). Kontrollmekanismer for politiet: Å være tilliten verdig. I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 1-30). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo
- Fog, J. (1995). *Med samtalen som utgangspunkt*. Det kvalitative forskningsinterview. København: Akademisk forlag.
- Forskningsetiske komiteer (2004). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora*. Hentet 9.desember 2004 fra <http://www.etikkom.no/retningslinjer>.
- Gerber, G.L. (2001). *Woman and Men Police Officers*. Status, Gender, and personality. Westport, Connecticut, London.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. Selvet og samfunnet under sen-moderniteten. København: Hans reitzels forlag.
- Gilligan, C. (1982). *In a different Voice*. Psychological Theory and Women`s Development. Cambridge. Harvard University Press.

Gjerset, A., Haugen, K. & Holmstad, P. (2001). *Treningslære*. Gyldendal undervisning.

Goffman, E. (1967). On Face-Work. An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. In: E. Goffman (ed.) *Interaction Ritual. Essays on face-to-face behavior*. (s.5-45), New York: Doubleday.

Granér, R. (2004). *Patrulljerande polisens yrkeskultur*. Lunds universitet. Socialhögskolan.

Granér, R. (2006). Självstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patrulljerande polisens yrkeskultur. In: L. Agevall & H. Jenner (eds). *Bilder av polisarbete*. (s. 35-50).

Greene, J. (2008). Is mixed methods social inquiry a distinctive methodology? *Journal of Mixed methods Research*. 2(1), 248-269.

Grevstad, C. (2005). *Police, power and authority*. A study of police – public relations in western Norway. Master thesis in visual cultural studies, department of social anthropology, University of Tromsø.

Gundhus, H.I. (2007). Suksesskriterier for godt politiarbeid. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 94(2), 160-176.

Gundhus, H.I. (2009a). Tillitsskapende politiarbeid – om å fremme tillit til politiet. I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 101-114). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo

Gundhus, H.I. (2009b). *For sikkerhets skyld. IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Unipub.

Hall, B. & Howard, K. (2008). A synergistic approach. Conducting Mixed Methods Research With Typological and Systemic design Considerations. *Journal of Mixed methods Research*, 2(3), 248-269.

Hammersley, M. & Atkinson, P. (1996). *Feltmetodikk*. Grunlaget for feltarbeid og feltforskning. Ad Notam Gyldendal.

Haugli, W. (1995). *Tøffe år/Willy Haugli*. Oslo: Aschehaug.

Heidensohn, F. (1992). *Woman in control? The role of Woman in law enforcement*. Oxford: Clarendon press.

Hellevik, O. (1991). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hesjedal, J. (1996). *Kvinner i politiet*. En studie av internasjonal forskning. Oslo: PHS forskning.

Herbert, S. (2001). "Hard sharger" or "station queen"? Policing and the Masculinist State. *Gender, Place and Culture*, 8(1), 55-71.

Holgersson, S. (2005). *Yrke: polis: yrkeskunnskap, motivasjon, IT-system ock andra förutsättningar för polisarbete*. Dissertation, Linköping Studies in Information Science. Linköping: Institutionen för datavetenskap. Linköping universitet.

Holgersson, S. & Knutsson, J. (2008). *Individuelle arbeidsprestasjoner i uniformert politiarbeid*. Politihøgskolen PHS Forskning, 1. Politihøgskolen. Oslo.

Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i rettssociologisk belysning*. Avhandling Ph.d. Københavns universitet.

Holmberg, L. (2003): *Policing stereotypes*. A qualitative study of police work in Denmark. Galda Wilch Verlag.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1991). *Metodevalg og metodebruk*. Oslo: Tano.

Holter, H. (1996). *Hun og han*. Kjønn i forskning og politikk. Oslo: Pax forlag.

Holter, Ø.G. (2003). A theory of gender, Patriarchy and Capitalism. In: S. Ervøe & T. Johansson (eds.) *Among men. Moulding masculinities* (pp. 29-43). Aldershot: Ashgate publishing Company.

Horne, P. (1980). *Woman in law enforcement*. Springfield: Charles C. Thomas.

Hove, K., Sørum, H.M., Øygard J., Bjerknes, O.T., Birkeland, Å., Rønning, H., Myklebust T., Høvde K.V., Skarpenes, N. (2006). *Utkast til ny rammeplan for Bachelor – politiutdanning*. Rapport. Politihøgskolen.

HR-1984-l.nr. 67/1984. *Norsk Retstidende*. Utgitt av Den Norske Advokatforeningen

Forskningsetiske komiteer (2004). *Forskningsetiske retningslinjer*. Hentet 9. desember 2004 fra <http://www.etikkom.no/retningslinjer>

Hunter, A. & Brewer, J. (2003). Multimethod research in sociology. In A. Tashakkori & C. Teddlie (eds), *Handbook of mixed methods in social & behavioural research*. Sage publications.

Høigård, C. (2002). *Gategallerier*. Pax forlag. Oslo.

Høigård, C. (2005). *Nytt politi? En kommentert bibliografi over nyere nordisk politiforskning*. Institutt for kriminologi og rettssosiologi avdeling for kriminologi. K-serien 2/2005. Universitetet i Oslo.

Idrettsfaget ved PHS 2004/2005. Idrettslærerne. Politihøgskolen.

Idrettsfaget ved PHS 2007/2008. Idrettslærerne. Politihøgskolen.

Iltstad, S. (1989). *Survey-metoden: en veiledning i utvalgsundersøkelser*.

Jacobsen, D. I. (2000). *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Høyskoleforlaget.

- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Kristoffersen L. (2006): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 3.utgave. Abstrakt forlag.
- Justis- og politidepartementet (1981). "Politiets rolle i samfunnet", NOU 1981: 3. Delutredning 1, Oslo.
- Kalleberg, R. (1996). Forskningsopplegget og samfunnsforskningens dobbeltdialog. I: H. Holter & R. Kalleberg (eds.) *Kvalitative metoder i samfunnsforskningen* (s.26-72). Oslo: Universitetsforlaget.
- Keane, N. (2009). The relationship between democratic policing and counter- terrorism. I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 151-164). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo
- Knutsson, M. & Graner, R. (2001). *Perspektiv på polisetikk*. Lund: Studentlitteratur.
- Kraemer, W.J., Mazzetti, S.A., Nindl B.C., Gotshalk L.A., Volek J.S., Bush J.A.,...
Hakkinen K. (2001). Effect of resistance training on womens strength/power and occupational performances. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 33(6), 1011-1025.
- Kvaase, A. (1997). *Fysiske prøver for vernepliktige mannskaper 1996*. Nr 1/97. Norges idrettshøyskole/forsvarets institutt. Oslo
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Ad Notam Gyldendal.
- Kvande, E. (2007). *Doing gender in flexible organizations*. Bergen: Fagbokforlaget
- Kvande, E. & Rasmussen, B. (1997). Organisasjoner som kjønnspolitiske systemer. I: *Kjønn og samfunn*. Semesteremne – V97. Pensumtjensten. Universitetet i Oslo.
- Lagestad, P. (2003). *Fysisk aktivitet i den norske befolkningen*. Trekk som styrer befolkningens aktivitetsvalg og endring i disse. Hovedfagsoppgave i sosiologi. Institutt for samfunnsvitenskap. Seksjon for Sosiologi. Universitetet i Tromsø.

Lagestad, P. (2004). *Idrettslig kunnskap som grunnlag for fysiske prestasjoner?* En studie av politistudenters idrettsfaglige kunnskapsnivå og prestasjonsnivå, samt ulike faktorerens betydning for prestasjonen på 3000 meter løping. PHS skriftserie nr.1. Politihøgskolen. Oslo.

Lagestad P. (2006). *Når muskler betyr mer.* Utviklingen av fysiske prestasjoner blant mannlige og kvinnelige politistudenter i perioden 1995, 2000 og 2005. PHS-Skriftserie nr.1. Politihøgskolen. Oslo.

Lagestad, P. (2008). Politiets bruk av fysisk makt. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 95(3), 298-314.

Lagestad, P. & Helland, M. (2009). *Karakterer i faget fysisk trening.* Rapport Politihøgskolen. Oslo.

Lagestad, P. & Rønning, H. (2010). Sunn fornuft og bedre vitende. Om betydningen av politiets bruk av regelverket i møtet med publikum. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*. 97(1), 70-90.

Lagestad, P., Helland & M, Nedregård, K. (2009). *Eksamen i fysisk trening.* Rapport Politihøgskolen. Oslo.

Larsson, H. (2001). *Iscenesättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan.* Doktorsavhandling, lärarhögskolan i stockholm. HLS forlag.

Larsson, P. (2005). Kriminalitetsforebygging og politirollen. *Nordisk tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 92(3), 271-282.

Lauritz, L. E. (2009). *Spirande polisidentiteter: en studie av politistudenters och nya polisers profesjonella identitet.* Umeå: Handelshögskolan. Umeå universitet.

Lauvdal, T. & Winger, N. (1989). *Egen lykkes smed?* Om individualitet, identitet og avvik. Oslo: Tano

- Lie, A.L. & Lagestad, P. (2007). *Arrestasjonsteknikk*. Politihøgskolen. Oslo.
- Lipsky R. (1980). *Street- level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- Lonsway, K.A. (2003). Tearing down the wall: Problems with consistency, validity, and adverse impact of physical agility testing in police selection. *Police Quarterly*. 6(3), 237-277. Sage publications.
- Lorber, J. (1994): *Paradoxes of gender*. Yale university press.
- Lorentzen, H. (1980). *Nye metoder i den uniformerte patruljetjeneste. En evaluering av prøveprosjektene ved Oslo og Kristiansand politikamre*, Oslo: Justisdepartementet.
- Lorentzen, J. & W. Mühleisen (2006a). Biologi. I: J. Lorentzen & W. Mühleisen (eds.), *Kjønnforskning. En grunnbok*. (s.23-31). Universitetsforlaget.
- Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (2006b). Hva er kjønnforskning? I: J. Lorentzen & W. Mühleisen (eds.), *Kjønnforskning. En grunnbok*. (s. 15-20). Universitetsforlaget.
- Lorentzen, J. & W. Mühleisen (2006c). Forskning på menn og maskuliniteter. I: J. Lorentzen & W. Mühleisen (eds.), *Kjønnforskning. En grunnbok*. (s.121-135). Universitetsforlaget.
- Lurigio, A.J. & Skogan, W.G. (1994). Winning the hearts and minds of police officers: An assessment of staff perceptions of community policing in Chicago. *Crime and Delinquency*, 40. 315-330.
- Lunneborg, P.W. (1989). *Woman Police officers. Current career Profile*. Springfield: Charles C. Thomas.
- Lönn, I., Lönn, P. & Hansen A.R. (2006). Vi tar pulsen på politisen. *Svensk idrottsforskning*, 4, 29-32.

- Magnusson, A.L. (2002). *Keringar i laget – om kvinnelighet innom den svenska poliskåren*. Göteborgs universitet. Institusjonen for genusvetenskap.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. En innføring. Universitetsforlaget.
- Markula, P. (1995). Firm but Shapely, Fit but Sexy, Strong but thin: The Postmodern Aerobizing Female Bodies. *Sociology of Sport Journal*, 12, 424-453.
- Martin, S.E. (1990). *On the move: The status of woman in Policing*. Washington: Police foundation.
- Martin, S.E. & Jurik N.J. (1996). *Doing justice, doing gender: Women in law and criminal justice occupations*. Thousand Oak, CA.Sage.
- Martin, S.E. (1997). Woman officers on the Move. An update on Woman in Policing. In: R.G. Dunham & G.P. Alpert (eds.) *Critical issues in Policing* (pp.363-384). Third edition. Contemporary readings.
- McArdle, W.D., Katch, F.I. & Katch V.L. (2001). *Exercise physiology : energy, nutrition, and human performance*. 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- McCluskey, J. (2003). *Police requests for Compliance: Coersice and Procedurally Just Tactics*. LFB. New York.
- McElhinny, B.S. (1998). `I don't smile much anymore`: Affect, Gender and the Discourse of Pittsburgh Police Officers. In: J. Coates (ed.) *Language and Gender* (pp. 309-327). Malden Massachusetts. Blackwell Publishers Ltd.
- McIver, J.P. & Parks, R.B. (1983). Evaluating police performance: Identification of effective and ineffective police actions. In R.R. Bennett (ed.) *Police at work: Police issues and analysis* (pp.21-44). Sage publications.

Miller, S.L. (1998). "The tangled web of feminism and community policing". I: S. L. Miller (ed.), *Crime, control and women. Feminist implications of criminal justice policy*. (pp. 95-112). London: Sage Publications.

Miller, S.L. (1999). *Gender and Community Policing: Walking the talk*. Northeastern university press: Boston.

Moe, D. & Thomassen, G. (2000). *Vurdering av politiets forfølgelseskjøring: dybdeanalyse av 44 biljakter*. SINTEF rapport, avdeling for samferdselsteknikk.

Moi, T. (2001). *Jeg er en kvinne: Det personlige og filosofiske*. Oslo: Pax.

Motevasel, I.N. (2000). *Men, kvinner & omsorg*. En studie av omsorg som begrepp och handling i man- och kvinnodominerade yrken. Filosofisk doktorexamen, Lund universitet.

Muir, W.K. (1977). *Police: streetcorner politicians*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Nadheim, E. (2010): Har politiet ufortjent godt rykte? *Fokus*. Fagblad for politiets kriminalforebyggende forum, 13(1). 25.

Nielsen, H.B. (2009). *Skoletid: Jenter og gutter fra 1. til 10. klasse*. Oslo: universitetsforlaget

Nielsen, H.B. & Rudberg, M.(2006). *Moderne jenter: tre generasjoner på vei*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nilstad, M. (2002). *Politilære og yrkesetikk*. Oslo: Vett og Viten.

Nordang, I. (2009). Innbringelser, pågripelse og bruk av politiarrest – opplæring, rutiner og praksis. ? I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 31-62). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo.

NOU 2009:12 (2009). *Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring*. Evalueringsrapport fra utvalget oppnevnt av justis- og politidepartementet. Hentet 1. september 2010 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2009/nou-2009-12.html?id=560793>

Novak, K.J., Frank, J., Smith, B.W. & Engel R.S. (2002). Revisiting the Decision to Arrest: Comparing Beat and Community Officers. *Crime & delinquency*, 48(1), 70-98. Sage publications.

Ohl, F. (2004). Staging Identity through Consumption. In S.J. Jackson (ed.), *Sports, Culture and advertising* (s. 241-262). Routledge, London.

Paulgaard, G.(1997). Feltarbeid i egen kultur: Innenfra, utenfra eller begge deler? I: E. Fossåskaret, O.L. Fuglestad & T.H. Aase (eds.). *Metodisk feltarbeid: Produksjon og tolkning av kvalitative data* (s. 70-93). Oslo: Universitetsforlaget.

Polisen (2010). *Statistik*. Hentet 30.april 2010 fra <http://www.polisen.se/Bli-polis/Bli-polis/Statistik>

Politiinstruksen. Alminnelig tjenesteinstruks for politiet. Hentet 1.september 2010 fra <http://www.lovdata.no/for/sf/in/jd-19900622-3963.html>

Politi-loven. LOV-1995-08-04-53. Hentet 1.september 2010 fra <http://www.lovdata.no/all/hl-19950804-053.html>

Politidirektoratet (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005*.

Politidirektoratet (2006). *Publikumsundersøkelse 2006*. AGENDA Utredning & Utvikling. Oslo: Vinsand A/S.

Politidirektoratet (2007). *Nasjonal strategi for etterretning og analyse*. (POD-publikasjon: 5). Oslo: Politidirektoratet

Politidirektoratet (2008). *Politiet mot 2020: bemannings- og kompetansebehov i politiet*. Oslo, Politidirektoratet.

Politidirektoratet (2009). *Politiets strategi 2010 – 2015*. Oslo.

Presthus, J-E. (2009). Politilederes ansvar for god tjenesteutøvelse – hvordan forebygge at ansatte begår straffbare handlinger? I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 83-94). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo.

Prieur, A. (1996). *Pierre Bourdieu. Symbolsk makt*. Artikler i utvalg. Oversatt av Annick Prieur. Oslo: Pax forlag.

Prieur, A. (2002): Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *KONTUR*, 6, 4-12.

Punch, K.F. (2005). *Introduction to social research*. Quantitative and qualitative approaches. Sage publications.

Rahtz, H. (2003). *Understanding police use of force*. Monsey: Criminal Justice Press.

Refsnes, P. (2002): *Styrke og spensttrening*. Kompendium Diplomtrenterkurs. Olympiatoppen.

Reiner, R. (2000a). *The Politics of the Police*. Third Edition. Oxford University press.

Reiner, R. (2000b). Police research. I: R.D. King & E. Wincup (ed.) *Doing research on crime and justice* (pp.205-236). Oxford university press.

Resnik, D.B. (1998). *The Ethics of Science: an introduction*. London. Routledge.

Rhodes E.C. & Farenholtz D.W. (1992). Police Officers Physical Ability Test Compared to Measures of Physical Fitness. *Canadian journal of sport sciences*. 17(3), 228-233.

Ronglan, L. T. (2000). *Gjennom sesongen. En sosiologisk studie av det norske kvinnelandslaget i håndball på og utenfor banen*. Dr.Scient. avhandling. Norges idrettshøgskole.

Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold*. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. Fagbokforlaget.

Rønneberg, K. (2009). *Politisamtaler med publikum. Språkbruk som hemmer og fremmer god kommunikasjon*. Universitetet i Oslo.

Sandberg, S. & Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Oslo: universitetsforlaget.

Scraton, S., Fasting, K., Pfister, G. & Bunuel, A. (1999). It's still a man's game? The experiences of Top-Level European Women Footballers. *International Review for the Sociology of sport*, 34(2), 99-111.

Segrave, K. (1995). *Policewomen. A history*. Jefferson N.C.: McFarland.

Shephard, R.J. & Bonneau, J. (2003). Assuring Gender Equity in Recruitment Standards for Police Officers. *Canadian Journal Applied Physiology*, 27(3), 263-295.

Shilling, C. (1993). *The body and social theory*. Theory, culture and society. London: Sage

Skog, O. (1998). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Skogan, W.G. (2006). Asymmetry in the Impact of Encounters with Police. *Policing and Society*, 16(2), 99-126.

Skolnick, J.H. (2005). A sketch of the policeman's 'working personality'. I: T. Newburn (ed.) *Policing Key Readings* (pp.264-279). Devon. Willian Publishing.

Smith, D. (1987). *The everyday world as problematic – A feminist Sociology*. Boston: Northeastern university press.

- Solbrække, K.N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn. I: J. Lorentzen & W. Mühleisen W. (eds.). *Kjønnsforskning. En grunnbok.* (s. 63-76). Universitetsforlaget.
- Sollund, R. (2007). *Tatt for en annen: en feltstudie av relasjonen mellom etniske minoriteter og politiet.* Oslo: Gyldendal akademisk
- Solheim, J. (1998). *Den åpne kroppen.* Om kjønnssymbolikk i moderne kultur. Oslo: Pax forlag.
- Southgate, P. (1987). Behaviour in police-public encounters. *The Howard journal*, 26, 153-163.
- Stanford, J., McCabe, M.P. (2002). Body Image Ideal among Males and Females: Sociocultural Influences and Focus on Different Body Parts. *Journal of Health Psychology*. 7(6), 675-684. Sage publications.
- Stortingsmelding nr. 42 (2004-2005): *Politiets rolle og oppgaver*, Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Storvik, Aa. E. (2002). Maskulinitet og makt i utakt. I: A.L Ellingsæter & J. Solheim (eds.), *Den usynlige hånd. Kjønnsmakt og moderne arbeidsliv.* (s.266-290) Makt- og demokratiutredningen. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Strauss, A. & Corbin A. (1996). *Basics of Qualitative Research.* SAGE Publications.
- Strype, J. (2009). Politiets omdømme: Synovates profilundersøkelser 2006-2008. I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 135-150). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo.
- Stud.mag. (2002). *Studentenes tilfredshet med studietilbud og lærested.* Resultater innsamlet høsten 2001 fra Politihøgskolen. Norsk institutt for studier av forskning og utdanning. Gallup.

Sørensen, B.Å. & Hetle, A. (1985). *Oppgavemestring og arbeidsorganisasjon i politi- og lensmannsarbeid*. 2. utgave. Oslo: Arbeidspsykologisk institutt.

Svartdal, F. (1998). *Psykologiens forskningsmetoder – en introduksjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tarrou, A.L. H. (1997). *Yrkespedagogikk og yrkesfaglærerutdanning*. Oslo: Universitetsforlaget

Tärnklev, C. & Widing, M. (2010). *Polisstudenters motionsvanor. En studie av polisstudenternas motionsvaner under utbildningen*. Manus. Umeå universitet, pedagogiska institutionen.

Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2003). Major issues and controversies in the use of mixed methods in the social and behavioural sciences. In: A. Tashakkori & C. Teddlie (eds.): *Handbook of mixed methods in social & behavioural research* (pp. 3-50). Sage publications.

Terrill, W. (2003). Police Use of Force and Suspect Resistance: The Micro Process of the Police-Suspect Encounter. *Police Quarterly*, 6(1), 51-83.

Thagaard, T. (2006). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 2.utgave. Fagbokforlaget.

Thagaard, T. (2006). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.

Throop, C.J & Murphy, K.M. (2002). Bourdieu and phenomenology. *A critical assessment. Anthropological theory*, 2(2), 185-207.

Tyler, T.R. & Huo, Y.J. (2002). *Trust in the law*. Russel Sage Foundation, New York.

- Ulseth, A. B (2002). Rekreasjon eller prestasjon? Kvinner og menns begrunnelser for å trene. I: Ø. Seippel (ed.), *Idrettens bevegelser: Sosiologiske studier av idrett i et moderne samfunn* (s.45-70). Oslo.
- Ulseth, A. B (2008). *Mellom tradisjon og nydannelse: Analyser av fysisk aktivitet blant voksne i Norge*. Oslo.
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur*. En innføring i kvalitativt orientert feltarbeid. Flekkefjord: SEEK.
- Waddington, P.A.J. (1999). *Police citizens: Authority and rights*. London: UCL Press
- Wathne, C.T. (1996). "Vi skjønnte etter hvert at vi var kvinner". Kvinners likestilte inntreden i politiet. Hovedoppgave i sosiologi. Universitetet i Oslo.
- Wathne, C.T. (2009). Politiet - en lærende organisasjon? I: S. Flaatten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (eds.), *Demokrati, kontroll og tillit* (s. 63-78). PHS Forskning 2009:4. Politihøgskolen. Oslo.
- West, C. & Zimmerman, D.H. (1987). Doing gender. *Gender and Society*. 1, 125-151.
- Westin, C. & Nilsson, A. (2009). *Attityd- och bemötandeproblem inom polisen*. Rapport till Rikspolisstyrelsen
- Westmarland, L. (2000). Taking the flak. Operational policing. In: S. Linkogle & G. Lee-Treweek (eds.). *Danger in the field: risks and ethics in social research* (pp.26-42)
- Westmarland, L. (2001). *Gender and Policing*. Sex, power and police culture. Cullompton: Willan publishing.
- Wahlman, L. (2005). *Aspiranterns och fältpolisens idrotts- och motionsvanor*. Utbildningsprogrammet för idrott och hälsopromotion, Esbo.

Whitaker, G.P. (1999). What is patrol work? In: Gaines L.K. & Cordner G.W. (eds.): *Policing perspectives. An anthology* (pp. 213-224). Los Angeles: Roxbury publishing company.

Widerberg, K. (2007). Institusjonell etnografi – en ny mulighet for kvalitativ forskning? *Sosiologi i dag*, 37(2), 7-28.

Åberg, B. (2001). *Samarbete på könsblandade arbetsplatser*. En könsteoretisk analys av arbetsdelning mellom kvinnor och män i två yrken: akutsjuksköterskor och ordningspoliser. Örebro Studies in Sociology.

Åse, C. (2000). *Makten att se*. Om kropp og kvinnelighet i lagens navn. Malmø: Liber.

Vedlegg 1

SPØRRESKJEMA (pretest)

Jeg er ansatt ved Politihøgskolen som høgskolelektor i idrett, men er også tilknyttet Norges Idrettshøgskole som doktorgradsstudent. For tiden jobber jeg med en doktorgradsavhandling som med utgangspunkt i et kjønnsperspektiv har til hensikt å avdekke politistudenters kroppslige kommunikasjon i operativt politiarbeid, samt politistudenters oppfatning av den kroppslige kommunikasjonens betydning i operativt politiarbeid. Undersøkelsen måler også holdning til og gjennomføring av fysisk trening.

Dette spørreskjemaet er en del av datainnsamlingen. Undersøkelsen blir foretatt med tillatelse fra personvernombudet for forskning (Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste). Deltakelsen i undersøkelsen er frivillig, men jeg håper at du vil ta deg tid til å besvare undersøkelsen, da jeg er avhengig av en høy svarprosent. For at undersøkelsen skal gi et riktig bilde av virkeligheten er det viktig at du er ærlig når du svarer, slik at din egentlige oppfatning kommer frem. Det er viktig for meg å få frem at hva du enn svarer vil dette ikke få konsekvenser for deg. Resultatene fra denne studien vil bli behandlet konfidensielt, og bli anonymisert.

Merk av på det alternativet som passer best.

1- Navn:.....

2- Kjønn: Mann   Kvinne

3- Sivilstand: Enslig   Samboer   Gift

4- Alder: _____ år.

5- Høyde: _____ cm.

6- Vekt: _____ kg.

7- Hvor har du vokst opp (fra du var 10-20 år)?

Spredtbygd strøk	☐
Tettbygd strøk (200-1999 innbyggere)	☐
Tettbygd strøk (2000-19999 innbyggere)	☐
Tettbygd strøk (20000 -99999 innbyggere)	☐
Tettbygd strøk (100000 innbyggere eller flere)	☐

8- Har du barn?

- Har ikke barn
Har barn, men bor ikke sammen
Har 1 barn jeg bor sammen med
Har 2 barn eller flere jeg bor sammen med

9- Hvor høy utdanning har du?

- Videregående skole
Inntil 60 studiepoeng (20 vekttall) fra høyskole/universitet
Mellom 61 og 120 studiepoeng fra høyskole/universitet
Mer enn 120 studiepoeng fra høyskole/universitet

10- Erfaring fra forsvaret?

- Ingen
Førstegangstjeneste
Befalsutdanning

11- I hvilken grad drev du med fysisk aktivitet på fritiden når du var mellom 15-19 år?

- Ganske mye
En del
Bare i liten grad
Aldri

12- I hvilken grad har du drevet med kampsport (for eksempel judo, karate, boksing, bryting etc.)?

- Er aktiv nå
Har tidligere vært aktiv og trent regelmessig
Har prøvd, men ikke trent regelmessig
Aldri

13- Hvor ofte utfører du fysisk aktivitet på fritiden i dag? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter)

- Hver dag
5-6 dager i uken
2-4 dager i uken
En dag i uken
Mindre enn en dag i uken

14- Benytter du deg av treningsprogram i treningsarbeidet ditt?

- Ja, alltid
For det meste
Noen ganger
Av og til
Nei, aldri

15- Nedenfor er det en del utsagn. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad ligger utsagnene til grunn for din fysiske aktivitet på fritiden? (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

- Fordi fysiske ferdigheter er viktig for utøvelse av politiarbeid
Fordi jevnlig fysisk aktivitet er av betydning for min helse
Fordi jeg føler meg forpliktet i forhold til fysiske krav ved PHS
Fordi jeg synes det er artig

Fordi jeg ønsker en best mulig karakter i idrett
Fordi det øker min livskvalitet

16- På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad inngår de ulike fysiske ferdighetene nedenfor når du er fysisk aktiv/trener på fritiden? (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Maksimal styrke (1-5 repetisjoner hver serie, meget høy belastning)
Trening for å bygge muskler (6-15 repetisjoner hver serie høy belastning))
Utholdende styrke (mer enn 15 repetisjoner hver serie, kroppsvekt belastning)
Utholdenhet
Hurtighet
Spennst

17- Hvor viktig er føring av treningsdagbok i treningsarbeidet ditt?

Føring av treningsdagbok er veldig viktig for meg
Fører treningsdagbok etter hver treningsøkt
For det meste fører jeg treningsdagbok
Det hender jeg fører treningsdagbok
Fører ikke treningsdagbok

18- Har du utarbeidet klare mål for hva du vil oppnå med treningen (for eksempel i forhold til benkpress, 3000 meter løping etc.)?

Ja
Til en viss grad
Nei

19- Hvor godt har du prestert på øvelsene under i løpet av det siste halve året?

Lengde uten tilløp Cm:____. Vet ikke
 Benkpress (maksimal belastning i ett løft, 1RM) Kilo:____. Vet ikke
 3000 meter løping Tid:____. Vet ikke

20- Hvor viktig er fysisk aktivitet på fritiden for deg i dag i forhold til andre daglige gjøremål?

Veldig viktig
Viktig
Verken viktig eller ikke viktig
Lite viktig
Ikke viktig

21- Kryss av på de tre beskrivelsene under som passer best når det gjelder din vurdering av deg selv.

Sterk	☐	Slank	☐	Lubben	☐
Stor	☐	Normal	☐	Liten	☐
Muskuløs	☐	Senete	☐	Svak	☐
Spennst	☐	Mager	☐	Tykk	☐

22- Dersom du tar utgangspunkt i politiarbeid ute blant publikum (ordenstjeneste), hvor viktig mener du det er for en politibetjent å være i generell god fysisk form?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig
- Ingen formening

23- Hvilken betydning mener du politibetjentens kroppslige fremtoning har (om personen ser trent ut eller ikke) når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig
- Ingen formening

24- På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du ferdighetene nedenfor har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

- Maksimal styrke (evne til å utvikle stor kraft over liten tid)
- Utholdende styrke (evne til å utvikle forholdsvis stor kraft over lang tid)
- Utholdenhet
- Hurtighet
- Spent
- Verbale ferdigheter (flink til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)

25- På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du følgende fag i politiutdannelsen har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

- Juridiske fag (strafferett og straffeprosess, politirett etc.)
- Idrettsfag (arrestasjonsteknikk, grunn trening etc.)
- Samfunnsfag (sosiologi, psykologi etc.)
- Politifag (Rapport- og etterforskningslære, politi- og yrkesetikk etc.)

26- Tenk deg at du som politibetjent sammen med makkeren din ankommer et hus hvor det er rapportert om husbråk. I stua finner du en mann stående ovenfor en annen person som ligger blødende på gulvet. Den stående mannen er tydelig aggressiv og har en stekepanne i hånden hevet til slag, mens personen på gulvet trygler høylydt om hjelp. Hva gjør du?

- Bruker fysisk makt for å pågripe personen
- Forsøker å snakke personen til fornuft før jeg eventuelt bruker fysisk makt
- Vet ikke

27- Tenk deg at du som politibetjent skal pågripe en gjerningsmann for grov vold. Du har fått beslutning fra jurist. Gjerningsmannen har tidligere vært voldelig under pågripelser. Du og makkeren din kommer inn i stua til gjerningsmannen og han sitter rolig i en stol. Hva gjør du?

- Pågriper med makt uten noen videre forklaring

Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med frivillig
Vet ikke

28- Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter (med fysiske ferdigheter menes styrke, hurtighet, utholdenhet etc.)?

Kvinner er klart best egnet
Kvinner er litt bedre egnet enn menn
Begge kjønn er like egnet
Menn er litt bedre egnet enn kvinner
Menn er klart best egnet
Ingen formening

29- Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Menn er klart best egnet
Menn er litt bedre egnet enn kvinner
Begge kjønn er like egnet
Kvinner er litt bedre egnet enn menn
Kvinner er klart best egnet
Ingen formening

30- Kryss av for påstanden; ”Kvinnelige politibetjenter trenger å bli passet på under konfliktsituasjoner hvor fysiske ferdigheter benyttes”

Helt enig
Enig
Ingen formening
Ikke enig
Sterkt uenig

31- Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter (med fysiske ferdigheter menes styrke, hurtighet, utholdenhet etc.)?

Meget gode
Gode
Middels gode
Under middels gode
Dårlige
Ingen formening

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

32- Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Meget gode	☐
Gode	☐
Middels gode	☐
Under middels gode	☐
Dårlige	☐
Ingen formening	☐

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

33- Hvilke arbeidsoppgaver innen politiet ser du for deg at du har 10 år frem i tid?

Ledelse	☐
Etterforskning	☐
Patruljerende	☐
Tror ikke jeg jobber i politiet da	☐
Ingen formening	☐

SJEKK AT DU HAR BESVART ALLE SPØRSMÅLENE. TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å BESVARE SPØRRESKJEMAET! RESULTATENE AV DENNE UNDERSØKELSEN ER OGSÅ TENKT PRESENTERT I POLITIFORUM.

Vedlegg 2

SPØRRESKJEMA Oppstart

Jeg er ansatt ved Politihøgskolen som høyskolelektor i idrett, men er også tilknyttet Norges Idrettshøgskole som doktorgradsstudent. For tiden jobber jeg med en doktorgradsavhandling som har til hensikt å avdekke politistudenters kroppslige kommunikasjon i operativt politiarbeid, samt politistudenters oppfatning av den kroppslige kommunikasjonens betydning i operativt politiarbeid. Prosjektet tar også for seg holdning til og gjennomføring av fysisk trening.

Dette spørreskjemaet er en del av datainnsamlingen. Undersøkelsen blir foretatt med tillatelse fra personvernombudet for forskning (Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste). Deltakelsen i undersøkelsen er frivillig, men jeg håper at du vil ta deg tid til å besvare spørreskjemaet. For at undersøkelsen skal gi et riktig bilde av virkeligheten er det viktig at du er ærlig når du svarer, slik at din egentlige oppfatning kommer frem. Det er viktig for meg å få frem at hva du enn svarer vil dette ikke få konsekvenser for deg. Resultatene fra denne studien vil bli behandlet konfidensielt, og bli anonymisert. Navnet ditt blir ikke lagt inn på data!

Merk av på det alternativet som passer best. Sett kun av ett kryss dersom du ikke blir spurt om noe annet.

1. Navn:.....

2. Utdanningssted: Oslo   Bodø

3. Kjønn: Mann   Kvinne

4. Sivilstand: Enslig   Samboer   Gift

5. Alder: _____ år.

6. Høyde: _____ cm.

7. Vekt: _____ kg.

8. Hvor har du vokst opp (fra du var 10-20 år)?

Spredtbygd strøk	☐
Tettbygd strøk (200-1999 innbyggere)	☐
Tettbygd strøk (2000-19999 innbyggere)	☐

- Tettbygd strøk (20000 -99999 innbyggere)
Tettbygd strøk (100000 innbyggere eller flere)

9. Fars utdanning (kryss av kun for høyeste utdanning)

- 7 årig folkeskole
Realskole/9-årig grunnskole
Videregående skole
Høgskole eller universitet
Vet ikke

10. Mors utdanning (kryss av kun for høyeste utdanning)

- 7 årig folkeskole
Realskole/9-årig grunnskole
Videregående skole
Høgskole eller universitet
Vet ikke

11. Hvor høy utdanning har du? (kryss av kun for høyeste utdanning)

- Videregående skole
Inntil 60 studiepoeng (20 vekttall) fra høgskole/universitet
Mellom 61 og 120 studiepoeng fra høgskole/universitet
Mer enn 120 studiepoeng fra høgskole/universitet

12. Har du barn?

- Har ikke barn
Har barn, men bor ikke sammen
Har 1 barn jeg bor sammen med
Har 2 barn eller flere jeg bor sammen med

13. Erfaring fra forsvaret? (kun et kryss)

- Ingen
Førstegangstjeneste
Befal
Offiser

**14. Hvor ofte drev du med fysisk aktivitet på fritiden når du gikk på videregående skole?
(aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter)**

- Hver dag
5-6 dager i uken
2-4 dager i uken
En dag i uken
Sjeldnere enn en dag i uken

**15. Hvor ofte utfører du fysisk aktivitet på fritiden i dag? (aktivitet hvor du blir andpusten,
og som varer mer enn 30 minutter)**

- Hver dag
5-6 dager i uken
2-4 dager i uken
En dag i uken
Sjeldnere enn en dag i uken

16. I hvilken grad har du drevet med kampsport (for eksempel judo, karate, boksing, bryting etc.)?

- Er aktiv nå (1 gang i uka eller mer)
- Var aktiv tidligere (1 gang i uka eller mer i over et halvt år)
- Har prøvd, men ikke trent regelmessig
- Aldri

17. Benytter du deg av treningsprogram i forbindelse med treningen din nå for tiden?

- Ja, alltid
- For det meste
- Noen ganger
- Veldig sjelden
- Nei, aldri

18. Nedenfor er det en del utsagn. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad ligger utsagnene til grunn for din fysiske aktivitet på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

Jeg driver med fysisk aktivitet fordi:

- Fysiske ferdigheter er viktig for utøvelse av politiarbeid
- Fysisk aktivitet er av betydning for min helse
- Jeg føler meg forpliktet i forhold til fysiske krav ved PHS
- Jeg synes det er artig
- Jeg ønsker en best mulig karakter i idrett
- Det øker min livskvalitet

19. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad inngår treningsformene nedenfor når du er fysisk aktiv/trener på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

- Trening for å utvikle maksimal styrke (1-5 repetisjoner hver serie)
- Trening for å bygge muskler (6-15 repetisjoner hver serie)
- Utholdende styrke (mer enn 15 repetisjoner hver serie, kroppsvekt belastning)
- Utholdenhet
- Hurtighet
- Spent

20. Hvor viktig er det for deg å føre treningsdagbok?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig
- Fører ikke treningsdagbok

21. Har du utarbeidet klare mål for hva du vil oppnå med treningen (for eksempel i forhold til benkpress, 3000 meter løping etc.)?

- Ja
- Til en viss grad
- Nei

22. Hvor viktig er fysisk aktivitet på fritiden for deg i dag i forhold til andre daglige gjøremål? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter).

Veldig viktig	☐
Viktig	☐
Verken viktig eller ikke viktig	☐
Lite viktig	☐
Ikke viktig	☐

23. Anslå hvor godt du presterer i følgende øvelser nå for tiden:

Benkpress (maksimalt i ett løft 1RM).....Kilo
3000 meter løping.....minutt og .....sekund

24. Kryss av på tre av de beskrivelsene/egenskapene under som du mener passer best når det gjelder din egen vurdering av deg selv.

Sterk	☐
Stor	☐
Muskuløs	☐
Spenstig	☐
Høy	☐
Slank	☐
Senete	☐
Mager	☐
Lav	☐
Liten	☐
Svak	☐
Lubben	☐
Tykk	☐

25. Dersom du tar utgangspunkt i politiarbeid ute blant publikum (ordenstjeneste), hvor viktig mener du det er for en politibetjent å være i generell god fysisk form?

Veldig viktig	☐
Viktig	☐
Verken viktig eller ikke viktig	☐
Lite viktig	☐
Ikke viktig	☐
Ingen formening	☐

26. Hvilken betydning mener du det har om en politibetjent ser trent ut eller ikke når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

Veldig viktig	☐
Viktig	☐
Verken viktig eller ikke viktig	☐
Lite viktig	☐
Ikke viktig	☐
Ingen formening	☐

27. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du ferdighetene nedenfor har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

Maksimal styrke	☐
Utholdende styrke	☐
Utholdenhet	☐
Hurtighet	☐
Spenst	☐
Verbale ferdigheter (flink til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)	☐

28. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du følgende fag i politiutdannelsen har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

Juridiske fag (strafferett og straffeprosess, politirett etc.)	☐
Idrettsfag (arrestasjonsteknikk, grunntrening etc.)	☐
Samfunnsfag (sosiologi, psykologi etc.)	☐
Politifag (Rapport- og etterforskningslære, politi- og yrkesetikk etc.)	☐

29. Tenk deg at du som politibetjent sammen med makkeren din ankommer et hus hvor det er rapportert om husbråk. I stua finner du en mann stående ovenfor en annen person som ligger blødende på gulvet. Den stående mannen er verbalt aggressiv og har en stekepanne i hånden hevet til slag, mens personen på gulvet trygler høylydt om hjelp. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen	☐
Forsøker å snakke personen til fornuft før jeg eventuelt bruker fysisk makt	☐
Vet ikke	☐

30. Tenk deg at du som politibetjent skal pågripe en gjerningsmann for grov vold. Gjerningsmannen har tidligere vært voldelig under pågripelser. Du og makkeren din kommer inn i stua til gjerningsmannen hvor han befinner seg. Gjerningsmannen er tydelig aggressiv. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen	☐
Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med frivillig	☐
Vet ikke	☐

31. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk styrke?

Kvinner er klart best egnet	☐
Kvinner er litt bedre egnet enn menn	☐
Begge kjønn er like egnet	☐
Menn er litt bedre egnet enn kvinner	☐
Menn er klart best egnet	☐

Ingen formening

32. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk utholdenhet?

- Kvinner er klart best egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Begge kjønn er like egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Menn er klart best egnet
- Ingen formening

33. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk hurtighet?

- Kvinner er klart best egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Begge kjønn er like egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Menn er klart best egnet
- Ingen formening

34. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

- Menn er klart best egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Begge kjønn er like egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Kvinner er klart best egnet
- Ingen formening

35. Kryss av for den generelle påstanden; ”Kvinnelige politibetjenter trenger å bli passet på under konfliktsituasjoner hvor fysiske ferdigheter benyttes”

- Helt enig
- Delvis enig
- Ingen formening
- Delvis uenig
- Sterkt uenig

36. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter (med fysiske ferdigheter menes styrke, hurtighet, utholdenhet etc.)?

- Meget gode
- Gode
- Middels gode
- Under middels gode
- Dårlige
- Ingen formening

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

37. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Meget gode	☐
Gode	☐
Middels gode	☐
Under middels gode	☐
Dårlige	☐
Ingen formening	☐

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

38. Hvilke arbeidsoppgaver innen politiet ser du for deg at du har 10 år frem i tid?

Ledelse	☐
Etterforskning	☐
Patuljerende	☐
Tror ikke jeg jobber i politiet da	☐
Ingen formening	☐

SJEKK AT DU HAR BESVART ALLE SPØRSMÅLENE. TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å BESVARE SPØRRESKJEMAET! RESULTATENE AV DENNE UNDERSØKELSEN ER OGSÅ TENKT PRESENTERT I POLITIFORUM.

Vedlegg 3

SPØRRESKJEMA Avslutning

Jeg er ansatt ved Politihøgskolen som førstelektor i idrett, men er også tilknyttet Norges Idrettshøgskole som doktorgradsstudent. For tiden jobber jeg med en doktorgradsavhandling som har til hensikt å avdekke politistudenters kroppslige kommunikasjon i operativt politiarbeid, samt politistudenters oppfatning av den kroppslige kommunikasjonens betydning i operativt politiarbeid. Prosjektet tar også for seg holdning til og gjennomføring av fysisk trening.

Dette spørreskjemaet er en del av datainnsamlingen, og en videreføring av en tidligere spørreskjemaundersøkelse. Undersøkelsen blir foretatt med tillatelse fra personvernombudet for forskning (Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste). Deltakelsen i undersøkelsen er frivillig, men jeg håper at du vil ta deg tid til å besvare spørreskjemaet. For at undersøkelsen skal gi et riktig bilde av virkeligheten er det viktig at du er ærlig når du svarer, slik at din egentlige oppfatning kommer frem. Det er viktig for meg å få frem at hva du enn svarer vil dette ikke få konsekvenser for deg. Resultatene fra denne studien vil bli behandlet konfidensielt, og bli anonymisert. Navnet ditt blir ikke lagt inn på data, det vil bli gitt et nummer!

Merk av på det alternativet som passer best. Sett kun av ett kryss dersom du ikke blir spurt om noe annet.

1. Navn:.....

2. Utdanningssted: Oslo   Bodø

3. Kjønn: Mann   Kvinne

4. Sivilstand: Enslig   Samboer   Gift

5. Hvor mange innbyggere er det i bygda, på tettstedet eller i byen du kommer fra?

- Under 2000 innbyggere
- 2000-4999 innbyggere
- 5000-9999 innbyggere
- 10000-19999 innbyggere
- 20000-49999 innbyggere
- 50000-99999 innbyggere
- Over 100000 innbyggere

6. Alder: _____ år.

7. Høyde: _____ cm.

8. Vekt: _____ kg.

9. Har du barn?

- Har ikke barn
Har barn, men bor ikke sammen
Har 1 barn jeg bor sammen med
Har 2 barn eller flere jeg bor sammen med

10. Hvor ofte utfører du fysisk aktivitet på fritiden i dag? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter)

- Hver dag
5-6 dager i uken
2-4 dager i uken
En dag i uken
Sjeldnere enn en dag i uken

11. Benytter du deg av treningsprogram i forbindelse med treningen din nå for tiden?

- Ja, alltid
For det meste
Noen ganger
Veldig sjelden
Nei, aldri

12. Nedenfor er det en del utsagn. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad ligger utsagnene til grunn for din fysiske aktivitet på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

Jeg driver med fysisk aktivitet fordi:

- Fysiske ferdigheter er viktig for utøvelse av politiarbeid
Fysisk aktivitet er av betydning for min helse
Jeg føler meg forpliktet i forhold til fysiske krav ved PHS
Jeg synes det er artig
Jeg ønsker en best mulig karakter i idrett
Det øker min livskvalitet

13. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad inngår treningsformene nedenfor når du er fysisk aktiv/trener på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

- Trening for å utvikle maksimal styrke (1-5 repetisjoner hver serie)
Trening for å bygge muskler (6-15 repetisjoner hver serie)
Utholdende styrke (mer enn 15 repetisjoner hver serie, kroppsvekt belastning)
Utholdenhet
Hurtighet
Spennet

14. Hvor viktig er det for deg å føre treningsdagbok?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig
- Fører ikke treningsdagbok

15. Har du utarbeidet klare mål for hva du vil oppnå med treningen (for eksempel i forhold til benkpress, 3000 meter løping etc.)?

- Ja
- Til en viss grad
- Nei

16. Hvor viktig er fysisk aktivitet på fritiden for deg i dag i forhold til andre daglige gjøremål? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter).

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig

17. Kryss av på tre av de beskrivelsene/egenskapene under som du mener passer best når det gjelder din egen vurdering av deg selv.

- Sterk
- Stor
- Muskuløs
- Spenstig
- Høy
- Slank
- Senete
- Mager
- Lav
- Liten
- Svak
- Lubben
- Tykk

18. Dersom du tar utgangspunkt i politiarbeid ute blant publikum (ordenstjeneste), hvor viktig mener du det er for en politibetjent å være i generell god fysisk form?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig
- Ikke viktig
- Ingen formening

19. Hvilken betydning mener du det har om en politibetjent ser trent ut eller ikke når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

- Veldig viktig
- Viktig
- Verken viktig eller ikke viktig
- Lite viktig

Ikke viktig
Ingen formening

20. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du ferdighetene nedenfor har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

Maksimal styrke
Utholdende styrke
Utholdenhet
Hurtighet
Spent
Verbale ferdigheter (flink til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)

21. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du følgende fag i politiutdannelsen har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

Juridiske fag (strafferett og straffeprosess, politirett etc.)
Idrettsfag (arrestasjonsteknikk, grunntrening etc.)
Samfunnsfag (sosiologi, psykologi etc.)
Politifag (Rapport- og etterforskningslære, politi- og yrkesetikk etc.)

22. Tenk deg at du som politibetjent sammen med makkeren din ankommer et hus hvor det er rapportert om husbråk. I stua finner du en mann stående ovenfor en annen person som ligger blødende på gulvet. Den stående mannen er verbalt aggressiv og har en stekepanne i hånden hevet til slag, mens personen på gulvet trygler høylydt om hjelp. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen
Forsøker å snakke personen til fornuft før jeg eventuelt bruker fysisk makt
Vet ikke

23. Tenk deg at du som politibetjent skal pågripe en gjerningsmann for grov vold. Gjerningsmannen har tidligere vært voldelig under pågripelser. Du og makkeren din kommer inn i stua til gjerningsmannen hvor han befinner seg. Gjerningsmannen er tydelig aggressiv. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen
Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med frivillig
Vet ikke

24. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk styrke?

Kvinner er klart best egnet
Kvinner er litt bedre egnet enn menn
Begge kjønn er like egnet
Menn er litt bedre egnet enn kvinner
Menn er klart best egnet
Ingen formening

25. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk utholdenhet?

- Kvinner er klart best egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Begge kjønn er like egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Menn er klart best egnet
- Ingen formening

26. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk hurtighet?

- Kvinner er klart best egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Begge kjønn er like egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Menn er klart best egnet
- Ingen formening

27. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

- Menn er klart best egnet
- Menn er litt bedre egnet enn kvinner
- Begge kjønn er like egnet
- Kvinner er litt bedre egnet enn menn
- Kvinner er klart best egnet
- Ingen formening

28. Kryss av for den generelle påstanden; ”Kvinnelige politibetjenter trenger å bli passet på under konfliktsituasjoner hvor fysiske ferdigheter benyttes”

- Helt enig
- Delvis enig
- Ingen formening
- Delvis uenig
- Sterkt uenig

29. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter (med fysiske ferdigheter menes styrke, hurtighet, utholdenhet etc.)?

- Meget gode
- Gode
- Middels gode
- Under middels gode
- Dårlige
- Ingen formening

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

30. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Meget gode	☐
Gode	☐
Middels gode	☐
Under middels gode	☐
Dårlige	☐
Ingen formening	☐

Gi en kort begrunnelse for svaret over:

31. Hvilke arbeidsoppgaver innen politiet ser du for deg at du har 7 år frem i tid?

Ledelse	☐
Etterforskning	☐
Patruljerende	☐
Tror ikke jeg jobber i politiet da	☐
Ingen formening	☐

**DE SISTE SPØRSMÅLENE TAR FOR SEG POLITIARBEID UTE BLANT PUBLIKUM
(ORDENSTJENESTE) I PRAKSISÅRET DITT**

32. Hvor ofte brukte du fysisk makt ved pågripelser i løpet av praksisåret?

(med fysisk makt menes her ikke å bare dra i armen, men å legge i bakken ved bruk av fysisk makt, eller holde arrestanten nede ved fysisk makt/bruk av bend etc.)

Flere ganger daglig	☐
1 gang hver dag	☐
3-4 ganger i uken	☐
1 gang i uken	☐
2-3 ganger i måneden	☐
1 gang hver måned	☐
4-5 ganger totalt	☐
2-3 ganger totalt	☐
1 gang totalt	☐
Aldri	☐

33. Hvor ofte var du til stede når det ble brukt fysisk makt, uten at du selv deltok i selve maktanvendelsen (med fysisk makt menes her ikke å bare dra i armen, men å legge i bakken ved bruk av fysisk makt, eller holde arrestanten nede ved fysisk makt/bruk av bend etc.).

Flere ganger daglig	☐
1 gang hver dag	☐
3-4 ganger i uken	☐
1 gang i uken	☐
2-3 ganger i måneden	☐
1 gang hver måned	☐
4-5 ganger totalt	☐
2-3 ganger totalt	☐
1 gang totalt	☐
Aldri	☐

34. Grunnen(e) til at jeg ikke deltok under den fysiske maktanvendelse som omtalt over var at: (bruk en skala fra 1 til 10, hvor 1 = Uriktig, 10 = Helt riktig)

Andre politifolk kom før oss til stedet	☐
Jeg valgte å holde meg i bakgrunnen	☐
Det ble forventet at jeg holdt meg i bakgrunnen	☐
Jeg mente at andre hadde bedre forutsetninger for fysisk maktbruk	☐
Mine fysiske ferdigheter ville ikke strekke til	☐
Jeg stod/satt for langt vekk fra situasjonen	☐
De som satte i gang pågripelsen hadde kontroll	☐

(Alle rubrikkene i spørsmål 34 skal besvares med et tall mellom 1 og 10. Hvis "aldri" i spørsmål 33; hopp over spørsmål 34)

35. I praksisåret observerte du situasjoner som krevde bruk av fysiske ferdigheter for å løse konflikter, og hvor det var både kvinnelig og mannlig politi til stede. Hvem opplevde du var mest aktive i disse situasjonene?

Kvinnelig politi betydelig mer aktiv enn mannlig politi	☐
Kvinnelig politi litt mer aktiv enn mannlig politi	☐
Begge kjønn var like aktive	☐
Mannlig politi litt mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Mannlig politi betydelig mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Observerte ingen slike situasjoner	☐
Ingen formening	☐

36. I praksisåret observerte du situasjoner som krevde bruk av verbale ferdigheter for å løse konflikter, og hvor det var både kvinnelig og mannlig politi til stede. Hvem opplevde du var mest aktive i disse situasjonene?

Mannlig politi betydelig mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Mannlig politi litt mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Begge kjønn var like aktive	☐
Kvinnelig politi litt mer aktiv enn mannlig politi	☐
Kvinnelig politi betydelig mer aktiv enn mannlig politi	☐
Observerte ingen slike situasjoner	☐
Ingen formening	☐

37. I praksisåret observerte du situasjoner som krevde at det ble gitt trøst, omsorg og medfølelse ovenfor publikum, og hvor det var både kvinnelig og mannlig politi til stede. Hvem opplevde du var mest aktive i disse situasjonene?

Mannlig politi betydelig mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Mannlig politi litt mer aktiv enn kvinnelig politi	☐
Begge kjønn var like aktive	☐
Kvinnelig politi litt mer aktiv enn mannlig politi	☐
Kvinnelig politi betydelig mer aktiv enn mannlig politi	☐
Observerte ingen slike situasjoner	☐
Ingen formening	☐

SJEKK AT DU HAR BESVART ALLE SPØRSMÅLENE. TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å BESVARE SPØRRESKJEMAET! RESULTATENE AV DENNE UNDERSØKELSEN ER OGSÅ TENKT PRESENTERT I POLITIFORUM.

Vedlegg 4

INTERVJUGUIDE

Innledning/informasjon

- Doktorgradsstudent NIH.
- Intervju del av doktorgradsavhandling hvor jeg ser nærmere på gjennomføring og holdning til fysisk trening, samt kroppslig kommunikasjon i politiarbeid.
- Er det ok at jeg tar lydopptak? Si ifra dersom jeg skal slå av. Jeg leser ikke inn navn, men et nummer. Nummerkoder oppbevares separat fra opptakene. Opptakene vil bli slettet umiddelbart etter at de er skrevet av. Ingen skal kunne koble dine utsagn opp mot navn/stedsnavn (dette vil bli anonymisert under avskrivingsprosessen)
- Garanti om konfidensialitet og anonymitet. Jeg har taushetsplikt og er ansvarlig for den informasjon du gir.
- Du kan la være å svare på spørsmål
- Skrive under samtykkeerklæring

Gjennomføring av fysisk trening i løpet av politiutdanningen

- Hva var det som gjorde at du søkte Politihøgskolen?
- Trener du noe utenom skoletiden?
- Hva trener du i så fall?
- Hva liker du best å trene utenom skoletid?
- Trener du sammen med noen?
- Kan du si litt mer om hvordan du trener?
- Kan du beskrive hvordan/hvor ofte du trener arrestasjonsteknikk?
- Kan du beskrive en typisk dag hvor trening også inngår?

Holdning til fysisk trening i løpet av politiutdanningen

- Hva betyr fysisk trening for deg?
- I hvilken grad prioriterer du treningen?

- Hvorfor trener du? (utfordre ifht egen kropp)
- Trener du for å bli sterk/se sterk ut/føle deg sterk?
- Hva ønsker du å oppnå med treningen?
- Hvor viktig synes du fysisk trening er i forhold til utøvelsen av politiarbeid?
- Hva betyr arrestasjonsteknikk for deg?

Generelle spørsmål omkring praksisåret som innledning

- Hva liker du best å arbeide med som politi?
- Er du fornøyd med arbeidsoppgavene du fikk i praksisåret?
- Trekk frem en hendelse du var spesielt fornøyd med å få være med på
- Er det arbeidsoppgaver du var misfornøyd med å få?
- Er du fornøyd med hvordan du løste arbeidsoppgavene i praksisåret?
- Trekk frem en hendelse du var spesielt fornøyd med hvordan du løste
- Var det hendelser du burde løst annerledes?
- Trekk frem en hendelse du burde løst annerledes
- Hva opplevde du som mest utfordrende i forhold til politiarbeid ute blant folk?
- Trekk frem en hendelse du mener var særlig utfordrende
- Hva synes du er mest spennende å jobbe med
- Hvordan opplevde du det å ha meg med på patrulje?

Kjønnsrelaterte spørsmål

- Basert på dine erfaringer fra praksisåret, hvordan opplever du å være kvinne/mann i politiet?
- Basert på dine erfaringer fra praksisåret, i møter med publikum, hvilken betydning tror du det har at du var kvinne/mann? (Spørre om verbal konfliktløsning/fysisk maktbruk om det ikke kommer) (komme inn på strategier)
- Hva tenker du omkring det å jobbe med kvinnelige politibetjenter?
- Opplevde du kjønnsforskjeller når det gjaldt tilnærming til politiarbeid?

Tilnærming til politiarbeid i praksisåret

- Hva ser du på som dine beste egenskaper som politi?
- Hva ser du på som dine dårligste egenskaper som politi?
- Hvordan ønsker du at publikum skal oppfatte deg som politi?
- Hvordan ønsker du at publikum ikke skal oppfatte deg?
- Hvordan ønsker du andre politibetjenter skal oppfatte deg?
- Hvordan opplevde du din egen tilnærming til konfliktfylte møter med publikum?
- Hva synes du om din bruk av arrestasjonsteknikk i praksisåret?
- Var det noen situasjoner du ikke følte deg trygg i politiarbeidet ditt?
- Kan du trekke frem en hendelse hvor du ikke følte deg trygg?
- Hvor mye ansvar fikk du av veileder?
- I lys av det vi har pratet om, er det noe du vil fortelle meg når det gjelder praksisåret ditt?
- Noen spørsmål til slutt?

Tusen takk for at du tok deg tid til å bli intervjuet. Lykke til videre!

Vedlegg 5

Samtykkeerklæring ved innsamling og bruk av personopplysninger til forskningsformål

Prosjektleder: Pål Lagestad

Dette doktorgradsprosjektet ønsker å belyse hvordan politistudenter gjennom kroppslig kommunikasjon tilnærmer seg operativt politiarbeid (ordenstjeneste). Prosjektet ønsker også å se nærmere på holdning til og gjennomføring av fysisk trening blant politistudenter. Prosjektet er godkjent av personvernombudet, Politidirektoratet, Riksadvokaten, Politihøgskolen og Rådet for taushetsplikt og forskning.

Jeg samtykker i at opplysningene jeg gir skal brukes i forskningsøyemed, i forbindelse med Pål Lagestad og hans forskning.

Jeg er underrettet om at all informasjon jeg gir blir betraktet som konfidensiell (fortrolig/hemmelig). Jeg er kjent med at de opplysninger jeg gir vil bli gjort anonyme (uten navn), på den måten at mitt navn holdes atskilt fra de opplysningene jeg gir. Det er kun Pål Lagestad som kan knytte de opplysningene jeg gir til mitt navn.

Jeg stiller frivillig opp i denne undersøkelsen, men er klar over at jeg når som helst kan trekke meg fra undersøkelsen uten at dette vil få negative følger for meg.

.....
Sted

Dato

Underskrift av intervjupersonen

Vedlegg 6

Koding SPØRRESKJEMA

Jeg er ansatt ved Politihøgskolen som høyskolelektor i idrett, men er også tilknyttet Norges Idrettshøgskole som doktorgradsstudent. For tiden jobber jeg med en doktorgradsavhandling som har til hensikt å avdekke politistudenters kroppslige kommunikasjon i operativt politiarbeid, samt politistudenters oppfatning av den kroppslige kommunikasjonens betydning i operativt politiarbeid. Prosjektet tar også for seg holdning til og gjennomføring av fysisk trening.

Dette spørreskjemaet er en del av datainnsamlingen. Undersøkelsen blir foretatt med tillatelse fra personvernombudet for forskning (Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste). Deltakelsen i undersøkelsen er frivillig, men jeg håper at du vil ta deg tid til å besvare spørreskjemaet. For at undersøkelsen skal gi et riktig bilde av virkeligheten er det viktig at du er ærlig når du svarer, slik at din egentlige oppfatning kommer frem. Det er viktig for meg å få frem at hva du enn svarer vil dette ikke få konsekvenser for deg. Resultatene fra denne studien vil bli behandlet konfidensielt, og bli anonymisert. Navnet ditt blir ikke lagt inn på data!

Har de ikke svart = blank

1. Navn:.....ID 001 osv. (Skriv også nummer på spørreskjema)

1B: Oppgitt navn   **Ja = 1**   **Nei = 2**

2. Utdanningssted: **Oslo = 1**   **Bodø = 2**

3. Kjønn: **Mann = 1**   **Kvinne = 2**

4. Siviltstand: **Enslig = 1**   **Samboer = 2**   **Gift = 3**

5. Alder: **Rett inn (eks 27)**

6. Høyde: **Rett inn (eks 184, forhøy opp ved komma)**

7. Vekt: **Rett inn (eks 83, forhøy opp ved komma)**

8. Hvor har du vokst opp (fra du var 10-20 år)?

Spredtbygd strøk   = 1

Tettbygd strøk (200-1999 innbyggere)   = 2

Tettbygd strøk (2000-19999 innbyggere) = 3
Tettbygd strøk (20000 -99999 innbyggere) = 4
Tettbygd strøk (100000 innbyggere eller flere) = 5

9. Fars utdanning (kryss av kun for høyeste utdanning)

7 årig folkeskole = 1
Realskole/9-årig grunnskole = 2
Videregående skole = 3
Høgskole eller universitet = 4
Vet ikke = 5

10. Mors utdanning (kryss av kun for høyeste utdanning)

7 årig folkeskole = 1
Realskole/9-årig grunnskole = 2
Videregående skole = 3
Høgskole eller universitet = 4
Vet ikke = 5

11. Hvor høy utdanning har du? (kryss av kun for høyeste utdanning)

Videregående skole = 1
Inntil 60 studiepoeng (20 vekttall) fra høgskole/universitet = 2
Mellom 61 og 120 studiepoeng fra høgskole/universitet = 3
Mer enn 120 studiepoeng fra høgskole/universitet = 4

12. Har du barn?

Har ikke barn = 1
Har barn, men bor ikke sammen = 2
Har 1 barn jeg bor sammen med = 3
Har 2 barn eller flere jeg bor sammen med = 4

13. Erfaring fra forsvaret? (kun et kryss)

Ingen = 1
Førstegangstjeneste = 2
Befal = 3
Offiser = 4

14. Hvor ofte drev du med fysisk aktivitet på fritiden når du gikk på videregående skole? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter)

Hver dag = 1
5-6 dager i uken = 2
2-4 dager i uken = 3
En dag i uken = 4
Sjeldnere enn en dag i uken = 5

15. Hvor ofte utfører du fysisk aktivitet på fritiden i dag? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter)

Hver dag = 1
5-6 dager i uken = 2
2-4 dager i uken = 3
En dag i uken = 4
Sjeldnere enn en dag i uken = 5

16. I hvilken grad har du drevet med kampsport (for eksempel judo, karate, boksing, bryting etc.)?

- Er aktiv nå (1 gang i uka eller mer) = 1
Var aktiv tidligere (1 gang i uka eller mer i over et halvt år) = 2
Har prøvd, men ikke trent regelmessig = 3
Aldri = 4

17. Benytter du deg av treningsprogram i forbindelse med treningen din nå for tiden?

- Ja, alltid = 1
For det meste = 2
Noen ganger = 3
Veldig sjelden = 4
Nei, aldri = 5

18. Nedenfor er det en del utsagn. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad ligger utsagnene til grunn for din fysiske aktivitet på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

Jeg driver med fysisk aktivitet fordi:

- 181 Fysiske ferdigheter er viktig for utøvelse av politiarbeid Rett inn (eks 8) 182
Fysisk aktivitet er av betydning for min helse Rett inn (eks 8)
183 Jeg føler meg forpliktet i forhold til fysiske krav ved PHS Rett inn (eks 8)
184 Jeg synes det er artig Rett inn (eks 8)
185 Jeg ønsker en best mulig karakter i idrett Rett inn (eks 8)
186 Det øker min livskvalitet Rett inn (eks 8)

19. På en skala fra 1 til 10, i hvilken grad inngår treningsformene nedenfor når du er fysisk aktiv/trener på fritiden? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter). (1 = ikke i det hele tatt, 10 = i svært stor grad).

Alle rubrikkene skal besvares.

- 191 Trening for å utvikle maksimal styrke Rett inn (eks 8)
192 Trening for å bygge muskler Rett inn (eks 8)
193 Utholdende styrke Rett inn (eks 8)
194 Utholdenhet Rett inn (eks 8)
195 Hurtighet Rett inn (eks 8)
196 Spenst Rett inn (eks 8)

20. Hvor viktig er det for deg å føre treningsdagbok?

- Veldig viktig = 1
Viktig = 2
Verken viktig eller ikke viktig = 3
Lite viktig = 4
Ikke viktig = 5
Fører ikke treningsdagbok = 6

21. Har du utarbeidet klare mål for hva du vil oppnå med treningen (for eksempel i forhold til benkpress, 3000 meter løping etc.)?

- Ja = 1
Til en viss grad = 2
Nei = 3

22. Hvor viktig er fysisk aktivitet på fritiden for deg i dag i forhold til andre daglige gjøremål? (aktivitet hvor du blir andpusten, og som varer mer enn 30 minutter).

Veldig viktig	= 1
Viktig	= 2
Verken viktig eller ikke viktig	= 3
Lite viktig	= 4
Ikke viktig	= 5

23. Anslå hvor godt du presterer i følgende øvelser nå for tiden:

Benkpress (maksimalt i ett løft 1RM)	Rett inn (eks 85)
3000 meter løping.....minutt og .....sekund	Regn om til sekunder* (eks 10.50 = 650)

24. Kryss av på tre av de beskrivelsene/egenskapene under som du mener passer best når det gjelder din egen vurdering av deg selv.

Blank om de ikke har krysset noe!

241 Sterk	X = 1	Ikke kryss = 0
242 Stor	X = 1	Ikke kryss = 0
243 Muskeløs	X = 1	Ikke kryss = 0
244 Spenstig	X = 1	Ikke kryss = 0
245 Høy	X = 1	Ikke kryss = 0
246 Slank	X = 1	Ikke kryss = 0
247 Senete	X = 1	Ikke kryss = 0
248 Mager	X = 1	Ikke kryss = 0
249 Lav	X = 1	Ikke kryss = 0
250 Liten	X = 1	Ikke kryss = 0
251 Svak	X = 1	Ikke kryss = 0
252 Lubben	X = 1	Ikke kryss = 0
253 Tykk	X = 1	Ikke kryss = 0

25. Dersom du tar utgangspunkt i politiarbeid ute blant publikum (ordenstjeneste), hvor viktig mener du det er for en politibetjent å være i generell god fysisk form?

Veldig viktig	= 1
Viktig	= 2
Verken viktig eller ikke viktig	= 3
Lite viktig	= 4
Ikke viktig	= 5
Ingen formening	= 6

26. Hvilken betydning mener du det har om en politibetjent ser trent ut eller ikke når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

Veldig viktig	= 1
Viktig	= 2
Verken viktig eller ikke viktig	= 3
Lite viktig	= 4
Ikke viktig	= 5
Ingen formening	= 6

27. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du ferdighetene nedenfor har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

271 Maksimal styrke	Rett inn (eks 8)
272 Utholdende styrke	Rett inn (eks 8)
273 Utholdenhet	Rett inn (eks 8)
274 Hurtighet	Rett inn (eks 8)
275 Spenst	Rett inn (eks 8)
276 Verbale ferdigheter	Rett inn (eks 8)

28. På en skala fra 1 til 10, hvilken betydning mener du følgende fag i politiutdannelsen har når det gjelder politiarbeid ute blant publikum?

(1 = ingen betydning, 10 = svært stor betydning).

Alle rubrikkene skal besvares.

281 Juridiske fag (strafferett og straffeprosess, politirett etc.)	Rett inn (eks 8)
282 Idrettsfag (arrestasjonsteknikk, grunntrening etc.)	Rett inn (eks 8)
283 Samfunnsfag (sosiologi, psykologi etc.)	Rett inn (eks 8)
284 Politifag (Rapport- og etterforskningslære, politi- og y.)	Rett inn (eks 8)

29. Tenk deg at du som politibetjent sammen med makkeren din ankommer et hus hvor det er rapportert om husbråk. I stua finner du en mann stående ovenfor en annen person som ligger blødende på gulvet. Den stående mannen er verbalt aggressiv og har en stekepanne i hånden hevet til slag, mens personen på gulvet trygler høylydt om hjelp. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen	= 1
Forsøker å snakke personen til fornuft før jeg eventuelt bruker fysisk makt	= 2
Vet ikke	= 3

30. Tenk deg at du som politibetjent skal pågripe en gjerningsmann for grov vold. Gjerningsmannen har tidligere vært voldelig under pågripelser. Du og makkeren din kommer inn i stua til gjerningsmannen hvor han befinner seg. Gjerningsmannen er tydelig aggressiv. Hva gjør du?

Bruker fysisk makt for å pågripe personen	= 1
Forklarer hvorfor dere er der og gir han sjansen til å bli med frivillig	= 2
Vet ikke	= 3

31. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk styrke?

Kvinner er klart best egnet	= 1
Kvinner er litt bedre egnet enn menn	= 2
Begge kjønn er like egnet	= 3
Menn er litt bedre egnet enn kvinner	= 4
Menn er klart best egnet	= 5
Ingen formening	= 6

32. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk utholdenhet?

Kvinner er klart best egnet	= 1
Kvinner er litt bedre egnet enn menn	= 2
Begge kjønn er like egnet	= 3
Menn er litt bedre egnet enn kvinner	= 4
Menn er klart best egnet	= 5
Ingen formening	= 6

33. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av fysisk hurtighet?

Kvinner er klart best egnet	= 1
Kvinner er litt bedre egnet enn menn	= 2
Begge kjønn er like egnet	= 3
Menn er litt bedre egnet enn kvinner	= 4
Menn er klart best egnet	= 5
Ingen formening	= 6

34. Hvem mener du er best egnet til å utøve politiarbeid hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Menn er klart best egnet	= 1
Menn er litt bedre egnet enn kvinner	= 2
Begge kjønn er like egnet	= 3
Kvinner er litt bedre egnet enn menn	= 4
Kvinner er klart best egnet	= 5
Ingen formening	= 6

35. Kryss av for den generelle påstanden; "Kvinnelige politibetjenter trenger å bli passet på under konfliktsituasjoner hvor fysiske ferdigheter benyttes"

Helt enig	= 1
Delvis enig	= 2
Ingen formening	= 3
Delvis uenig	= 4
Sterkt uenig	= 5

36. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av fysiske ferdigheter (med fysiske ferdigheter menes styrke, hurtighet, utholdenhet etc.)?

Meget gode	= 1
Gode	= 2
Middels gode	= 3
Under middels gode	= 4
Dårlige	= 5
Ingen formening	= 6

361. Gi en kort begrunnelse for svaret over:

Sett svaret inn i den ene kategorien som passer best!

Trenger å trene mer	= 1
Er godt trent	= 2
Har erfaring	= 3
Har ingen erfaring/trenger erfaring	= 4
Er godt trent og har også erfaring	= 5
Er høy/stor	= 6
Har trent kampsport/teknikker	= 7
Annet	= 8

37. Hvordan tror du dine forutsetninger er i dag, når det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner hvor det kreves bruk av verbale ferdigheter (med verbale ferdigheter menes hvor flink du er til å kommunisere med andre ved hjelp av språket)?

Meget gode	= 1
Gode	= 2
Middels gode	= 3
Under middels gode	= 4
Dårlige	= 5
Ingen formening	= 6

371. Gi en kort begrunnelse for svaret over:

Sett svaret inn i den ene kategorien som passer best!

Flink til å kommunisere	= 1
Har erfaring	= 2
Har ingen erfaring/trenger erfaring	= 3
Trenger å lære mer	= 4
Har kunnskaper	= 5
Trenger mer kunnskap	= 6
Har egenskaper som passer	= 7
Er interessert i andre mennesker	= 8
Annet	= 9

38. Hvilke arbeidsoppgaver innen politiet ser du for deg at du har 10 år frem i tid?

Ledelse	= 1
Etterforskning	= 2
Patruljerende	= 3
Tror ikke jeg jobber i politiet da	= 4
Ingen formening	= 5

SJEKK AT DU HAR BESVART ALLE SPØRSMÅLENE. TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å BESVARE SPØRRESKJEMAET! RESULTATENE AV DENNE UNDERSØKELSEN ER OGSÅ TENKT PRESENTERT I POLITIFORUM.

Vedlegg 7

MAX.QDA

19.08.2010

Code System

- Kjønnintervju2
  - Opplevelse av å være kvinne/mann
  - Betydning av å være kvinne/mann
  - Opplevde kjønnsforskjeller i tilnærming
- Tilnærming til politiarbeid2
  - Ansvar fra veileder
  - Beste egenskaper
  - Dårligste egenskaper
  - Publikums oppfattelse
  - Publikum ikke oppfatte
  - Politibetjenter ikke oppfatte
  - Trygghet/utrygghet
  - Tilnærming til konflikter
  - Politibetjenter oppfatte
- Å ha med forsker2
- Hvorfor bli politi?2
  - Fra politifamilie
  - Kommunikasjonen
  - Variert/utfordrende/spennende arbeid
  - Hjelpe/omsorg
- Fysisk trening2
  - Trene sammen
  - Viktighet for politiarbeid
  - Bli Se være sterk
    - Å føle seg sterk
    - Se sterk ut
    - Å være stor/liten
    - Være/bli sterk
  - Gjennomføring
    - Eksamensstyrt
    - Tidspunkt
  - Hvorfor trene
  - Liker best å trene
  - Prioritering
- Arrestasjonsteknikk2
  - Hva betyr AT for deg
  - Egen bruk
  - Trening av AT
- Arbeidsoppgaver2
  - Liker best
  - Fornøyd med arbeidsoppgaver
    - Å lære seg alt
    - Å bli trygg på ting
  - Spesielt fornøyd med å få delta
  - Misfornøyd arbeidsoppgaver
  - Fornøyd Løsning av arbeidsoppgaver
  - Burde løst annerledes
  - Mest utfordrende
- Kjønn
  - Blålys
  - Å få ansvar
- Mest spennende
- Søke, lytte, spørre
  - Personalia
- Generelt
  - Søvn
  - Det uforutsette
  - Å skille seg ut
  - Pikettprat
  - Parole
  - Mat og drikke
  - Viktigheten av praktisk kunnskap
  - Å lære alt
  - Lensmannkontor kontra ordensvakt
  - Fysisk trening
  - Arbeidsoppgaver
  - Stillesittende yrke

- Møtet med publikum
  - Husbråk
  - Drikking offentlig sted
  - Kroppslig kommunikasjon
  - Autoritetskampen
  - Utkastede
  - Fordommer
  - Stoffmisbrukere
  - Naiviteten
  - Vold
  - Å snakke seg inn
  - Urettferdigheten
  - En hjelpende hånd
  - Ydmykhet
- Fysisk makt
  - Verbal/fysisk tilærming
  - Hvorfor
  - Unngå fysisk makt
    - Være synlig og tilgjengelig
    - Å jatte med
    - Pepper, batong, skytevåpen
  - Observert fysisk maktbruk
  - Hvordan
  - Hyppighet
  - Håndjernproblematikk
  - Hva som funker og ikke
- Tilnærming
  - Veileder
- Forholdet student/veileder
- Oppdrag
  - Trafikkkontroll
  - Bilulykker
  - Brann
  - Brukertest
  - Drikking offentlig sted
  - Husbråk
  - Inn å skrive
  - Innbringelse
  - Innbrudd/tyveri
  - Legevakt
  - Lete etter personer
  - Megling på gata
  - Fyllekjører/mulig fyllekjører
  - Observasjonspost trussel om bruk av våpen overdose, fyll etc.
  - Sjekke utested for aldersgrense
  - Slåssing/tilløp til
  - Stoppe og snakke/sjekke
  - Transport
  - Utkastestede utesteder

Vedlegg 8

Meldeskjemaⁱ

for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt
(jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter)

Meldeskjema sendes per post,
e-post eller faks, i ett eksemplar, til:

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
Personvernombudet for forskning
Hans Holmboes gate 22
5007 BERGEN

personvernombudet@nsd.uib.no / Telefaks: 55 58 96 50 / Telefon: 55 58 21 17

Vennligst les veiledning bakerst

1. BEHANDLINGSANSVARLIG ⁱⁱ			
Institusjon: Pål Lagestad		Dato for innsending: 17/11 – 04	
Adresse: Isbjørnveien 2		Postnr.: 8029	Poststed: Bodø
2. DAGLIG ANSVAR ⁱⁱⁱ			
Navn (fornavn - etternavn): Pål Lagestad			
Arbeidssted (avdeling/seksjon/institutt): Politihøgskolen avdeling Bodø		Stilling/grad: Høgskolelektor idrett/doktorgradsstudent N idrettshøgskole	
Adresse – arbeidssted: Slekkåsveien		Postnr.: 8002	Poststed: Bodø
Telefon: 75588041	Telefaks: 75588030	Mobil: 950 86305	E-postadresse: Pal.Lagestad@phs.no
3. VED STUDENTPROSJEKT ^{iv}			
Navn (fornavn - etternavn) på studenten: Pål Lagestad			
Stuedsted (avdeling/seksjon/institutt/institusjon): Norges idretshøgskole		Grad: Doktorgradsstudent	
Adresse – privat: Isbjørnveien 2		Postnr.: 8029	Poststed: Bodø
Telefon: 755 88041	Telefaks: 75588030	Mobil: 950 86305	E-postadresse: Pal.Lagestad@phs.no
4. PROSJEKTTITTEL			
Fysisk styrke eller bare prat; Om kropp og kjønn i politiet			

5. FORMÅL MED PROSJEKTET

Studere kroppens betydning i operativt politiarbeid (ordenstjeneste) i et et kjønnsperspektiv, hvor også holdning til og gjennomføring av fysisk trening studeres. Utvikle kunnskap på et felt hvor forskning er mangelfull. Skal ende opp i doktorgradsavhandling (se vedlagt prosjektbeskrivelse).

6. PROSJEKTPERIODE

Planlagt start for datainnsamlingen (ddmmåååå): 20.08.05

Planlagt prosjektslutt (ddmmåååå): 20.08.08

7. UTVALGSBESKRIVELSE^V

Dersom flere utvalg inngår i undersøkelsen, gi en beskrivelse av hvert utvalg for seg.

<p><i>Beskrivelse</i> <i>Gi en kort beskrivelse av utvalget.</i></p>	<p>Hele kullet som starter opp politiutdanning ved Politihøgskolen høsten 2005 (omtrent 240 studenter) vil delta på gjennomføring av to spørreskjemaundersøkelser. Et utvalg på 10 personer av disse vil bli observert i praksisåret, smat intervjuet.</p>
<p><i>Rekruttering og trekking</i> <i>Oppgi hvor utvalget rekrutteres eller trekkes fra og hvem som foretar rekrutteringen eller trekkingen.</i></p>	<p>De som skal observeres i feltarbeid og intervjues blir valgt ut på grunnlag av en del kroppslige og kjønnsmessige kriterier som kvinne/mann, lav/høy etc.). Denne utvelgelsen foretar forskeren selv.</p>
<p><i>Førstegangskontakt</i> <i>Oppgi hvem som oppretter førstegangskontakt med utvalget.</i></p>	<p>Lærere i idrettsfag ved Politihøgskolen foretar førstetekontakt.</p>
<p><i>Inngår det ^{personer} under 18 år eller andre umyndige i utvalget?</i></p>	<p>☐ Ja ☒ Nei</p>

8. INFORMASJON OG SAMTYKKE <i>Vennligst se sjekklister i veiledning.</i> ^{vi}		
<p><i>Oppgi hvordan informasjon til utvalget gis.</i></p> <p><i>Dersom informasjonen gis skriftlig, legg ved informasjonsskriv (eventuelt utkast). Dersom det gis muntlig informasjon, beskriv hva det informeres om.</i></p>	<p>Informasjonen gis skriftlig i første del av spørreskjemaet de skal besvare når de starter opp utdanningen. Deltakelsen er frivillig og de punktene som veiledningen sier bør ivære med inngår her.</p>	
<p><i>Innhentes det samtykke fra den registrerte?</i>^{vii}</p>	☒ Ja <i>Legg ved eventuell samtykkeerklæring</i>	<p>Hvordan innhentes samtykke fra den registrerte? De utvalgte studentene blir forespurt om de vil la observere og intervju. De vil da få detaljert informasjon om prosessen, og kan når som helst trekke seg ut.</p>
	☐ Nei	<p>Beskriv hvorfor samtykke ikke kan innhentes.^{viii} Gi en redegjørelse for hvorfor det er nødvendig å gjennomføre prosjektet.</p>
9. METODE FOR INNSAMLING AV PERSONOPPLYSNINGER ^{ix}		
<p><i>Dersom flere utvalg inngår i undersøkelsen, gi en beskrivelse av metodebruk for hvert enkelt utvalg</i></p>		
<p><i>Gi en kort beskrivelse av alle metoder og datakilder som brukes i datainnsamlingen.</i></p>	<p>Spørreskjemaundersøkelse for alle studenter i kullet som starter opp Politiutdanning ved Politi høyskolen.</p> <p>Deltakende observasjon: Feltarbeid hvor jeg som forsker er med studenten på patrulje. Jeg holder meg i bakgrunnen, og observerer ulike valg studenten gjør. Dette gjelder 10 studenter av begge kjønn.</p> <p>Intervju: Jeg intervjuer de 10 samme som jeg observerte i praksisperioden sin.</p>	
10. DATAMATERIALETS INNHOLD		
<p><i>Gjør kort rede for hvilke opplysninger som skal samles inn.</i></p> <p><i>Legg ved spørreskjema, intervjuguide, registreringsskjema e. a., som foreligger ferdig utarbeidet eller som utkast.</i></p>	<p>Opplysninger omkring hvilken oppfatning studentene har omkring kroppens betydning i operativt politiarbeid, samt gjennomføring og holdning til fysisk trening måles i spørreskjema og intervju. I observasjonen ser jeg på hvordan de enkelte bruker kroppen i møte med publikum, sett i lys av kriterier som høyde, styrke og kjønn.</p> <p>Spørreskjema er ikke ferdig utarbeidet, men utkast legges ved. Intervjuguide og observasjonsskjema er for lite bearbeidet til å ha mening, og legges ikke ved.</p>	
<p><i>Behandles det sensitive personopplysninger?</i>^x</p>	☐ Ja ☒ Nei	<p>Eventuelle merknader: I forhold til rettledningen gjør det ikke det.</p>
<p><i>Behandles det opplysninger om tredjeperson?</i>^{xi}</p>	☐ Ja ☒ Nei	<p>Eventuelle merknader: I forhold til rettledningen gjør det ikke det. En kan allikevel tenke seg at studentene i intervjuene gir opplysninger om hvordan andre polititjenestemenn påvirker dem. Dette kan allikevel ikke spores tilbake til bestemte personer</p>

11. INFORMASJONSSIKKERHET ^{xii}		
Merk av identifikasjonsopplysninger	☐ Direkte personidentifiserbare opplysninger ^{xiii}	Oppgi hvilke: ☐ Navn, adresse, fødselsdato ☐ 11-sifret fødselsnummer
	☐ Indirekte personidentifiserbare opplysninger ^{xiv}	Oppgi hvilke:
Dersom datamaterialet behandles elektronisk, oppgi hvordan direkte personidentifiserbare opplysninger (navn, 11-sifret fødselsnummer) registreres. ^{xv}	☐ Direkte personidentifiserbare opplysninger (spesifiser hvilke ovenfor) erstattes med et referansenummer som viser til en manuell/elektronisk navneliste som oppbevares atskilt fra det øvrige datamaterialet.	
	☐ Direkte personidentifiserbare opplysninger registreres sammen med det øvrige materialet.	Begrunnelse:
	☒ Annet: Studentene vil i forhold til spørreskjema ikke identifiseres fordi det er studentene som gruppe som er interessert her. Når det gjelder de 10 utvalgte for observasjon og intervju vil disse gis fiktive gutte og jentenavn	
Hvordan skal datamaterialet registreres, oppbevares og bearbeides? Sett gjerne flere kryss.	☒ Isolert pc ☒ Pc i nettverkssystem ☒ Pc tilknyttet Internett	☐ Digitalt lyd/bildeopptak ☒ Analogt lyd/bildeopptak ☐ Manuelt kartotek ☐ Annet:
Vil personopplysningene bli utlevert til andre?	☐ Ja Til hvem? ☒ Nei	
Sikkerhetstiltak	Utføres behandlingen i henhold til sikkerhetsbestemmelsene i personopplysningsforskriften? ^{xvi} Er risikovurdering foretatt? ^{xvii} Overføres personopplysningene i eksternt datanett (f.eks. Internett)? ^{xviii}	☒ Ja ☐ ☒ Ja ☐ ☐ Ja ☒
12. LAGRING ETTER PROSJEKTLUTT ^{xix}		
Hvordan skal datamaterialet oppbevares etter prosjektavslutning?	☒ Datamaterialet skal anonymiseres ☐ Datamaterialet skal oppbevares med personidentifikasjon Begrunnelse: Hvor skal datamaterialet lagres? ^{xx} CD	
13. SPESIELLE TILLATELSER ^{xxi}		
Er det nødvendig å søke om dispensasjon fra taushetsplikt for å få tilgang til data?	☐ Ja ☒ Nei	Hvis ja, legg ved eller ettersend kopi av tillatelse fra:
Er prosjektet fremleggelsespliktig for Regional komité for medisinsk forskningsetikk?	☐ Ja ☒ Nei	Hvis ja, legg ved eller ettersend kopi av tilråding.

14. FINANSIERING

<i>Dersom prosjektet mottar finansiering, før opp den/de institusjoner som finansierer prosjektet (Forskningsrådet/område, departement, organisasjon e.l.).</i>	Politi­høgskolen
---	------------------

15. TILLEGGSOPPLYSNINGER

16. ANTALL VEDLEGG

---

og

viii

Vedlegg 9

Riksadvokaten
PB 8002 dep
0030 Oslo

Bodø 09.08.2005

Søknad om dispensasjon fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjektet ”fysisk styrke eller bare prat”.

Jeg er ansatt som høgskolelektor i faget idrett ved Politihøgskolen, avd. Bodø og har fått innvilget 50% forskning- og utviklingsressurs for å gjennomføre doktorgradsprosjektet ”fysisk styrke eller bare prat”. Våren 2004 ble jeg tatt opp som doktorgradsstudent ved Norges Idrettshøgskole på bakgrunn av min prosjektbeskrivelse.

I prosjektet vil jeg følge et kull politistudenter ved Politihøgskolen fra de starter til de avslutter politiutdanningen. Jeg vil forsøke å belyse hvilken betydning kjønn har når det gjelder politistudenters verbale og ikke-verbale kommunikasjon i ordenstjeneste, samt mannlige og kvinnelige politistudentenes egen oppfatning av hvordan de bruker kroppen som kommunikasjonsmedium i ordenstjeneste. Jeg vil også se nærmere på eventuelle endringer her i løpet av politiutdanningen. Til slutt vil jeg belyse hvilken betydning kjønn har når det gjelder holdning til og gjennomføring av fysisk trening i løpet av politiutdanningen.

Jeg vil benytte meg av spørreskjemaundersøkelse på samtlige studenter som tas opp på grunnutdanningen ved Politihøgskolen høsten 2005, samt når de er i ferd med å avslutte politiutdanningen våren 2008. Jeg vil ta for meg et utvalg på til sammen 10 kvinnelige og mannlige politistudenter fra dette kullet og gjennomføre intervju med disse etter at de har gitt skriftlig samtykke om dette. Dette vil skje våren 2008

For å belyse hvilken betydning kjønn har når det gjelder politistudenters verbale og ikke-verbale kommunikasjon i ordenstjeneste vil jeg foreta et feltarbeid hvor jeg vil observere disse 10 i sin praksis i ytre etat. En forutsetning for dette er skriftlig samtykke fra disse. Denne observasjonen vil foregå i studentenes praksis, det vil si høsten 2006 og våren 2007. I løpet av feltarbeidet vil jeg observere hvordan studenter med ulike fysiske forutsetninger løser mer eller mindre konfliktfylte møter med publikum ved hjelp av ikke-verbal og verbal kommunikasjon.

I datainnsamlingsprosessen vil det være nødvendig at studentene har muligheten for å gi meg opplysninger de føler er nødvendig for å besvare spørsmålene mine omkring sine handlingsvalg. Her kan det tenkes at dette gjelder møter med publikum, noe som vil kunne berøre taushetsplikten. Dette kan være opplysninger som kan kaste lys over de enkelte studentenes handlingsvalg ute i praksis, og som vil kunne fungere som bakgrunnsinformasjon for at jeg skal få en dypere forståelse for ulike handlinger og tilnærminger til polityrket.

På bakgrunn av dette søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten fra Riksadvokaten når det gjelder taushetsbelagte opplysninger som vil kunne komme frem under intervju og observasjon.

Prosjektet er behandlet og godkjent av Norsk Datavitenskapelig Datatjeneste (se vedlegg). Alle involverte vil bli anonymisert, og personopplysninger vil ikke kunne føres tilbake til de det gjelder.

Min veileder er Professor Kari Fasting ved Norges Idrettshøgskole.

En studie med en slik tilnærming som jeg skisserer over er tidligere ikke blitt gjort verken i nasjonal eller internasjonal sammenheng. Studien kan gi nyttig kunnskap om ulike tilnærminger til politiyrket med utgangspunkt i kjønn.

Med hilsen

Pål Lagestad
Prosjektleder

Tore Bjørge
Forskningsjef ved Politihøgskolen

Vedlegg 10

KOPI

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:
Ra 05-477 AG/amo
639.2

DATO:
27.09.05

SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKT

Det vises til vedlagte søknad av 9. august 2005 fra Pål Lagestad ved Politihøgskolen. Søknaden gjelder fritak fra taushetsplikt for opplysninger som kan fremkomme under intervju og observasjon av 10 politistudenter som skal inngå i en studie.

Politistudentenes taushetsplikt følger av straffeprosessloven § 61a for opplysninger som fremkommer i straffesaker, og ellers forvaltningsloven § 13, jf. politiloven § 24. For så vidt gjelder opplysninger som faller inn under straffeprosessloven §§ 61a flg., kan riksadvokaten gi taushetsfritak etter å ha forelagt saken for Rådet for taushetsplikt og forskning, jf. påtaleinstruksen § 3-5. Mange av opplysningene som forskningsprosjektet vil omfatte, f.eks. opplysninger som knytter seg til ordenstjenesten, vil formentlig være opplysninger som faller inn under forvaltningsloven §§ 13 flg. Det antas derfor at også Justisdepartementet må ta stilling til søknaden, jf. forvaltningsloven § 13d.

Det er formentlig mest hensiktsmessig at Rådet for taushetsplikt og forskning vurderer søknaden samlet. Saken oversendes derfor departementet med anmodning om at den forelegges for Rådet etter at departementet har vurdert søknaden.

Riksadvokaten stiller seg positiv til søknaden.

Søkeren er orientert ved gjenpart av dette brev.

Hans-Petter Jahre
ass. riksadvokat

Anne Grøstad
statsadvokat

Vedlegg

Kopi: Pål Lagestad, Politihøgskolen, postboks 5027 Majorstuen, 0301 Oslo

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefaks:
22 33 31 12

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

KOPI

Rådet for taushetsplikt og forskning
co/Institutt for offentlig rett
Postboks 6706, St. Olavs plass
0130 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
2005/06886

Dato
05.10.2005

Søknad om fritak fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjekt

Det vises til vedlagte søknad av 9. august 2005 fra Pål Lagestad ved Politihøgskolen. Søknaden gjelder fritak fra taushetsplikt for opplysninger som kan fremkomme under intervju og observasjon av 10 politistudenter som skal inngå i en studie.

Søknaden ble oversendt til Riksadvokaten, som i vedlagt brev datert 27.09.05 har vurdert spørsmålet om taushetsplikt vedrørende straffeprosessloven § 61a for opplysninger som fremkommer i straffesaker. Søknaden er etter dette oversendt departementet, som har tatt stilling til søknaden jf. forvaltningsloven § 13d, for så vidt gjelder opplysninger som faller inn under forvaltningsloven § 13, jf. politiloven § 24.

Departementet stiller seg positiv til søknaden.

Søknaden oversendes herved Rådet for taushetsplikt og forskning for en samlet vurdering.

Med hilsen

Sylvia Peters
Sylvia Peters
seniorrådgiver

Morten Thomsen
Morten Thomsen
førstekonsulent

Kopi: Pål Lagestad, Politihøgskolen, postboks 5027 Majorstuen, 0301 Oslo

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 42

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org. nr.: 972 417 831

Politiavdelingen
Telefaks
22 24 95 30

Saksbehandler
Morten Thomsen
22 24 53 01

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:

Ra 05-477 AG
639.2

DATO:

19.10.05

SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKT – UTDYPING AV SØKNAD

Det vises til oversendelse 27. september 2005 av Pål Lagestads søknad av 9. august 2005 om fritak fra taushetsplikt. Kopi av oversendelsesbrevet og søknaden vedlegges for enkel referanse.

Vedlagt oversendes brev av 14. oktober 2005 med vedlegg, hvor Lagestad utdyper søknaden.

Anne Grøstad
statsadvokat

Vedlegg

Kopi: Pål Lagestad, Politihøgskolen, postboks 5027 Majorstuen, 0301 Oslo

---

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefaks:
22 33 31 12

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

KOPI

Rådet for taushetsplikt og forskning
co/Institutt for offentlig rett
Postboks 6706, St. Olavs plass
0130 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
2005/06886

Dato
25.10.2005

Søknad om fritak fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjekt

Det vises til oversendelse av 05.10.2005 vedrørende søknad av 9. august 2005 fra Pål Lagestad ved Politihøgskolen. Søknaden gjelder fritak fra taushetsplikt for opplysninger som kan fremkomme under intervju og observasjon av 10 politistudenter som skal inngå i en studie.

Vedlagt oversendes brev av 14. oktober 2005 med vedlegg, hvor Lagestad utdyper søknaden.

Med hilsen

Sylvia Peters
Sylvia Peters
seniorrådgiver

Morten Thomsen
Morten Thomsen
førstekonsulent

Kopi: Pål Lagestad, Politihøgskolen, postboks 5027 Majorstuen, 0301 Oslo

Postadresse	Kontoradresse	Telefon - sentralbord	Politiavdelingen	Saksbehandler
Postboks 8005 Dep	Akersgt. 42	22 24 90 90	Telefaks	Morten Thomsen
0030 Oslo		Org. nr.: 972 417 831	22 24 95 30	22 24 53 01

Vedlegg 11

Riksadvokaten
PB 8002 dep
0030 Oslo

Bodø 14.10.2005

Ny søknad om dispensasjon fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjektet ”fysisk styrke eller bare prat”.

Jeg har i brev datert 09.08.05 søkt Riksadvokaten om unntak fra taushetsplikten i anledning doktorgradsprosjektet ”fysisk styrke eller bare prat”. 13. oktober 2005 hørte jeg et innlegg fra juridisk rådgiver hos Justis- og politidepartementet, Thor-Geir Myhrer, da han informerte om blant annet Rådet for taushetsplikt og forskning på et politiforskningsseminar i etikk ved Politihøgskolen. Her fikk jeg kjennskap til at Rådet for taushetsplikt og forskning krever en detaljert søknad om intenderte prosjekterers metode og begrunnelse for hvorfor deltakende observasjon vil være nødvendig. Jeg fikk også en forståelse av at Rådet for taushetsplikt og forskning har innført en mer restriktiv holdning til deltakende observasjon i politifeltet. Av den grunn velger jeg å sende en ny søknad hvor jeg i større grad redegjør for hvorfor deltakende observasjon er av betydning.

Jeg er ansatt som høgskolelektor i faget idrett ved Politihøgskolen, avd. Bodø og har fått innvilget 50% forskning- og utviklingsressurs for å gjennomføre doktorgradsprosjektet ”fysisk styrke eller bare prat”. Våren 2004 ble jeg tatt opp som doktorgradsstudent ved Norges Idrettshøgskole på bakgrunn av min prosjektbeskrivelse.

I prosjektet vil jeg følge et kull politistudenter ved Politihøgskolen fra de starter til de avslutter politiutdanningen. Jeg vil forsøke å belyse hvilken betydning kjønn har når det gjelder politistudenters verbale og ikke-verbale kommunikasjon i ordenstjeneste, samt studere holdninger og gjennomføring til fysisk trening.

For å belyse problemstillingene over ser jeg det som nødvendig å benytte meg av deltakende observasjon, samt spørreskjema og intervju. Jeg vil benytte meg av spørreskjemaundersøkelse på samtlige studenter som tas opp på grunnutdanningen ved Politihøgskolen høsten 2005, samt når de er i ferd med å avslutte politiutdanningen våren 2008. Jeg vil ta for meg et utvalg på til sammen 10 kvinnelige og mannlige politistudenter fra dette kullet og gjennomføre intervju med disse etter at de har gitt skriftlig samtykke om dette. Dette vil skje våren 2008

For å belyse hvilken betydning kjønn har når det gjelder politistudenters verbale og ikke-verbale kommunikasjon i ordenstjeneste vil jeg foreta et feltarbeid hvor jeg vil observere disse 10 i sin praksis i ytre etat. En forutsetning for dette er skriftlig samtykke fra disse. Denne observasjonen vil foregå i studentenes praksis, det vil si høsten 2006 og våren 2007. I løpet av feltarbeidet vil jeg observere hvordan studenter med ulike fysiske forutsetninger løser mer eller mindre konfliktfylte møter med publikum ved hjelp av ikke-verbal og verbal kommunikasjon. Denne tilnærmingen til problemfeltet er viktig fordi jeg vil se **hva studentene faktisk gjør** i sin praksis (i motsetning til i intervjuet og i spørreskjemaet hvor det er **studentenes egen oppfatning** som blir belyst). Et sekundært mål med dette feltarbeidet vil være å skaffe meg kunnskap omkring praktisk politiarbeid. Jeg er ikke politiutdannet, men underviser i arrestasjonsteknikk. Et slikt feltarbeid vil også være av særlig betydning for min undervisning i arrestasjonsteknikk, med bakgrunn i hva fremtidige politibetjenter trenger av ferdigheter og min forståelse av faget.

I datainnsamlingsprosessen vil det være nødvendig at studentene har muligheten for å gi meg opplysninger de føler er nødvendig for å besvare spørsmålene mine omkring sine handlingsvalg. Her kan det tenkes at dette gjelder møter med publikum, noe som vil kunne berøre taushetsplikten. Dette kan være opplysninger som kan kaste lys over de enkelte studentenes handlingsvalg ute i praksis, og som vil kunne fungere som bakgrunnsinformasjon for at jeg skal få en dypere forståelse for ulike handlinger og tilnærminger til polityrket. Jeg vil også se og høre studenter og politibetjenter i møte med publikum, hvor taushetsbelagt informasjon kommer frem.

På bakgrunn av dette søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten fra Riksadvokaten når det gjelder taushetsbelagte opplysninger som vil kunne komme frem under intervju og observasjon.

Prosjektet er behandlet og godkjent av Norsk Datavitenskapelig Datatjeneste (se vedlegg på tidligere søknad). Alle involverte vil bli anonymisert, og personopplysninger vil ikke kunne føres tilbake til de det gjelder.

Min veileder er Professor Kari Fasting ved Norges Idrettshøgskole.

En studie med en slik tilnærming som jeg skisserer over er tidligere ikke blitt gjort verken i nasjonal eller internasjonal sammenheng. Studien kan gi nyttig kunnskap om ulike tilnærminger til polityrket med utgangspunkt i kjønn. Legger ved prosjektbeskrivelsen.

Med hilsen

Pål Lagestad
Prosjektleder

Tore Bjørge
Forskningsjef ved Politihøgskolen

Vedlegg 12

RIKSADVOKATEMBETET	
J.nr:	Ra05-477
08 DES. 2005	
Arkiv:	639.2
Saksbeh:	AGT

RÅDET FOR TAUSHETSPLIKT OG FORSKNING
c/o Institutt for offentlig rett
Postboks 6706
0130 Oslo

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

Oslo, 30. november 2005

Søknad om fritak fra taushetsplikt

Rådet viser til brev 27. september 2005 (ref. Ra 05-477 AG/amo) som gjelder en søknad om samtykke til dispensasjon fra taushetsplikt i forbindelse med et forskningsprosjekt om hvilken betydning kjønn har for kommunikasjon under ordenstjeneste.

Søkeren tar sikte på å innhente data gjennom bruk av spørreundersøkelser, intervjuer og deltakende observasjon. Rådet har besluttet å samtykke til at det i nødvendig utstrekning dispenseres fra taushetsplikten når det gjelder *spørreundersøkelsene* og *intervjuene*.

Rådet har vært mer i tvil om det også bør gis samtykke til innhenting av opplysninger gjennom bruk av *deltakende observasjon*. I en sak om familievold som ble behandlet tidligere i høst ble det ikke gitt samtykke til dispensasjon. Rådet oppstilte der følgende utgangspunkt for vurderingen:

"Som Rådet ga uttrykk for i brev 14. mai 2004, gis det normalt ikke samtykke dersom forskningsprosjektet forutsetter en direkte kontakt mellom forskeren og den som er vernet av reglene om taushetsplikt, uten at det på forhånd foreligger et gyldig samtykke fra den private part. En slik løsning er ikke aktuell i denne saken. Rådet påpeker videre at det på forhånd heller ikke vil være mulig å vite hvilke opplysninger som [...] vil få tilgang til. Tar utviklingen et uventet løp, vil han lett få innsyn i taushetsbelagte opplysninger som ligger utenfor rammen av forskningsprosjektet, uten at det praktisk sett vil være mulig å avverge det. De forholdene som det her er pekt på, innebærer at det skal svært mye til før dispensasjon gis."

I den saken skulle den deltakende observasjonen finne sted hjemme hos dem som skulle observeres, og i en situasjon som kunne være svært traumatisk for de involverte. Det ble fra Rådets side gitt uttrykk for at den som ringer politiet i en nødsituasjon bør kunne ha tillit til at politiet ikke tar med seg forskere eller utenforstående under utrykningen. Det

ble videre pekt på at det knytter seg feilkilder til bruk av deltakende observasjon, og at det under enhver omstendighet kunne reises spørsmål ved om metodebruken i dette konkrete tilfellet hadde tilstrekkelig lovhjemmel. Søkeren måtte derfor nøye seg med å intervju aktørene i etterkant.

I den foreliggende sak har søkeren opplyst at han ønsker å observere "mer eller mindre konfliktfylte møter med publikum", men angir ikke hvilke situasjoner han tenker på, jf. brev 9. august 2005 s. 1 og brev 14. oktober 2005 s. 2. Heller ikke prosjektbeskrivelsen gir svar på det, jf. henvisningen til "operativt politiarbeid" på s. 7. Generelt sett er det mindre betenkelig å tillate deltakende observasjon på offentlig sted enn i mer private sammenhenger. Slik metodebruk vil lettere kunne ha forskningsmessige og andre fordeler som samlet sett overstiger ulempene.

Etter en helhetsvurdering har Rådet besluttet å samtykke til at det gis dispensasjon også på det dette punkt, men finner samtidig grunn til å begrense samtykket til å gjelde observasjon på offentlig sted slik dette er definert i straffeloven § 7 nr. 1.

Rådets samtykke er i sin helhet betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. Det er videre en betingelse at det skriftlig dokumenteres overfor Riksadvokaten at prosjektet ledes av en forsker med førstestillingskompetanse.

Med vennlig hilsen

Eivind Smith
leder

Marius Stub
sekretær

Vedlegg 13

Endrings skjema

for endringer i forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt

(jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter)

Meldeskjema sendes per post,
e-post eller faks, i ett eksemplar, til:

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
Personvernombudet for forskning
Harald Hårfagres gate 29
5007 BERGEN

personvernombudet@nsd.uib.no / Telefaks: 55 58 96 50 / Telefon: 55 58 21 17

Vennligst les veiledning bakerst

1. BEHANDLINGSANSVARLIG ^{xxi}			
Institusjon: Pål Lagestad		Dato for innsending: 28/3-2008	
Adresse: Isbjørnveien 2		Postnr.: 8029	Poststed: Bodø
2. DAGLIG ANSVAR ^{xxi}			
Navn (fornavn - etternavn): Pål Lagestad			
Arbeidssted (avdeling/seksjon/institutt): Politihøgskolen avdeling Bodø		Stilling/grad: Førstelektor idrett/doktorgradsstudent ved Norges Idrettshøgskole	
Adresse – arbeidssted: Postboks 6004		Postnr.: 8002	Poststed: Bodø
Telefon: 75588000	Telefaks: 75588030	Mobil: 95086305	E-postadresse: Pal.lagestad@pfs.no

3. VED STUDENTPROSJEKT^{xxi}

Navn (fornavn - etternavn) på studenten:

			Grad:
			Postnr.: Poststed:
Telefon:	Telefaks:	Mobil:	E-postadresse:

4. PROSJEKTNUMMER OG PROSJEKTTITTEL

Nummer: 11800

Tittel: Fysisk styrke eller bare prat: Om kropp og kjønn i politiet

5. ENDRING

- Vil benytte digitalt lydopptak i stedet for analogt lydopptak
- Meldeskjemaets punkt 11, første del: Har registrert personopplysninger, både direkte og indirekte personidentifiserbare (se vedlegg 2)
- Meldeskjemaets punkt 13, første del: Ja i stedet for nei når det gjelder søknad om dispensasjon fra taushetsplikt (se vedlegg 2)
- Ønsker tillatelse til bruk av lydopptak i feltarbeid (for begrunnelse se vedlegg 1)

6. SPESIELLE TILLATELSER^{xxi}

<i>Er endringen meldt til Regional komité for medisinsk forskningsetikk?</i>	☐ Ja ☐ Nei	Hvis ja, legg ved eller ettersend kopi av tilråding
<i>Gjør endringen at prosjektet nå blir fremleggelsespliktig for Regional komité for medisinsk forskningsetikk (inkludert melding om forskningsbiobank)?</i>	☐ Ja ☐ Nei	Hvis ja, legg ved eller ettersend kopi av tilråding
<i>Gjør endringen det nødvendig å søke om dispensasjon fra taushetsplikt for å få tilgang til data?</i>	☐ Ja ☐ Nei	Hvis ja, legg ved eller ettersend dispensasjon

7. TILLEGG SOPPLYSNINGER

Se vedlegg 1.

8. ANTALL VEDLEGG

Legg ved eventuelle nye vedlegg (forespørsel, intervjuguide, registreringsskjema, spørreskjema, tillatelser og lignende).

Forklaring når det gjelder endringer

Jeg jobber som lærer i grunntrening og arrestasjonsteknikk ved Politihøgskolen avdeling Bodø (har hovedfag i idrett og hovedfag i sosiologi, er ikke utdannet politi). I forbindelse med et stipendiatmøte ved Politihøgskolen diskuterte vi en del etiske dilemmaer, og spørsmålet om sensitive opplysninger og bruk av lydopptak dukket opp. Av den grunn sjekket jeg min egen søknad (meldeskjema, vedlegg 2) for å være sikker på at alt var i orden (jeg har brukt lydopptak under feltarbeid ute i politiet, og også i tilfeller hvor politiet møter publikum). I skjemaet har jeg svart nei på spørsmålet om det var nødvendig å søke om dispensasjon fra taushetsplikt for å få tilgang til data. Den gang jeg sendte søknaden trodde jeg ikke det, men da det gikk opp for meg at jeg trengte dette (jeg ville overhøre navn og personnummer blant annet) sendte jeg søknad til Politidirektoratet og Riksadvokaten om dette. Søknaden ble også sendt rådet for taushetsplikt og forskning. Disse var alle positive (se vedlegg 4).

I forhold til problematikken over snakket jeg også med Pernilla Bollman, og vi kom inn på dette med lydopptak. I mitt meldeskjema står det at jeg har tenkt å registrere, oppbevare og bearbeide data med lydopptak. Det står også i prosjektbeskrivelsen fra personvernombudet at datamaterialet skal behandles på analogt lydopptak (se vedlegg 3). I lys av dette kan en forstå det slik at det var i orden å benytte lydopptak under observasjon av politiet. Ifølge Bollman har jeg imidlertid ikke fått en slik tillatelse. Når jeg flere år etter at jeg sendte inn meldeskjemaet ser nærmere på meldeskjemaet, virker det som om det er bygd opp slik at hver enkelt forskningsmetode ikke er koplet til datainnsamlingsmåte, noe som gjør det vanskelig å si noe sikkert om hva jeg egentlig har fått tillatelse til.

Ifølge Bollman må jeg da sende inn et endrings skjema, noe jeg nå gjør for å "ha papirene i orden".

Om det er slik at jeg ikke har fått godkjenning til å benytte lydopptak der hvor det er publikum til stede, ønsker jeg nå i etterkant om å få godkjent bruk av lydopptak uten innhenting av samtykke under observasjonene i feltarbeidet mitt. Dette begrunner jeg med følgende:

Når politiet snakker med folk ute i det offentlige rom var det viktig at jeg ikke blandet meg. Å først skulle innhente samtykke før politiet kunne startet sitt arbeid ville ha virket inn på politipatruljens fokus ovenfor publikum. En slik innhenting av samtykke ville ha ført til at jeg ble en belastning for patruljen. De måtte ha endret sine egne prosedyrer og tilnærming i forhold til publikum. Det ville vært å forlange for mye fra politiets side, da politiet har uttallige møter med publikum. En slik prosedyre i de uttallige møtene med publikum ville også føre til at politiet ikke kunne starte sitt arbeid før de (eller jeg) hadde spurt om tillatelse først. Dette ville ikke bare være lite effektivt politiarbeid, men det kunne føre til at viktige oppgaver ble utsatt noe tid. En kan jo tenke seg at jeg selv kunne spørre publikum underveis, men dette ville ha innvirket på og forstyrret politiets kommunikasjon med publikum. Å spørre i ettertid ville, slik jeg ser det, kunne ført til at en del situasjoner kunne eskalere. Det var ikke alltid det var tid til verken å innhente samtykke før eller etter at politiets møte med publikum var over (vi måtte ofte avbryte kommunikasjon med publikum for å dra ut i annet oppdrag)

Politiets oppgave er å opprettholde ro og orden, og publikum var ofte beruset da jeg observerte på kvelds- og nattetid i helgene. Ved å spørre om tillatelse ville politiet miste noe av sin autoritet. Med dette mener jeg at politiet ofte må være tydelig på at de bestemmer ovenfor berusede personer, og dersom politiet da skulle starte sin kommunikasjon ovenfor publikum med å "be om tillatelse til at forskeren som følger med skal få ta lydopptak", kunne dette gå ut over politiets autoritet, og satt "den berusede" i en forhandlingsposisjon (dette høres muligens noe søkt ut, men etter å ha observert politiet sitter jeg igjen med et slikt inntrykk). Et annet moment er at det er mange publikumere innblandet i politiets arbeid i helgene på kvelds- og nattetid (jeg observerte i byer). Det ville vært vanskelig, om ikke umulig å innhente samtykke fra alle disse. Å be om samtykke til lydopptak ville dessuten skapt "kunstige" situasjoner hvor både politiet og publikum ble veldig oppmerksom på min rolle, og fokus hadde blitt flyttet fra selve politiarbeidet.

Mitt forskningsprosjekt tar blant annet for seg verbal kommunikasjon i politiarbeid, og dette fordrer at politi og publikum sier det de ellers ville ha sagt uten meg selv til stede. Som lærer ved Politihøgskolen ønsker jeg å bruke datamaterialet i undervisningen, blant annet for å vise eksempler på hvordan den verbale kommunikasjonen er viktig for at situasjonen skal roe seg eller i verst fall eskalere. Jeg har også nedskrivninger av samtaler hvor en ser hvor viktig det er at politiet forklarer publikum grundig hvorfor de må være med inn til politihuset. Dette er materiale som politistudenter kan lære mye av.

Jeg vil fremheve at jeg har transkribert alle lydopptakene, og alle navn og personopplysninger som kan identifisere personer er utelatt i den skriftlige teksten (erstattet med nummer, detaljer fjernet). Alle navn på byer, utesteder, gater etc. er fjernet. Ingen kan si hvor jeg har vært, hvem i politiet som snakker, eller hvem politiet har snakket med ut fra det datamaterialet jeg sitter på nå. Lydopptakene er lagt inn på passordbeskyttet PC. Jeg har brukt svært lang tid på dette talmaterialet, og siden det nå "er ufarliggjort" håper jeg å kunne få bruke dette.

Med vennlig hilsen Pål Lagestad

Førstelektor Politihøgskolen/doktorgradsstudent Norges Idrettshøgskole

Vedlegg 14

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Datatilsynet
Postboks 8177 Dep.
0034 Oslo

Dato: 30.04.2008

Vår ref: 11800 PB/RH

Deres dato:

Deres ref:

OVERSENDELSE AV ENDRINGSMELDING

Som avtalt med Rune Vidar Bråthen pr. telefon den 24.04.2008 oversendes endringsmelding for følgende prosjekt:

11800   *Fysisk styrke eller bare prat: Om kropp og kjønn i politiet*

Prosjektleder: Pål Lagestad, Politihøgskolen avd. Bodo

Etter samtale med prosjektleder 27.03.2008 fikk ombudet oversendt endringsmelding 01.04.2008. Prosjektleder er informert om at saken nå oversendes til Datatilsynet.

Endringen gjelder bruk av lydopptak i forbindelse med feltarbeid. Prosjektleder har vært til stede når politiet har møtt publikum og har brukt lydopptaker uten at det er innhentet samtykke til dette fra "publikum" og uten at det foreligger annen hjemmel for registrering/behandling av personopplysninger om tredje person. Det er videre ombudets oppfatning at det kan være samlet inn og registrert sensitive personopplysninger om tredje person (jf. pol § 2 pkt. 8 b).

Da prosjektet opprinnelig ble meldt inn var det ingenting som tilsa at det ville bli aktuelt å registrere personopplysninger og bruke lydbåndopptak i forbindelse med feltarbeid. Det ble videre også avkreftet at det ville bli innhentet opplysninger om tredje personer. Prosjektet ble vurdert i henhold til pol § 31 (se vedlagt meldeskjema og kvittering fra 2004). Dersom ombudet hadde oppfattet det slik at det gjennom feltarbeidet ville bli registrert personopplysninger og benyttet lydopptak og at publikum/tredje person ville bli berørt av dette, ville prosjektet ha blitt vurdert som konsesjonspliktig (jf. pol § 33) i henhold til gjeldende lov i 2004. Ombudet ville også ha problematisert denne delen av prosjektet i forhold til dispensasjon fra taushetsplikt eller samtykke.

Ombudet forstår imidlertid av brev fra prosjektleder samt telefonsamtaler, at prosjektleder har handlet i god tro når han har tatt opp lydopptak i feltsituasjoner hvor politiet har møtt publikum. Han har hatt dispensasjon fra taushetsplikten (se vedlegg) og han har trodd at tilrådingen fra personvernombudet datert 06.12.2004 har omfattet bruk av lydopptak i feltarbeid, noe som altså ikke har vært tilfelle. Søknad om dispensasjon fra taushetsplikten ble for øvrig oversendt Riksadvokaten nesten et år etter at personvernombudet hadde behandlet saken.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrr.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Det vises i den forbindelse til brev av 30.11.2005 fra Rådet for taushetsplikt, siste avsnitt. Der skriver man at

"Rådets samtykke er i sin helhet betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering".

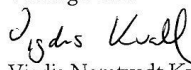
Personvernombudet oppfatter formuleringen over som at rådet er innforstått med eller antar at det vil bli registrert personopplysninger, også i forbindelse med observasjonen/feltarbeidet.

Pr. i dag er alle lydopptak transkribert og transkripsjonene er i følge prosjektleder fullstendig anonymiserte. Selve lydopptakene er imidlertid oppbevart som lydfiler på pc og forsker ønsker å ha anledning til å gjennomføre en språklig finsliping av transkripsjonene. Prosjektleder ønsker i den anledning å oppbevare lydopptak inntil arbeidet med doktorgradsavhandlingen er slutført (31.12.2008). Etter dette ønsker forsker å oppbevare opptakene til bruk i undervisning ved Politihøgskolen. Ombudet mener at dette vil kreve en ny vurdering fra Riksadvokaten og/eller Rådet for taushetsplikt og forskning mht. dispensasjon fra taushetsplikten.

Når det gjelder bruk av personopplysninger innhentet mha. lydopptak i forbindelse med feltarbeidet, anbefaler ombudet at det gis tillatelse til dette for forskningsformål. Det vises i den forbindelse til prosjektleders brev (se vedlegg *Forklaring når det gjelder endringer*) og de argumenter som prosjektleder har for hvorfor det var umulig eller uforholdsmessig vanskelig å innhente et gyldig samtykke, og at det samtidig er samfunnsnyttig kunnskap/viten som kommer ut av datainnsamlingen. Ombudet mener at den aktuelle behandlingen av personopplysninger kan hjemles i pol §§ 8 d, 9 h.

Når det gjelder videre oppbevaring og bruk av lydopptak for undervisningsformål bes Datatilsynet om å ta stilling til dette.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Pernilla Bollman

Vedlegg:

Meldeskjema datert 17.11.2004

Informasjonsskriv til utvalget (politistudenter)

Kvittering fra personvernombudet datert 06.12.2004

Endringsskjema datert 01.04.2008

Brev fra prosjektleder: Forklaring når det gjelder endringer

Korrespondanse fra/til Riksadvokaten og Rådet for taushetsplikt og forskning/dispensasjon fra taushetsplikten

✓ Kopi: Pål Lagestad

Vedlegg 15

Til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste ved Pernilla Bollman
Harald hårfagres gate 29 N-5007 Bergen

Kopi: Datatilsynet ved Rune Vidar Bråthen
Postboks 8177 0034 OSLO

Ref: 08/00817-2 /RVB
2008

Bodø, 18. juli

Konsesjon for å behandle personopplysninger – anonymisering av lydopptak

Viser til brev av 11.juni fra Datatilsynet hvor jeg blir bedt om å slette eller anonymisere lydopptak i forbindelse med prosjektet fysisk styrke eller bare prat. Jeg melder med dette at alle lydopptakene er anonymisert ved at personopplysninger er fjernet, slik at det praktisk ikke skal være mulig å identifisere personer. Stedsnavn eller navn som kan knyttes til steder er også fjernet fra lydopptakene.

Med vennlig hilsen Pål Lagestad
Politihøgskolen avdeling Bodø

Vedlegg 16

Tabell som viser forslag til navn fra politistudentene B1 Bodø (høsten 2009). Disse ble gitt ut i fra de fem adferdstrekkene som lå under de to politistilene som etter hvert ble kalt autoritær folkelig politistil.

Autoritær	Publikumsvennlig
Krigheren	En hjelpende hånd
Sjefen	Diplomaten
Den arrogante	Den reflekterte
Hensynsløs	Medmenneskelig
Drittsekk	Folkelig
Selvopptatt	Imøtekommende
Aggressiv	Tillitskapende
Egoist	Omsorgsfulle
Apatisk	Omgjengelig
Usympatisk	Sympatisk
Selvopptatt	Ydmyk
”Snuten”	Empatisk
Brautende	Forståelsesfull
Den strenge	Den barmhjertige
Den enkle	Den nyanserte
Den kjepphøye	Den respekterende
Etnosentrisk	Omtenksom
Maskulin	Feminin
Den selvsikre	Den kontaktsøkende
Den kalde	Den varme
Den overlegne	Den inkluderende
Den overfladiske	Den engasjerte
Den ekskluderende	Den joviale
Den lukkede	Den åpne
Den provoserende	Den profesjonelle
Den uprofesjonelle	Den samarbeidsvillige
Den kontrollerende	Den pleiende
Den maktorienterte	Den støttende
Den bråkjekke	
Den følelsesløse	
Den selvhøytidelige	
Den eskalerende	

Vedlegg 17

Sentrale lovhjemler i møte med publikum ute i gata

Politiinstruksen § 3-1: Alminnelige regler for politiinngrep (se spesielt 4, 5 og 6. Ledd)

Alminnelige regler om politiinngrep.

Ved iverksettelse og gjennomføring av en tjenestehandling, kan politiet gripe inn på den måte og med de midler som er lovlige, og som finnes nødvendige og forholdsmessige i betraktning av situasjonens alvor, tjenestehandlingens art og formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal ikke ta i bruk noe sterkere middel før mildere midler har vært forgjeves forsøkt, eller situasjonen tilsier at slike må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige. Når forholdene tillater det skal målet derfor i første omgang søkes nådd gjennom råd, opplysning og tilrettevisning.

Så langt tjenesten og forholdene ellers tillater plikter politiet i ethvert tilfelle å gripe inn på forhånd med forebyggende og regulerende tiltak mot forestående lovbrudd eller fredskrenkelser.

Under tjenesteutøvelsen skal politimannen være sannferdig, saklig og upartisk.

Det er en alminnelig plikt å besørge tjenesten organisert og utført så effektivt og målrettet som mulig innenfor de angitte rettslige og ressursmessige rammer.

Tjenesteutøvelsen skal alltid være basert på respekt for de grunnleggende menneskerettigheter og det enkelte menneskes verdighet.

Politi-loven § 6. *Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres*

Tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak.

Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

Politiinstruksen § 5-2. Opptreden i tjenesten.

I tjenesten skal en politimann opptre med den **ro og beherskelse** som situasjonen krever.

En politimann må ikke la seg provosere ved motstand eller fornærmelser. Uten en rolig opptreden kan han ikke opprettholde sin autoritet og vente nødvendig bistand og støtte fra den besindige del av publikum.

Under tjenesteutførelsen er det ikke tillatt å bruke sårende eller andre upassende uttrykk. Likeså er alle slags skjellsord forbudt.

En politimann skal opptre **høflig** mot enhver, og dersom noen ber om eller ser seg å trenge hjelp, skal det ytes den bistand tjenesten tillater og som politimannen ellers ser seg i stand til.

Politiinstruksen § 12-1. Politiets plikt til å yte publikum hjelp og veiledning.

Politiet plikter å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette.

Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en positiv og tillitsfull holdning til politiet.

Politi-loven § 12. Hjelp til syke m.v.

Politiet skal hjelpe eller sørge for hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre ansvarlige er til stede og kan ta seg av dem. Politiet skal i slike tilfeller øyeblikkelig varsle lege dersom en persons helsetilstand gir grunn til å anta at legehjelp kan være nødvendig og for øvrig, gjennom ansvarlig helsemyndighet eller på annen måte, søke å finne frem til en betryggende plassering.

Når det er åpenbar grunn til å frykte at en person som politiet må ta hånd om etter første ledd, kan være til fare for seg selv eller andre, kan politiet ta vedkommende i midlertidig forvaring inntil betryggende plassering er funnet. Slik forvaring skal være så kortvarig som mulig og må ikke strekke seg ut over 24 timer.

Politiinstruksen § 12-3. Politiets plikt til å hjelpe syke personer.

Politiet skal hjelpe eller besørge hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre vedkommende er til stede og kan ta seg av dem.

Antatte sinnslidende skal behandles med stor varsomhet og så vidt mulig ikke forlates uten tilsyn. Politiets videre befatning med slike personer er regulert i særlig forskrift.

Så fremt forholdene tilsier det, skal politiet straks tilkalle eller besørge tilkalt lege når noen finnes i bevisstløs tilstand, også når beruselse er årsaken. Politiet har den samme plikt overfor personer som er rammet av alvorlig sykdom eller legemsskade når disse ikke er istand til å skaffe seg legehjelp på egen hånd.

Vedlegg 18

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Hans Holmboes gate 22
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47/ 55 58 21 17
Fax: +47/ 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Pål Lagestad
Norges idrettshøgskole
Postboks 4014 Ullevål Stadion
0806 OSLO

Vår dato: 06.12.2004

Vår ref: 200401506 PB /RH

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING FRA PERSONVERNOMBUDET

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.11.2004. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 03.12.2004. Meldingen gjelder prosjektet:

11800	<i>Fysisk styrke eller bare prat: Om kropp og kjønn i politiet</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Norges idrettshøgskole, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Pål Lagestad</i>

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS er utpekt som personvernombud av Norges idrettshøgskole, jf. personopplysningsforskriften § 7-12. Ordningen innebærer at meldeplikten til Datatilsynet er erstattet av meldeplikt til personvernombudet.

Personvernombudets vurdering

Personvernombudet finner at behandlingen av personopplysningene er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31 og at behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres slik det er beskrevet i vedlegget. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Ny melding

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de punktene som ligger til grunn for personvernombudets vurdering.

Selv om det ikke skjer endringer i behandlingsopplegget, skal det gis ny melding tre år etter at forrige melding ble gitt dersom prosjektet fortsatt pågår.

Ny melding skal skje skriftlig til personvernombudet.

Offentlig register

Personvernombudet har lagt ut meldingen i et offentlig register, www.nsd.uib.no/personvern/register/

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47/ 22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47/ 73 59 19 07. kyre.svanaa@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47/ 77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Ny kontakt

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2008, rette en henvendelse angående status for prosjektet.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Pernilla Bollman

Kontaktperson: Pernilla Bollman tlf: 55583348

Vedlegg: Prosjektbeskrivelse

Prosjektbeskrivelse

Daglig ansvarlig

Pål Lagestad
Norges idrettshøgskole

Postboks 4014 Ullevål Stadion
0806 OSLO

11800 Fysisk styrke eller bare prat: Om kropp og kjønn i politiet

Formålet med prosjektet er å studere kroppens betydning i operativt politiarbeid (ordenstjeneste) i et kjønnsperspektiv, hvor også holdning til og gjennomføring av fysisk trening studeres.

Utvalget vil bestå av hele kullet som begynner på politiutdanningen ved Politi høyskolen høsten 2005 (rundt 240 studenter). Alle skal delta i spørreskjemaundersøkelse, mens en mindre gruppe på ca. 10 studenter vil bli valgt ut til å delta i studiens intervju- og observasjonsdel. Førstegangskontakt med utvalget opprettes av lærer i idrettsfag ved Politi høyskolen.

Datainnsamlingen skal som nevnt over foregå ved hjelp av spørreskjemaer, observasjon og intervjuer.

Spørreskjemaene inneholder opplysninger om blant annet kjønn, sivilstand, alder, høyde, oppvekst i by/bygd/tettsted, barn (nei/1/2/3), høyeste utdanning, erfaring fra forsvaret og av kampsport, holdninger til fysisk form/styrke og kroppslig fremtoning i forhold til gjennomføring av ordenstjeneste, viktige egenskaper og faglige kunnskaper i forhold til ordenstjeneste, vurdering av egen kropp (for eksempel spenstig, normal, tykk) og av egne forutsetninger da det gjelder å ordne opp i konfliktsituasjoner, arbeidsoppgaver om 10 år, kjønn og utøvelse av kroppslig autoritet, bruk av fysiske ferdigheter, og bruk av verbale ferdigheter. Videre blir respondentene spurt om fysisk aktivitet i tenårene, fysisk trening i dag, motiver for eventuell trening og prestasjoner i treningssammenheng.

Intervjuguiden inneholder spørsmål om holdning til egen kropp, kroppens betydning i politiarbeidet, kjønn og kropp samt fysisk trening. Det vil i utgangspunktet ikke bli spurt om sensitive temaer i lovens forstand.

Direkte personidentifiserbare opplysninger (navn) vil bli erstattet med et referansenummer som viser til en navneliste som oppbevares atskilt fra det øvrige datamaterialet. Datamaterialet skal behandles på analogt lydopptak og på isolert pc samt på pc i nettverkssystem tilknyttet Internett. Senest ved prosjektslutt skal navneliste og lydopptak makuleres, samt at alle bakgrunnsopplysninger som kan bidra til identifisering av enkeltindivider omkodes/ endres eller slettes, slik at datamaterialet i sin helhet foreligger i anonym form. Prosjektslutt dato er angitt til 31.12.2008.

Samtlige deltagere vil motta skriftlig informasjon om alle sider ved prosjektet. Besvarelse av spørreskjema blir betraktet som aktivt samtykke til deltagelse i denne delen av prosjektet. Det blir også innhentet aktivt samtykke fra de 10 som skal delta i intervju- og observasjonsstudien. I den forbindelse forutsetter personvernombudet at informasjonsskrivene justeres når det gjelder følgende punkter:

- utvalget kan trekke seg når som helst før prosjektslutt uten at dette medfører begrunnelsesplikt
- prosjektslutt dato er satt til 31.12.2008 og senest da vil datamaterialet være anonymisert
- ingen opplysninger som fremkommer i publikasjoner vil kunne tilbakeføres til enkeltindivider
- forsker er underlagt taushetsplikt og datamaterialet vil bli behandlet konfidensielt

Personvernombudet ber om at justerte skriv ettersendes for informantene/deltagerne kontaktes.

Vedlegg 19

DET KONGELEGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Riksadvokaten
Pb. 8002, Dep.
0030 OSLO

Deres ref.
Ra 05-477 AG 639.2

Vår ref.
200506886- /MTH

Dato
15.12.2005

Søknad om fritak fra taushetsplikt

Det vises til Riksadvokatens brev til departementet av hhv. 27.09.2005 og 19.10.2005, vedrørende søknad om fritak fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjekt.

Vedlagt følger brev fra Rådet for taushetsplikt og forskning av 30. november 2005. Rådet har etter en samlet vurdering funnet at det i nødvendig utstrekning kan dispenseres fra taushetsplikten, dog med en begrensning hva gjelder deltakende observasjon.

Departementet slutter seg til Rådets vurdering, og stiller seg positiv til fritak fra taushetsplikten hva gjelder opplysninger som faller inn under forvaltningsloven § 13, jf. politiloven § 24.

Saken oversendes herved Riksadvokaten for endelig vurdering av fritak fra taushetsplikt for opplysninger som fremkommer i straffesaker, med anmodning om at Riksadvokaten underretter søkeren om utfallet av saken.

Med hilsen

Morten Thomsen
førstekonsulent

Kopi:
Pål Lagestad, Politihøgskolen, Pb 5027, Majorstuen

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse

Akersgt. 42

Telefon - sentralbord

22 24 90 90

Org. nr.: 972 417 831

Politiavdelingen

Telefaks

22 24 95 30

Saksbehandler

Morten Thomsen

22 24 53 01

RIKSADVOKATEN

Politihøgskolen
Pål Lagestad
Postboks 5027 Majorstuen
0301 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF. :
Ra 05-477 AG/mw
639.2

DATO:
14.12.05

FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKT

Det vises til søknad av 9. august 2005 om fritak for taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjekt som omfatter spørreundersøkelser, intervju og observasjon av politistudenter.

Søknaden har vært forelagt Rådet for taushetsplikt og forskning, som har samtykket til at opplysningene kan innhentes gjennom spørreundersøkelser, intervju og observasjon av politistudenter på offentlig sted, slik dette er definert i straffeloven § 7 nr. 1. Betingelsene for samtykket fremgår av vedlagte brev av 30. november 2005.

Med hjemmel i straffeprosessloven § 61e og påtaleinstruksen § 3-5 samtykker riksadvokaten i at de ovennevnte opplysningene kan innhentes på de vilkår som er nevnt i Rådets brev.

Tor-Aksel Busch

Anne Grøstad
statsadvokat

Vedlegg

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefaks:
22 33 31 12

Vedlegg 20

Politihøgskolen avdeling Bodø
Pål Lagestad
Postboks 6004
8002 BODØ

Deres referanse
11800 PB/RH

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
08/00817-2 /RVB

Dato
11. juni 2008

Konsesjon for å behandle personopplysninger

Datatilsynet viser til oversendelse av 30.04.08 fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og til telefonsamtale 10.06.08.

Datatilsynet finner det på bakgrunn av oversendt dokumentasjon riktigst å gi en tidsbegrenset konsesjon for oppbevaring av de aktuelle lydopptakene.

Datatilsynet gir Dem med hjemmel i personopplysningsloven § 33, jf. § 34, jf konsesjon til å behandle personopplysninger til følgende formål: Oppbevaring av lydopptak knyttet til forskningsprosjektet ”Fysisk styrke eller bare prat: Om kropp og kjønn i politiet”.

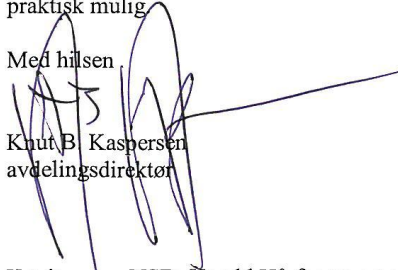
Behandlingsansvarlig er Politihøgskolen, ved øverste leder. Gjennomføringen av det daglige ansvaret kan delegeres. Konsesjonen er gitt under forutsetning av at behandlingen foretas i henhold til innsendt dokumentasjon og de bestemmelser som følger av personopplysningsloven med forskrifter.

I medhold av personopplysningsloven § 35 settes følgende vilkår for konsesjonen :

1. Lydopptakene skal så snart som mulig, og **senest innen 31.12.08**, slettes eller anonymiseres. Bekreftelse om at dette er gjennomført skal sendes personvernombudet (NSD) innen nevnte dato.

Det understrekes for ordens skyld at konsesjonen kun gjelder oppbevaring av lydopptakene. Annen og senere bruk av opptakene forutsetter at opptakene er anonymisert, dvs at identifisering ikke er praktisk mulig.

Med hilsen

Knut B. Kaspersen
avdelingsdirektør

Rune Vidar Bråthen
seniorrådgiver

Kopi: - NSD, Harald Hårfagres gate 29, 5007 BERGEN

Postadresse:
Postboks 8177 Dep
0034 OSLO

Kontoradresse:
Tollbugt 3

Telefon:
22 39 69 00

Telefaks:
22 42 23 50

Org.nr:
974 761 467

Hjemmeside:
www.datatilsynet.no